

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

DOĞAL- TARİHSEL VE KÜLTÜREL DEĞERLERE SAHİP ÇEVRELERDE
ÇEVRE DEĞERLERİNİN VE TURİZM İSTEMİNİN SAPTANMASINDA
GEÇİCİ TURİZM YAPILARININ ÖNEMİ - AKDENİZ BÖLGESİNDEN
ÖRNEKLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMAR HANDAN AKKAYA

İSTANBÜL 1992

Y.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TÜRKÇE ÖZET

ALMANCA ÖZET

1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Kapsamı - Amacı	
1.2. Çalışmanın Yöntemi	2
2. KONUYA İLİŞKİN TANIMLAR	
2.1. Turizm	4
2.1.1. Turist	6
2.1.2. Turizm Bilimi	8
2.1.3. Turizm' in Tarihsel Gelişimi	9
2.1.4. Turizm' in Sınıflandırılması	12
2.1.4.1. Kitle Turizm' i	14
2.1.4.2. Sosyal Turizm	15
2.1.5. Konaklama Tesisleri	16
2.2. Çevre	18
2.2.1. Ekoloji	19
2.2.1.1. Eko-Sistem	19
2.2.1.2. Eko-Turizm	19
2.2.2. Sosyal Çevre	20
2.2.3. Ekonomik Çevre	20
2.2.4. Politik Çevre	20
2.2.5. Teknolojik Çevre	20

3. GEÇİCİ TURİZM YAPILARI

3.1. Geçici Turizm Yapılarının Tanımı

3.1.1. Geçici Yapıların Yapım Sistemlerine Göre Sınıflandırılması	23
3.1.1.1. Membran Sistem	24
3.1.1.2. Asma Sistem	28
3.1.1.3. Şişirme Sistem	32
3.1.1.4. Prefabrike Sistem	43
3.1.1.5. Mobil Sistem	54
3.1.1.6. Yüzer Sistem	55
3.1.1.7. Kombine Sistem	56

3.1.2. Yapım Sistemlerine Göre Geçici Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı	61
3.1.2.1. Membran (Çadır) Sistemli Geçici Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı	62
3.1.2.2. Asma Sistemli Geçici Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı	67
3.1.2.3. Şişirme Sistemli Geçici Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı	68
3.1.2.4. Prefabrike Sistemli Geçici Yapıların Turizm Amaçlı kullanımı	69
3.1.2.5. Mobil Sistemli Geçici Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı	80
3.1.2.6. Yüzer Sistemli Geçici Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı	82
3.1.2.7. Kombine Sistemli Geçici Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı	93

4. TURİZM HAREKETLERİ İÇİNDE KONAKLAMANIN ÖNEMİ

4.1. Türkiye'de ve OECD Ülkelerinde Turizm Hareketleri İçinde Konaklamanın Önemi	98
---	----

ÖZET 4	112
--------	-----

5. GENEL TURİZM POLİTİKASI İÇİNDE PLANLAMANIN ÖNEMİ

5.1. GENEL TURİZM Politikası	113
5.1.1. Turizm' de Fiziksel Planlama	114
5.1.1.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi	116

ÖZET 5	120
--------	-----

6. TURİZM VE ÇEVRE ETKİLEŞİMİ

6.1. Turizm Sistemi	121
6.1.1. Çevrenin Turizm Üzerine Etkisi	122
6.1.2. Turizm' in Çevre Üzerine Etkisi	124
6.1.2.1. Turizm' in Doğal Çevre Üzerine Etkisi	125
6.1.2.1.1. Turizm' in Doğal Çevre Üzerine Olumlu Etkileri	125
6.1.2.1.2. Turizm' in Doğal Çevre Üzerine Olumsuz Etkileri	126
6.1.2.2. Turizm' in Tarihi Çevre Üzerine Etkisi	127
6.1.2.2.1. Turizm' in Tarihi Çevre Üzerine Olumlu Etkisi	127
6.1.2.2.2. Turizm' in Tarihi Çevre Üzerine Olumsuz Etkileri	129

	Sayfa
6.1.2.3. Turizm' in Ekonomik Çevre Üzerine Etkisi	130
6.1.2.3.1. Turizm'in Ekonomik Çevre Üzerine Olumlu Etkileri	130
6.1.2.3.2. Turizm' in Ekonomik Çevre Üzerine Olumsuz Etkileri	136
6.1.2.4. Turizm' in Sosyal Çevre Üzerine Etkisi	138
6.1.2.4.1. Turizm' in Sosyal Çevre Üzerine Olumlu Etkileri	138
6.1.2.4.2. Turizm' in Sosyal Çevre Üzerine Olumsuz Etkileri	139
ÖZET 6	140
7. TURİZM VE ÇEVRE BİRLİKTELİĞİNDEN OLUŞAN OLUMSUZ ETKİ VE SORUNLAR	141
7.1. Çevrede Oluşan Etki Ve Sorunlar	141
7.1.1. Turizm' in Doğal Çevre Üzerindeki Olumsuz Etkileri Ve Bu Çevrelerde Yaşanan Sorunlar	
7.1.2. Turizm' in Tarihi Çevre Üzerindeki Olumsuz Etkileri Ve Bu Çevrelerde Yaşanan Sorunlar	152
7.1.3. Turizm' in Ekonomik Çevre Üzerindeki Olumsuz Etkileri Ve Bu Çevrelerde Yaşanan Sorunlar	153
7.1.4. Turizm' in Sosyal Çevre Üzerindeki Olumsuz Etkileri Ve Bu Çevrelerde Yaşanan Sorunlar	154
ÖZET 7	155

	Sayfa
8. AKDENİZ BÖLGESİNDE GEÇİCİ TURİZM YAPILARININ ÖNERİLDİĞİ ÖRNEK ÇEVRELER	156
SONUÇ	162
BİBLİYOGRAFYA	165
ÖZGEÇMİŞ	

VI ÖZET

Turizm hareketlerinin yoğun yaşandığı doğal, tarihsel ve kültürel değerlere sahip çevrelerde çevre özelliklerinin ve Turizm isteminin saptanmasında, Geçici Turizm Yapılarının önemi VIII bölümde ele alınmıştır:

- I. Bölümde; konunun amacı ve kapsamı ile çalışma yöntemi,
- II. Bölümde; konuya ilişkin tanımlar verilmiştir.
- III. Bölümde; geçici yapıların yapım sistemleri ile bu yapıların Turizm amaçlı kullanımı örneklerle ele alınmıştır.
- IV. Bölümde; Turizm hareketleri içinde konaklamanın yeri ve önemi Türkiye' den ve OECD ülkelerinden çeşitli örneklerle açıklanmıştır.
- V. Bölümde; Genel Turizm politikası içinde, planlamanın önemi: Genel turizm Politikaları, Turizm' de Fiziksel planlama ve çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) ile tanımlanmıştır.
- VI. Bölümde; Turizm sistemi içinde, Turizm ve çevre etkileşimi olumlu ve olumsuz olarak her çevre özelliğine göre açıklanmıştır.
- VII. Bölümde; Turizm' in çevre üzerindeki olumsuz etkileri sonucu çevrelerde yaşanan sorunlar örneklerle ele alınmıştır.
- VIII. Bölümde; Akdeniz bölgesinde çevre özelliklerine göre Geçici Turizm Yapılarının önerildiği çevreler örneklerle açıklanmıştır.

Ele alınan tüm bu bölümler, genel nitelikleriyle değerlendirilerek sonuç bölümünde özetlenmiştir. Bu değerlendirme sonucunda çevrelerin planlama sürecinin Turizm amaçlı değerlendirilmesinde ve çevre özellikleri ile Turizm isteminin saptanmasında Geçici Turizm Yapılarının önemi belirtilmiştir.

ZUSAMMENFASSUNG

Im VIII Teil wurde die Bedeutung von vorläufigen Gebäuden des Fremdenverkehrs, die zur Festlegung des Reisewunsches und der Umweltseigenschaften, wo die Umwelt geschichtliche, natürliche und kulturelle Werte besitzt und die Tätigkeiten des Tourismus sehr intensiv erlebt werden, in die Hand genommen:

Im I. Teil : Die Absicht und der Umfang des Thema sowie Arbeitsverfahren.

Im II. Teil : Die Definitionen bezüglich des Themas

Im III. Teil : Die Systemen der vorläufigen Gebäuden sowie zwecks touristischer Verwendung dieser Gebäuden mit Beispielen

Im IV. Teil : Die Bedeutung von Unterkunft, die sich auch unter den Tätigkeiten des Fremdenverkehrs befindet.

Im V. Teil : Die Bedeutung der Planung im allgemeine Fremdenverkehrspolitik, physikalische Planung im Fremdenverkehr sowie Beurteilung des umweltlichen Einfluss

Im VI. Teil : Fremdenverkehr und umweltliche Wirksamkeit im Fremdenverkehrssystem wurde mit negativen und positiven nach jeder Umweltseigenschaft aufgeklärt.

Im VII. Teil: Die wegen des negativen Einflusses des Fremdenverkehrs in Umwelt entstehenden Problemen wurden mit Beispielen erklart.

Im VIII. Teil: Gemass den Umwelteigenschaften in Mittelmeer Gebiet für Fremdenverkehr vorgeschlagenen Gebaeuden wurden mit Beispielen aufgeführt.

Alle in die Hand genommene Teile wurden nach den allgemeinen Eigenschaften verwertet und im letzten Teil als Ergebnis zusammengefasst Nach diesen Verwertungen wurden die Planungszeiten der Umwelten sowie derer verwertung zwecks Fremdenverkehrs und die Bedeutung der vorlaeufigen Gebaeuden zur Feststellung des Wunsches des Fremdenverkehr sowie Umweltseigenschaften beschrieben.

1. GİRİŞ

Günümüzde yaşam standartlarının yükselmesi, dinlenme ihtiyacının artması, teknolojinin gelişmesi gibi etkenler ile Turizm'in yapısal dinamiği giderek artmaktadır. Öncelikle doğal güzellikleri, tarihsel birikimleri olan çevreler, Turizm açısından çekiciliği olan çevrelerdir. Ancak Turizm yapılanmaları sonucu, bazı örneklerde bu çevreler, sahip oldukları değerleri kısmen ya da bütünüyle, yitirmek tehlikesiyle karşılaşmaktadırlar.

Günümüzde örneklerini; benzer değerlere sahip olduğumuz Yunanistan, Yugoslavya, İtalya, İspanya ve Fransa gibi batılı Akdeniz ülkelerinde görebilmekteyiz. Bu ülkeler plansız ve yoğun yapılaşmalar sonucu bir çok sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunların başında, yitirilen kaynakların bir daha geri gelememesi ya da bu işlemin uzun zaman ve yüksek maliyet gerektirdiği görülmektedir.

1.1. KONUNUN KAPSAMI+AMACI

'Turizm' in çevre üzerinde yarattığı olumsuz ve onarılamaz sonuçlardan sakınmanın ön koşulu, bu çevreleri ve bu çevrelerin taşıdığı özellikleri tanımakla başlar. Buna koşul olarak Turizm endüstrisinin bu çevreden beklentilerini de bilmek gerekmektedir.

Gelişmekte olan ülke kimliğimiz Turizm' in ekonomik girdileri - ne duyulan ihtiyaç, Turizm kuruluşlarının bir an önce hayata geçirilmesi beklentileri içindedir.

Bu nedenlerle kalıcı çözümleri hayata geçirmeden önce, belirli bir süre geçici bir yapılanma ile gerek çevre özellikleri gerekse Turizm istemi doğru olarak saptanabilecektir.

Bu çalışmada; öncelikle Turizm hareketlerinin yoğun yaşandığı doğal, arkeolojik ve kültürel değerlere sahip çevrelerde Turizm isteminin ve çevre özelliklerinin saptanmasında Geçici Turizm Yapılarının önemi Akdeniz bölgesinden örneklerle ele alınmıştır.

1.2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Doğal, tarihsel ve kültürel değerlere sahip çevrelerde Turizm isteminin ve çevre özelliklerinin saptanmasında Geçici Turizm Yapılarının önemi, Akdeniz bölgesinden örneklerle ele alınan bu çalışmada, çeşitli araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

* Çalışmada çeşitli kaynak taraması yapılarak genel Turizm bilgileri ile Geçici Turizm Yapıları örneklerle tanımlanmıştır.

* Turizm hareketleri içinde konaklamanın önemi, çeşitli Turizm ve konaklama istatistiklerinden yararlanılarak ele alınmıştır.

* Turizm ve çevre etkileşimi ile bu etkileşim sonucu yaşanan sorunlar, Geçici Turizm Yapılarının önerildiği çevrelerde
- Akdenizbölgesinde- yerinde gözlem yapılarak, verilen örnek çevreler fotoğraflarla görüntülenmiştir.

2. KONUYA İLİŞKİN TANIMLAR

2.1. TURİZM

" Turizm; insanların sürekli konutlarının bulunduğu yer dışında sürekli olarak yerleşmemek, sadece para kazanmak veya politik yada askeri bir amacı izlememek üzere, serbest bir ortam içinde; iş, merak, din, sağlık, spor, dinlenme, eğlenme, kültür, deneyim kazanma, aile ziyareti, kongre ve seminerlere katılmak gibi nedenlerle, kişisel veya toplu olarak yaptıkları seyahatlerden, gittikleri yerlerde 24 saati aşan veya o yerin bir konaklama tesisinde en az bir geceleme süre ile konaklamalarından ortaya çıkan iş ve ilişkileri kapsayan, bir tüketim olayı, sosyal bir olay, ağır ve bütünlüştür. " [1]

Etimolojik olarak Turizm kavramı, Latince' de bir dönme hareketini ifade eden ' tornus ' sözcüğünden türemiştir. [2]

Turizm zaman içinde gelişme gösterdiği ölçüde, Turizm kavramı da değişik şekillerde tanımlanmıştır.

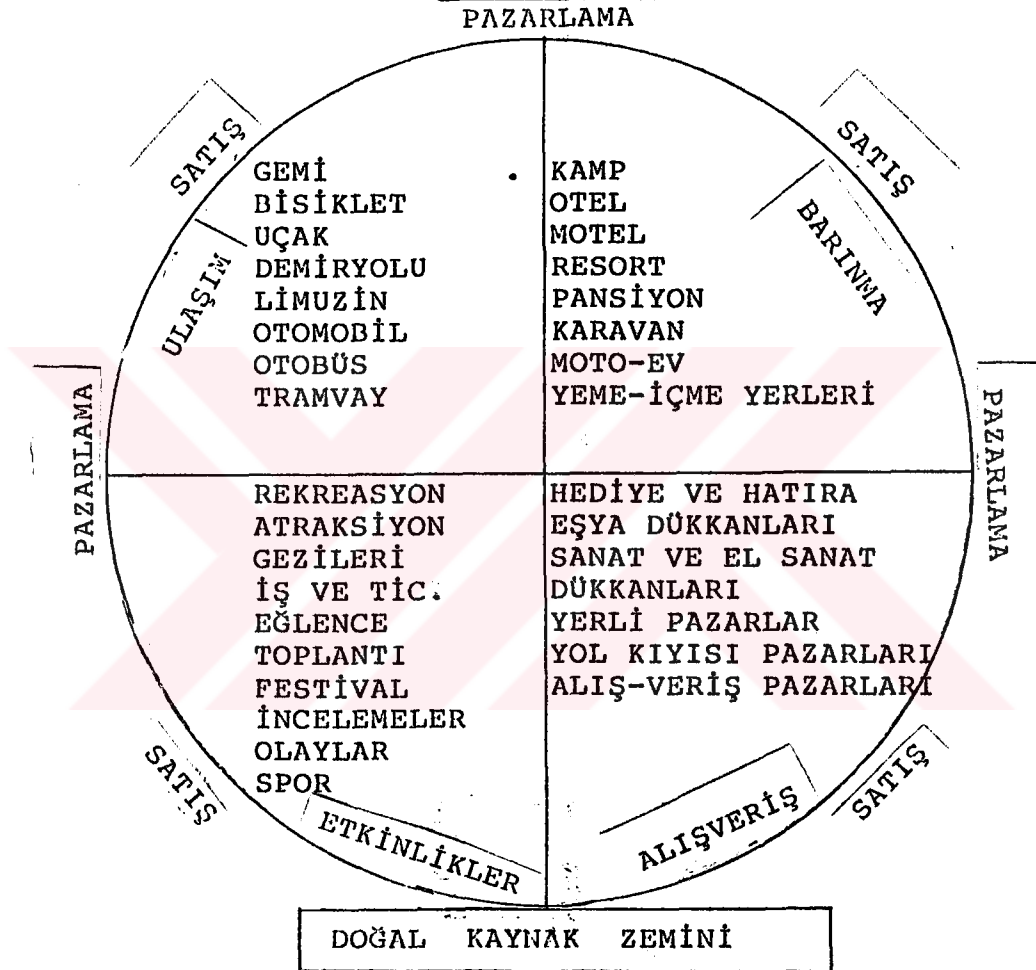
1910 yılında Prof. Edmond Piccard Turizm' i, " bir tüketim ve bir endüstri olayı " [3] olarak, 1959 yılında Prof. Walter Hunziker ve Prof. Kurt Krapf ise " sürekli kalış şekline dönüşmemek ve gelir sağlayıcı mesleki hiç bir etkinlikte bulunmamak şartı ile yabancıların seyahatlerinden ve konaklamalarından doğan olay ve ilişkilerin tümüdür." [4] şeklinde tanımlamıştır.

Günümüzde ise " Turizm; dinlenme, eğlenme ve boş zamanları değerlendirme gereksiniminden kaynaklanan, toplumun psikolojik dengesini bulmada bir hedef olan, topluma açık olma niteliğiyle devletin karışmasını zorunlu kılan ve geçici yer değiştirmeye bağlı olarak, insanların karşılaşmalarını özen-

-
1. Olalı, H. " Turizm Dersleri ", kitap özetleri, İzmir, 1984 s.11
 2. İbid. s. 12
 3. Olalı, H. " Dış Tanıtım Ve Turizm ", Ankara, 1983, s.25
 4. Olalı, H. 1983. Loc. cit.

diren, yenileyici ve ilişkileri geliştirici ve koruyucu yönü bulunan, ekonomik, toplumsal ve manevi ilişkiler, olaylar ve hareketler bütünüdür." ^[5] şeklinde tanımlanmaktadır.

Turizm'in bileşenlerini oluşturan öğeler; konaklama, ulaşım etkinlikler, alış-veriş ve doğal kaynaklardır. ^[6]

Şekil 1. Turizm'in Bileşenleri

KAYNAK: Mc. Intesh-Robert W, " Turizm ilkeler, Uygulamalar Felsefeler" Michigan, 1972, s.11

5. Çubuk, M. " Turizmin, eğlenme", MSÜ Doktora Tezi 1981,s.255

6. Mc.Intesh-Robert W, "Turizmin ilkeler, uygulamalar, Felsefeler", Michigan, 1972, s.12

Şekil 1'de Turizm'in ögelerini oluşturan konaklama, ulaşım alış-veriş ve etkinlikler ile doğal kaynakların birbirle - riyle olan ilişkileri gösterilmiştir.

Doğal, tarihsel ve kültürel değerlere sahip yörelerde, ulaşım ağının yetersiz olması, yörenin turizm amaçlı değerlen - dirilmesini güçleştirir. Ulaşım araçlarının çeşitlenmesi, ise seyahat süresini kısaltıp, konaklama ve tatil süresini arttırır. Bu da Turizm'in gelişmesine yardımcı olur. Tatil süresinin uzaması, konaklama tesislerine olan ihtiyacı da beraberinde getirmiştir. Turizm'in gelişmesinde yardımcı o - lan diğer ögeler ise rekreasyon, eğlence, festival vb. et - kinlikler ile alış-veriştir. Tüm bu ögeler, güvenlik ve çekicilik özelliğine sahip olan doğal kaynaklara dayanmalıdır. Turizm endüstrisinde diğer bir önemli konu da turizm ürün - lerinin pazarlanmasıdır. Bu ürünlerin pazarlanmasında da tur şirketleri, seyahat acentaları vb. kuruluşlar görev alır.

Turizm, sosyal bir olay ve endüstri olarak tanımlandığında Turizm'den etkilenen gruplar aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir: ^[7]

" - Turist

- Turistlere mal ve hizmetleri sağlayan işletmeler
- Ev sahibi toplumun ya da bölgenin siyasi yönetimi
- Ev sahibi toplum."

2.1.1. TURİST

1937 yılında (OECD) Milletler Cemiyetinin İstatistik Uzman - ları Komitesince kabul edilen tanıma göre: " Turist, ikamet - ğahının bulunduğu ülkeden başka bir ülkeyi en az 24 saat sü - re ile ziyaret eden kişidir." ^[8]

Turizm günümüze kadar pek çok kere değişik şekillerde ele alındığı gibi, onun esas ögesi olan turist de buna bağlı o - larak çeşitli dönemlerde farklı tanımlanmıştır.

7. İbid. .s.2

8. İbid. s.4

Turist sözcüğü 17. yüzyılda sosyal yaşamda kullanılmaya başlanmış, ancak ilk kez 1933 yılında F.W.Ogilvy tarafın - dan "Turist, sürekli oturduğu yerden en çok bir yıl için ayrılan ve geçici olarak gittiği yerlerde, buralarda ka - zanmadığı parayı harcayan kimsedir."^[9] şeklinde tanımlanmış, 1936 yılında ise A.F.Norvel tarafından ise turist:" sürekli olarak kalmak ve para kazanmaktan farklı bir amaç ile ya - bancı ülkeye giden ve geçici süre kalacağı bu yerde, başka memlekette kazandığı parayı harcayan kimsedir."^[10] şeklin - de tanımlanmıştır.

F.W.Ogilvy'in 1933 yılında yapmış olduğu tanımlamasında tu - rist olarak kabul edilen kişinin, bir ülkede kalış süresi - nin en çok bir yıl olması gibi bir sınırlamanın zaman için - de 'geçici süre' özelliğine dönüştüğü görülür.

Bir ülkeyi aşağıdaki nedenlerle ziyaret edenler turist ola - rak kabul edilmektedir:^[11]

- a) Zevk için, ailevi ve sağlık nedenleri ile yolculuk eden - ler,
- b) Toplantılara katılmak veya herhangi bir türde temsilci - lik yapmak (bilimsel, idari, diplomatik, dini, sportif vb.) üzere yolculuk edenler,
- c) Ticari nedenlerle yolculuk edenler,
- d) 24 saatten daha az süreyle kalsalar bile bir gemi seya - hati nedeni ile gelenler.

Aşağıda belirtilen nedenlerle bir ülkeyi ziyaret edenler turist olarak kabul edilmemektedir.

- a) Bir ülkeye, daha önceden temas kurarak ya da kurmaksızın bir işte çalışmak veya herhangi bir ticari etkinliğe katıl - mak üzere gelenler,
- b) Bir ülkeye ikamet etmek için gelenler,
- c) Yurtlardaki veya okullardaki öğrenciler, gençler,

9.Evliyaoğlu, S. "Genel Turizm Bilgileri", Ankara, 1989, s.48

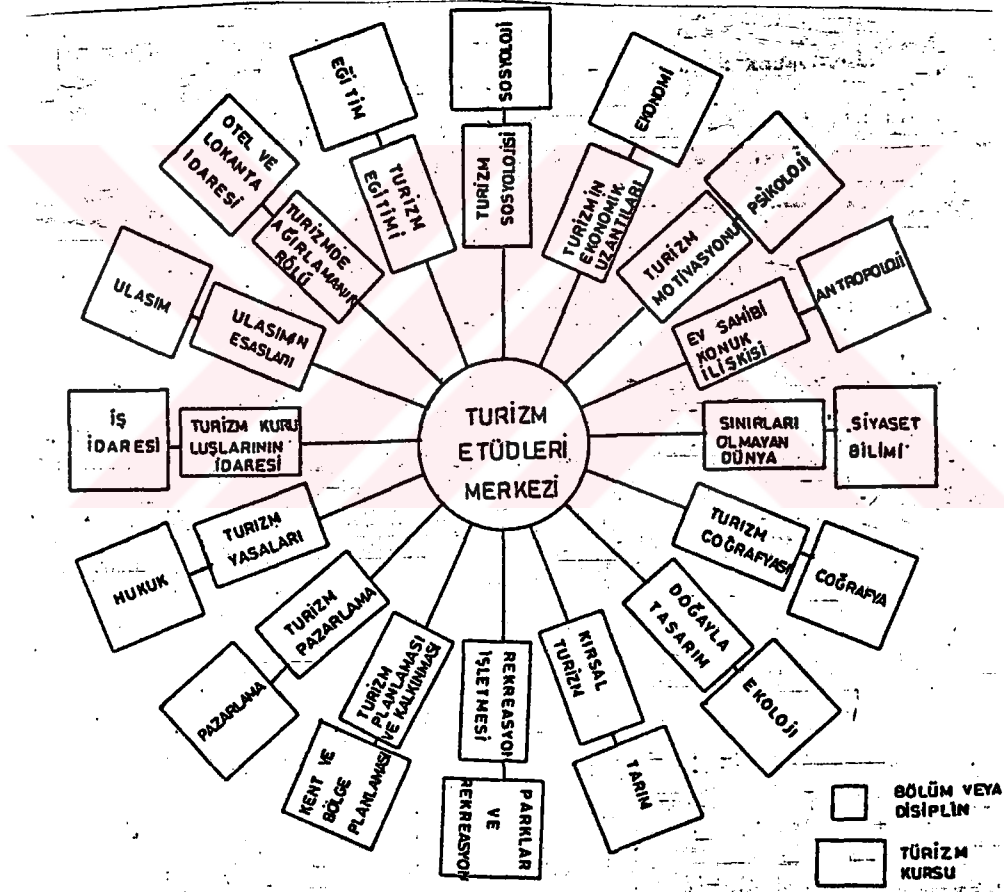
10.Evliyaoğlu, S, Loc. cit.

11.Mc.Intesh-Robert W, Op.cit, s.4

- d) Bir sınır bölgesinde ikamet edenler ve başka bir ülkede yaşayıp komşu ülkeye çalışmak için gelenler,
 e) Seyahatleri 24 saati aşsa bile bir ülkeden mola vermek - sizin gelip geçenler.

2.1.2. TURİZM BİLİMİ

Turizm, çok geniş ve karmaşık bir alanı kapsamaktadır. Bu alanın incelenebilmesi içinde bir çok yaklaşımın bulunması gerekmektedir.

Şekil 2. Turizm'in incelenmesinde disiplin ve yaklaşım seçkisi

KAYNAK: Mc-Intesh, R. W. "Turizm, ilkeler", s.11

Şekil 2'de görüldüğü üzere, Turizm'in incelenmesinde disiplinler arası ilişkiler Turizm'e bir sistem ile yaklaşılması gereğini ortaya koymuştur. Bu nedenle Turizm bir 'Bilim' olarak ele alınmaktadır. Turizm Bilim'i araştırma ve incelemelerinin amacı aşağıdaki başlıklar altında ele alınabilir:

- "- Turizm'in çok yönlü varlığının anlaşılmasına yardımcı olmak,
- Turizm ile ilgili kavramların kolay anlaşılabilirliğini sağlamak,
- Turizm Eğitim'i için önem taşıyan Turizm kuramının oluşturulmasına olanak sağlamak,
- İktisat-İşletme politikaları açısından Turizmle yönelen sorunların çözümünü sağlamak." [12]

Yukarıda açıklanan maddelere göre Turizm Bilim'inin en önemli amaçları arasında Turizm olayının tanınması, Turizm ile ilgili tanımlara açıklık getirmesi ve Turizm teorisinin geliştirilmesidir.

2.1.3. TURİZM'İN TARİHSEL GELİŞİMİ

İlk geziler, temel gereksinmelere dayalı ve kişisel yapılmış. Daha sonra kent yaşamına geçen toplulukların, ihtiyaçlarını karşılayan gezginciler ticaret amacıyla seyahat etmişler. İlk çağda özellikle ticaretle başlayan bu seyahatler: dinsel, sağlık, spor, görgü ve bilgi edinme merakı gibi nedenlerle çeşitlilik kazanmıştır.

Sümerlerin M.Ö 4000 yıllarında parayı icat etmeleri ile ticaret gelişmiş ve bu gelişme modern seyahat çağını da açmıştır.

Çinlilerin İpek Yolu ile Finikelilerin Ambar Yolu üzerinde

12. Walter Hunziker, "Die Fremdenverkehrswissenschaft und ihre Anwendung, Zertschrift Für Fremden Verkehr", Bern, No.1, 1972, s.23

Çubuk, M. Op. cit. s.42

yaptıkları ticaret gezileri, ilk çağların en önemli seyahatlerini oluşturmuştur.

Eski Yunanistan'da ticaret ve sağlık nedenleri dışında Olimpiyat Oyunlarının gelişmesi 'Sportif Turizm' olayını ortaya çıkarmış ve spor Turizm'in, seyahat nedenlerinden biri olmuştur.

Roma İmparatorluğunun geniş topraklara sahip oluşu, İmparatorluğun zenginliği ve halkın hoş vakit geçirmeye düşkünlükleri Turizm için önemli unsurlardır. Romalılar Akdeniz'deki ünlü tapınakları, özellikle Mısır Piramit'lerini görmek amacıyla seyahat etmişlerdir. Roma halkının seyahat istekleri konaklama tesislerine ve öteki Turizm hareketlerine istem yaratmıştır.

Efes'in güvenli yollara sahip oluşu, buranın hem ticaret merkezi haline gelmesine, hem de Turizm'in gelişmesine neden olmuştur.

Roma İmparatorluğunun çöküşü ile M.S 1453 yılında yeniçağın başlamasına kadar seyahatler, macera için yapılmış ve bu dönemde ilk kitle halindeki seyahatler 'Haçlı Seferleri' olmuştur.

XVII-XVIII yüzyılları arasında öğrenme amacı ile işadamları ve bilimadamları tarafından gerçekleştirilen seyahatler Fransa ve İtalya'ya 'Büyük Tur' adı altında yapılmıştır.

Özellikle İtalya'da gelişen Ortaçağın tutucu teokratik anlayışına karşı bir tepki olarak doğan Rönesans döneminde bilim ve sanat alanındaki gelişmeleri görmek amacıyla seyahat eden kişiler bu dönemde kültür Turizm'in doğmasına neden olmuştur. ^[13]

Budist Türkler'in seyahatlerinden ortaya çıkan konaklama tesisi 'Muyanlık' adı altında hayır ve yardım yurdu olarak yapılmıştır. Bugünkü 'otel' adı verilen konaklama tesislerinin ilkini oluşturan bu tesisler 'Ribat' adını almış, daha sonraları İran'da bu konaklama tesisleri Anadolu Selçuklu ve Osmanlılar döneminde 'Kervansaray' adıyla gelişmiştir.

İlk seyahatler için din önemli bir nedendi. Hristiyanlar için Efes, Müslümanlar için de Mekke önemli merkezlerdi. Bu merkezlere ulaşabilmek için yollar üzerinde; ihtiyaçları karşılamak, dinlenmek amacıyla belirli mesafelerde konaklama birimleri oluşturulmuştur. Türklerde bu uzaklık yaya ve atlının bir günde alabilecekleri 35-40 kilometreydi. Bu uzaklıklarda kurulan Kervansaraylarda yolcuların ve hayvanların dinlenmeleri, araçların tamir edilmeleri vb. ihtiyaçlar sağlanmıştır. Kervansaraylar bölgenin coğrafi ve güvenlik koşullarına uygun içe dönük inşa edilmişlerdir. ^[14]

Hanlar ise Türk konaklama tesislerinin şehir ve kasaba içinde bulunan tipleridir. Nüfusun artışı ile şehirlerin büyümesi Kervansarayların zamanla şehir içinde veya yanında bulunmasına neden olmuştur. Bunlar kısmen konaklama kısmen de alış-veriş merkezi olarak kullanılmıştır. ^[15]

Avrupa'daki ilk konaklama tesisleri Londra'da inşa edilen İngiliz hanları olmuştur. 1829 yılında Boston'da 'Tremont House' adıyla inşa edilen otel günümüz otellerin başlangıcını temsil etmektedir. 1900 ile 1960 yılları arasında dört türde otel ortaya çıkmıştır. Ticari otel, ikametgah otel, Lüks ve tatil oteli bunlar geçmişteki hanlardan farklı kuruluşlar olmuştur. ^[16]

1872'de ilk kez Thomas Cook'un Dünya turu 'Modern Turizm'in

14. Göksel, B. "Turizm Tarihi Ve Türkler", Turizm Yıllığı, 1985, s.54

15. İbid. s.55

16. Kültür ve Turizm Bakanlığı eğitim dairesi başkanlığı yayınları. "Konaklama Endüstrisine Giriş", no.48, Ankara 1983, s.5-10

başlangıcı kabul edilmiş ve bu da kişisel Turizm'den Kitle Turizm'e geçişi sağlamıştır.

Dünya savaşlarından kaynaklanan ekonomik krizler Turizm'in gelişimini durdurmuş, ancak savaş sonrası endüstrinin gelişmesi, ekonomik durumun düzelmesi toplum içinde sınıfların ortaya çıkmasına neden olmuştur. İlk kez 1925 yılında İngiltere'de işçi ücretli tatil olanağının elde edilmesi ve sosyal hakların kazanılması ile Turizm günümüze kadar gelişimini sürdürmüştür.^[17]

2.1.4. TURİZM'İN SINIFLANDIRILMASI

İnsanların belirli süreler içinde değişik amaçlarla yaptıkları 'seyahat', Turizm'in dinamik elemanını oluşturmaktadır. Sosyal, kültürel ve ekonomik etkiler sonucu kişilerde seyahat, zaman içinde çeşitli faktörlere göre çeşitlilik kazanmıştır. Kişilerin seyahat ederek turistik etkinliklere katılmasını sağlayan faktörler: İnsanların duydukları ihtiyaç, arzu, kapris ve isteklerinden doğan iç faktörler (iş,, merak, din,kültür, eğitim, dinlenme, spor vb.) ile dış çevreden gelen ve insanları seyahate yönelten dış faktörler: (tanıtma, reklam, propaganda vb.) dir.^[18]

Kişilerin Turizm olayına katılmalarında etken olan faktörler, Turizm'in çeşitlerini de belirlemektedir.

Prof. Dr. Paul Bernecker 1962 yılında yayınladığı bir eserinde amaçlarına göre Turizm'i:^[19]

- "a) Dinlenme Turizm'i
- b) Kültür Turizm'i
- c) Sosyal Turizm
- d) Spor Turizm'i
- e) Ekonomik Turizm

17. Eralp, Z. "Genel Turizm", Ankara, 1983, s.

18. Kunt, A. "Ders notları"

19. Toskay, T. "Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım", İstanbul, 1983, s.155

- f) Politik Turizm
- g) Dinsel Turizm" olarak sınıflandırılmıştır.

Bir başka sınıflandırmaya göre Turizm: [20]

- Katılanların yaşlarına göre Turizm
 - a) Gençlik Turizm'i
 - b) Yaşlılar Turizm'i
- Katılanların sayısına göre Turizm
 - a) Kişisel Turizm
 - b) Kollektif Turizm
 - c) Kitle Turizm
 - d) Aile Turizm'i
- Katılanların geldikleri yerlere göre Turizm
 - a) İç Turizm
 - b) Dış Turizm
- Mevsimlere göre Turizm
 - a) Yaz Turizm'i
 - b) Kış Turizm'i
 - c) Sezon dışı Turizm
- Konaklama süresine göre Turizm
 - a) Kısa süreli Turizm
 - b) Uzun süreli Turizm
- Finans kaynağına göre Turizm
 - a) Sosyal Turizm
 - b) Özel olarak finanse edilen Turizm
 - c) Önceden ve sonradan finanse edilen Turizm
- Sosyolojik içerikli Turizm
 - a) Lüks Turizm
 - b) Geleneksel Turizm
 - c) Gençlik Turizm
 - d) Sosyal Turizm
- Ödemeler bilançosuna göre Turizm
 - a) Dış aktif Turizm
 - b) Dış pasif Turizm

Savaş sonrasındaki gelişmeler, çeşitli sınıf farklılıkları - rını ortaya çıkarmış, yalnızca gelir düzeyi yüksek olan sınıfa seyahat olanağı sağlanmıştır. Bu farklılık insan haklarının kazanılması ile sona ermiş ve kişilere seyahat özgürlüğü verilmiştir. İnsan haklarını oluşturan; seyahat özgürlüğü, ücretli tatil, sosyal güvenlik çağdaş Turizm'e geçişi hazırlayan sosyal etmenlerdir. Buna göre toplumsal olay olarak ele alındığında Turizm, iki gruba ayrılır.

- a) Kitle Turizm
- b) Sosyal Turizm

2.1.4.1. KİTLE TURİZM'i

" Yolculuğun geniş ölçüde, konaklamanın da tamamıyla kol - lektif olarak yapıldığı, kişinin bir tatil grubu ile bü - tünleşmesinin sınırlı şekilde özendirildiği, çok sayıda halkın Turizm olayına katılmasıyla doğan olay ve ilişkiler bütünüdür." [21]

Kitle Turizm'i ilk olarak Almanya ve İskandinav ülkelerinde ortaya çıkmış, zamanla Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Kanada'da gelişmiştir.

Dr. Christian Fink Kitle Turizm'inin özelliklerini çeşitli başlıklarda toplamıştır. [22]

- a) Çok sayıda katılımın olması,
- b) Kollektif bir yolculuğun yapılması,
- c) Kollektif konaklamanın organize edilmesi,
- d) Tatile çıkan kişinin tatil grubuna katılımının sağlanması.

Yukarıda belirtilen özelliklere göre, Kitle Turizm'i; toplumun gelir düzeyi ve toplumsal düzeyden çok halkın Turizm'e katılımını sağlayan bir Turizm türü olarak ele alınmaktadır.

21.İbid. s.49

22.Çubuk, M. Loc. cit.

2.1.4.2. SOSYAL TURİZM

" Satın alma ve tüketim olanakları sınırlı ya da az olan halk tabakalarının, özel önlem ve olanaklarla, Turizm'e katılmaları şeklinde belirlenen ilişki ve olaylar bütünüdür."^[23]

Sosyal Turizm'in özellikleri aşağıdaki başlıklar altında toplanabilmektedir.^[24]

- a) Sosyal Turizm grup halindeki seyahatler olarak ele alındığında bir kitle Turizm'idir. Ancak her kitle Turizm'i Sosyal Turizm değildir.
- b) Sosyal Turizm gelir seviyesi düşük kişilerin zevkten çok dinlenmek amacıyla seyahat etmesi özelliğini taşır.
- c) Sosyal Turizm, toplumlar arası anlaşmayı kolaylaştırır.

19. yüzyılda Avrupa'da sanayinin gelişmesi ile birlikte, çalışan kişilerin sayısal olarak artması beraberinde bu kişilerin sosyal ihtiyaçlarını da ortaya çıkarmıştır. Yıllık izin ve ücretli izin haklarının elde edilmesi ile toplu seyahatler düzenlenmiş, böylelikle çalışanların da Turizm'e katılımları sağlanmıştır.

Batıda ilk Sosyal Turizm'in öncüsü 1840 yılında İngiltere'de Nottingham ile Leincester arasında, ilk seyahati düzenleyen Thomas Cook olmuştur. İkinci grup gezisini 1845 yılında trenle Glaskow'a 350 kişi ile gerçekleştirmiştir. Bu gezilerini arttırarak tüm Avrupa'ya Sosyal Turizm'in yayılmasına neden olmuştur.

Sosyal Turizm'in oluşmasında etken olan; ücretli tatil hakları, yıllık izinler dışında Sosyal Turizm'in gelişimini sağlayan etkenler; ekonomik yardımlar, üçüncü yaş Turizm'i ve ulaşım araçlarının gelişmesidir.^[25]

1930 yılından sonraki ekonomik bunalım ve ikinci büyük savaş sonrası gelişimini gösteren 'Sosyal Turizm' günümüzde önemini korumaktadır.

23. Çubuk, M. Loc. cit.

24. Türkiye Tic. Od., San. Od. ve Tic. Borsaları Birliği. "Turizm Bilgisi ve Turizm Meselelerimiz", Ankara, 1963, s.280

25. Usta, Ö. "Turizm, Turizm Olayına ve Türk Turizm Politikalarına Yapısal Yaklaşım", İstanbul, 1988, s.108

2.1.5. KONAKLAMA TESİSLERİ

Günümüzde konaklama tesisleri, geçmişte olduğu gibi yatma ve yeme gereksinmelerini sağlamaktadır. Ancak zamanla konaklama tesislerinde farklı hizmetlerin sunulması konaklama tesislerine çeşitlilik kazandırmıştır. [26]

Konaklama tesisleri,

- a) Geleneksel konaklama tesisleri (Otel, motel, pansiyon vb.)
 - b) Tamamlayıcı konaklama tesisleri (Tatil evleri, kamping, karavan vb.)
- olarak iki grupta ele alınabilir. [27]

Bu sınıflandırmaya göre, Turizm Yatırım Ve İşletmelerinin niteliklerine ilişkin yönetmelikte günümüzde konaklama tesislerinin nitelikleri belirtilmiştir. [28] Buna göre:

OTEL: Asıl fonksiyonları müşterilerinin geceleme ihtiyaçlarını sağlamak olan, bu hizmetin yanında, yeme-içme eğlence ihtiyaçları için yardımcı ve tamamlayıcı birimleride bulunduran en az (20) odalı tesislerdir.

APART OTEL: Belgeli bir otel veya tatil köyü yatırım ve/veya işletmesi bütünü içinde yer alan, müşterilerinin yeme ve içme ihtiyacını karşılayabilmesi için gerekli gereçler ile donatılmış, bağımsız apartman veya villa tipinde inşa ve tefriş edilmiş, otel gibi işletilen konaklama tesisleridir.

MOTEL: Yerleşim merkezleri dışında karayolu güzergahı, mola noktaları veya yakın çevrelerinde inşa edilen motorlu araçlarıyla yolculuk araçlarıyla yolculuk yapanların konaklama yeme-içme ve araçlarının park ihtiyaçlarını karşılayan en az (10) odalı konaklama

26. Dinçer, Z. K. "Belgeli konaklama tesisinin gereksiniminin karşılanmasında", doktora tezi, İstanbul, 1988

27. Toskay, T. Op. cit. s.228

28. Turizm yatırım Ve İşletmelerinin niteliklerine ilişkin yönetmelik R.G no. 21058

TATİL KÜYÜ: Doğal güzellikler içinde ya da arkeolojik değerler yakınında kurulmuş, rahat bir konaklama yanında çeşitli spor ve eğlence hizmetlerinin de sağlandığı, odaları otel odası, suit veya bunların kombinasyonları şeklinde olan ve dağınık yerleşme düzenindeki yapılardan oluşan en az (60) odalı konaklama tesisleridir.

PANSİYON : Konaklama tesisi olarak planlanmış olup, yönetimi basit, müşteriye yeme-içme hizmeti veren veya müşterilerin kendi yemeklerini hazırlayabilme imkanları bulunan en az (5) odalı konaklama tesisleridir.

KAMPİNG : Karayolları ile rahatça ulaşılacak deniz gölü,dağ, nehir gibi doğal güzellikler ile tarihi ve turistik özelliği olan yerlerin yakınında kurulan, kampçıların çadır ve karavânları ile geceleme, yeme, içme, dinlenme ve spor gibi günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri en az (20) üniteli tesislerdir.

HOSTEL : Gençlik Turizm'ine cevap verebilecek en az (20) odalı konaklama ve yeme-içme hizmeti veren tesislerdir.

ÖBERJ : Merkezlerden en az 20km uzaklıkta akarsu, turistik yol kenarlarında ve kayak alanlarına yakın yerlerde kurulan spor ve doğal güzelliklerden yararlanmak amacıyla konaklama ihtiyacını karşılayan tesislerdir.

Turizm konaklama tesis türleri konaklamanın süresine, kuruluş yerlerine ve amaçlarına göre de sınıflandırılabilir.^[29]

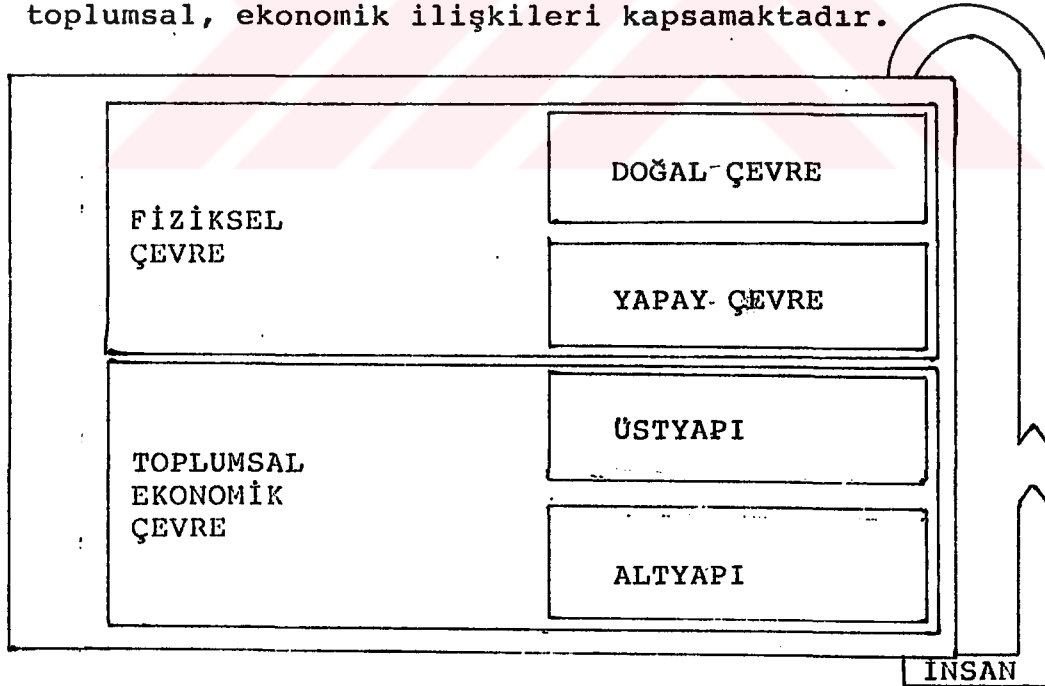
2.2. ÇEVRE

" Çevre; kişiyi etkileyen, şekillenmesini ve yaşamını belirleyen toplumsal etmenlerin tümüdür." ^[30]

" Çevreş kişiyi etkileyen dış koşul ve durumların toplamıdır. Kişi çevre denilen bu ortamda sürekli bir madde - enerji alışverişi içindedir." ^[31]

" Çevre; yaşayan varlığın duyarlı olduğu ve tepkide bulunabildiği tüm nesnelerden, koşullardan, güçlerden ve ayrıca uyarıcıların yoğunluk ve yönlerindeki değişimlerden oluşur." ^[32]

Yukarıdaki tanımlarda görüldüğü üzere, 'çevre' çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlara göre çevre ile kişi birlikteliğinde; etki ve tepki sonucu oluşan bir ilişki bulunmaktadır. Kişinin ilişkide bulunduğu çevre : Fiziksel, toplumsal, ekonomik ilişkileri kapsamaktadır.

Şekil 3. Çevre Sistemi

KAYNAK: Yapı Dergisi, 1977, sayı.26-27, s.28

30. Çubuk, M. "Çevre Olgusu Ve Çevre Düzenleme", yapı dergisi, 1977, s.26

31. İbid. s.24

32. Erkman, U. "Mimari Tasarım İçin Bir Veri Üretim Yöntemi olarak Çevre Analizi", İTÜ, 1982, s.40

" Fiziksel Çevre; uzun süreden beri karşılıklı etkileşimler ve insan eylemleri dolayısıyla birbirlerinden kesin çizgi - lerle ayrılmıyacak olan doğal ve yapay ortamları, Toplumsal Çevre ise yine güçlü neden- sonuç ilişkileriyle birbirine bağlı bir alt yapı(üretim ilişkileri), bir üst yapı(örf, adet, kültür, ahlak,hukuk, politika, örgütler) den oluşur. İnsanın çevreye katılmasıyla sistem bütünlüğünü kazanır." [33]

2.2.1. EKOLOJİ

" Ekoloji: iklim, toprak, su faktörlerinin karşılıklı etkileşimlerini canlı varlık üzerine etkilerini etüd ve tespit eden bir bilim dalıdır." [34]

Ekoloji terimi ilk olarak yüzyıl önce Alman biyoloji uzmanı Ernst Haeckel tarafından "hayvan ve bitkiler ekonomisi" [35] olarak olarak açıklanmıştır.

Amerikalı Prof. Mark ston Bates 1962 yılında ekolojiyi uzun süreli insan yaşantısının, doğa ile insan arasındaki ilişkileri açıklıyan bilimlerin en önemlisidir. Fakat en az anlaşılanıdır. [36] tanımlamıştır.

2.2.1.1. EKO-SİSTEM

" Canlılar ve cansızlar ile çevre arasındaki madde vee e - nerji değiş tokuşu veya dağılımıdır." [37]

" Ekolojistler doğanın her kesiminde yaşayan toplumu ve fiziksel çevreyi bir arada belirtmek için Eko-sistem terimini kullanmaktadırlar. " [38]

2.2.1.2. EKO-TURİZM

Turizm'in özellikle doğal çevrede neden olduğu olumsuzluk-

33.Yapı Dergisi, Op. Cit. s.28

34.Bayer, M. Z. " Turizm ve Çevre Dengesi", Ankara, 1990,s.138

35. 36. 37. 38. Bayer, M. Z. Loc. cit.

lara ve yarattığı sorunlara karşı toplumda tepkilerin ve duyarlılığın arttığı gözlenmektedir. Buna bağlı olarak çevreye duyarlı ve bilinçli bir Turizm türü olan (Soft Turizm) yumuşak Turizm günümüzde, ülkelerin gündemindeki bir konu olmuştur.

Soft Turizm, ilk kez 1987 yılında Almanya Berlin Uluslar - arası Turizm Fuar'ında açıklanmıştır. Eko-Turizm doğada yürüyüşler, hayvan ve bitki türlerini inceleme vb. etkinlikler ile bir rekreasyon eylemidir. Böylelikle turist gittiği ülkenin doğasıyla birlikte kültürünü de tanıma olanağı bulunmaktadır.^[39]

2.2.2. SOSYAL ÇEVRE

" Sosyal Çevre: Dil, din, ahlak, hukuk, gelenek ve görenekler, yaşam biçimi, felsefe, bilim gibi elemanlar ile toplumu oluşturan birey, aile ve grupların davranış ve ilişkilerinin oluşturduğu alandır."^[40]

2.2.3. EKONOMİK ÇEVRE

" Ekonomik yapı, milli gelir, sektörler arası ilişkileri ekonominin; verimlilik, yatırım, finansman ve pazarlama gücü gibi faktörlerin oluşturduğu alandır."^[41]

2.2.4. POLİTİK ÇEVRE

" Siyasal kurumların yapısı, fonksiyonları, bunların hedef stratejilerinin ve aralarındaki ilişkilerinin oluşturduğu alandır."^[42]

2.2.5. TEKNOLOJİK ÇEVRE

" Ekonomik ve kurumsal araçların oluşturduğu alandır."^[43]

39. Gülez, S. " Yumuşak Turizm ve Doğa Koruma", KTÜ, Orman Fakültesi, Turizm yıllığı, 1985, s.29

40. 41. 42. 43. Olalı, H. (1983), Op. Cit. s.122-199

ÖZET 2

Geleceğin en önemli endüstrisi olacağı varsayılan Turizm; sosyal, kültürel, ekonomik bir olaydır. Ve genel olarak Turizm; kişilerin merak, dinlenme, eğlenme, boş vakitlerini değerlendirme vb. gereksinimlerinden doğan yer değiştirme hareketi olarak tanımlanmaktadır. Bu endüstrinin en önemli ögesi de tüketici olan 'turist' tir.

İlk insandan günümüze kadar ihtiyaçları karşılamak amacıyla, ticaretle başlayan seyahat, Turizm olayının yapısal dinamiğini arttırmıştır. Zaman içerisinde de din, zevk, dinlenme vb. nedenlerle bağli olarak yapılan seyahatler Turizm türlerinin çeşitlilik kazanmasına neden olmuştur. Toplum - sal bir olay olarak ele alındığında da Turizm, Kişisel Turizm ve sosyal Turizm olarak incelenmektedir. Kişisel Turizm'den Kitle-Sosyal Turizm'e geçişi sağlayan nedenler; nüfus artışı, çalışma koşullarının değişmesi, teknolojinin gelişimi, ulaşım araçlarının çeşitlenmesi ve sosyal hakların kazanılması olmuştur. Bu olaya Cook'un İngiltere gezisi ilk toplu seyahat örneği olarak gösterilmektedir.

Turizm, özellikle II. Büyük savaş sonrası büyük bir gelişme göstermiştir. Sosyal hakların kazanılması, ücretli tatil olanağının sunulması da Turizm'i geliştiren diğer sosyal etkenler olmuştur.

Seyahatlerde çeşitli ihtiyaçların karşılanması amacı ile konaklama tesislerine gereksinim duyulmuştur. Zamanla gelişen Turizm ile birlikte seyahat şekline göre Turizm yapıları da çeşitlilik kazanmıştır.

Sürekli değişim gösteren Turizm: Dinlenme, eğlenme, spor, sağlık vb. etkinliklerini; tarihsel, kültürel, doğal çevre içinde sürdürmektedir. Bu nedenle Turizm ile çevre birbir - leriyle sürekli etkileşim içinde bulunmaktadır. Ancak bu etkileşim, zaman zaman çevrede çeşitli bozulmalara neden olabilmektedir. Günümüzde artık, çevredeki bu bozulmalara karşı bir duyarlılık artmıştır. Çevreye olan bu duyarlı yak - laşım da yeni Turizm anlayışı sağılan 'Soft Turizm'i ortaya çıkarmıştır.

3. GEÇİCİ TURİZM YAPILARI

3.1. GEÇİCİ TURİZM YAPILARININ TANIMI

Geçici Turizm yapıları:

- . Doğal, tarihsel, arkeolojik vb. çevrelerde kullanılabilen
 - . Değişik topoğrafik koşullara uyarlanabilen,
 - . Hafif malzemelerin kullanıldığı,
 - . Çevre ile uyumu sağlanabilen,
 - . Toplanıp, depolanabilen,
 - . Bir başka yere taşınabilen,
 - . Kolay montaj yapılabilen,
 - . Çeşitli yapım sistemlerinin bir arada kullanılabilen,
 - . Çeşitli Turizm amaçlı kullanıma olanak sağlayan,
- Özellikleri içermektedir.

Bu özellikleri ile geçici yapılar Turizm amaçlı kullanılabilir.

3.1.1. GEÇİCİ YAPILARIN YAPIM SİSTEMLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

Geçici yapılar yapım sistemlerine göre çeşitli başlıklarda ele alınabilir.

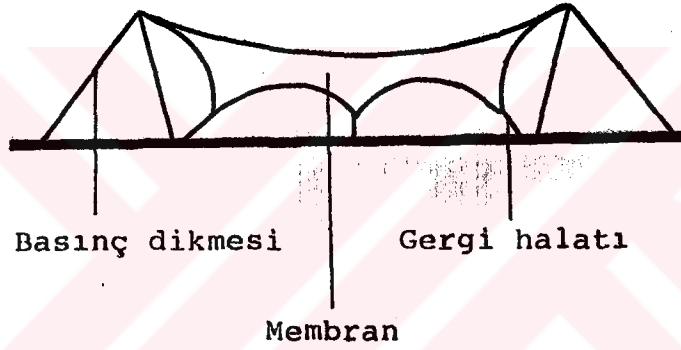
- a. Membran (çadır) sistem
- b. Asma sistem
- c. Şişirme sistem
- d. Prefabrike+Hücre sistem
- e. Mobil sistem
- f. Yüzer sistem
- g. Kombine sistem

3.1.1.1. MEMBRAN TAŞIYICI SİSTEM

Membran taşıyıcı sistem, geçici yapılar için kullanılabilen bir örtü sistemidir. Membran yalnız çekmeye dayanıklı ince tabaka halinde kullanılan bir elemandır.¹

Sistem çadır bezinin; basınç dikmeleri, gergi halatları yardımı ile gerilmesiyle oluşturulur.²

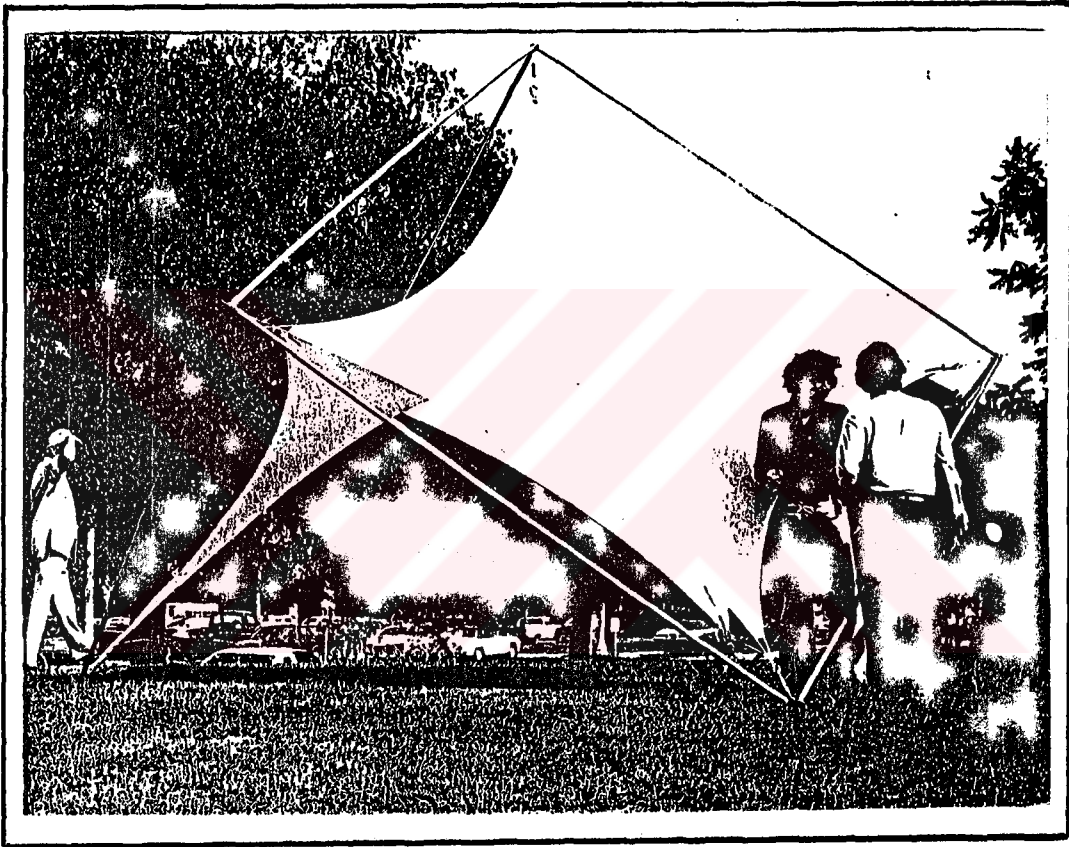
KAYNAK: Cengiz, B. "Yapıda Taşıyıcı Sistemler",
Şekil 1 . Çadır Sistem

s.180

-
- 1 . Çamlıbel, N. " Mimarlıkta Çağdaş Taşıyıcı Sistemler",
İstanbul, 1982, s.257
 - 2 . Çamlıbel, N. Loc. Cit.

Membranlara ön gerilme verilerek çeşitli formlar oluşturulabilir. Membran sistemler:

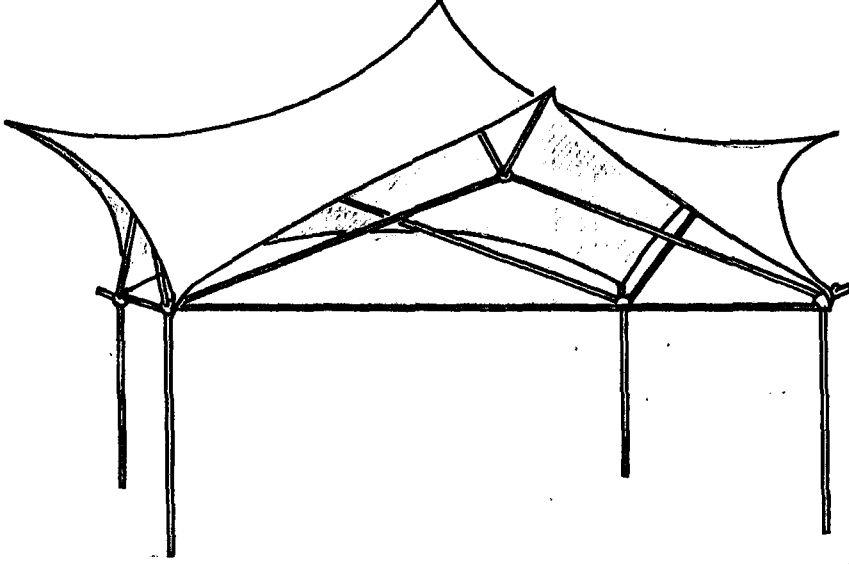
- a) Hafif ve taşınabilir,
- b) Hızlı ve kolay yapım,
- c) Çeşitli fonksiyonlara hizmet verebilecek özelliklerini ile aşağıda, sistemle ilgili çeşitli örnekler verilmiştir.

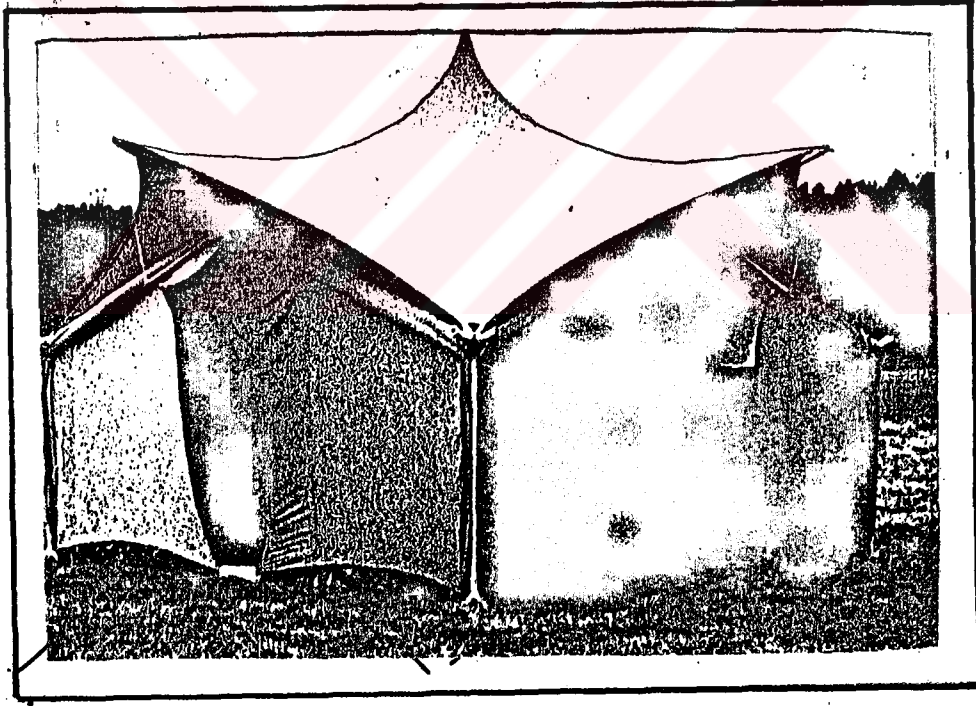
KAYNAK: IL 16 Otto, F., SCHMALL, I., Burkhardt, B., Stuttgart, 1976, s.101

Resim 1. Membran sistemden oluşmuş bir çadır

Resim 1 'de görüldüğü üzere örtü gerilerek kullanılmıştır.

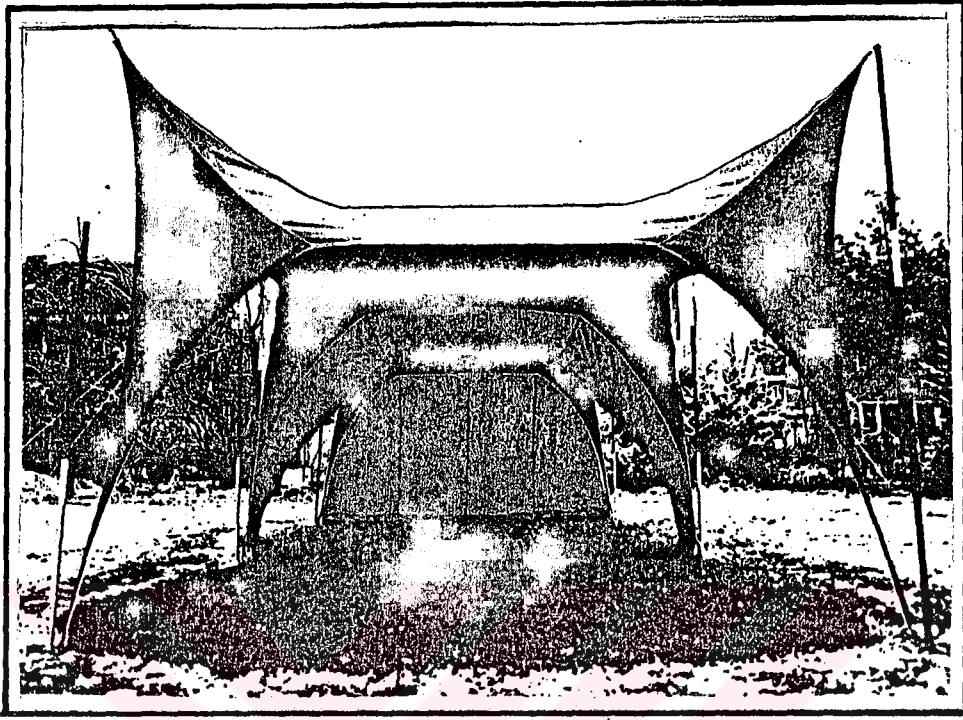
Şekil 2. Çadır sistem ile oluşturulan yarı açık mekan

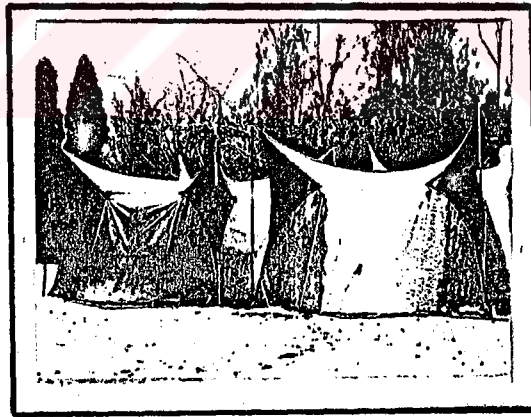
KAYNAK: IL 14 Otto, F., Burkhart, B., Hennicke, J. "Anpassungs-fahhig Bauen", Stuttgart, 1974

Resim 2. Çadır sistem ile oluşturulmuş kapalı mekan

Şekil 2'ye resim 2'de 1973 yılında çok amaçlı kullanım için tasarlanmış çadır görülmektedir.

Resim 3 .Yarı açık çadır

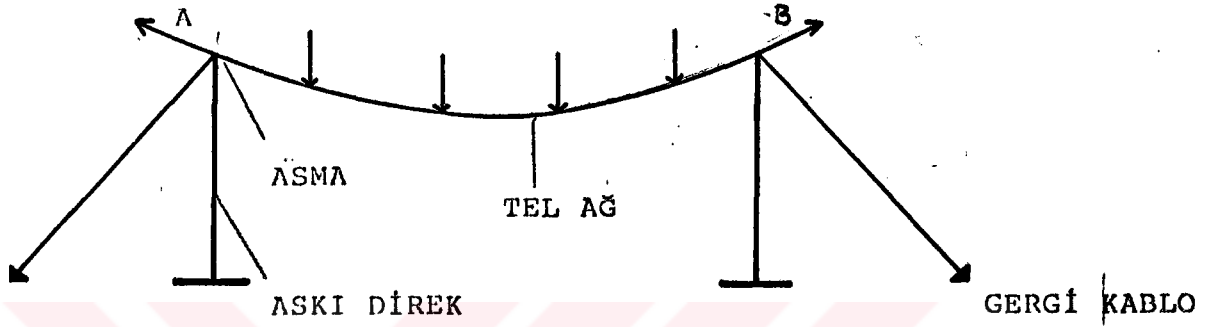
Resim 4 . Kapalı çadır

KAYNAK:IL 14 Otto, F,Burkhart, B., Hennicke, J." Anpassungs-
fahhig Bauen",Stuttgart, 1974

Resim 34 görüldüğü üzere 1965 yılında tasarlanan sistem deği-
şik amaçlı kullanımlara uygundur.

3.1.1.2. ASMA TAŞIYICI SİSTEMLER

Asma sistem, yükleri taşıyan kabloların direk veya kulelere asılmasıyla oluşur. *

Şekil 3. Asma sistem

Asma Sistemde kullanılan malzemeler aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir. ³

- a) Kablolar: Metal malzeme (çelik tel)
Metal olmayan malzeme (organik liflerden oluşmuş halat- pamuk, kenevir-, Sentetik halat -orlon, perlon-)

Asma sistemlerde genellikle çelik kablolar kullanılır.

- b) Tel ağ: Çatı örtüsü elemanı olup, taşıyıcıdır.
c) Örtü malzemesi: Orlon lifinden yapılmış inec çadır bez, saydam çatı örtüleri, bitümlü kanaviçe, hafif beton vb.dur.
d) Askı direk veya kuleler: Esas taşıyıcı kablonun bağlandığı, basınca çalışan çelik veya betonarme kolonlardır.
e) Gergi kabloları: Esas taşıyıcı kabloların bağlandığı askı direklerinin dengeleri için kullanılır.
f) Askı kablolar sistemde yardımcı bir eleman olarak görev alırlar.

*. Yıldız Üniversitesi Mimarlık bölümü Taşıyıcı Sistemler
Prof. Nafiz Çamlıbel ile görüşme
3. Günsoy, O., Kendik, M., Anıl, K. " Asma Sistemler", İstanbul, 1979, s.4

Asma sistemlerde; sistemin zeminle bağlantısı çeşitli şekillerde sağlanabilmektedir.⁴

Zemine bağlantı:

- Ağırlıklı ankraj: En basit ankraj sistemidir. Kablonun havaya kaldıramıyacağı ağırlıkta bir beton kütesine kablolar bağlanır.

KAYNAK: Çamlıbel, N. "Mimarlıkta Çağdaş Taşıyıcı Sistemler", İstanbul 1982, s.50

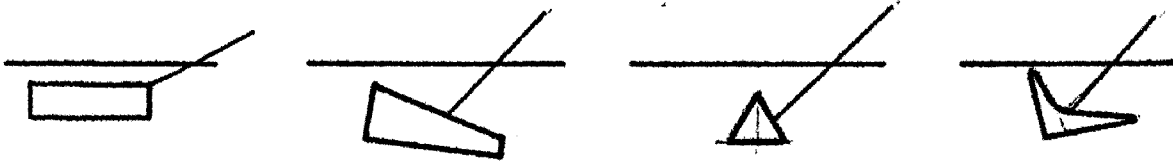
Şekil 4 . Ağırlıklı ankraj

- En ucuz ankraj, sağlam bir kaya tabakasına delikler açıp kabloun ucuna beyaz madenden bir kılıf yapmak ve diğer kısımları bitümle sıvayıp, deliğe tespit etmektir. Çimento şerbeti enjekte edilir.

KAYNAK: Çamlıbel, N. "Mimarlıkta", İstanbul, 1982, s.51

Şekil 5 . Çimento şerbeti enjekte edilerek yapılan ankraj

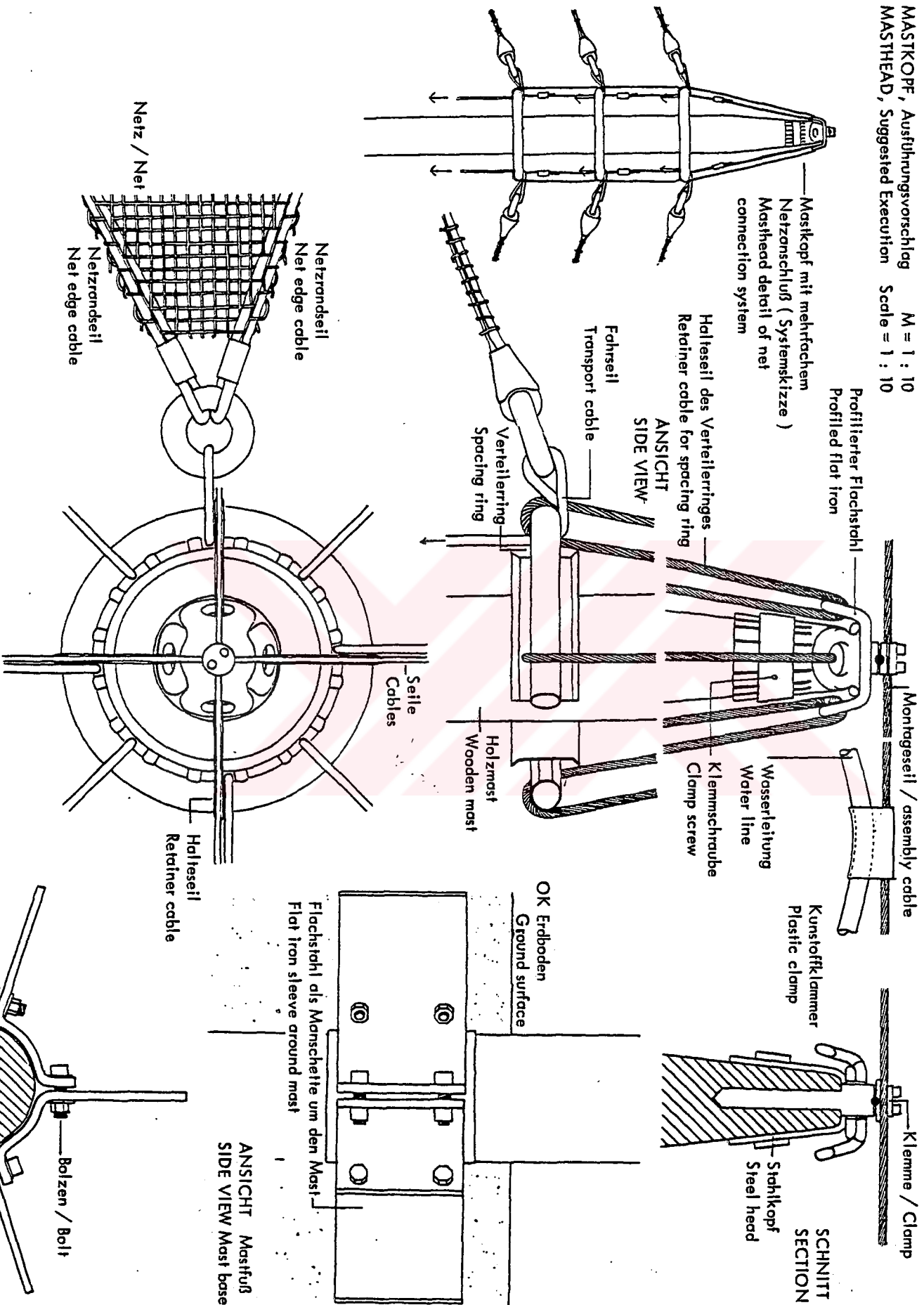

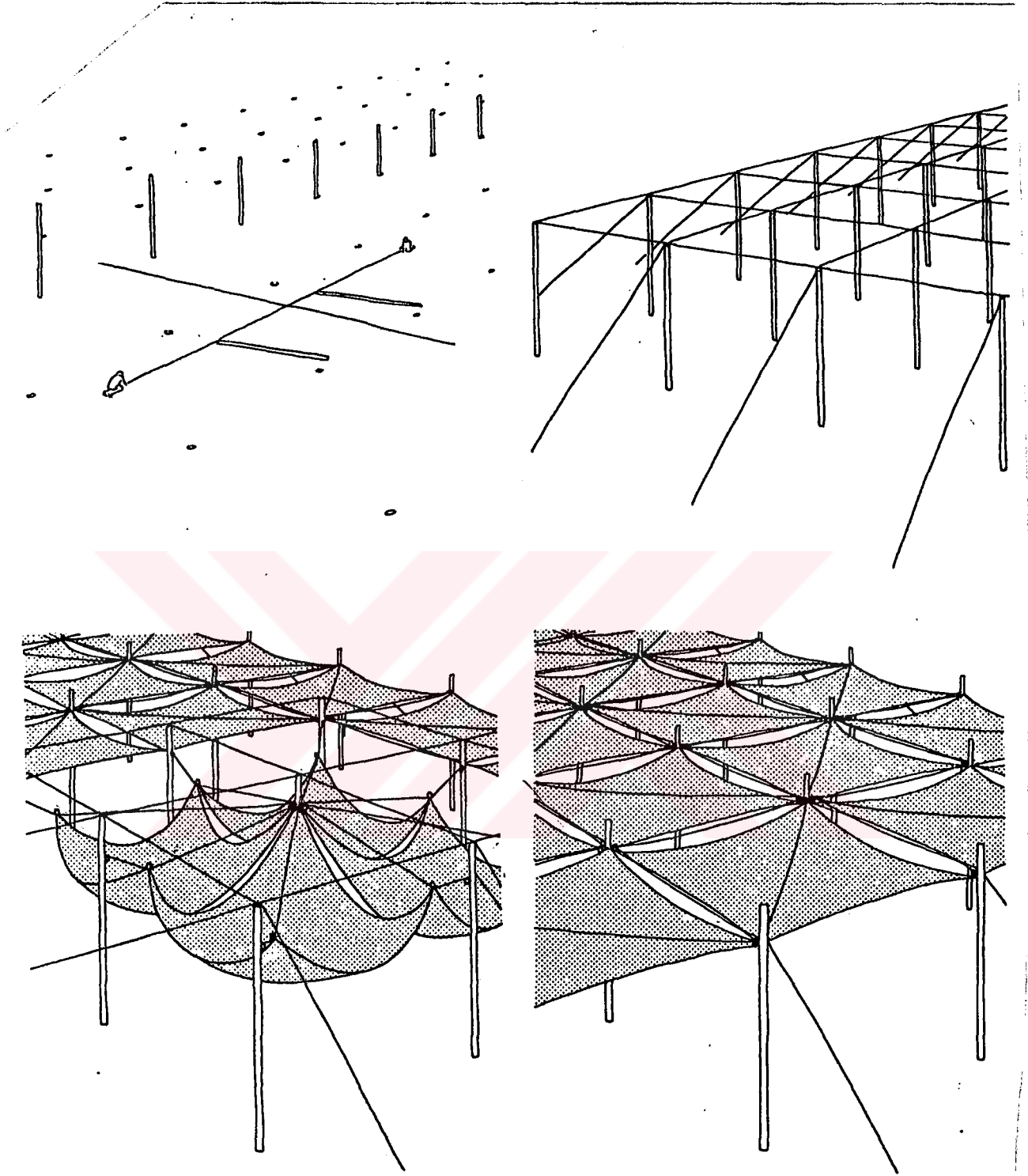
KAYNAK: Çamlıbel, N. "Mimarlıkta....", İstanbul, 1982, s.52

Şekil 6a. Ankraj örnekleri

4. Çamlıbel, N. Op. Cit. s.49

MASTKOPF, Ausführungsvorschlag M = 1 : 10
 MASTHEAD, Suggested Execution Scale = 1 : 10

KAYNAK: IL 7 s.34

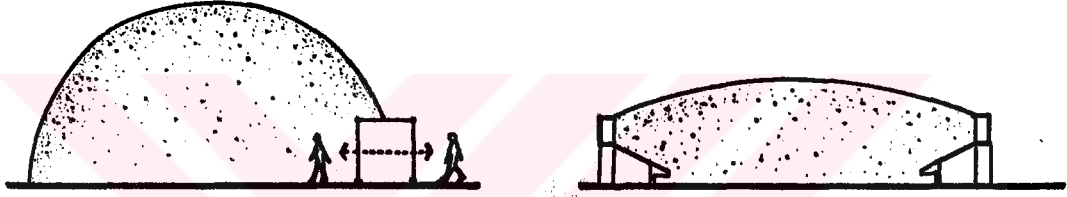
Şekil 7. Asma sistemli yarı açık mekanın uygulaması

3.1.1.3. ŞİŞİRME SİSTEMLER

Bir membranin dengede durabilmesi için içten uygulanan hava basıncı, büyük ve şişirme sistemli hacimleri oluşturur. Bu sistemdeki yapılar, 1940 yılından sonra plastik sanayinin gelişmesi ile önem kazanmıştır.⁵

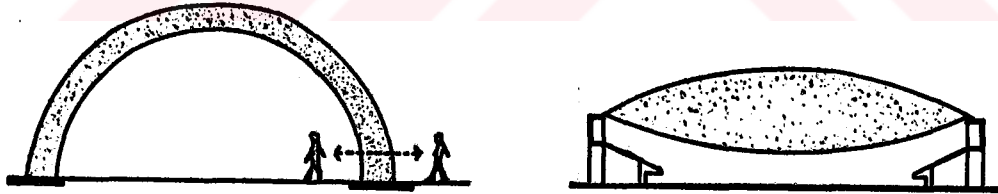
Şişirme sistemli yapılar iki şekilde ele alınmaktadır.⁶

- a) Tümüyle şişirilen sistemler
- b) Hava yastığı şeklinde şişirilen sistemler.

Şekil 8a. Tümüyle şişirilen sistemler

KAYNAK: Özgen, G. Yamantürk, E. "Taşıyıcı Sistem Tasarımı" İstanbul, 1991, s.82

Şekil 8b. Hava yastığı şeklinde şişirilen sistemler

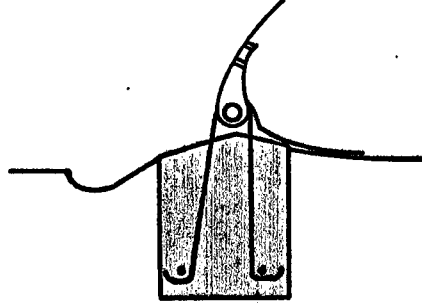
Şekil 8a'da görüldüğü üzere tümüyle şişirilen sistemlerde insanların bulunduğu alan kullanılır. Hava basıncı membranı gererek kar ve rüzgâr yüklerini zemine aktarır.

Şekil 8b'de ise yastık adı verilen membran hava basıncı ile şişirilir. Yastık yapılar doğrudan veya ara taşıyıcı elemanlarla zemine bağlanırlar:

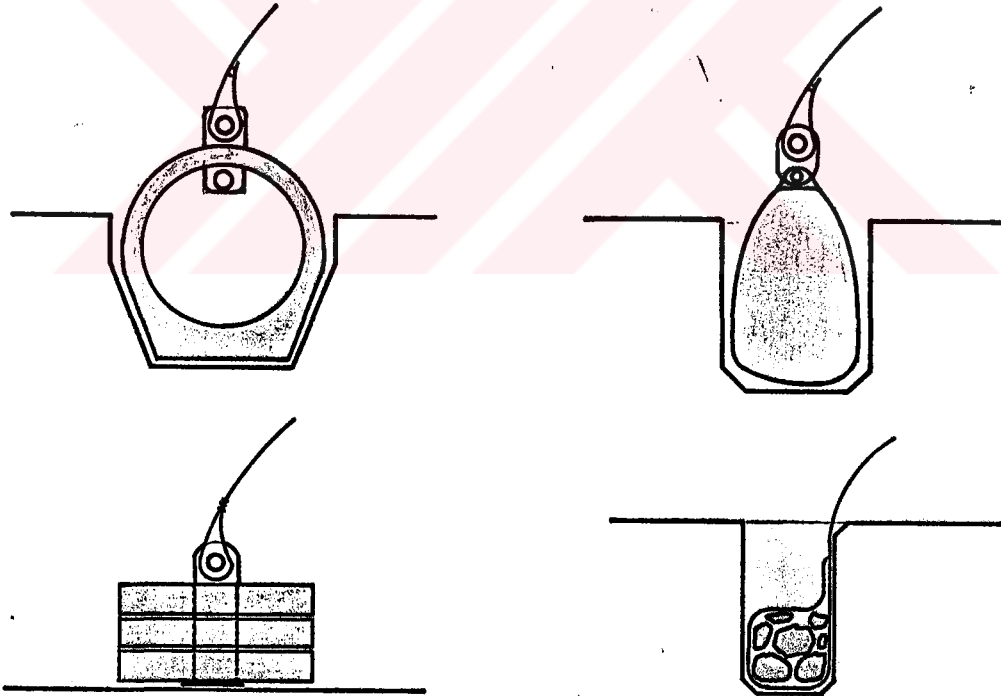
5 . Ülgüray, M. Prefabrike (Önüretimli) Plastik yapılar ", Yapı Dergisi, sayı.61, 1985, s.60

6 . Özgen, G.Yamantürk,E."Taşıyıcı sistem Tasarımı",İst.1991,s.82

Şişirme sistemli yapılar toprak, çim, beton vb. alanlar üzerine kurulabilir. Bağlantılar zemine demir çubuk, su dolu varil vb. ile yapılır.⁷

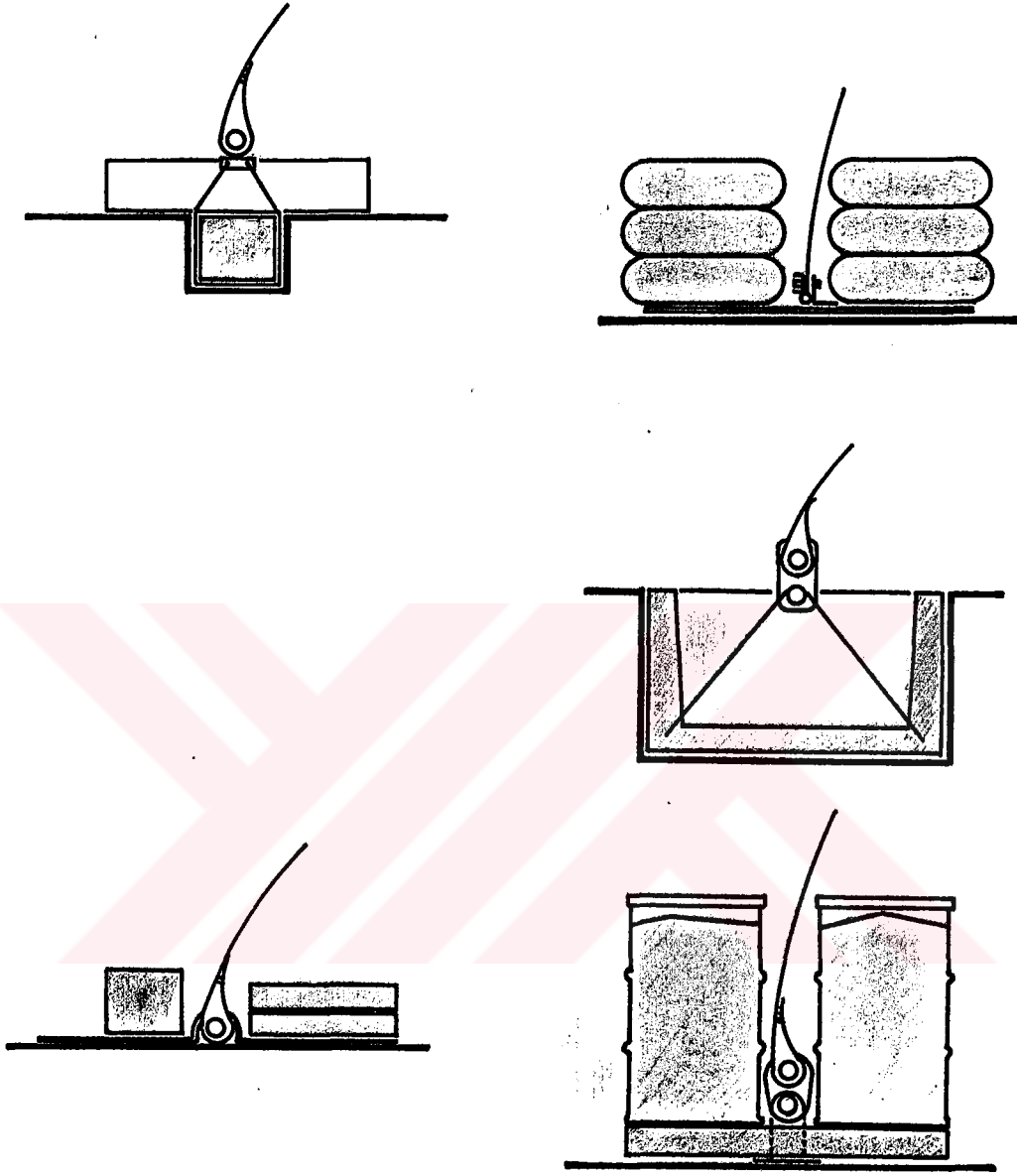

KAYNAK: Herzog, T. " Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart,1976
Şekil9 . Betona yapılan ankrajın, toprak zeminle olan bağlantısı.

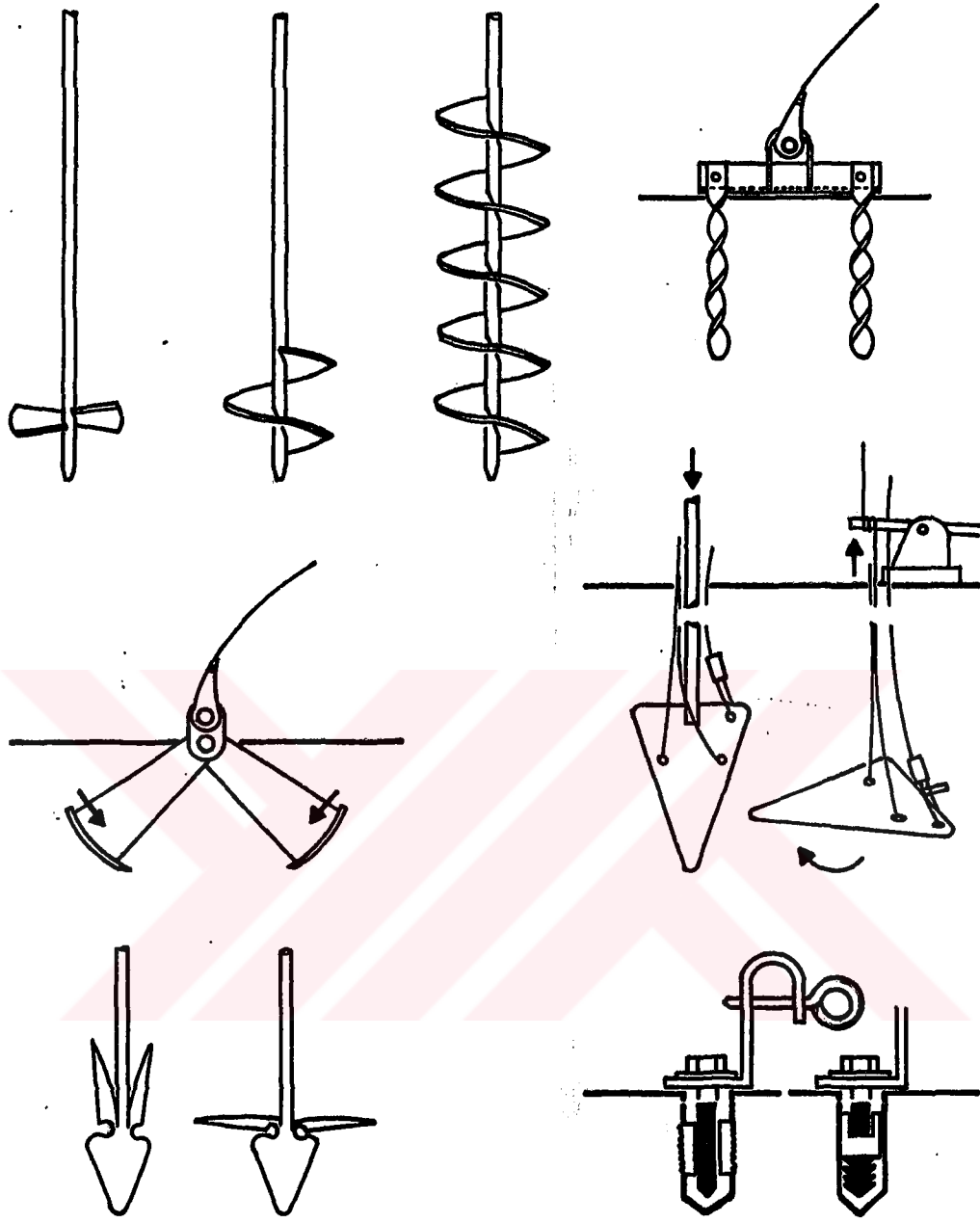

KAYNAK: Herzog, T. " Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart,1976 s.149
Şekil10 . Şişirme sistemin zeminle olan bağlantı biçimleri

7. Ulgüray, M. Loc. cit.

Şekil 10. (devamı)

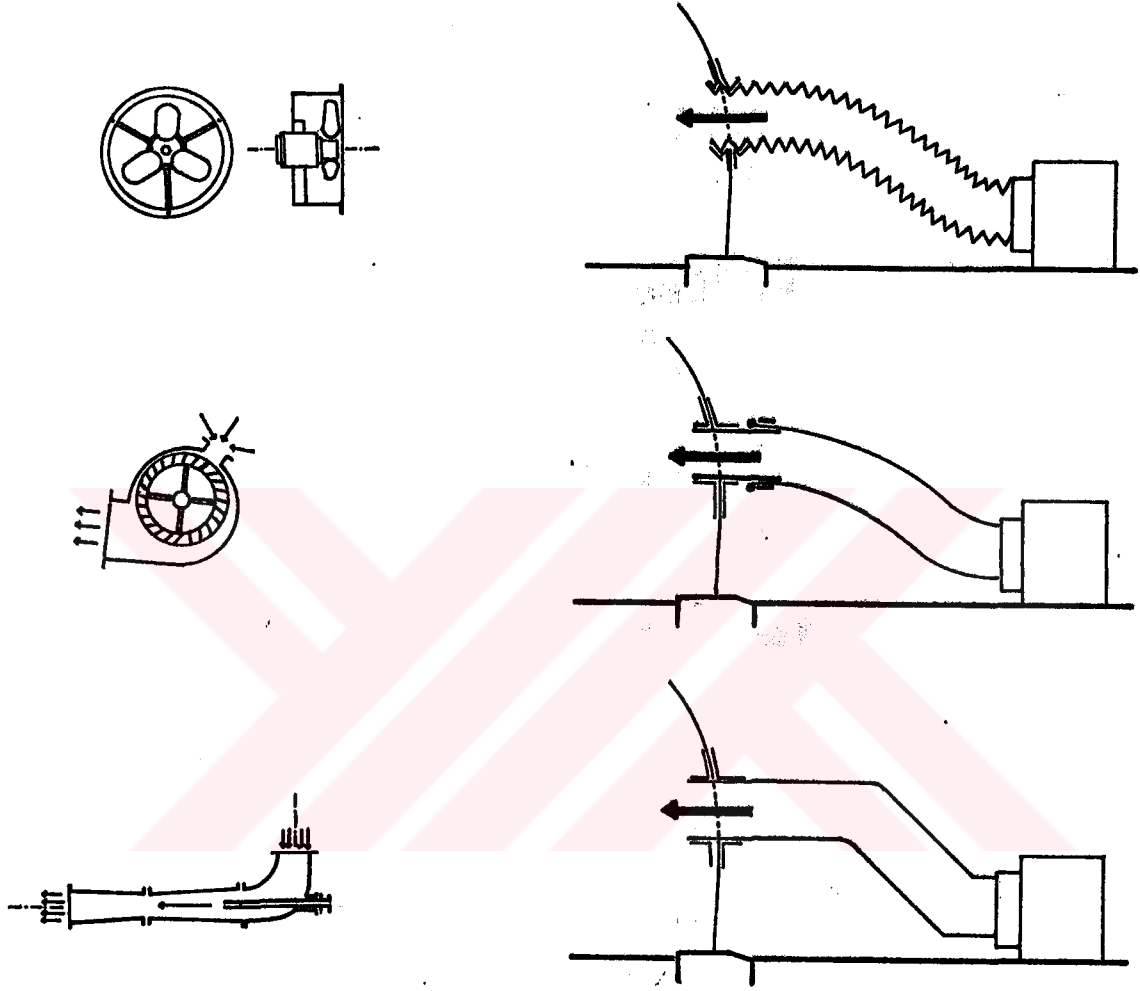

KAYNAK: Herzog, T. "Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart, 1976, s.151

Şekil 11. Çelik malzeme ve vıda ile toprak zemine yapılan ankraj

Şekil 10, 11, 'deki zemine ankrajlar, gerektiğinde söküüp bir başka yerde kullanılabilir özelliğindedir.

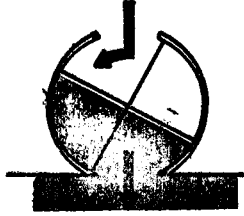
Şişirme sistemlerinde kullanılan üfleyiciler, alçak basınç vantilatörleridir.

KAYNAK: Herzog, T. "Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart, 1976, s.159.
Şekil 12. Vantilatör ile vantilatörün sistemle olan bağlantısı

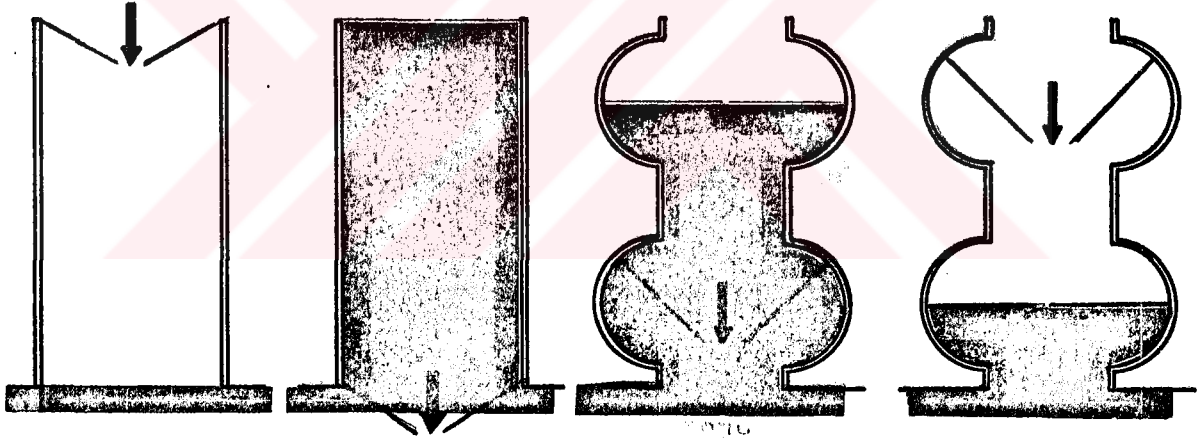
Şekil 12' de görüldüğü üzere sisteme hava üfleyen vantila -
törler yapıya dışardan bağlanabilir. Böylelikle vantila -
törlerden oluşan gürültü mekandan uzaklaştırılmış olur.

Şişirme sistemli yapılarda, iç basıncı oluşturmak amacıyla üflenen havanın kontrolü, çift kapı ve döner kapı uygulamaları ile sağlanır.⁸

KAYNAK: Herzog, T. "Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart, 1976, s.158

Şekil13. Şişirme sistemli yapılarda döner kapı

Şekil14. Şişirme sistemli yapılarda çift kapı uygulaması

Şekil13,14'de görüldüğü üzere yapı içindeki havanın sürekli olarak dışarı çıkması döner ve çift kapı uygulamalarıyla engellenmiş olur.

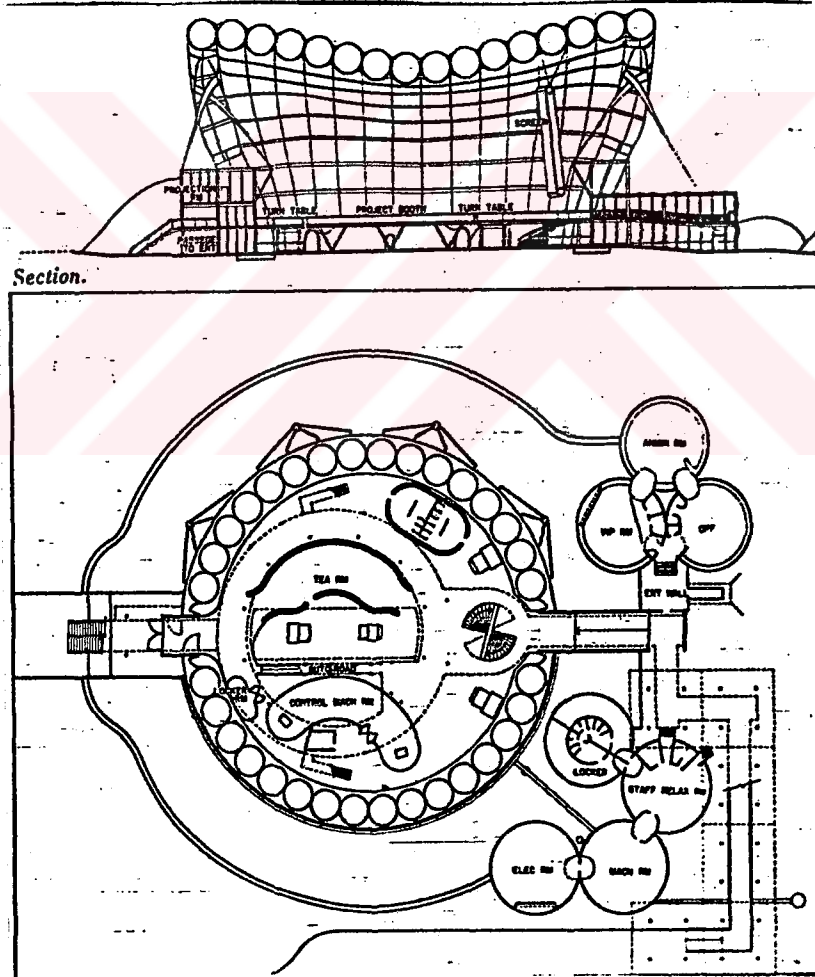
Şişirme sistemli yapılarda örtü malzemesi olarak camlifi, polyester, dokuma vb. sentetik kumaşlar kullanılmaktadır.⁹

8. Herzog, T. "Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart, 1976, s.158
9. Ulgüray, M. Loc. Cit.

Şişirme sistemlerin özellikleri aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:¹⁰

- a) Şişirme sistemler, her tür kullanıma uyarlanabilen esnek bir tasarım,
- b) Hızlı ve kolay montaj
- c) Gerektiğinde bir başka yere taşınabilen ve söndürülüp depolanabilen sistemlerdir.

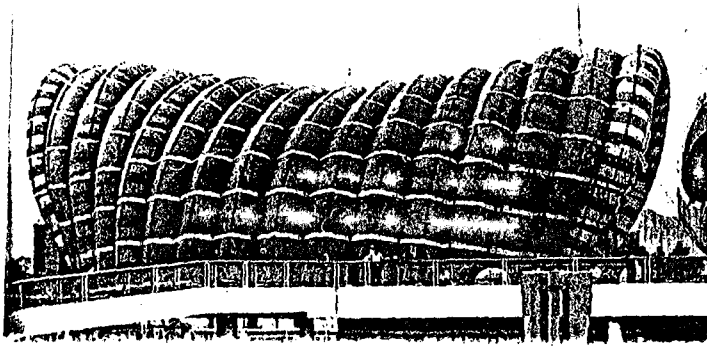
Bu özellikleri ile çeşitli fonksiyonlara cevap verebilecek (Pnömatik) Şişirme sistemler ile ilgili örnekler:

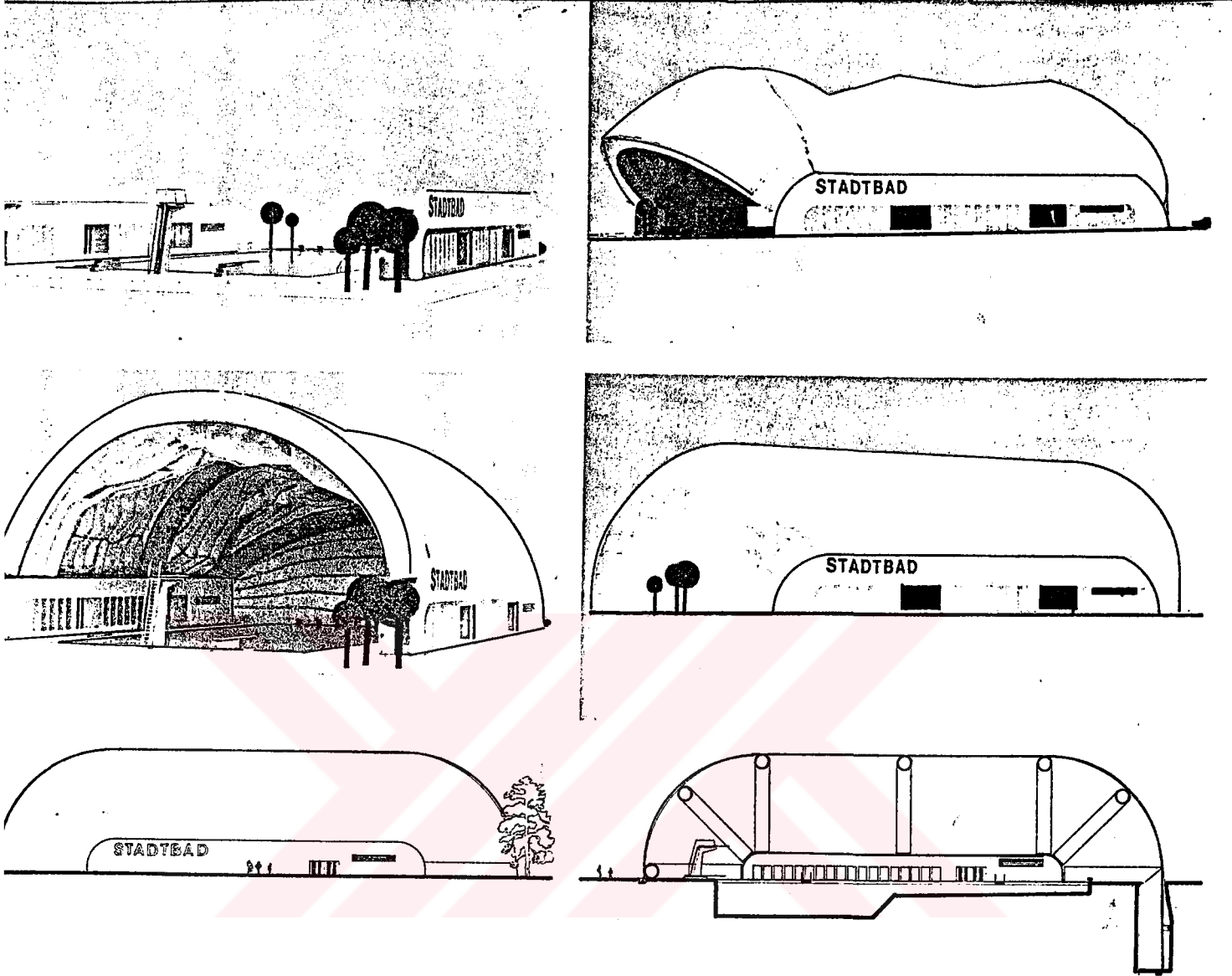
KAYNAK: AJ Dergisi, sayı.164, 1970, s.129

Şekil 15. 1970 yılında Expo 70'de Japon Pavyonu olarak tasarlanmış şişirme sistemli yapı, kesit, plan

10 Ülgüray, M. Op. Cit. s.63

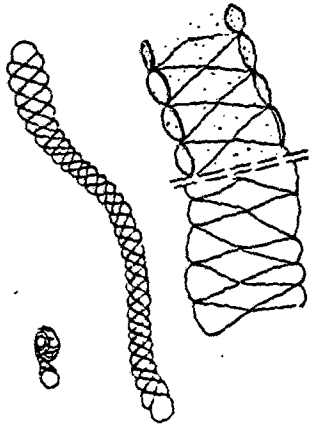
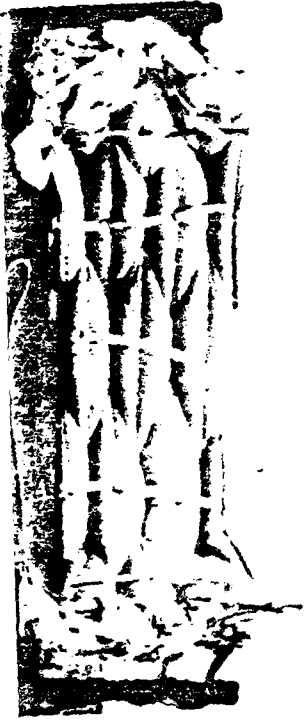

KAYNAK: AJ Dergisi, sayı.164, 1970, s.129
Resim 5.Expo 70 Japon Pavyonu

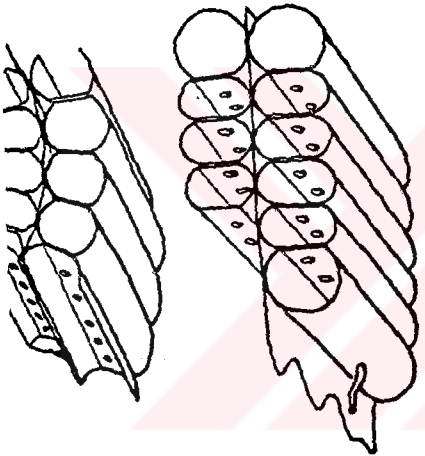

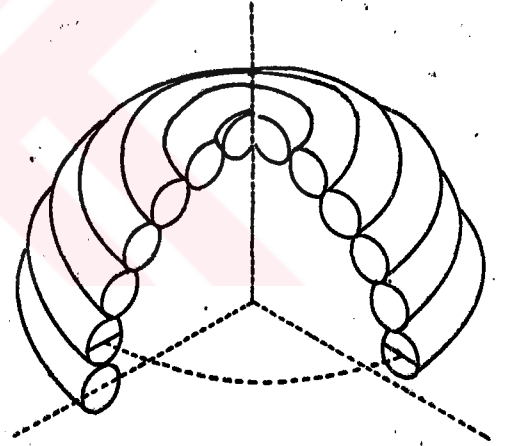
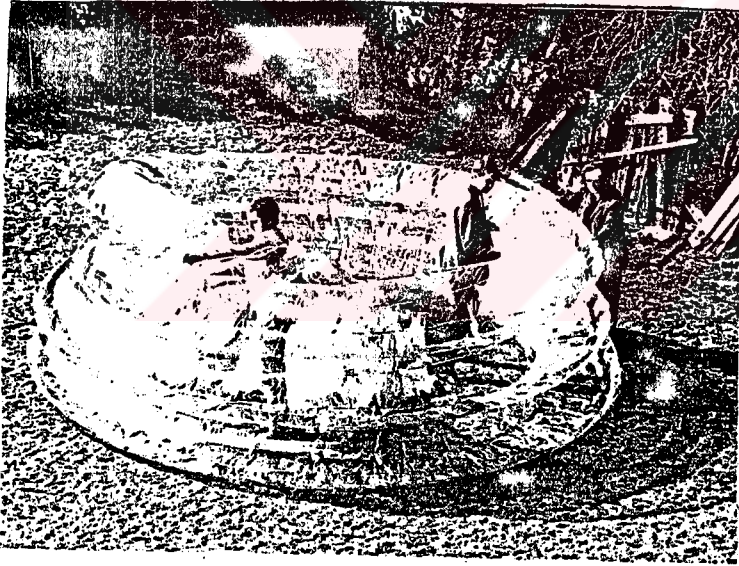
KAYNAK: Herzog, T." Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart, 1976, s.137
resim 6. 1971 yılında tasarlanan şişirme sistemli yüzme havuzu

Resim 6 'de görüldüğü üzere yüzme havuzu gerektiğinde şişirme sistem ile kapatılabilmektedir.

41

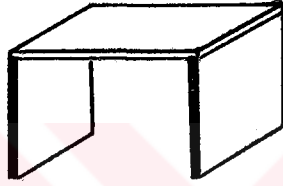
KAYNAK: Herzog, T. " Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart,197
Resim 7.hava yastığı ile oluşturulan mekan

1968 yılında tasarlanan sistem hava yastıklarının yarım
küre formunda birleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

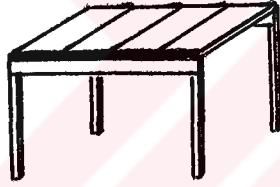
3.1.1.4 PREFABRİKE SİSTEMLER

Prefabrike sistemler, üretilen birimlerin uygulama alanında birleştirilmesi ilkesine dayanır. Bu sistemler üç grupta ele alınabilir. ¹¹

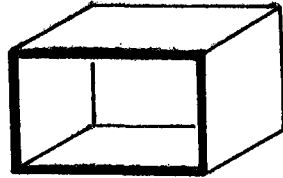
- a) Duvar pördeli sistemler
- b) İskelet sistemler
- c) Hücre sistemler

Şekil 17a Duvar perdeli sistem

Şekil b. İskelet sistem

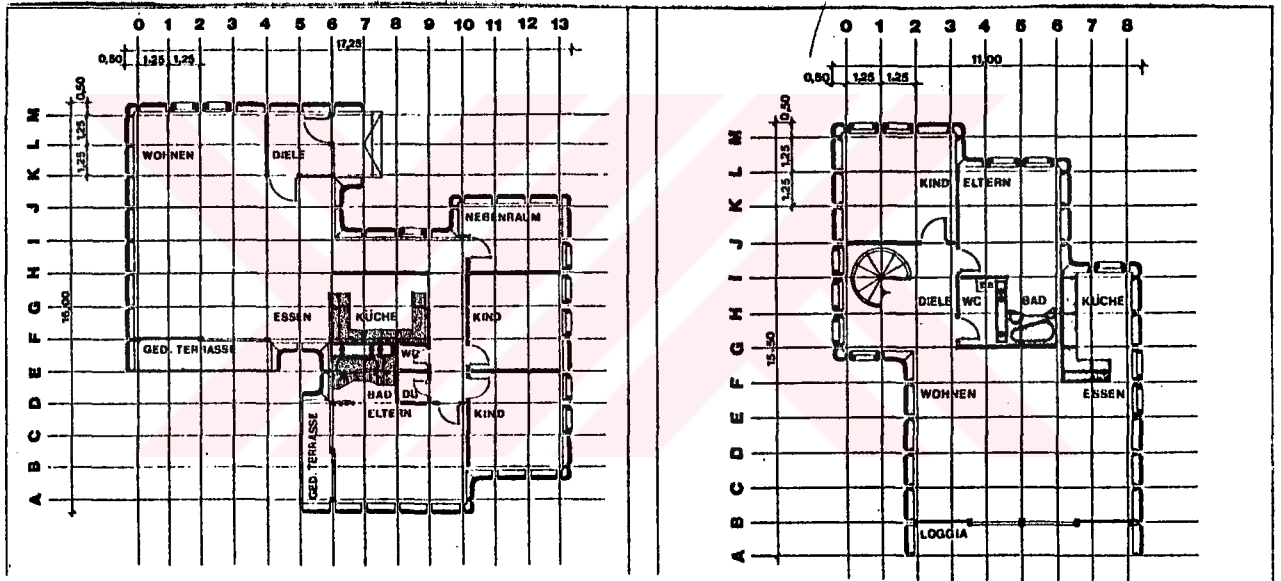
Şekil c. Hücre sistem

11. Ayaydın, Y. " Büyük Açıklıkları Geçen Prefabrike Yapılar",
MSÜ

Prefabrike bileşenlerin üretiminde; beton, hafif beton, pişmiş toprak, çelik, ahşap, plastik veya karma malzemeler kullanılır.¹²

Prefabrike sistemi gerektiğinde sökülüp bir başka yere taşınabilmektedir.

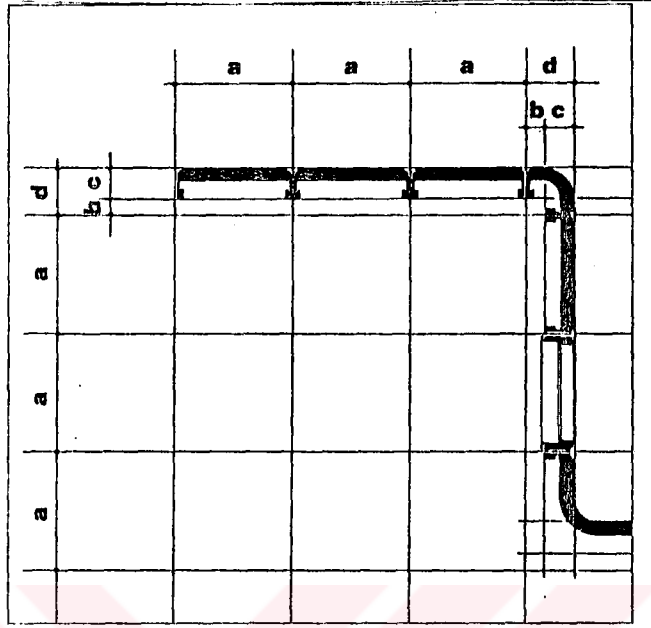
Prefabrike sistemene değişik tür malzemelerden yapılmış örnekler verilebilir:

KAYNAK: Doernach, R., Burkhardt, B. .. "Bausysteme mit Kunststoffen", Stuttgart, 1974

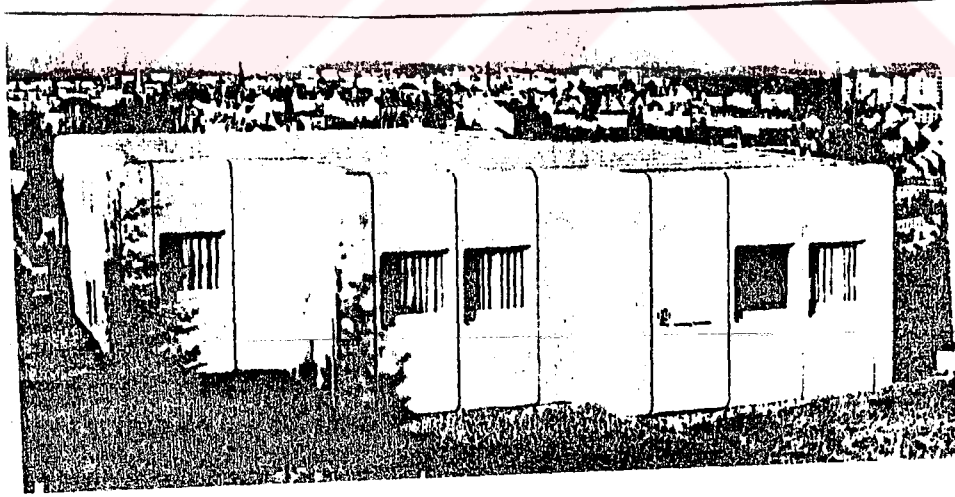
Şekil 18. Zemin ve üst kat planları

12. Ülgeray, M. Loc. Cit.

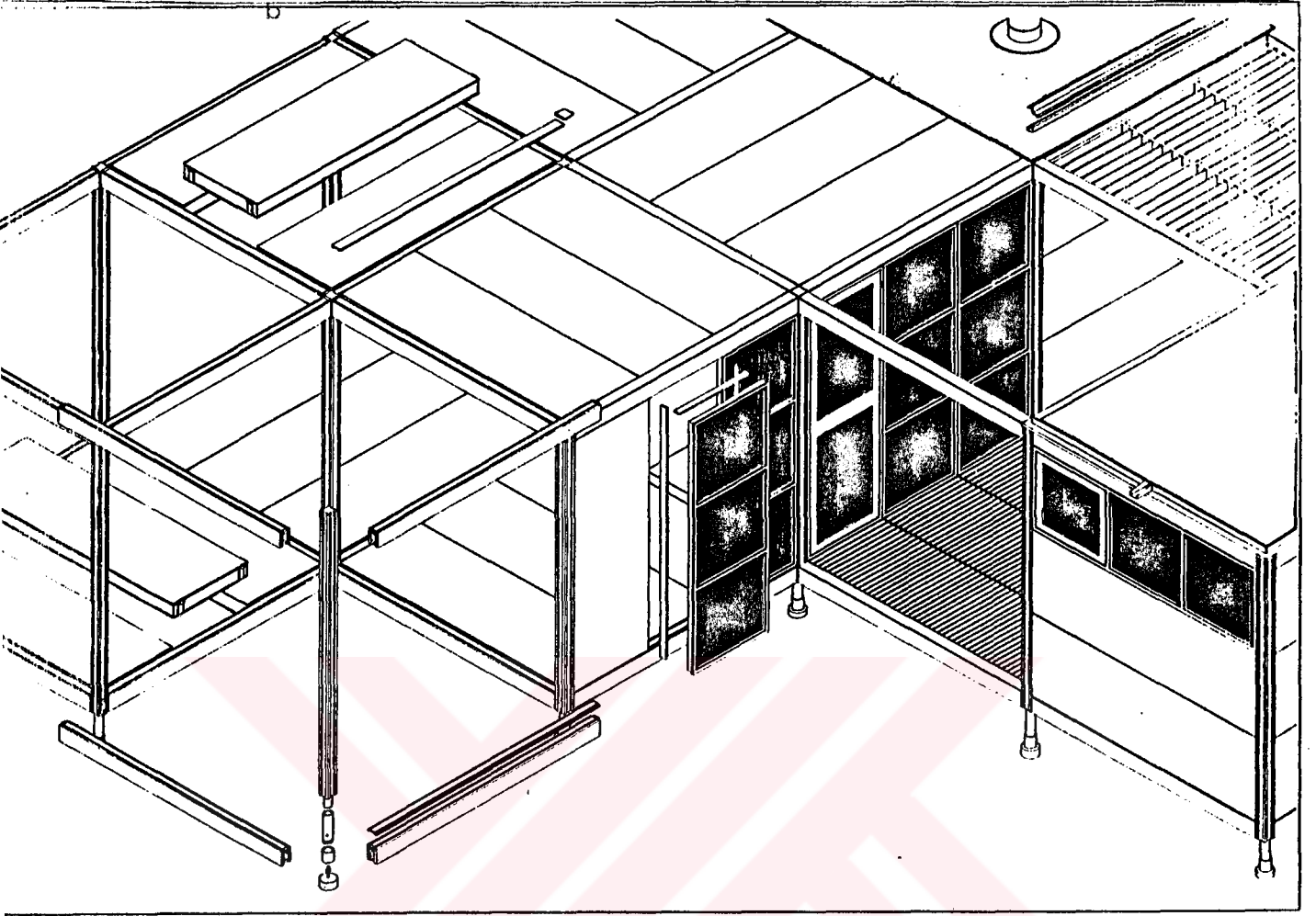

Şekil 19. Sisteme ait detay

Şekil 19'de görüldüğü üzere prefabrike sistem plastik mad - deden oluşturulmuştur.

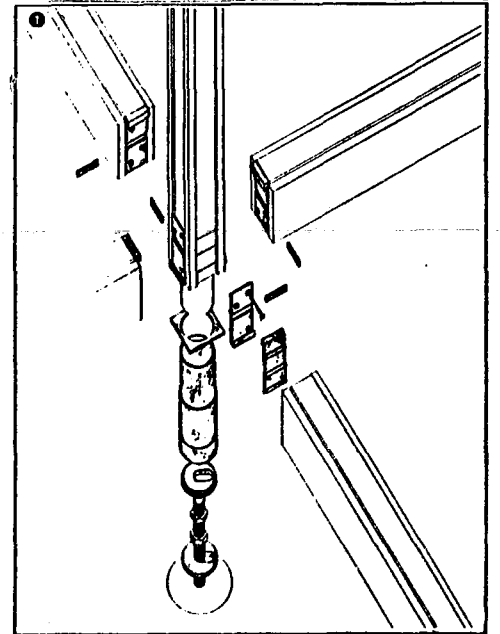
Resim 8 Görünüş

KAYNAK: Case Study 32, s.144

Şekil 20. Finlandiya'da tasarlanan
prefabrike yapı çelik
malzemeden oluşturulmuştur.

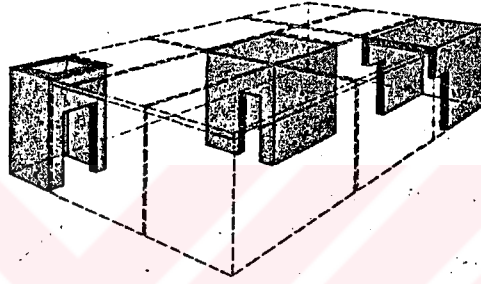
Hafif malzemeli sistem
kolay montaj imkanının
sağlamaktadır.

Şekil 21. Çelik prefabrike sistemde temel detayı

Uzay hücre yapılar üç değişik sistemle ele alınmaktadır. 13

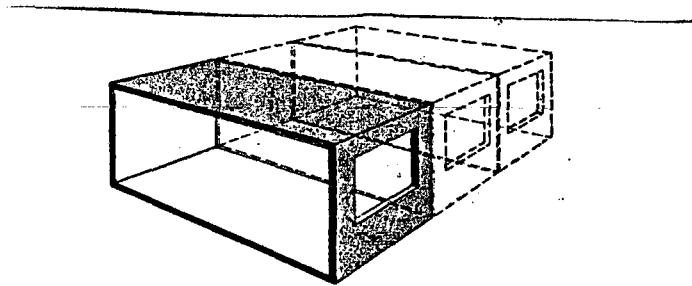
a) "Yalnız mutfak, banyo, merdiven boşluğu vb.ince yapı işçiliği yüksek elemanları kapsar.Diğer konstrüksiyon, kar - kas konstrüksiyon olarak veya diyafram yapı sisteminde uygulanır."

KAYNAK:koncz, T., "Prefabrikasyona Giriş Endüstrileştirilmiş yapı üretimi",Zürich,1976 s.55

Şekil22.Diyaframlarla birlikte kombine edilmiş uzay hücreler

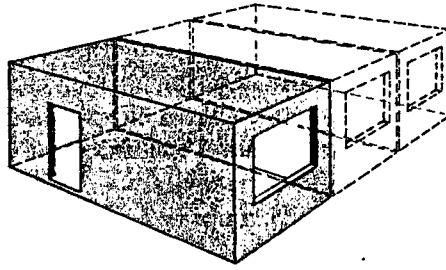
b) Açık uzay hücreler,iki yönde sınırlıdır ve diğer iki yönde gelişebilir özelliktedir.

Şekil23. Dış duvarları taşıyıcı hücre yapı

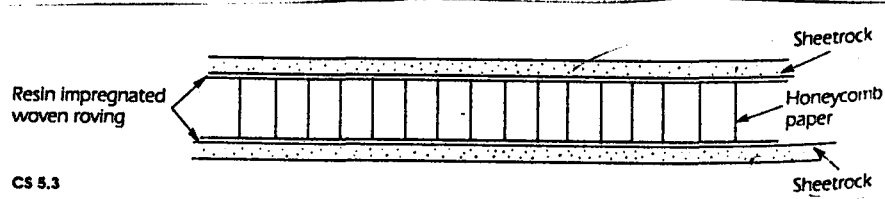
13 .Koncz, T. "Prefabrikasyona Giriş,Endüstrileştirilmiş yapı üretimi", Zürich, 1976, çeviri,Arıoğlu,E.,Anadol,K. 1979, s.55-56

c) Kapalı uzay hücre sistemi, her tarafından sınırlandırılmış uzay hücredir. Böylelikle odanın büyüklüğü önceden belirlenmiş olur. Bu sistem de mekanın büyütülememesi taşıma özelliğini kazandırmıştır.

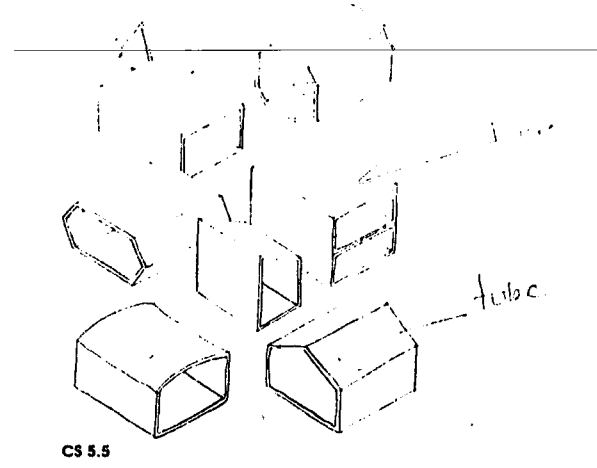
Şekil24. Hücreler tüm kenarlarından kapalıdır.

Hücre sistemlerde ahşap, plastik vb malzemelerden yararlanılır. ABDlerinde sandüviç sistemli çok hafif malzeme olan Fiber Schell tüü malzemeler kullanılmıştır.¹⁴

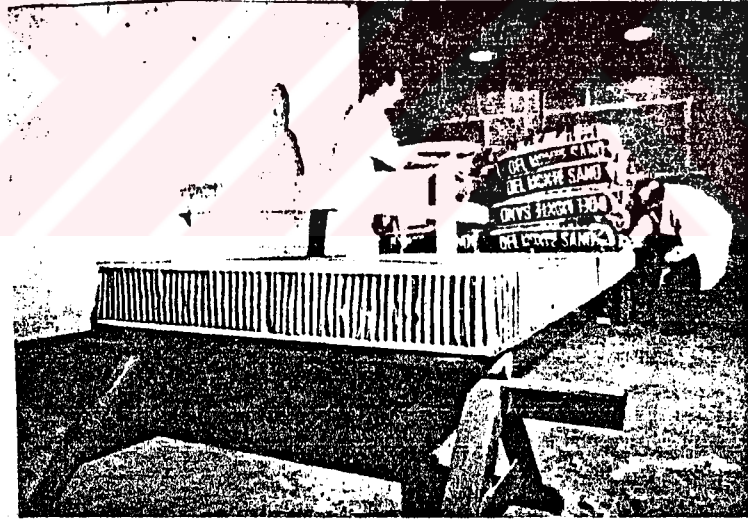

Şekil25. Fiber-Schell sandüviç sistemli malzeme

14. Ehrenkrantz, E.O., " Architectural Systems", Newyork, s.192

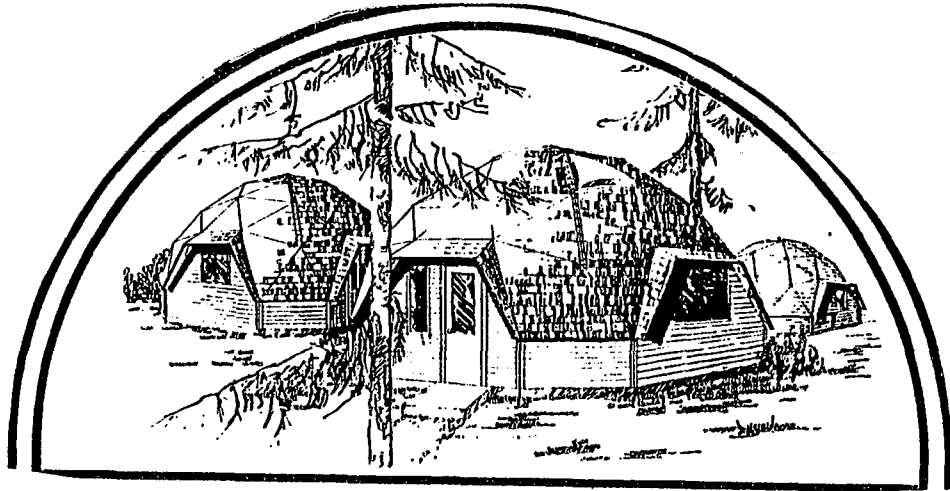
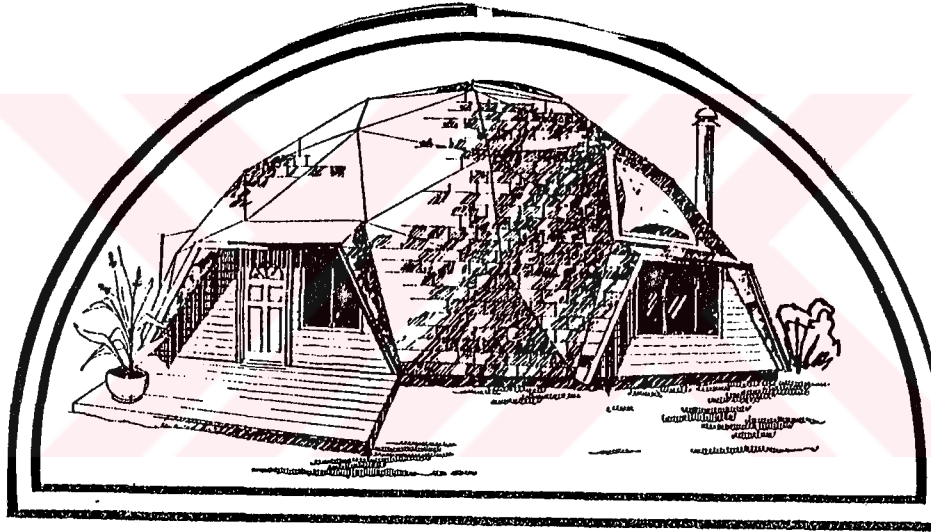
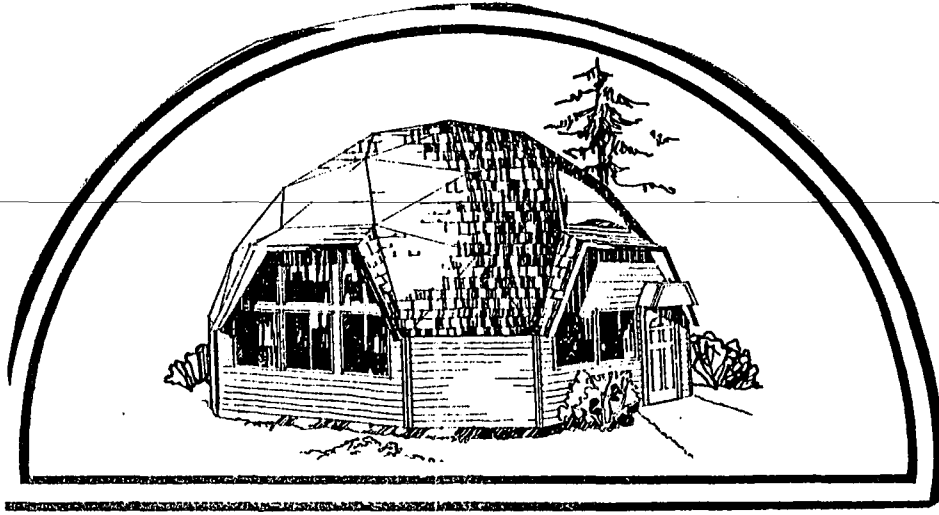

Şekil26.Fiber-Schell malzeme ile çeşitli türde hücreler oluşturulabilir.

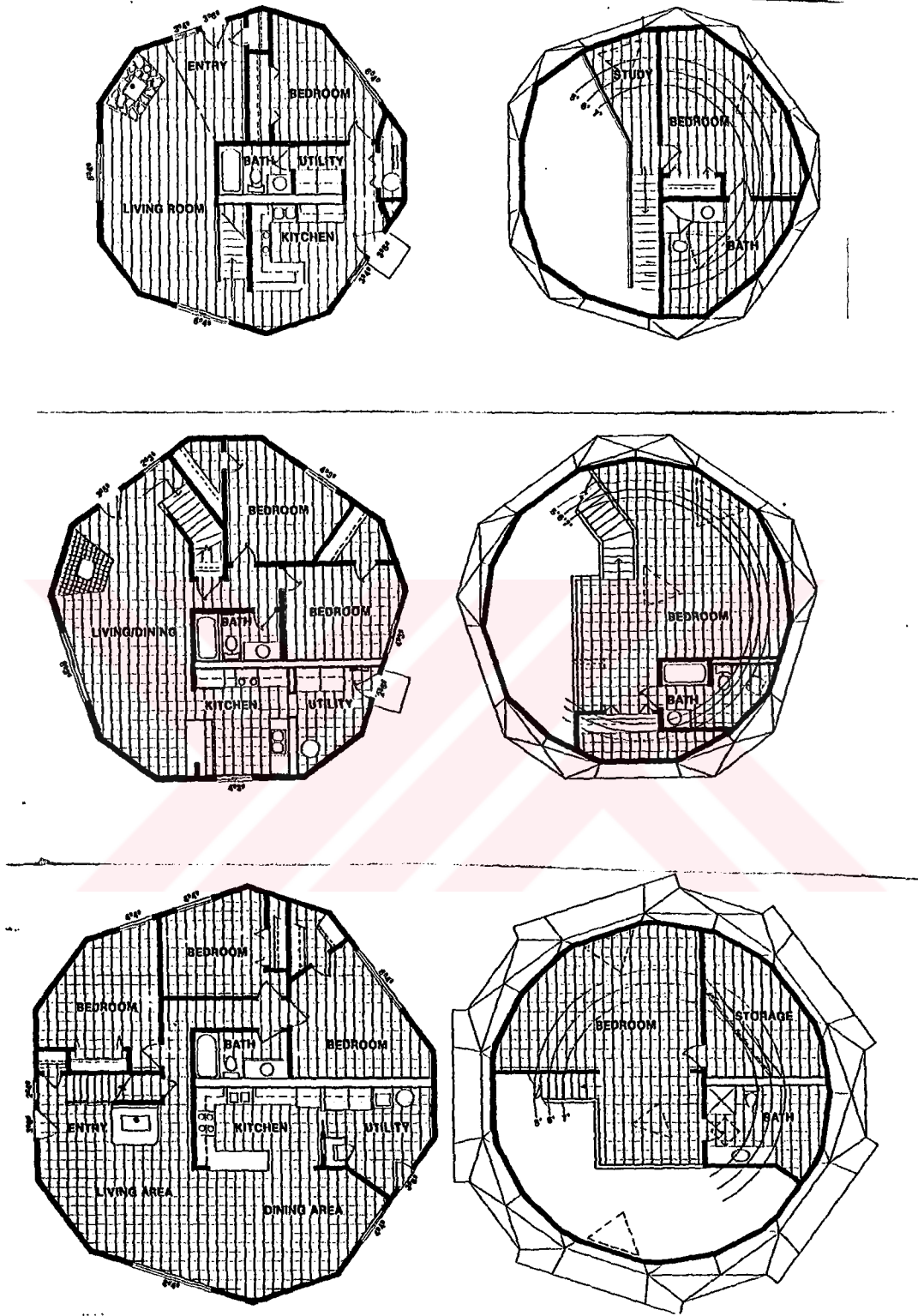
Şekil27.Fiber-schell sandüviç sistem

Hafif malzeme kullanılması ile taşıma kolaylığının sağlandığı yarı kapalı ve kapalı hücre sistemlerine örnekler verilebilir.

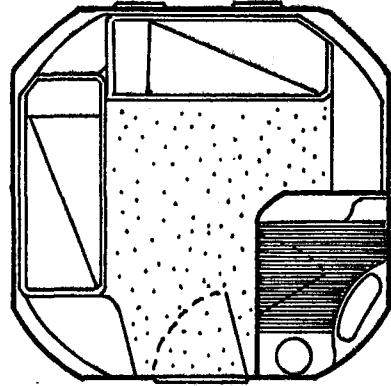
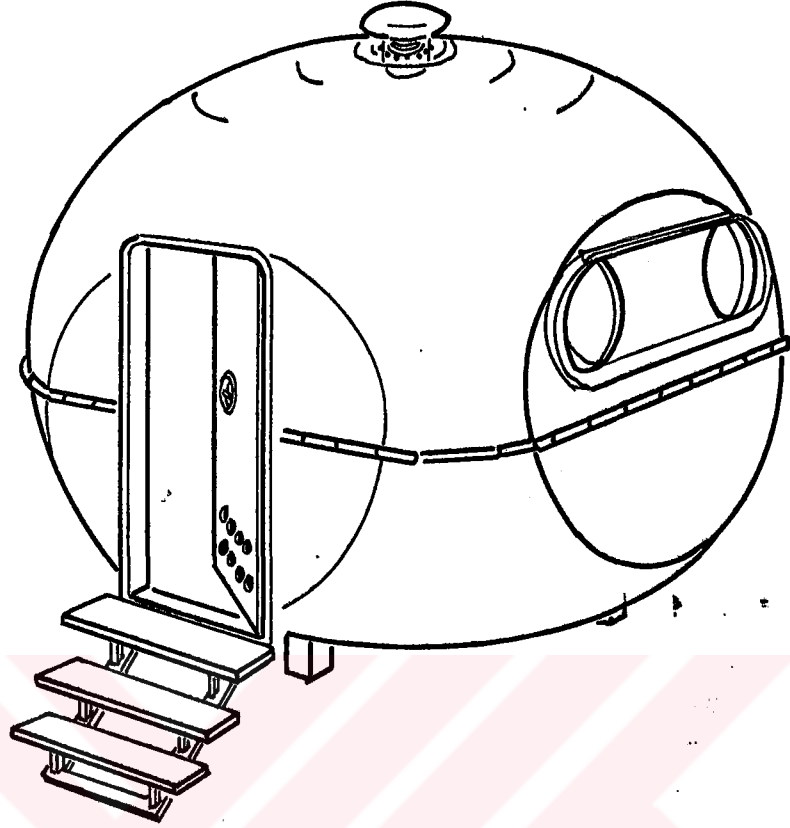

KAYNAK: Oregon Dome, Inc.
3215 Meadow Lane Eugene, Or 97402
mart, 1991

Resim 9. Prefabrike hücre sistemli konut birimleri

Şekil 28. Farklı büyüklükte hücre sistemli plan tipleri

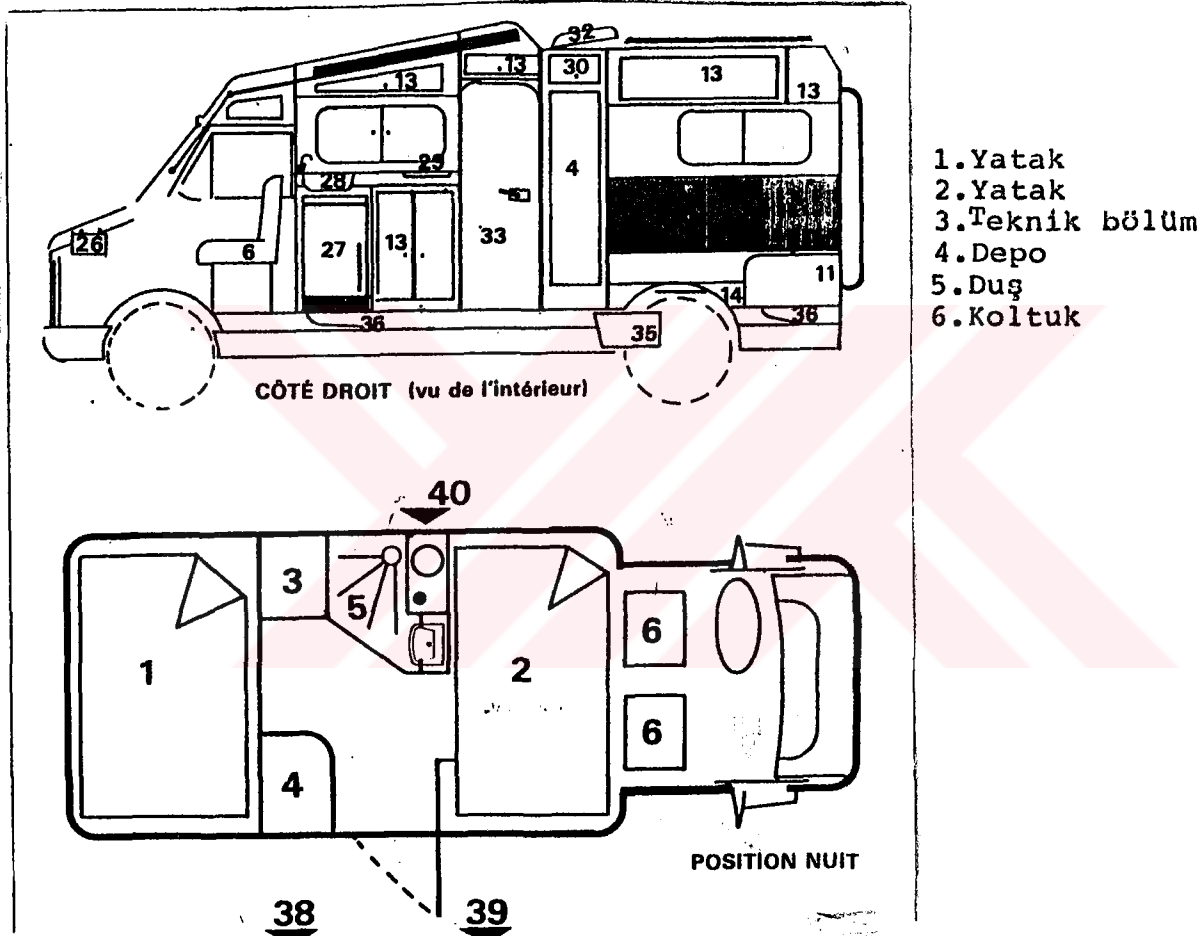
KAYNAK:B+W 11/ 1978

Resim 10. kapalı hücre sistem, 10 m² lik bir alanı kaplamaktadır. Sistem cam elyafı malzemesi ile izole edilmiş kabuktan oluşmuştur.

3.1.1.5. MOBİL SİSTEM

Mobil sistem; bir yerden başka bir yere hareket edebilen sistemdir.

Mobil (Hareketli) sistemlere otomobillerin arkasından çekilen ve içinde yatma, yemek pişirme, duş, wc vb. gereksinimleri karşılayabilen karavanlar ve mobil evler örnek olarak verilebilir.

KAYNAK: Camping Karavan Dargi 24 eylül 1991, s.88

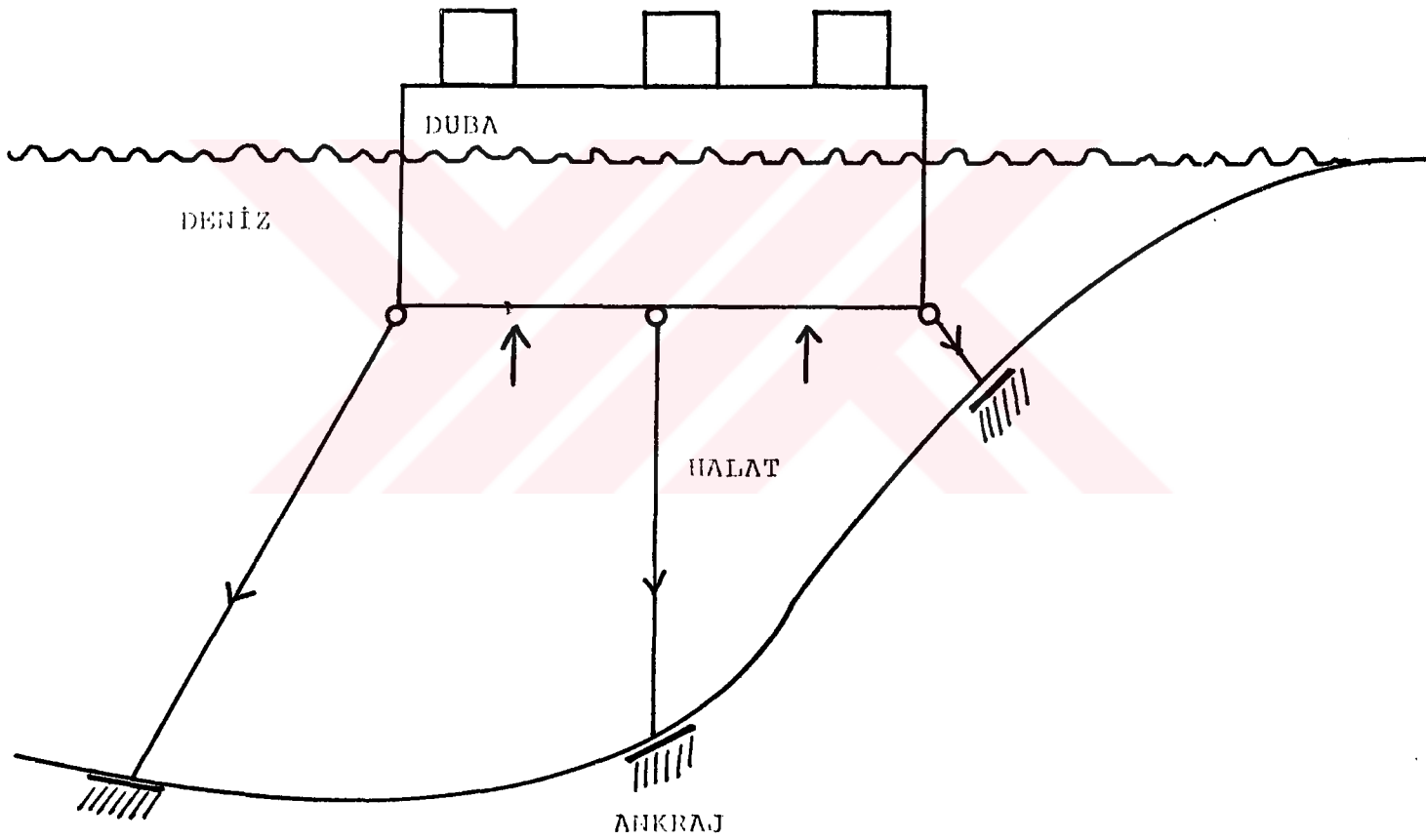
Şekil 29. Motokaravan

Şekil 29' da görüldüğü üzere, motokaravan seyyar özelliği ile farklı çevrelere götürülebilmektedir.

3.1.1.6. YÜZER SİSTEMLER

Suda yüzme olanağını veren çeşitli boyuttaki dubaların birlikte kullanımı yüzer sistemleri oluşturur.*

Yüzer dubalar halatlar yardımıyla sabitleştirilebilir. Gerekliğinde halatlar sökülerek sistem taşınabilir özelliğindedir.

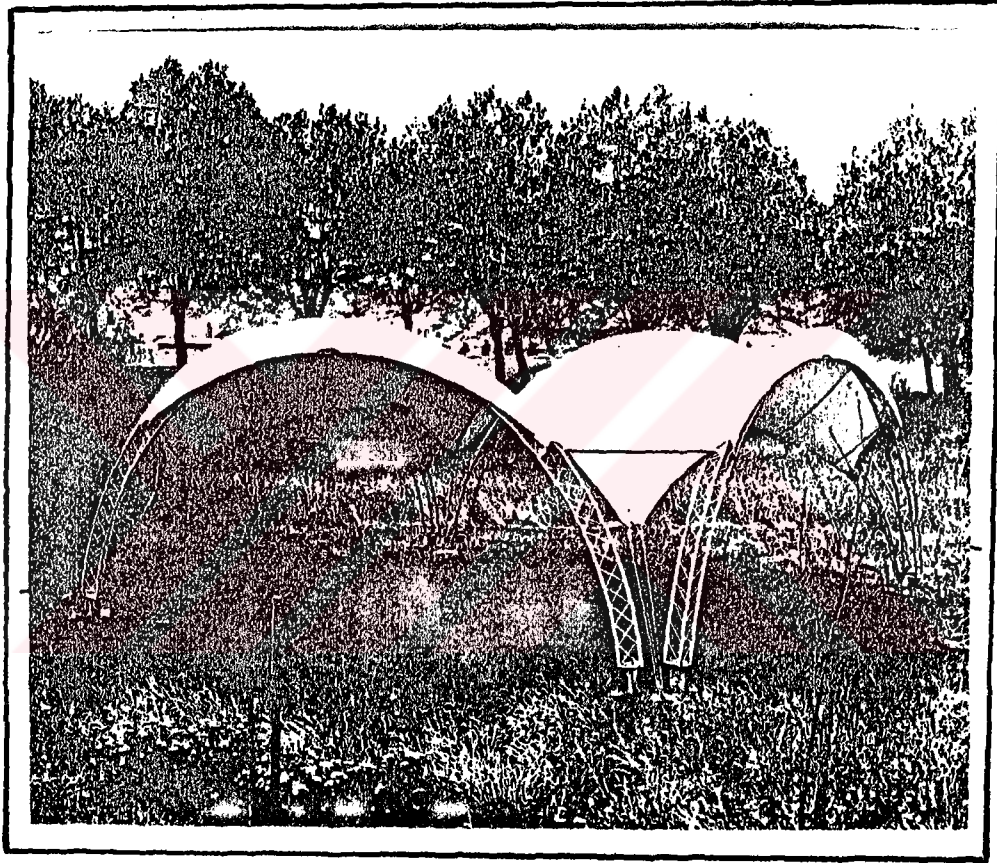

Şekil 30. Yüzer sistem

* Yıldız Üniversitesi Mimarlık Bölümü Taşıyıcı Sistemler
Prof. Nafiz Çamlıbel ile görüşme

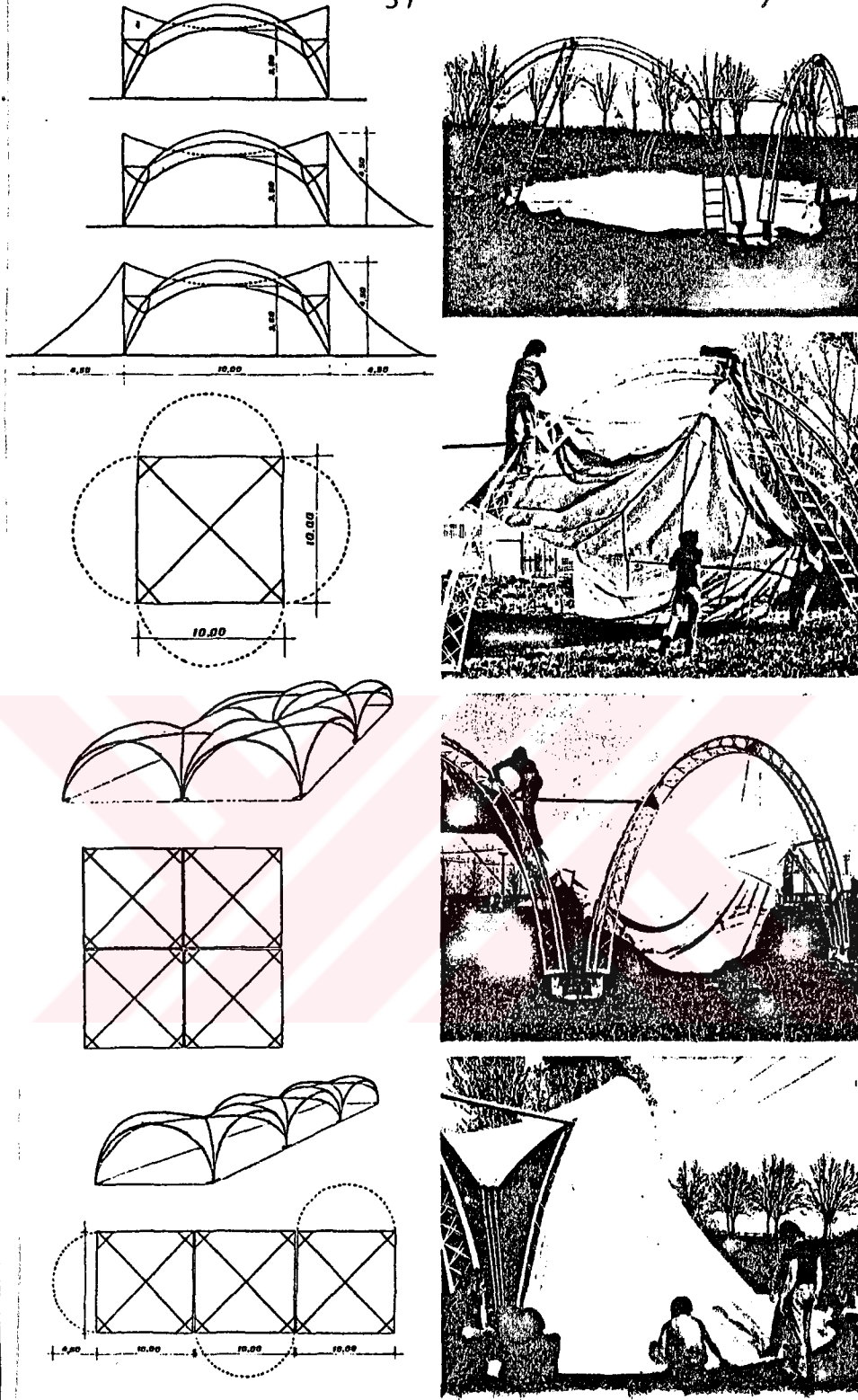
3.1.1.7. KOMBİNE SİSTEMLER

Bir sistemin bir başka sistem ile birlikte kullanılmasıdır. Çeşitli fonksiyonlara cevap verebilecek kombine sistemli yapılar günümüzde de kullanılmaktadır.

KAYNAK: IL 14

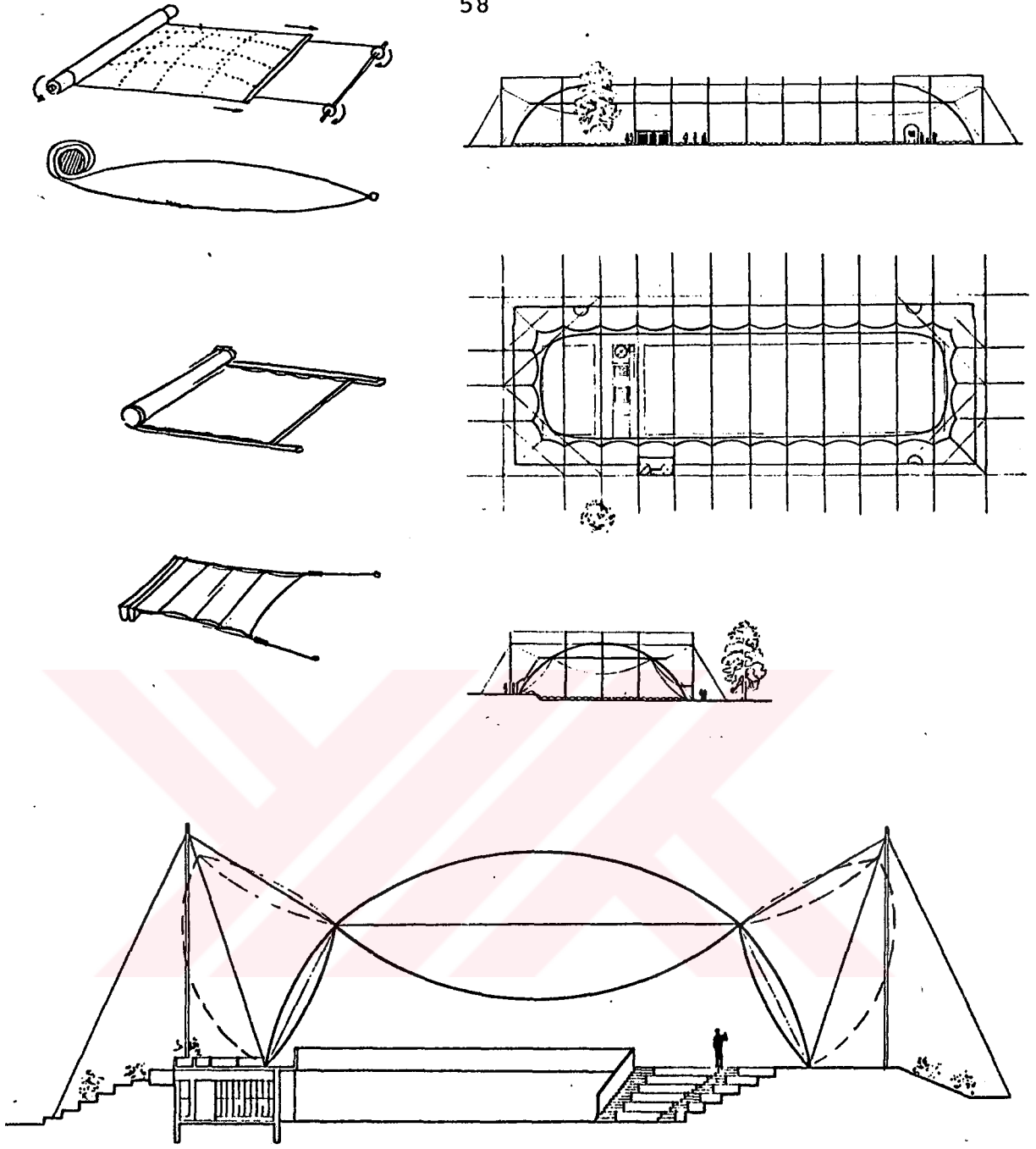
Resim11. 1974 yılında tasarlanmış kombine sistemli bir mekan

KAYNAK: IL 14

Resim 12. Kombine sisteme ait plan, kesit ve uygulaması

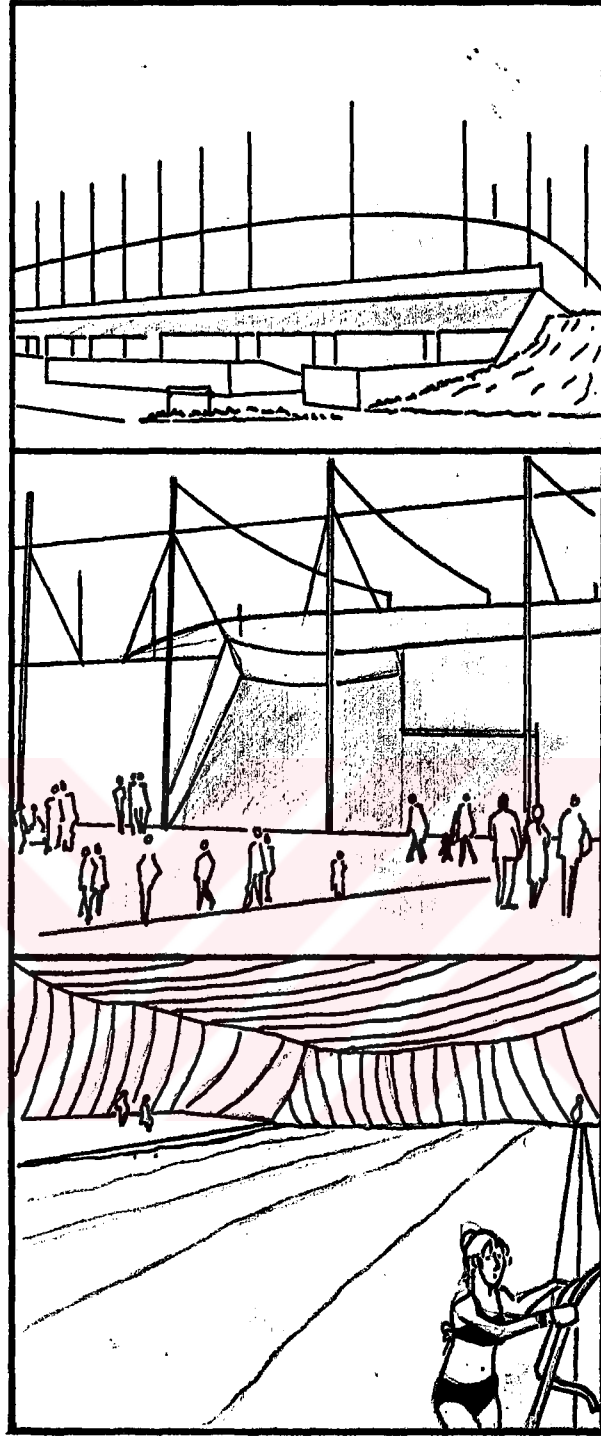
Resim 12 'de görüldüğü gibi kombine sistem çelik konstrüksiyon ile membranın birlikte kullanılmasıyla oluşturulmuştur.

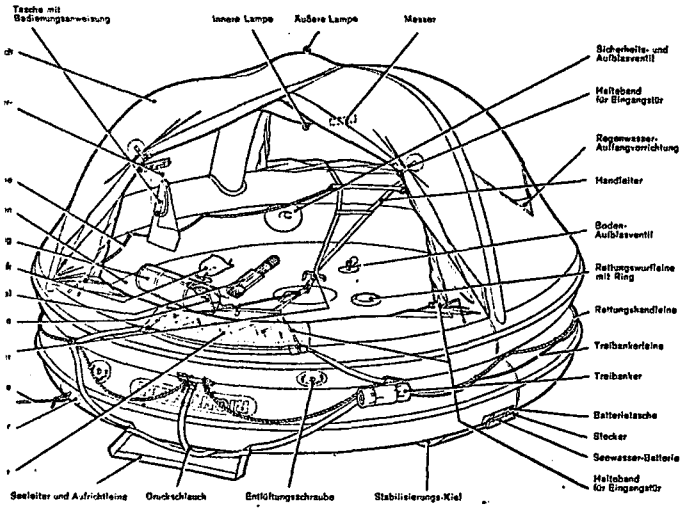
KAYNAK: Herzog, T. "Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart, 1976

Şekil 51 Açık yüzme havuzunun kapatılmasında asma-germe ile şişirme sistem kullanılmıştır.

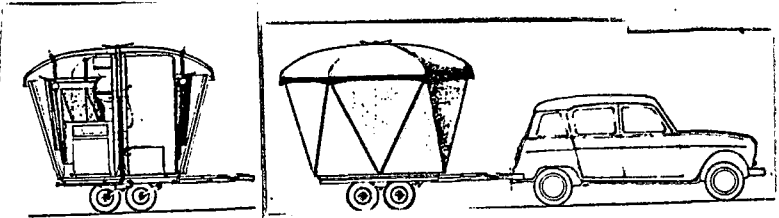
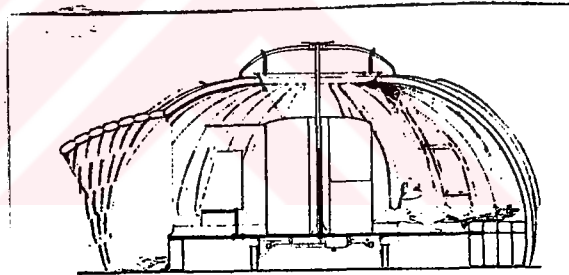
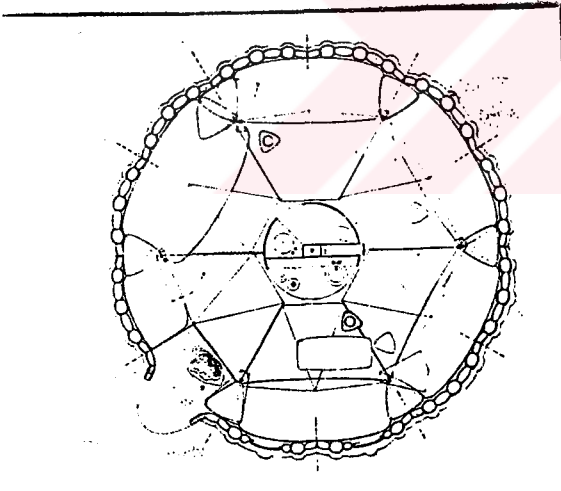
Şişirme sistemlerde kullanılan örtü malzemesi rulo veya katlanarak depolanabilmektedir.

KAYNAK:Herzog, T. "Pneumatische Konstruktionen",Stuttgart,1976s.133
Resim 13. Yüzme havuzundan iç ve dış görünüşler
1972 yılında Rülzheim'de uygulanmış yüzme havuzu

KAYNAK: Herzog, T. "Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart, 1976
 Resim 14. cankurtaran aracı, şişirme, yüzer ve membran sistemlerin birlikte kullanılmasıyla oluşturulmuştur.

KAYNAK: Herzog, T. "Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart, 1976
 Resim 15 Mobil ve şişirme sistem ile oluşturulmuş karavan 1967 yılında tasarlanmıştır. 25 m²lik mekan küçük kompresör aleti ile yarım saatte şişirilebiliyor. Bugünkü karavanın ilk örneklerinden sayılabilir.

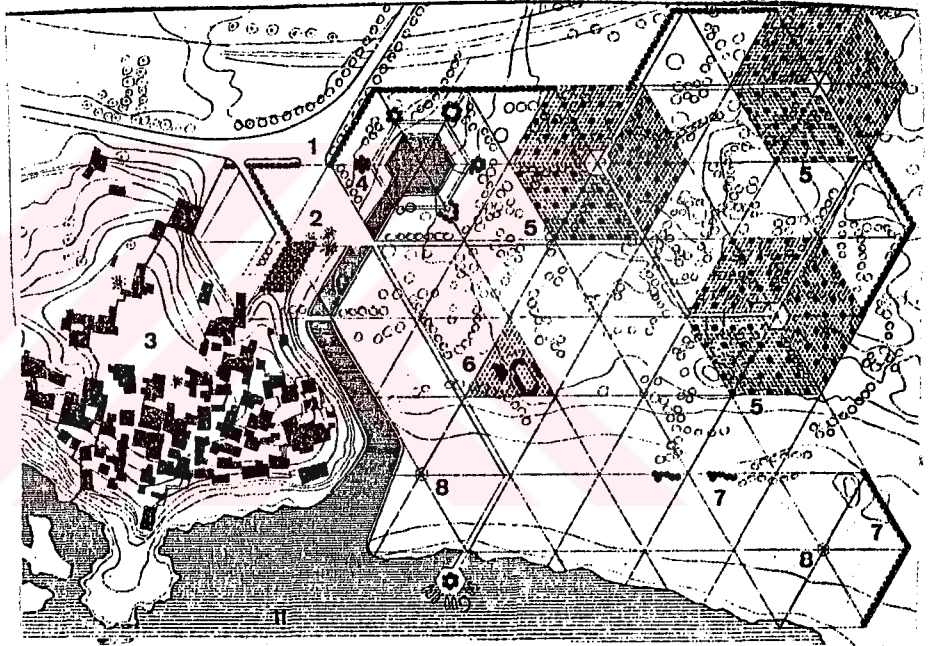
3.1.2.1. MEMBRAN (ÇADIR) SİSTEMLİ GEÇİCİ YAPILARIN TURİZM AMAÇLI KULLANIMI

Membran sistemler; Turizm amaçlı kullanıma olanak sağlayan hafifliği ve taşınabilirliği ile geçici Turizmyapırları şeklinde ele alınabilir.

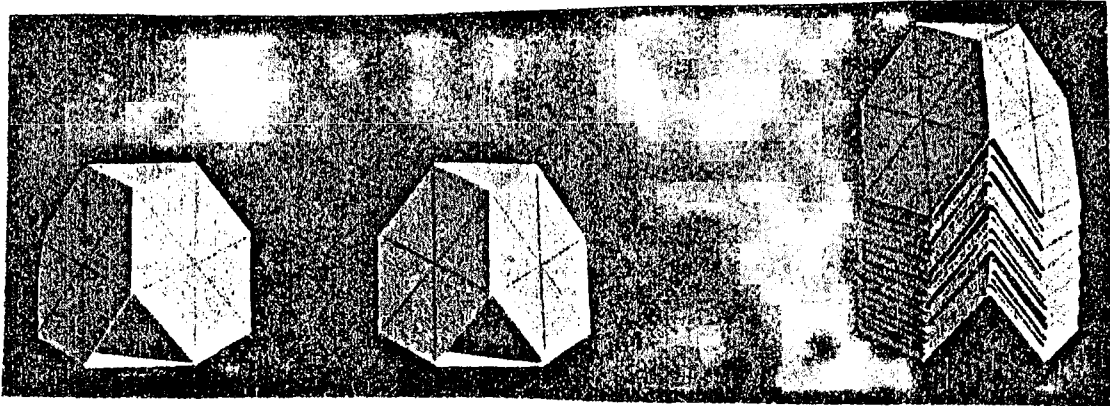
Membran sistemli geçici yapıların Turizm amaçlı kullanımı ile ilgili çeşitli örnekler verilebilir:

İsrail'de tasarlanan Club Mediterrance mevcut köy yerleşmesi yakınlarında kurulmuştur.

1. Giriş
2. Açık restoran
3. Mevcut eski köy
4. İdare
5. Kabinler
6. Bar
7. Güneşlikler
8. Duş
9. İskele
0. Kanal
1. Akdeniz

Şekil 52. Club Mediterrance yerleşim planı

KAYNAK: B+W- 1968 s.119

Resim: 16. Membran sistemli hafif malzemeli yapı depolanabilir özelliğindedir.

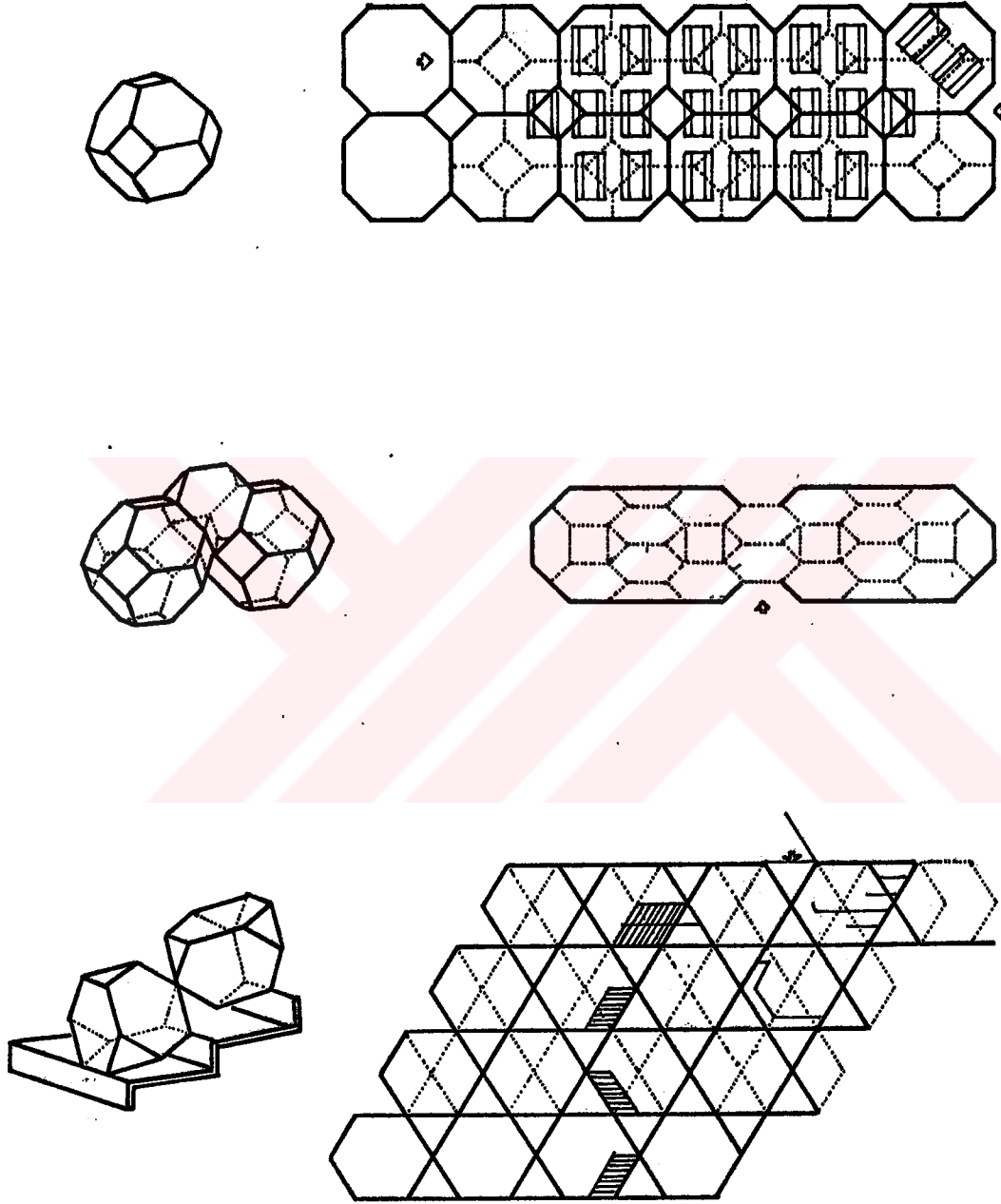
Resim17.görüldüğü üzere Tel-Aviv'de yöresel malzemeler kullanılarak çadır sistem oluşturulmuştur.

Sistem 250 çocuk için, kamp ve restoran olarak hazırlanmıştır.Bu sistem kullanılmadığında kaldırılıp depolanabilir özelliktedir.Ünitelerin ışık ve hava alabilmeleri için dış yüzeye delikler açılmıştır.

KAYNAK: B+W 1972

Resim 17.Tel-Aviv'de uygulanmış çadır sistem

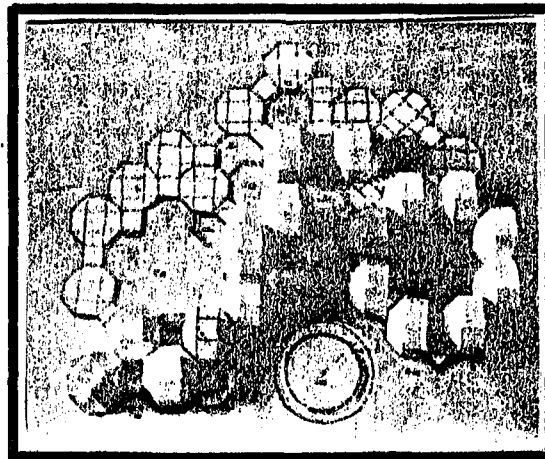
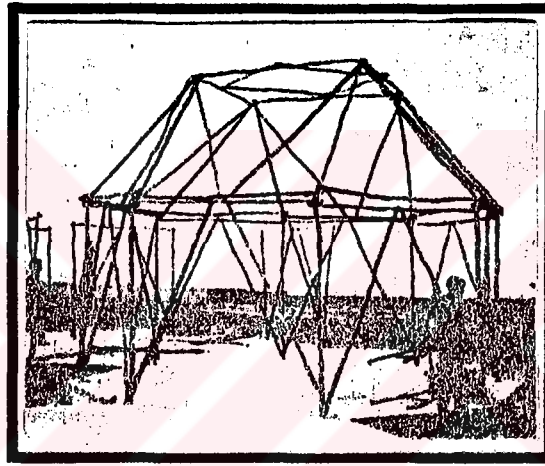

KAYNAK: B+W 1972

Şekil 53. Sisteme ait perspektif ve planlar

Sistem gelişebilir özelliktedir. Şekil 53'de çadır birimlerinin birbirleriyle olan kombinasyonları ile eğimli araziye uyarlanabildiği görülmektedir.

Resim18Görüldüğü üzere, 1970 yılında Fas'ta yöresel malzemeler kullanılarak çadır sistem uygulanmıştır.

KAYNAK: B+W 1972

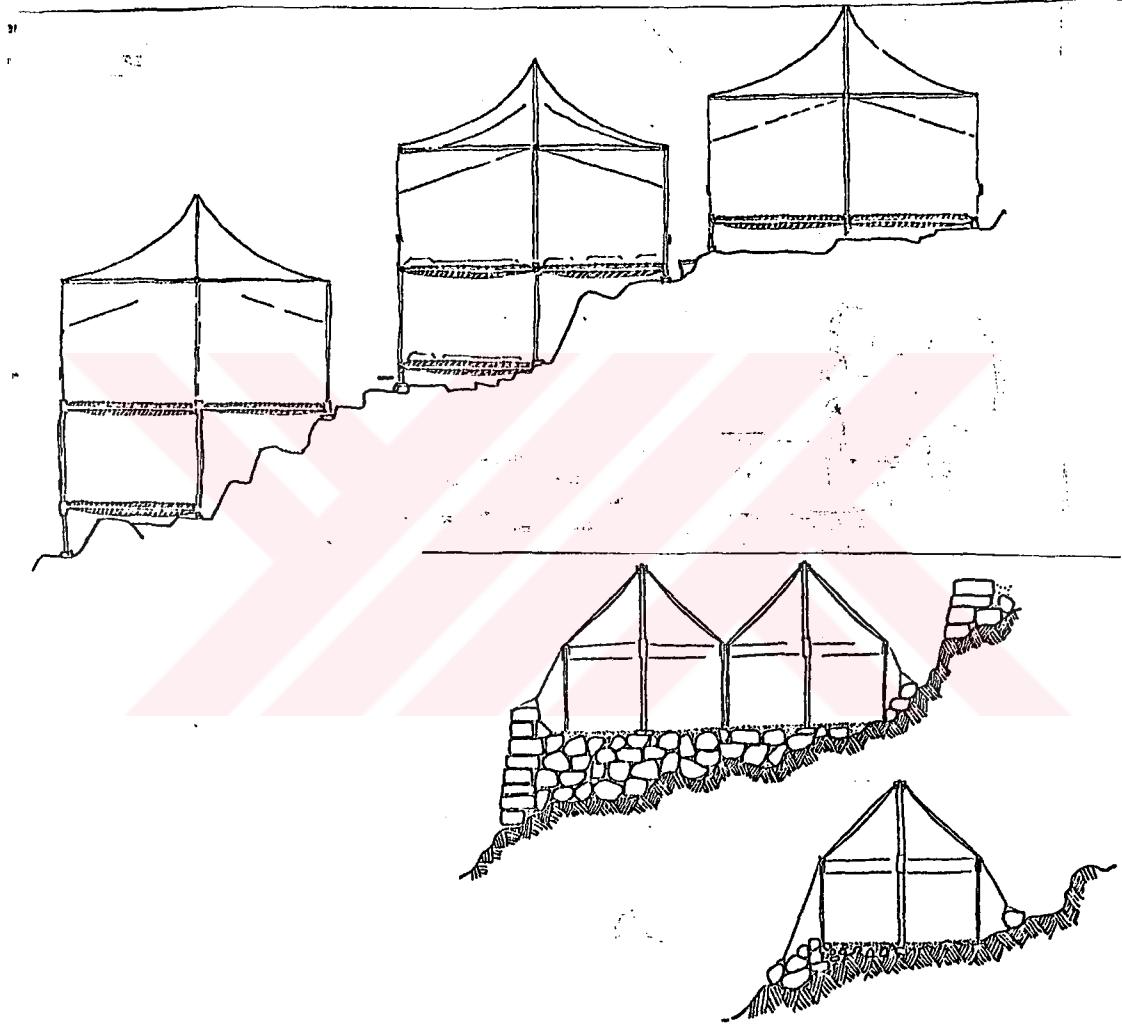
Resim18.Çadır sistemde strüktür ve plan görülmektedir.

KAYNAK: B+W 1972

Resim 19.Çadır sisteme ait içten görünüş

Çadır sistem özellikle doğal çevrelerde camp olarak barınma vb. gereksinimleri sağlayan alanlarda kullanılabilir. Branda örtü malzemesi ile doğal çevreler ile uyum sağlıyabilen çadırlar, eğimli arazilerde de kullanılabilir.

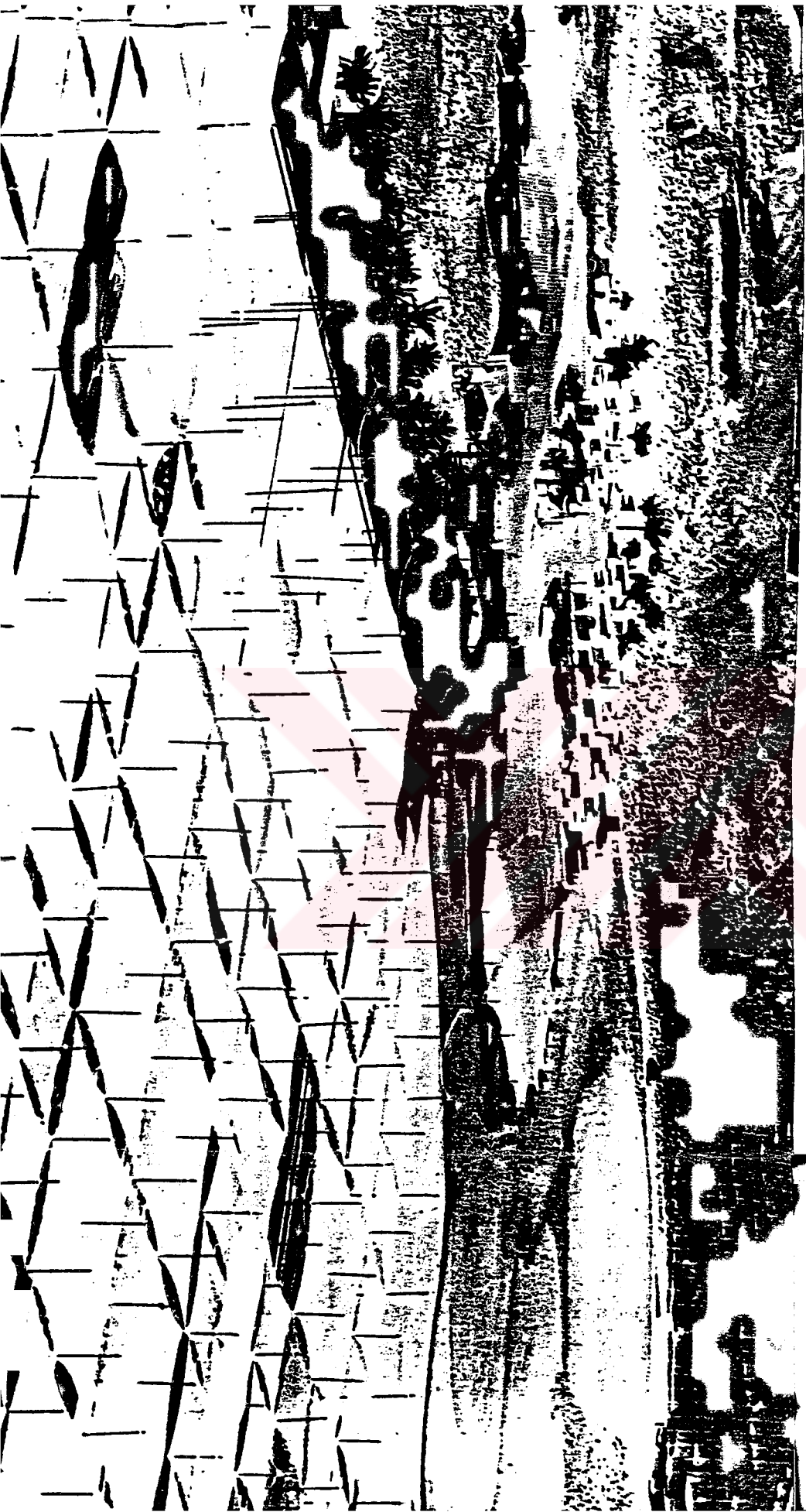

KAYNAK: IL 29, 1980 , s.117

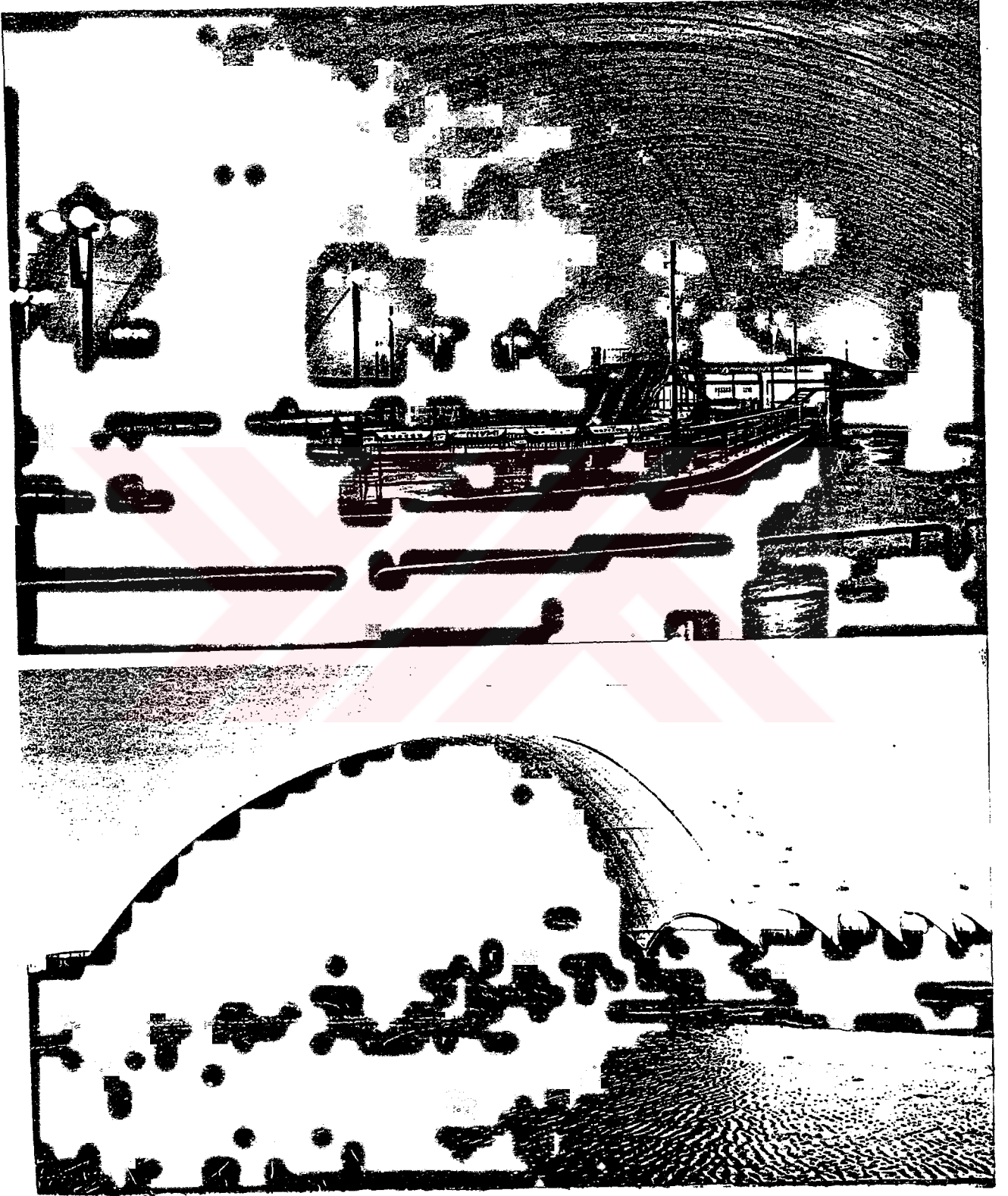
Şekil 54. eğimli arazilerde kullanılabilen çadır

3.1.2.2. ASMA SİSTEMLİ GEÇİCİ YAPILARIN TURİZM AMAÇLI KULLANIMI

Asma sistemler de membran sistemler gibi hafif malzemeden yapılabilen, montajı kolay, sökülüp depolanabilen bir sistemdir. Söz konusu sistem, geçici Turizm yapısı olarak geçitli işlevlere olanak sağlayabilir.

3.1.2.3. ŞİŞİRME SİSTEMİN GEÇİCİ TURİZM YAPILARINDA KULLANIMI

KAYNAK: AJ dergisi, 1970

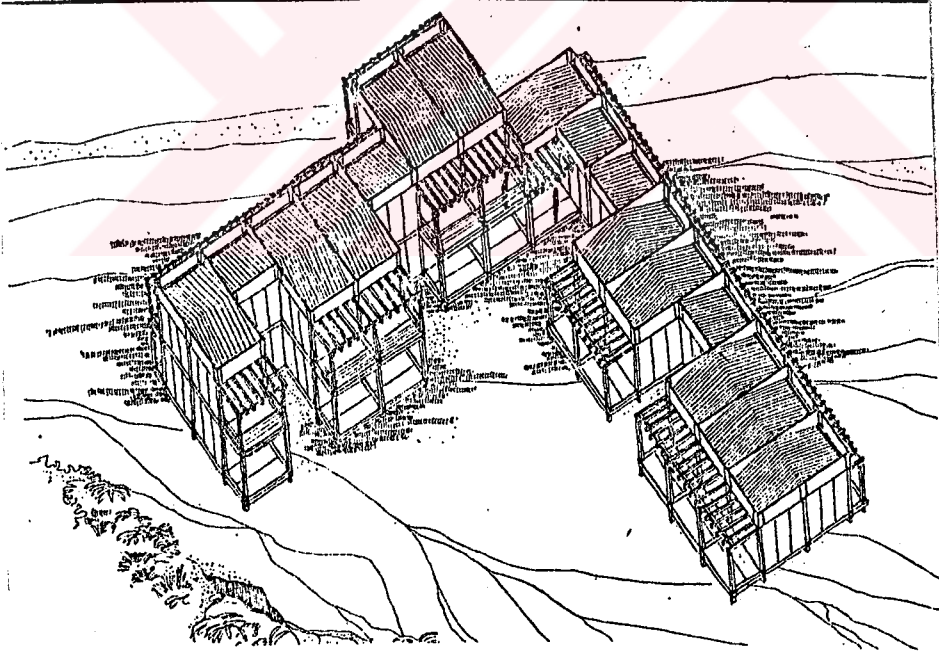
Resim 21. Pnömatik sistem kullanılarak yapılmış spor merkezi

3.1.2.4.PREFABRİK SİSTEMİN GEÇİCİ TURİZM YAPILARINDA KULLANIMI

Prefabrik sistemin, geçici Turizm yapılarında kullanım amacı:¹⁵

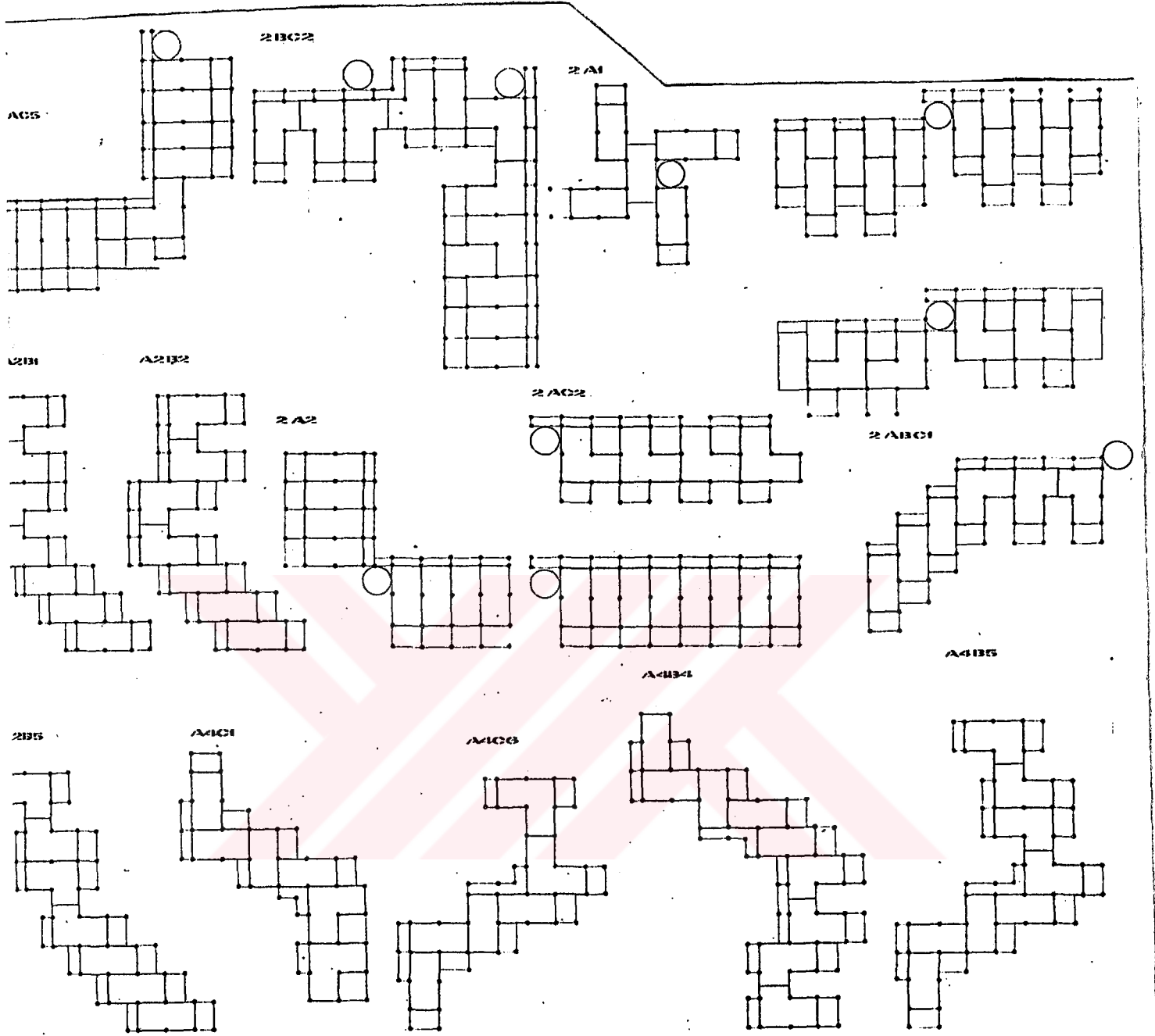
- a) İklımsel konforun, aydınlığın vb. sağlanması
- b) Farklı büyüklükte birimlerin yapılabiliirliğı
- c) Değışik topoğrafik koşullara uyarlanabilmesi
- d) Çevre ile uyumunun sağlanması,
- e) Montaj kolaylığı,
- f) Başka bir yere taşınabilirliğı,
- g) İlavelerle gelişebilir özelliklerinin bulunmasıdır.

Prefabrikesistemin, Turizm yapılarında kullanılan çeşitli örnekleri ele alınmıştır.

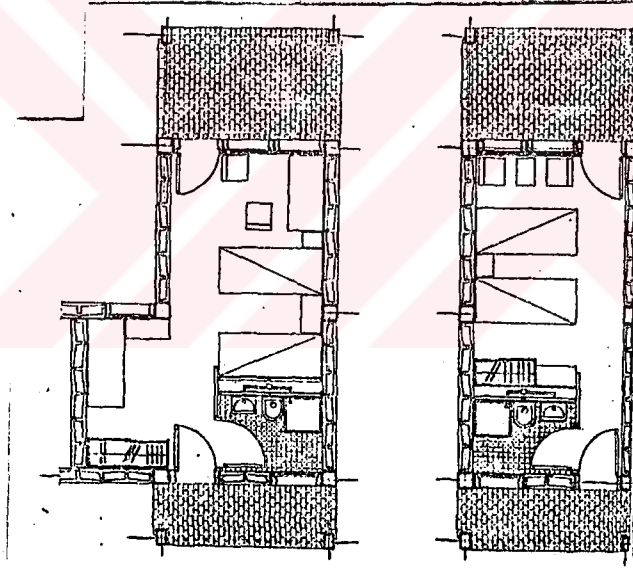
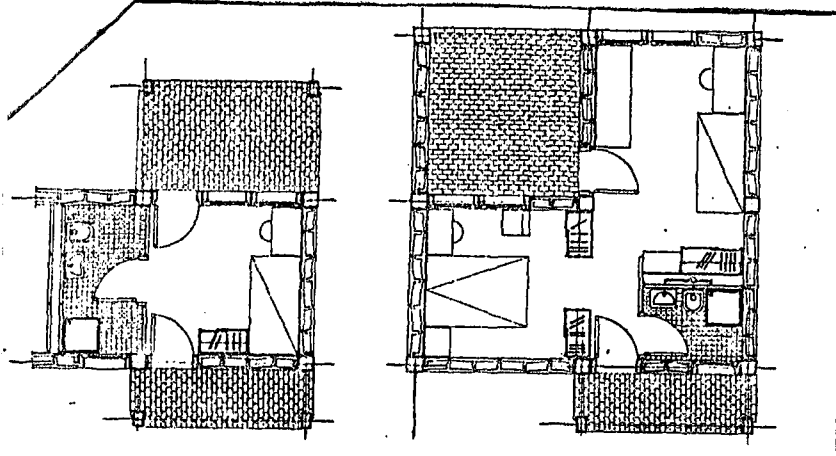
Resim 22'de görüldüğü üzere prefabrike sistemli konaklama üniteleri, değışik topoğrafik koşullara uyarlanabilmektedir.

¹⁵ Sey, Y., Toydemir, N.,... "Turizm Ve Tanıtma Bakanlığı Prefabrike Sistem Araştırması", Çevre Dergisi, 1979, s.50

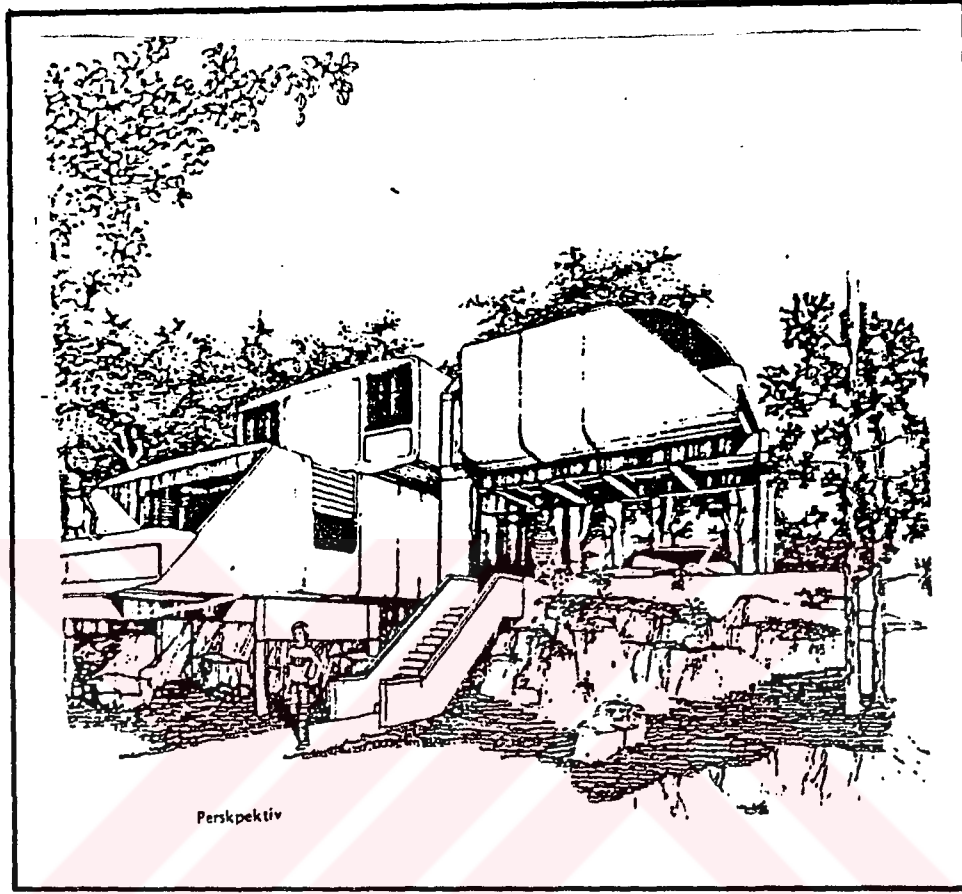

KAYNAK: Çevre Dergisi,,1979

Şekil 55 de görüldüğü üzere turistik konaklama birimleri, ilavelerle gelişebilir özelliğindedir.

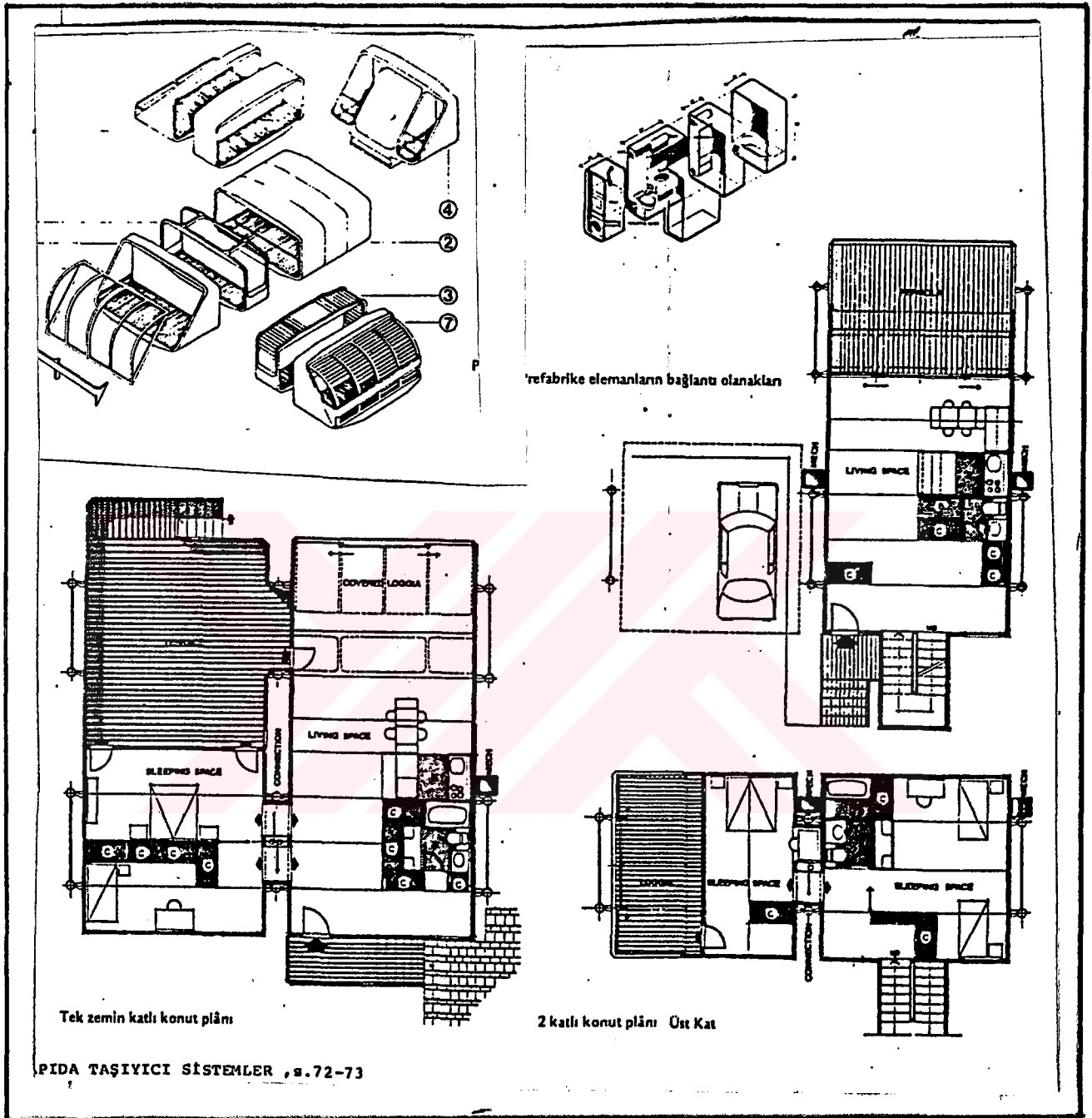

KAYNAK: Çevre Dergisi, 1979
Şekil 56'de görüldüğü üzere prefabrike sistemle farklı
büyüklükte birimler oluşturulabilmektedir.

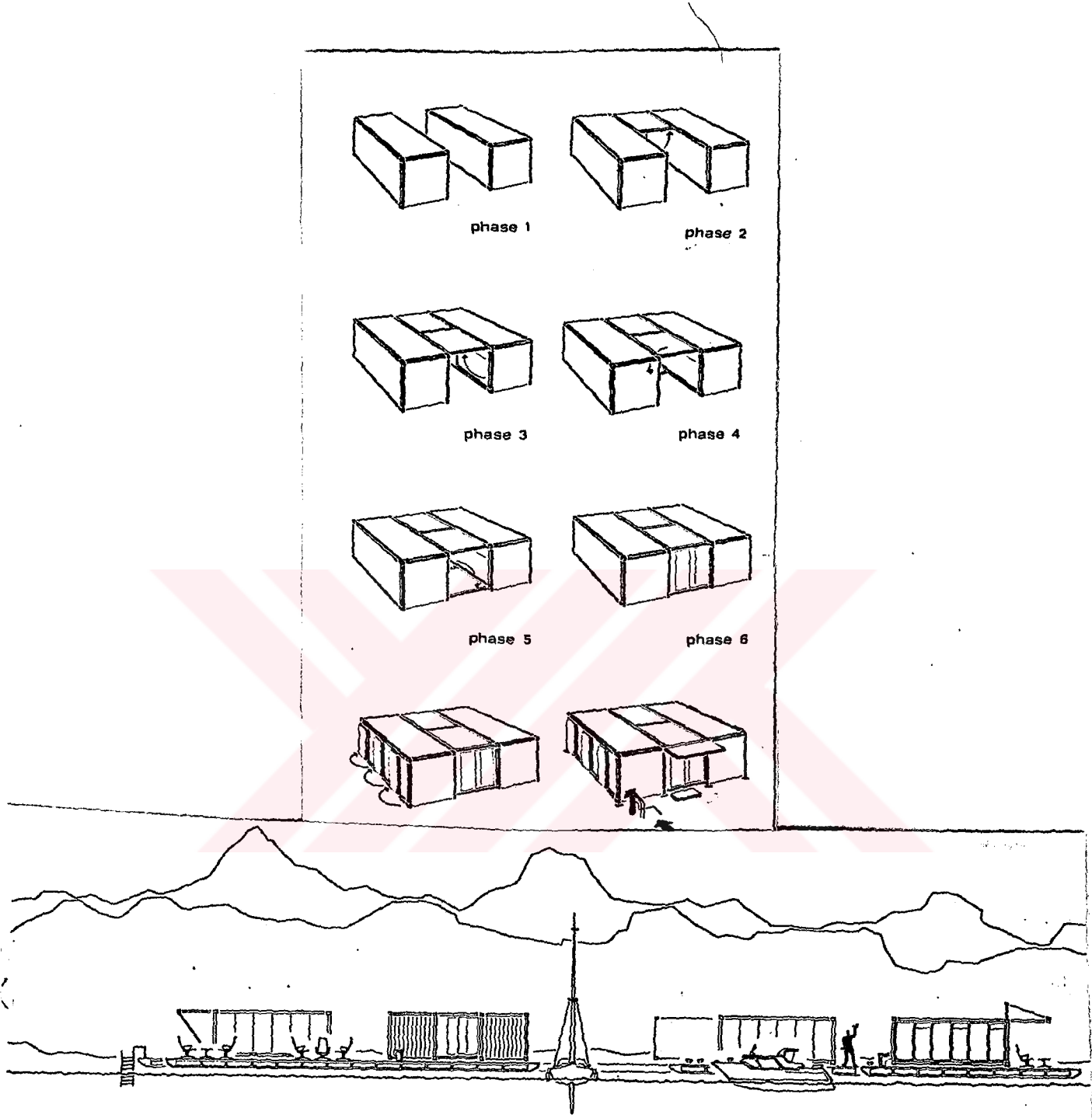

KAYNAK: Gerçek, C. . " Yapıda Taşıyıcı Sistemler", s.72
 Şekil 57. Perspektif

Plastik kabuklardan oluşan prefabrike sistemli yapı, çelik platform üzerine bulonlanmıştır. Hafif malzemeli prefabrike yapı, turizm amaçlı kullanılabilir.ve gerektiğinde sökülüp başka bir yere taşınabilir.

Şekil 58. Prefabrike elemanların bağlantı olanakları ve kat planları

Şekil 59. Prefabrike hücre sistem

KAYNAK: Rinnebach, R. "Raumelemente zum wohnen Konstruktion - Nutzung", Stuttgart, 1976

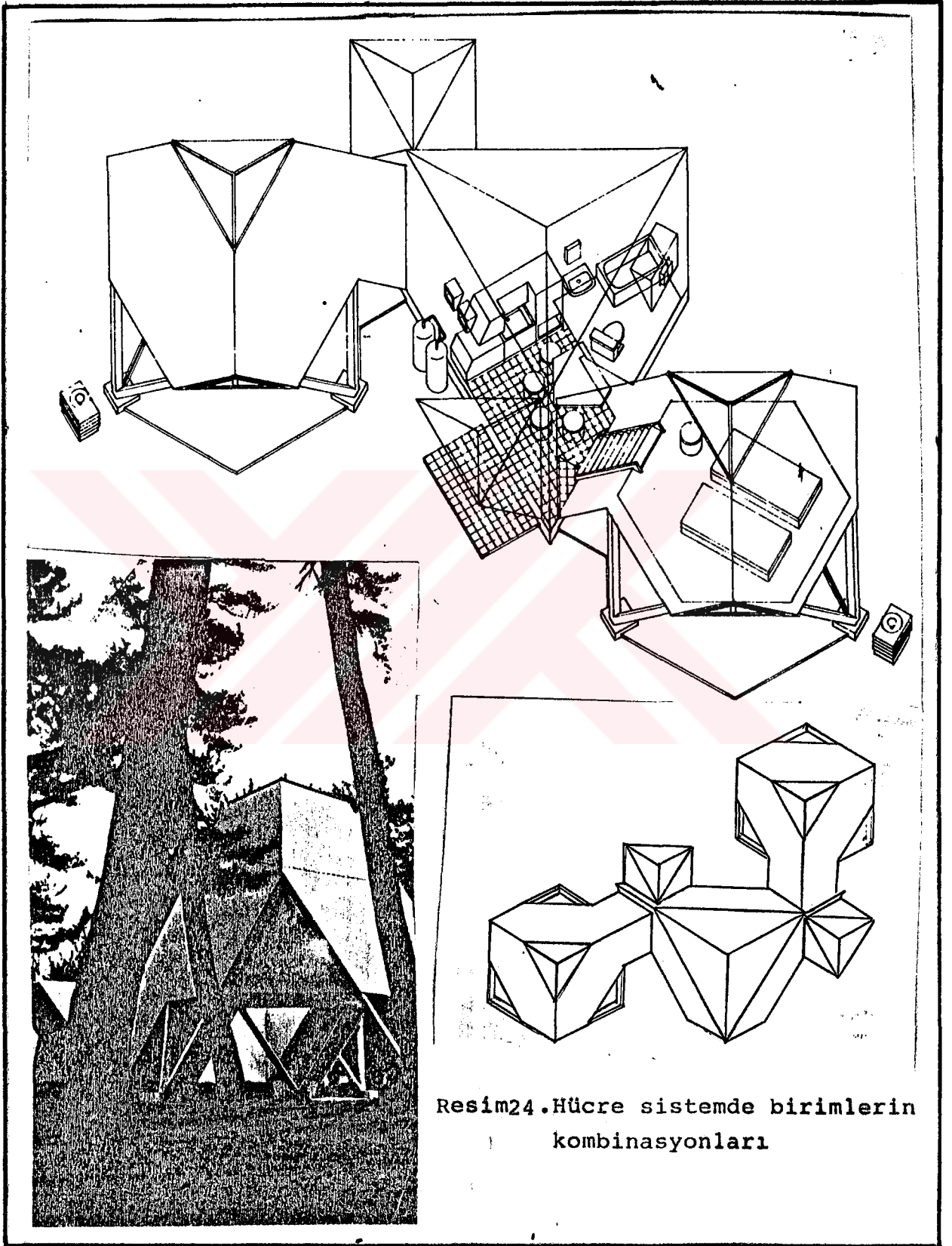
Şekil 59'da görüldüğü üzere, yat Turizm'ine hizmet verebilecek nitelikte hücre sistemli prefabrike yapılardır. Söz konusu kıyı servis birimleri yemek yeme, yemek hazırlama, wc, duş, çamaşır yıkama, personel yatma, satış mekanı vb. dir.

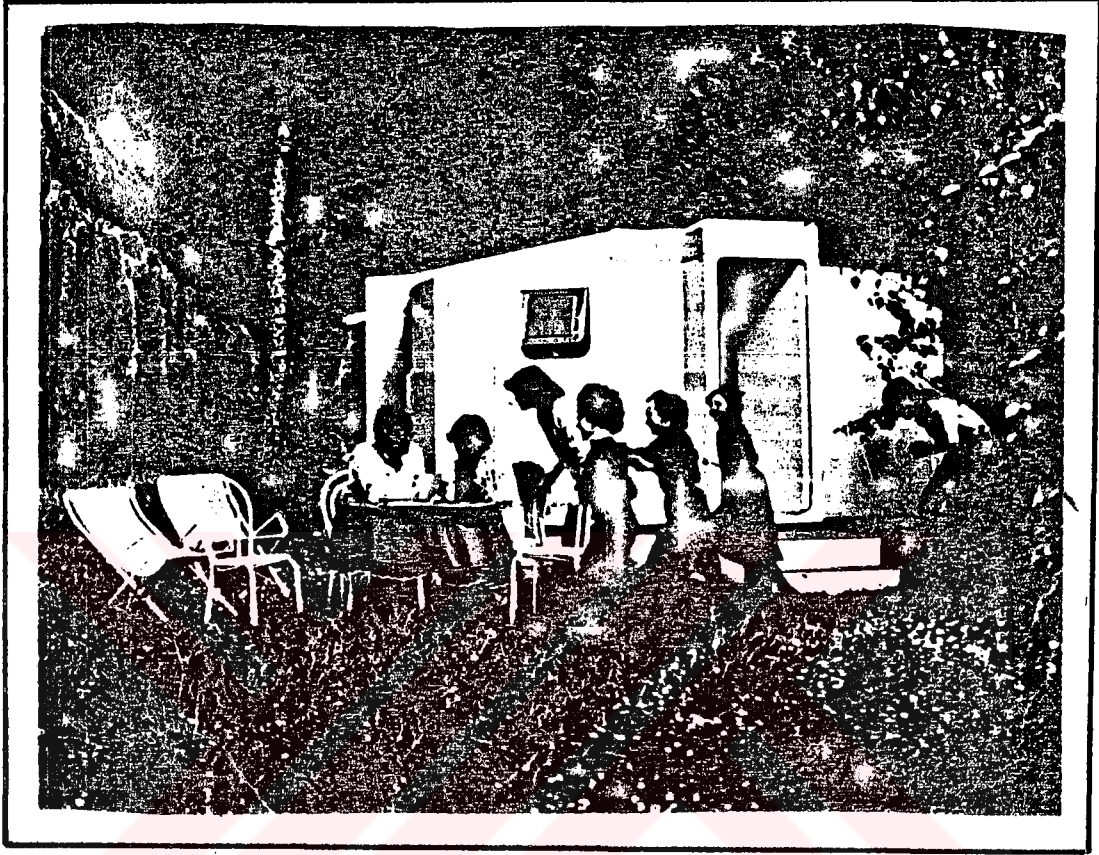
1968-1969 yıllarında Japonya'da motel olarak tasarlanmış olan hücre sistemli yapı genişletilebilir özelliğindedir. Sistem, gerektiğinde taşınabilmektedir.

KAYNAK: B+W 1978

Resim 23. Hücre sistemli motel

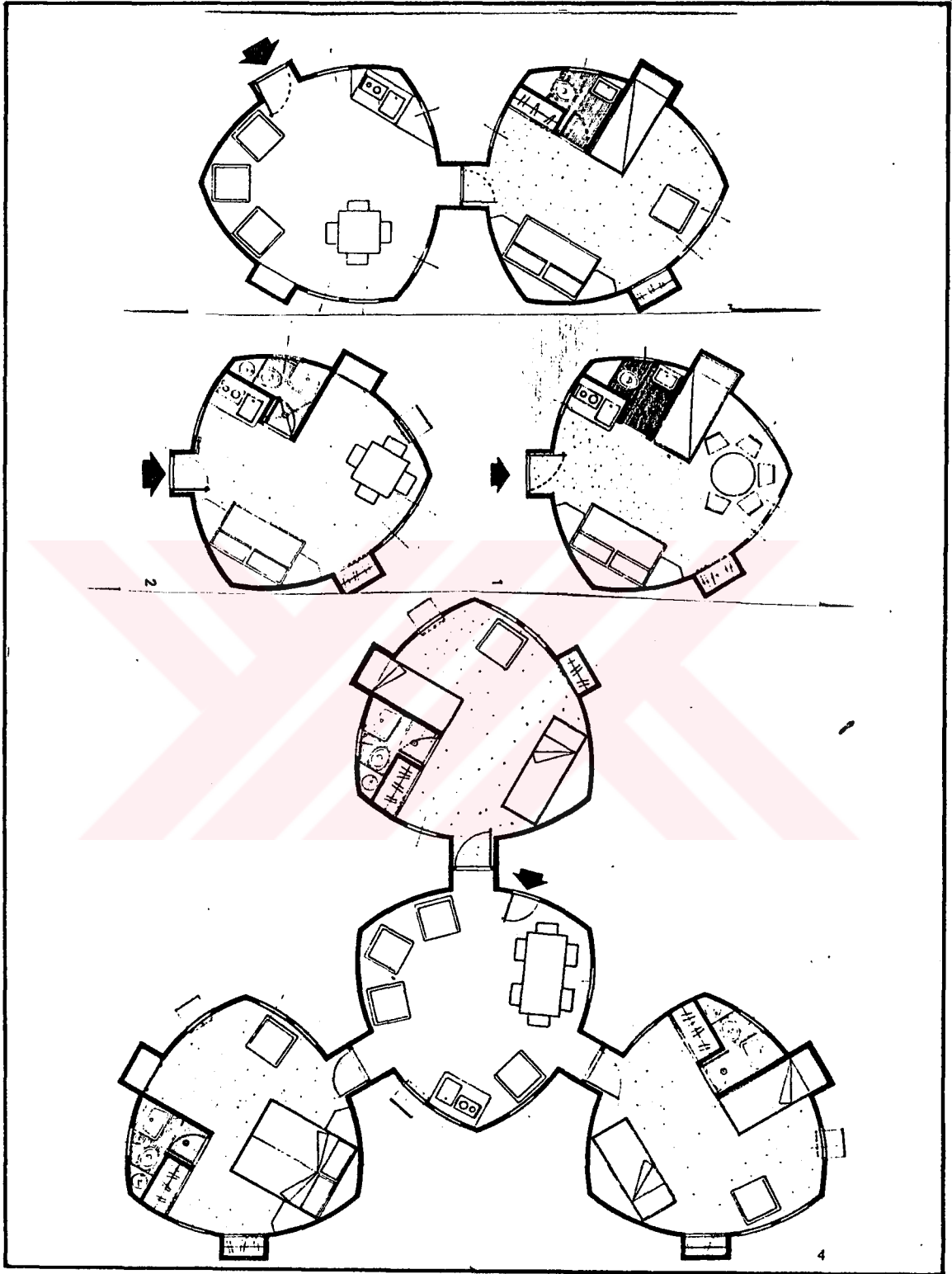

KAYNAK: B+W 1978

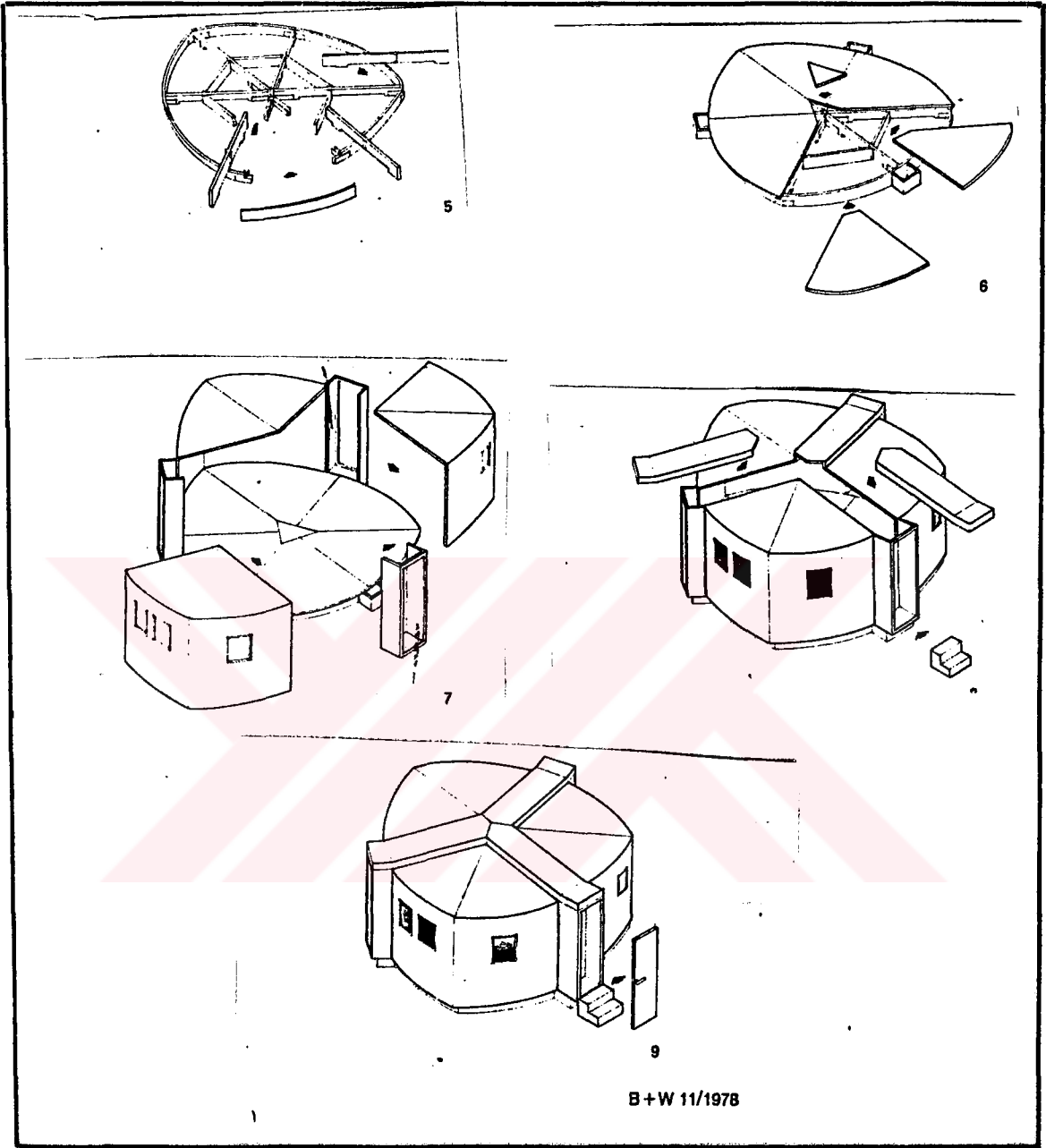
Resim 25. Prefabrike hücre sistemli yazlık ev

Geçici Turizm yapısı niteliğinde prefabrike hücre sistemli yapı konaklama vb gereksinimlere cevap verebilmektedir.

KAYNAK: B+W 1978

Şekil 60^a. Prefabrike hücre sistemli birimlerin kombinasyonları.

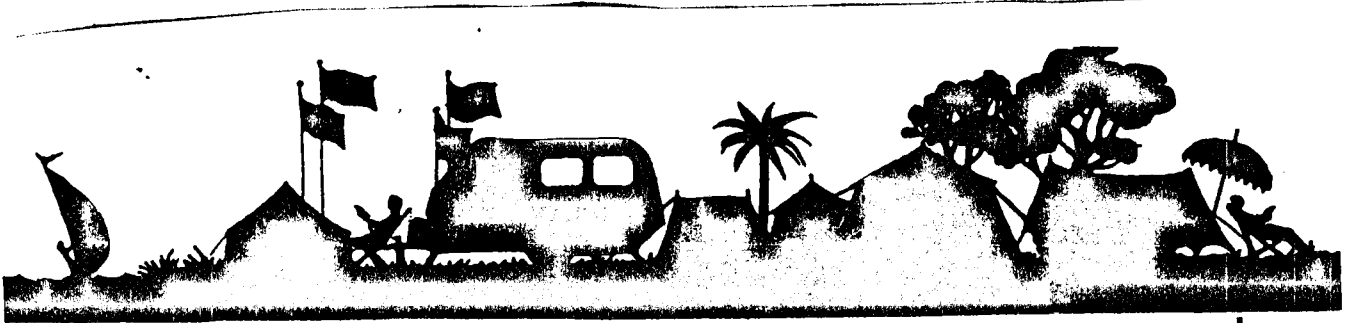

KAYNAK: B+W 1978

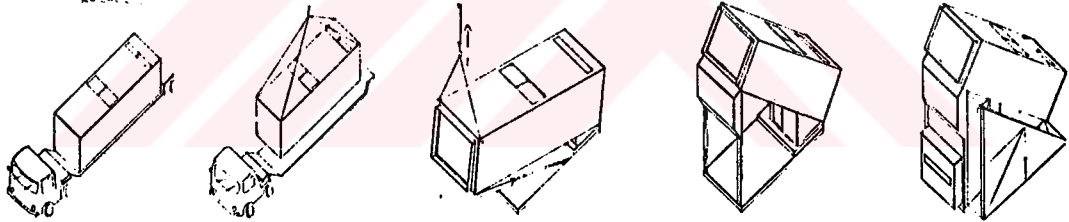
Şekil 60.^b Prefabrike hücre sistemli yapı

3.1.2.5. MOBİL SİSTEMLİ GEÇİCİ YAPILARIN TURİZM AMAÇLI KULLANIMI

Mobil sistemli geçici yapılar, özellikle kamp Turizm' inde konaklama vb. gereksinimleri sağlayan karavan veya mobil evlerdir.

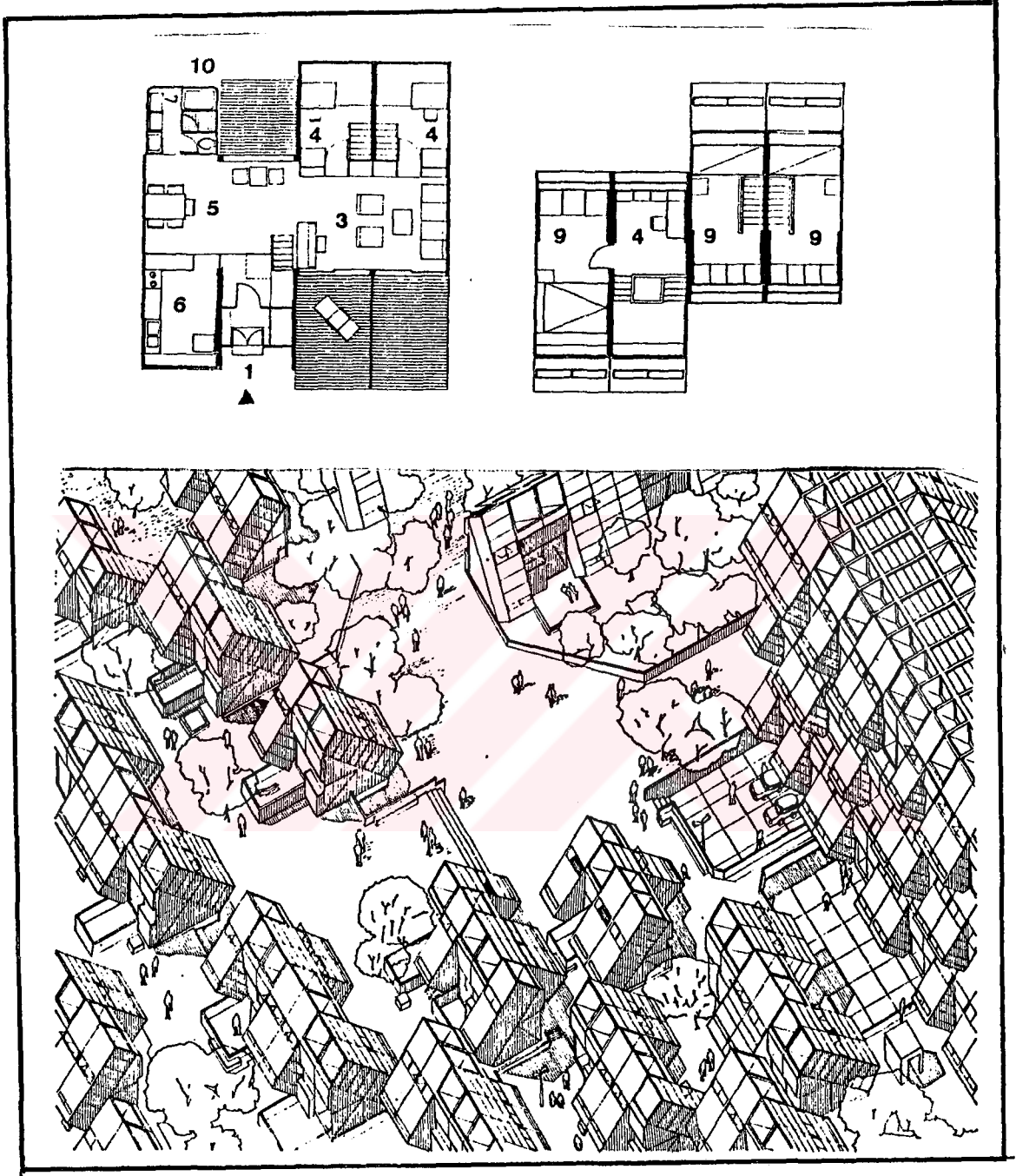

Göl, deniz vb. doğal çevrelerde kullanılabilen mobil sistemlere mobil evleri örnek verebiliriz.

KAYNAK: Rinnebach, R. " Raumelemente zum Wohnen Konstruktion- Nutzung ", Stuttgart, 1976, s.34

Şekil 61. Mobil evin kuruluş şekli

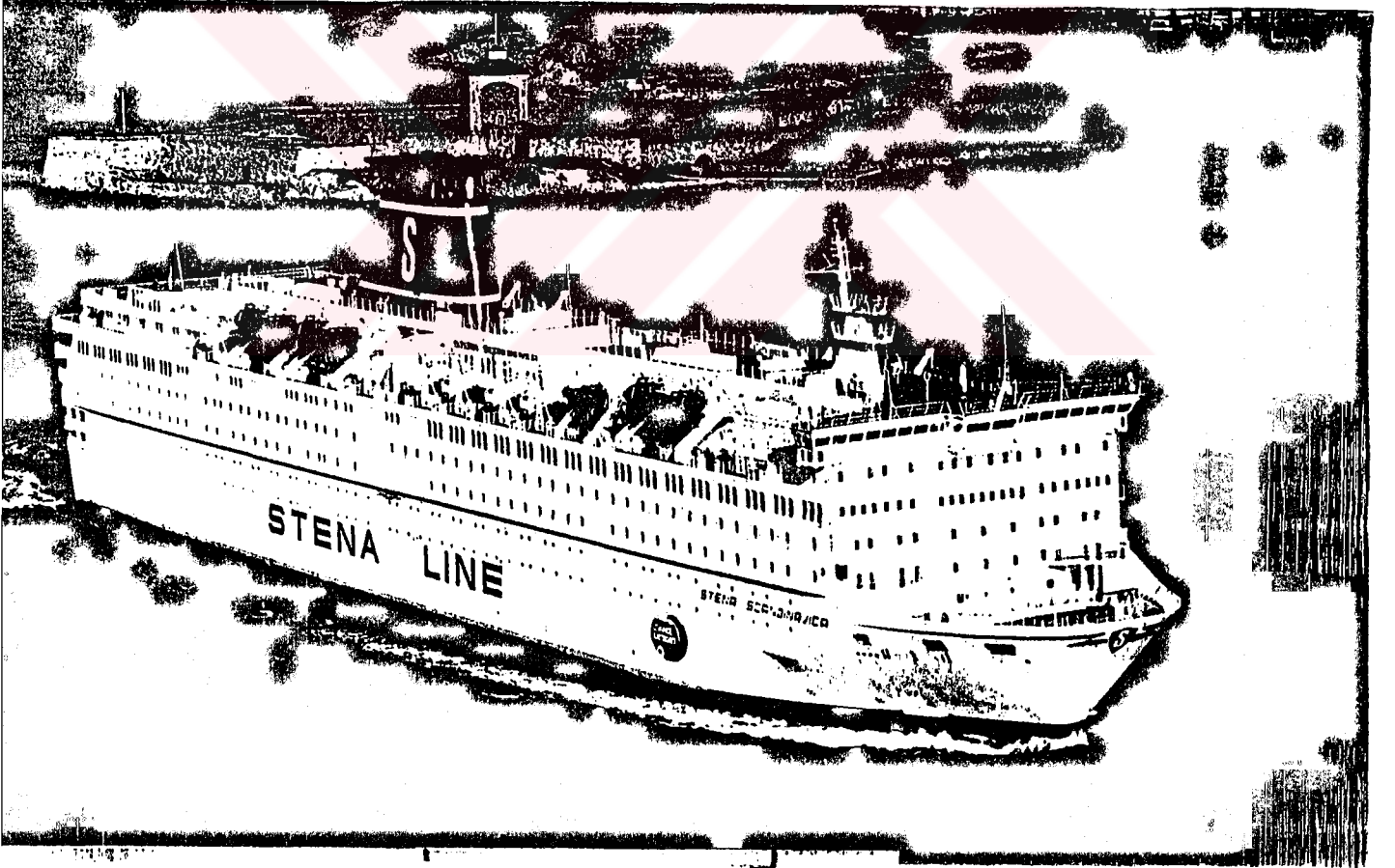

Şekil 6b. Mobilya birimleri birleştirilerek değişik
konutlar oluşturulabilir.

4.1.2.6. YÜZER SİSTEMLİ GEÇİCİ YAPILARIN TURİZM AMAÇLI KULLANIMI

Turizm endüstrisinde turistik tesislerin yapımında 'yüzer sistemler' den yararlanılmaktadır. Turizmde kullanılan yüzer tesisler iki grupta ele alınmaktadır. ¹⁶

- a) Yüzer sistemlerden yararlanılarak konaklama ve diğer gereksinimleri sağlayan, kruvazier Turizm'ine hizmet verebilen deniz araçları,
- b) Kendiliğinden hareket etme özelliğine sahip olmayıp romör-kör ile çekilen yüzer tesislerdir.

KAYNAK: Turizm Dünyası, Sayı 16, Ocak 1991, S. 31

Resim 26. Turizm amaçlı yüzer tesis olarak işletilen deniz aracı

¹⁶ 2.12.1984 Tarihli, 18593 no yönetmelik

Resim ' de görüldüğü üzere Turizm amaçlı yüzer tesis olarak işletilen deniz araçları, gelir seviyesi orta ve yüksek seviyedeki kişilerin katıldığı ve Kruvaziyer Turizm'e hizmet veren turistik tesislerdir.

Bir başka tanıma göre yüzer oteller, "Deniz, göl veya büyük nehir üzerinde konaklama ve eğlenme ihtiyacını sağlayan otel tipi yüzer tesislerdir. Bu tesisler genellikle bir liman veya marinaya bağlı olarak işletilir, kiralanan turist gruplarının isteği üzerine kıyıda açığa veya başka kıyılara, kumsallara gidebilir. Tek aile için ev biçiminde olanlara "House-boat" veya "Aguaminium" adı verilmektedir. Bu tesisler İspanya, Yugoslavya, ABD'de özellikle su sporları için geniş ilgi görmektedir. " ¹⁷

18 593 no -2.12.1984 tarihli yönetmelikte Türk karasularında veya limanlarında turizm amaçlı tesis olarak işletilecek deniz araçları ile ilgili özellikler şöyle belirtilmiştir: 18

1. "Turizm amaçlı yüzer tesislerden gemi niteliğine sahip olanlar;

a) Gemilerin ülkemizde uymak zorunda olduğu hukuki ve niteliklere sahip olmaları,

b) Türkiye Denizcilik İşletmeleri'nin tekel hizmet alanına giren işleri yapmamaları,

2. Kendiliğinden hareket etme özelliğine sahip olmayıp römorkör ile çekilen turizm amaçlı yüzer tesislerdeş

a) Deniz üzerinde dengeli ve güvenli kalabilecek teknik niteliklerin yanında teknelerde can ve mal emniyetinin sağlanabilmesi için teknelerin yangın, tahliye gibi yeterli gereşreçlere sahip olmaları,

b) Yüzer otel olarak işletilmeleri halinde en az 200 yatak, yüzer lokanta olarak işletilmeleri halinde ise 100 kişilik

17. Aydın, İ. "Açıklamalı Turizm Terimleri Sözlüğü", İzmir 1990, S. 201

18. Kalkan, O. "Turizm Mevzuatı en son değişiklikleriyle açıklanmalı", Ankara, 1989, s.362

kapasiteden az olmamaları,

c) Seyir güvenliğini, can ve mal emniyetini sağlayacak, kıyının toplum yararına kullanılmasını engellemiyecek ve kara yönünden arazi kullanım kararlarını aksatmayacak şekilde etkinlikte bulunmaları,

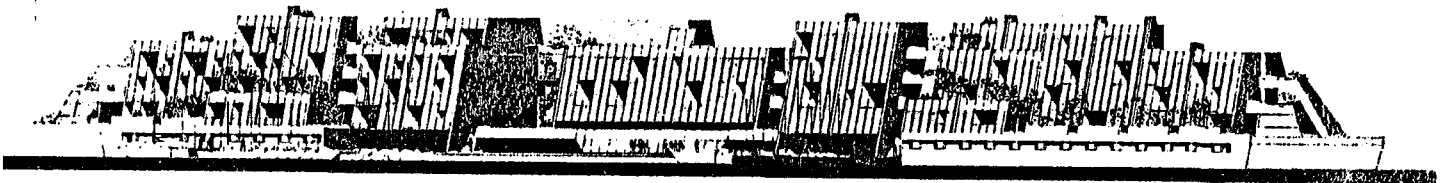
d) Bulundukları yerde hiç bir şekilde deniz ve kara kirliliğine neden olmamaları,

e) Etkinlikte bulunacakları yerin ilgili valilikçe belirlenmiş olması gerekir."

Bu kararname şartlarını ulaştırma Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı yürütür."

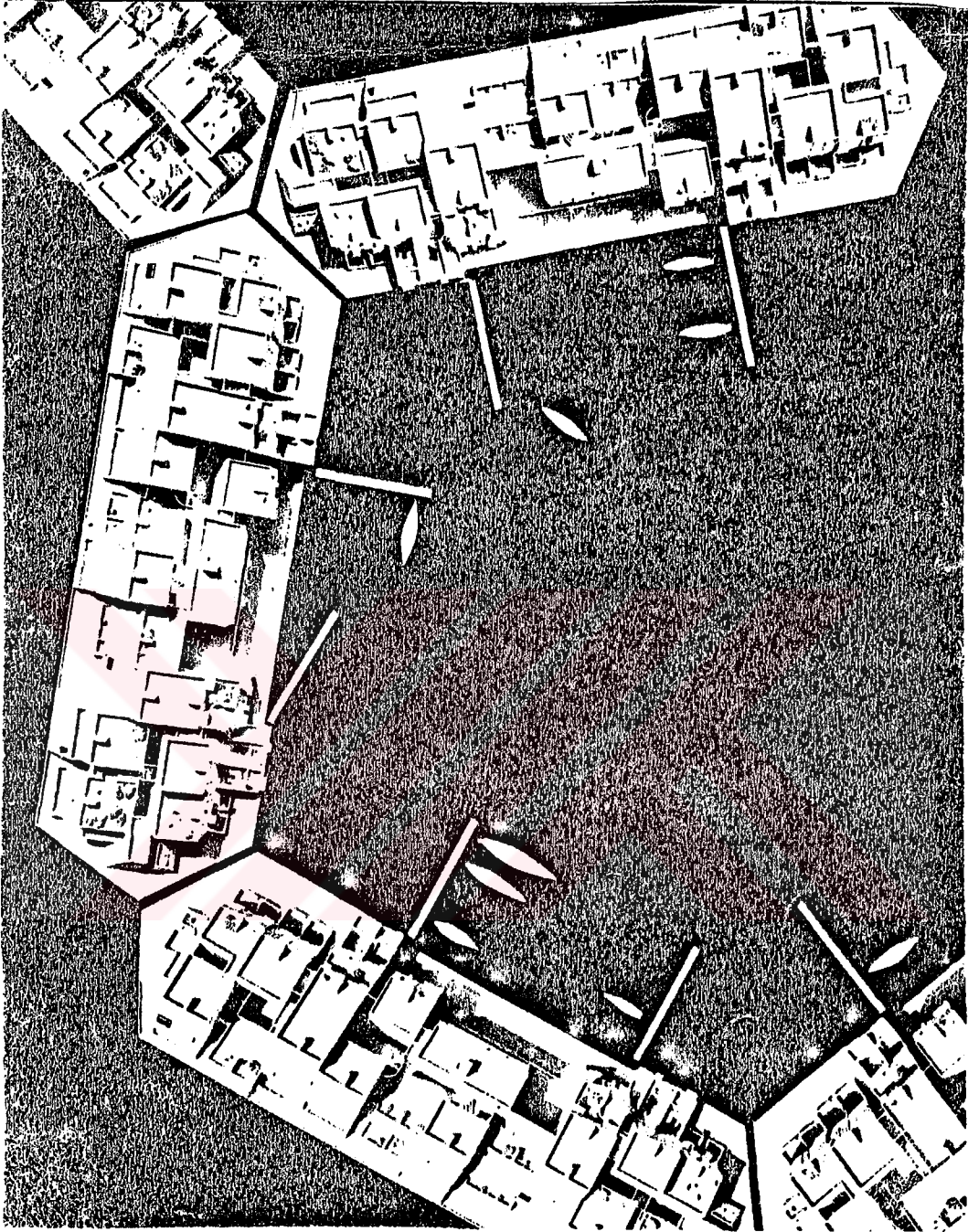
Turizm amaçlı kullanım için tasarlanan yüzer tesisler ile ilgili tasarlanmış örnekler;

Akdeniz kıyılarına ve çevre kirliliğine bir çözüm önerisi olarak mimar Janez-Zlat Kralj, Genf tarafından tasarlanan yüzer turistik hotel projesi geçici Turizm yapılarına bir örnek olarak verilebilir.

KAYNAK: B+W 1972

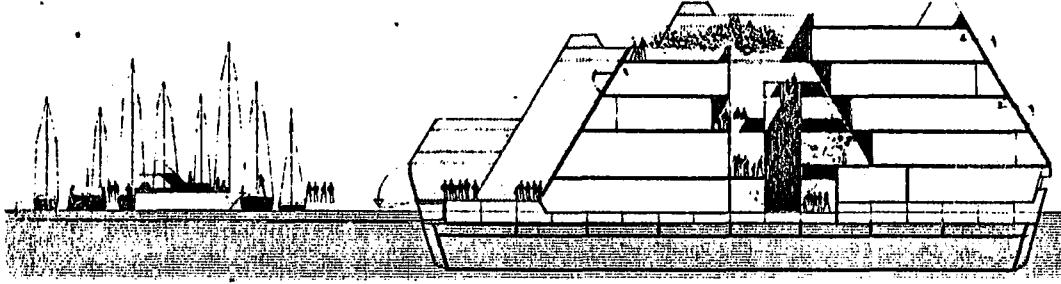
Resim 27. Yüzer hotelden görünüş

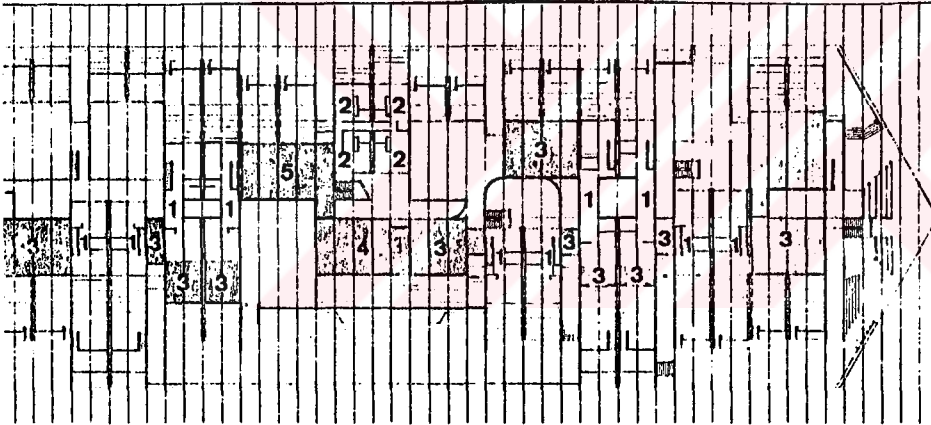
KAYNAK: B+W 1972

Resim28.Birimlerin birbirleriyle olan kombinasyonları

YÜZER TESİSLER

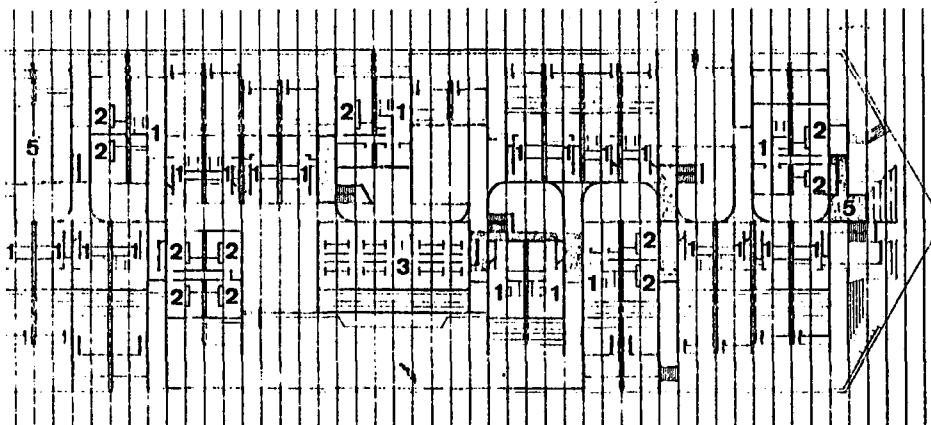
. Yüzer Hotel'den kesit

2
3. Obergeschoß 1:1250.
3ème étage.
3rd floor.

- 1 Wohnungen / Appartements / Apartments
- 2 Studios
- 3 Wohnungsterrassen / Logements en terrasses
Apartment terraces
- 4 Hotelterrasse / Terrasses de l'hôtel / Hotel terrace
- 5 Öffentliche Terrasse / Terrasse publique / Pub terrace

3
2. Obergeschoß 1:1250.
2ème étage.
2nd floor.

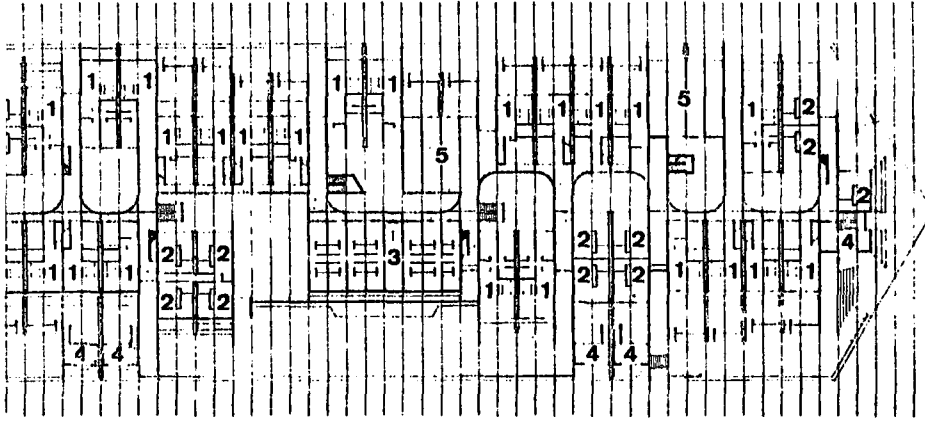

- 1 Wohnungen / Appartements / Apartments
- 2 Studios
- 3 Hotel / Hôtel / Hotel
- 4 Wohnungsterrassen / Logements en terrasses
Apartment terraces
- 5 Öffentliche Terrasse / Terrasse publique / Pub terrace

4
1. Obergeschoß 1:1250.
1er étage.
1st floor.

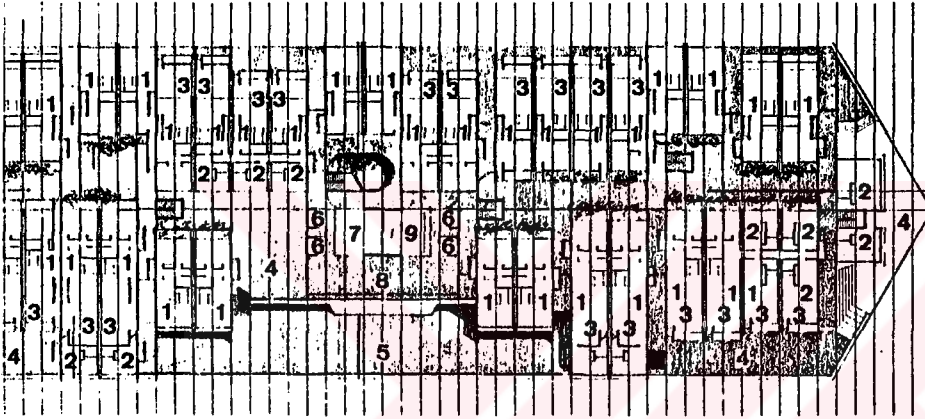
- 1 Wohnungen / Appartements / Apartments
- 2 Studios
- 3 Hotel / Hôtel / Hotel
- 4 Wohnungsterrassen / Logements en terrasses / Apartment terraces
- 5 Öffentliche Terrassen / Terrasses publique / Pub terraces

Şekil 62 Yüzer Hotel'in 1.2.3. kat planları

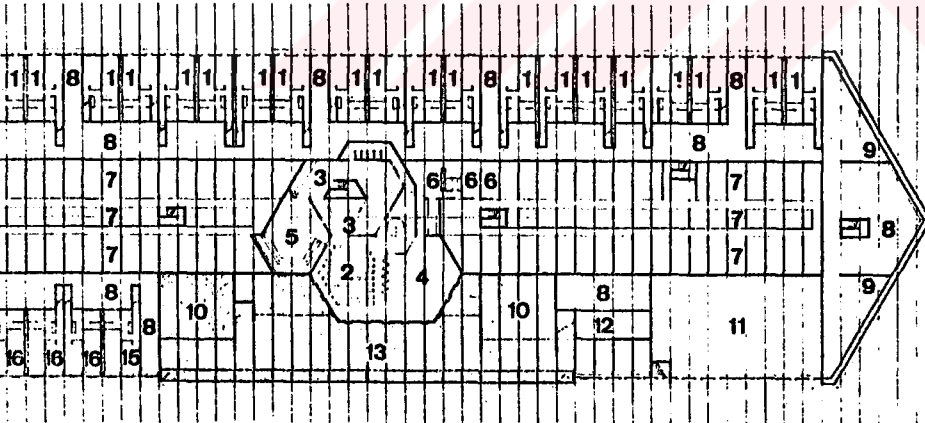
5
Deckgeschoß 1:1250.
Etage attique.
Top floor.

- 1 Wohnungen / Appartements / Apartments
- 2 Studios
- 3 Wohnungsterrassen / Logements en terrasses / Apartment terraces
- 4 Öffentliche Terrassen / Terrasses publiques / Publi terraces
- 5 Zugang auf Unterdeck / Accès à l'entrepont / Dockin facilities at lower deck
- 6 Geschäfte / Magasins / Boutiques
- 7 Café / Cafe
- 8 Cafétérassse / Terrasse du café / Outside café
- 9 Hotel-Empfang / Réception de l'hôtel / Hot reception

6
Untergeschoß 1:1250.
Etage inférieur.
Basement.

- 1 Untergeschoß der Maisonettwohnungen / Niveau inférieur des maisonnettes / Lower level of two storey apartments
- 2 Mehrzweckräume / Locaux polyvalents / Multipurpose rooms
- 3 Foyer und Garderoben / Foyer et vestiaires / Foyer and coatrooms
- 4 Casino
- 5 Bar-Dancing
- 6 Küche / Cuisine / Kitchen
- 7 Lager- und technische Räume / Magasin et locaux techniques / Storage and technical rooms
- 8 Maschinenraum / Salle des machines / Mechanical equipment space
- 9 Ankerraum / Local des ancrs / Anchoring equipment
- 10 Kleinbootdepot / Dépôt des canots / Light boat storage
- 11 Jacht- und Autogarage / Garage pour yachts voitures / Yacht and car garage
- 12 Werkraum / Atelier d'entretien / Repairs
- 13 Öffentliche Terrassen / Terrasses publiques / Pub terraces
- 14 Anlegeöffnung / Appontement / Movable dock facilities
- 15 Büros / Bureaux / Offices
- 16 Personal / Personnel / Staff

7
Fassade 1:1250.
Façade.
Face.

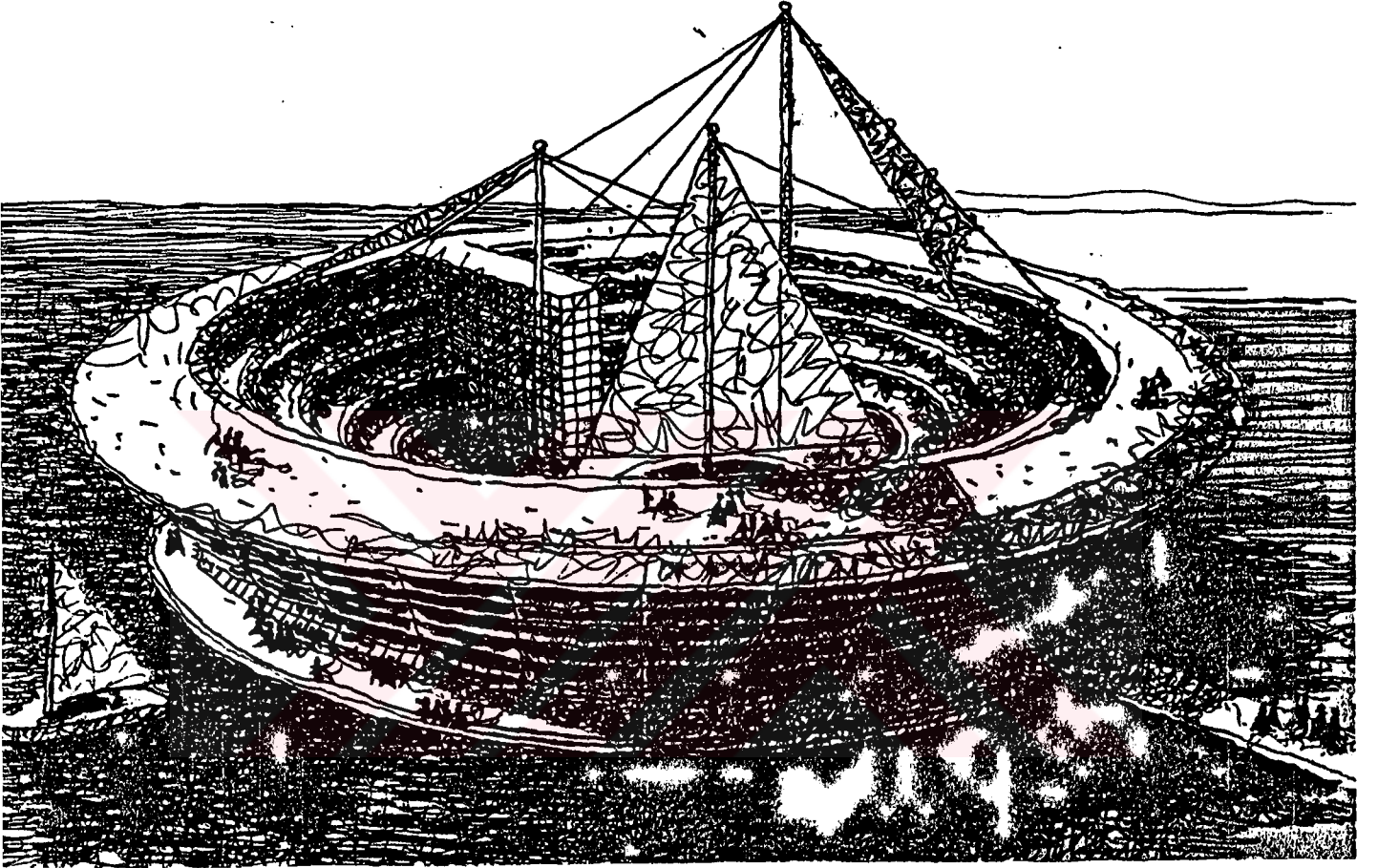
KAYNAK: B+W 1972

Şekil 62. Yüzer Hotel'in zemin ve bodrum kat planları

Resim 29Yüzer Hotel'den görünüş

Yüzer Hotel, 182m uzunluğunda 55m genişliğinde dubalarla taşınmaktadır. Ağırlığı 7000-8000 ton arasında ve su içinde kalan kısmın derinliği 70-80cm dir.

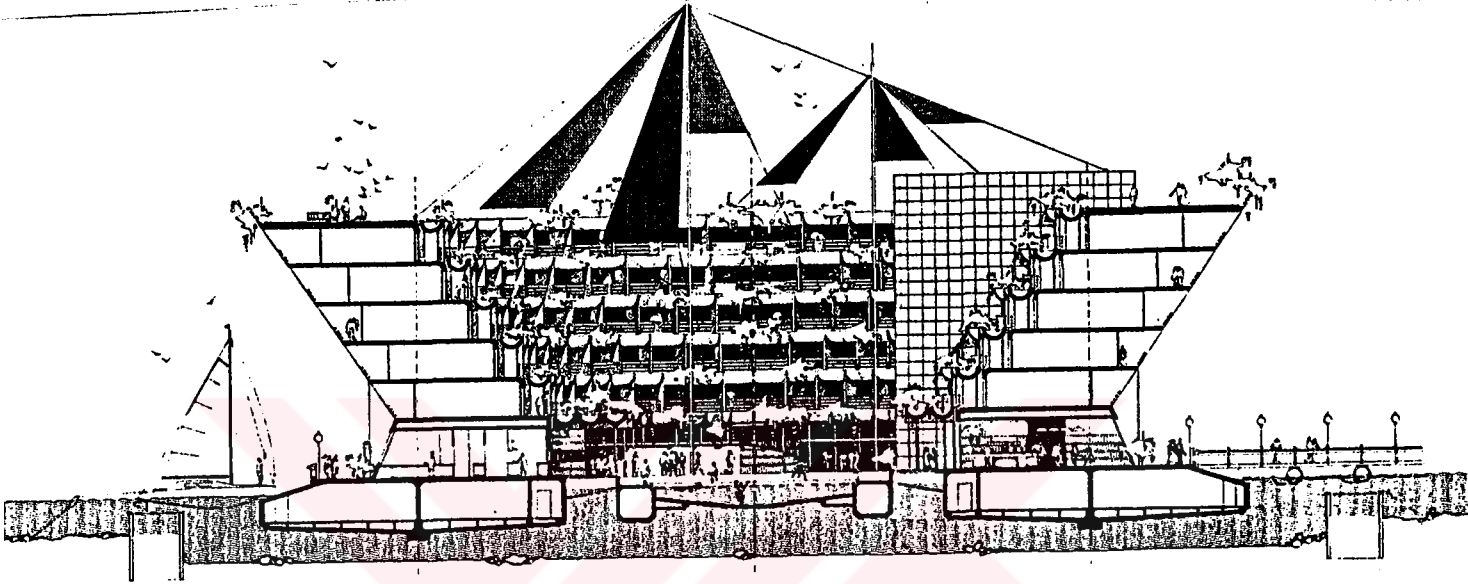
KAYNAK: *Architectura Contemporaine*, volume 10, 1988-1989

Resim 30. Yüzer otel

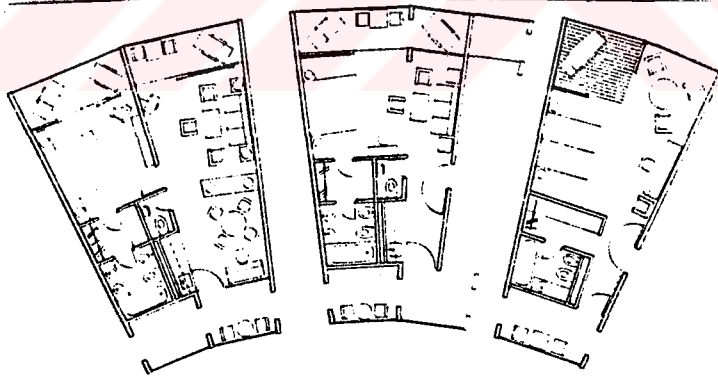
Yüzer otel, çeşitli boyutlarda 150 odanın bir atrium etrafına yerleştirilmesiyle planlanmıştır. Yüzme havuzu, konferans salonları, sergi alanları vb. çeşitli fonksiyonları bulunan otel dairesel bir fuaye ile bağlanmıştır.

Yüzer otel rıhtım gibi gezilebilecek alan olarakta hizmet verebilmektedir. Servis odaları bodrum katta planlanmıştır. Sistem; Su altında kalan temel yapının üretim yerinde önceden

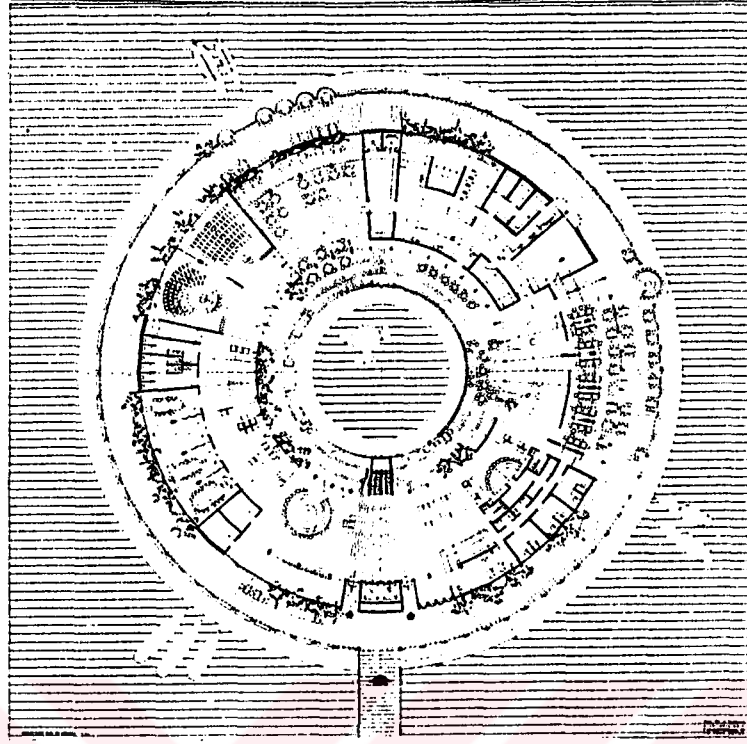
 prefabrik olarak hazırlanarak dışarda monte edildikten sonra denize indirilir. Sistem, hafif beton modül elemanların kul - lanılmasıyla hızlı ve kolay bir yapımdır. Yuvarlak kesitli du - balar ile taşınan otel bir çok kattan oluşmuştur.

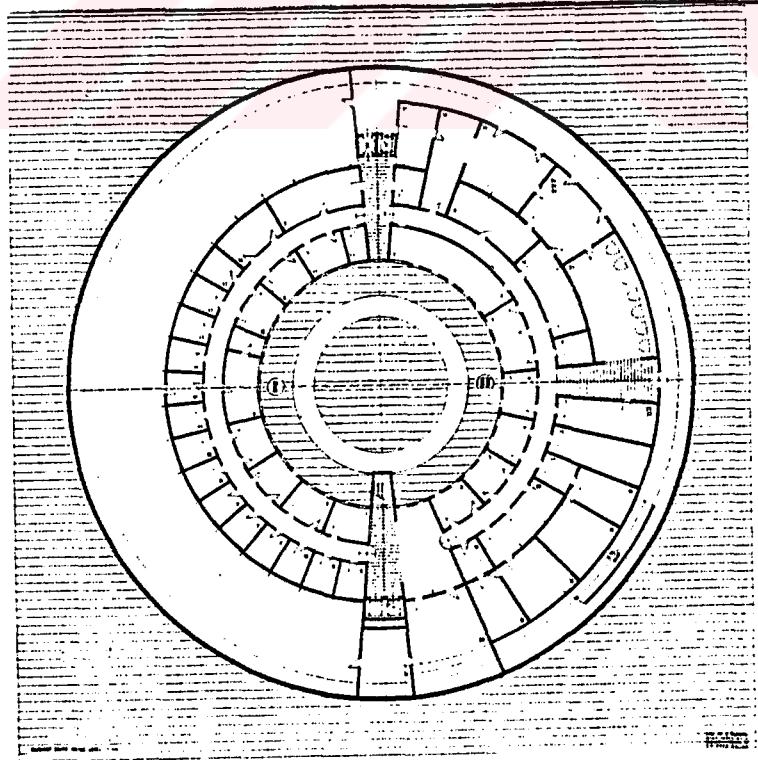
şekil 63. Kesit

şekil 64. planlar

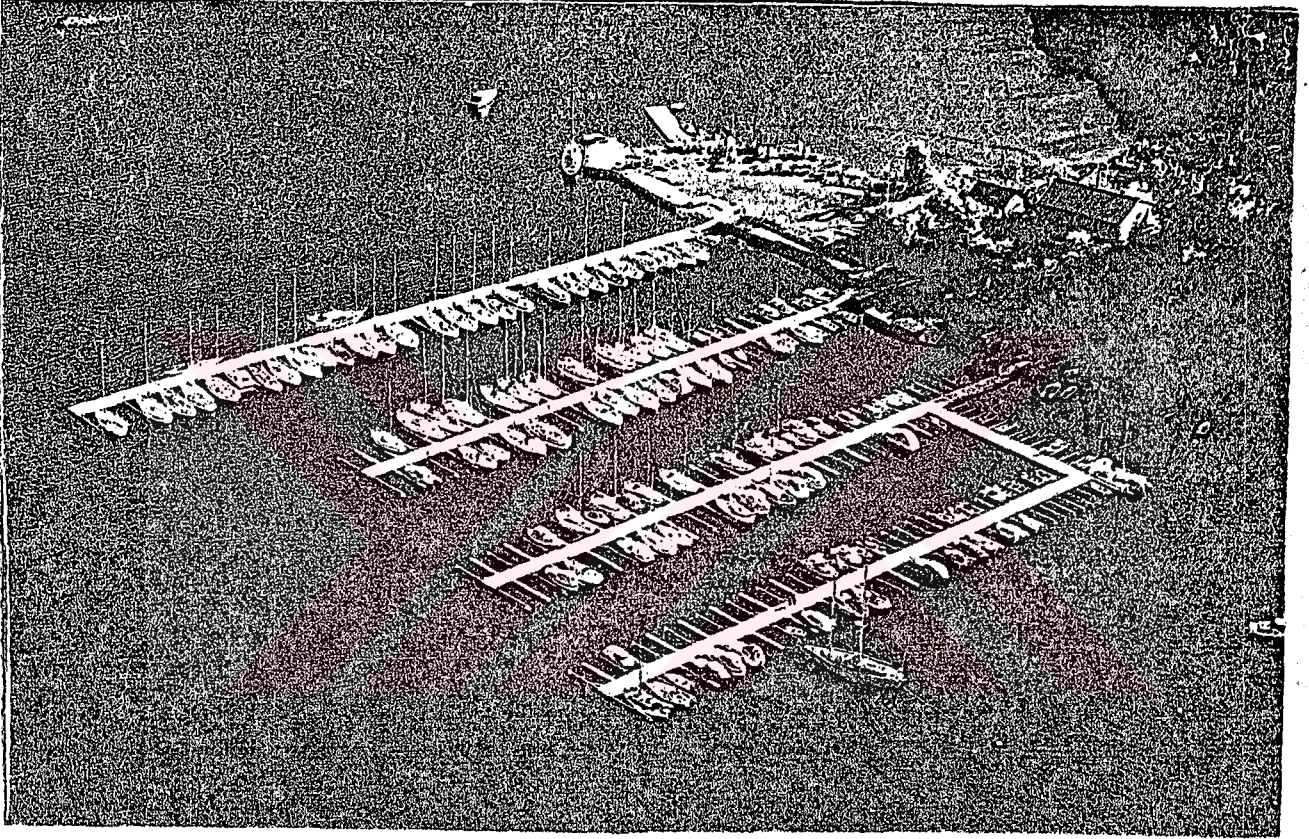
Şekil 65. Zemin kat planı

Şekil 66. Bodrum kat planı

KAYNAK: Architectura contemporaine, volume 10, 1988-1989

Yüzer sistemler, deniz, göl kıyılarında yüzer iskele olarak kullanılabilir. Yüzer iskele gerekli olduğu durumlar zamanlarda , başka bir yere taşınabilmektedir.

KAYNAK: Türsab Dergi, sayı 60, mayıs 1989

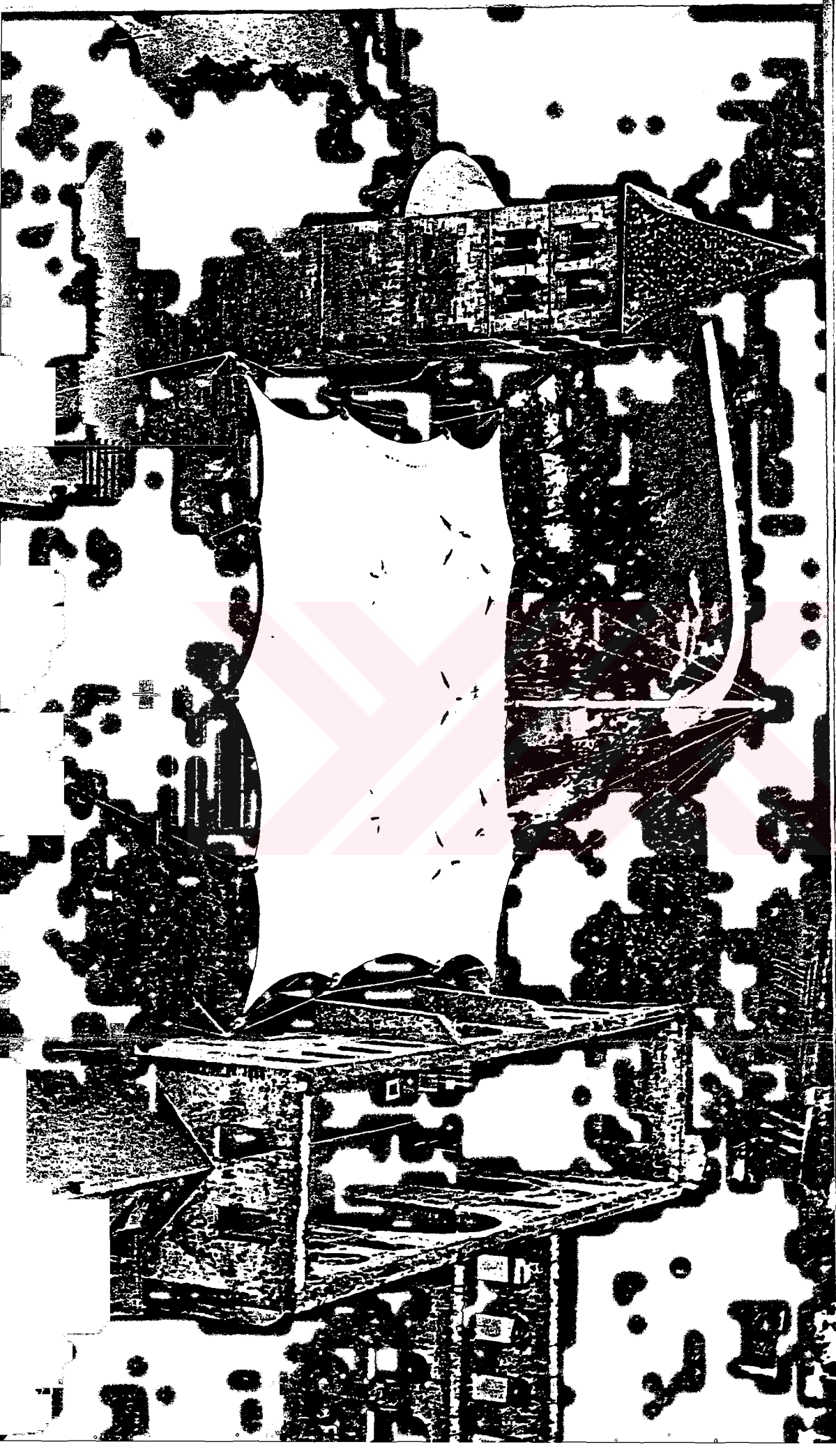
Resim 31. Yüzer beton iskele

3.1.2.7. KOMBİNE SİSTEMLİ GEÇİCİ YAPILARIN TURİZM AMAÇLI KULLANIMI

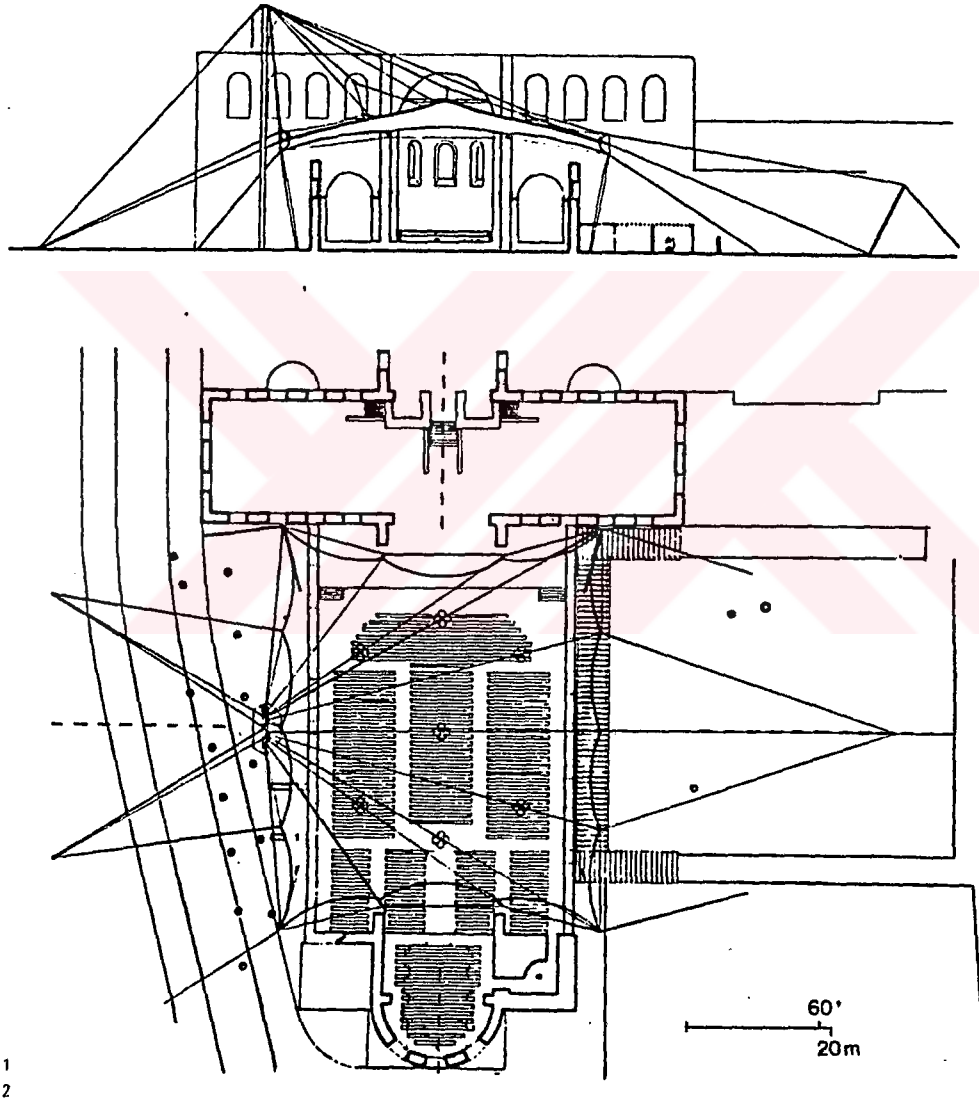
Çeşitli taşıyıcı sistemlerin birlikte kullanıldığı kombine sistemler, geçici Turizm yapıları olarak kullanılabilir - tedir.Kombine sistemli geçici Turizm yapılarına geçitli örnekler verilebilir:

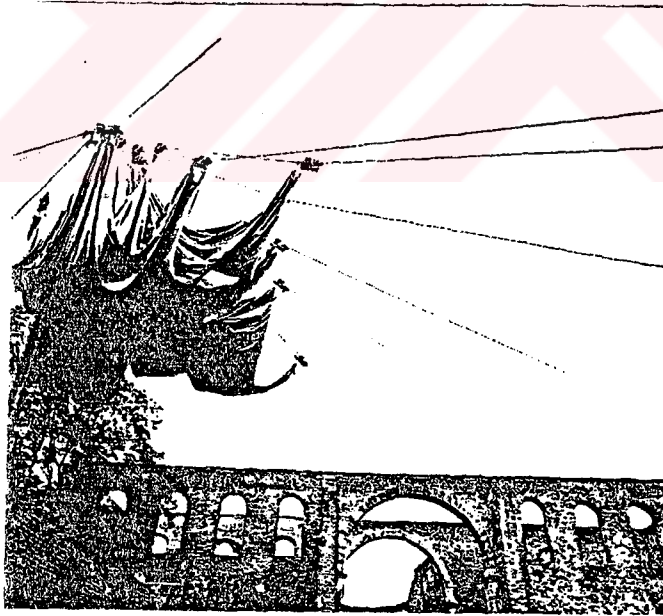
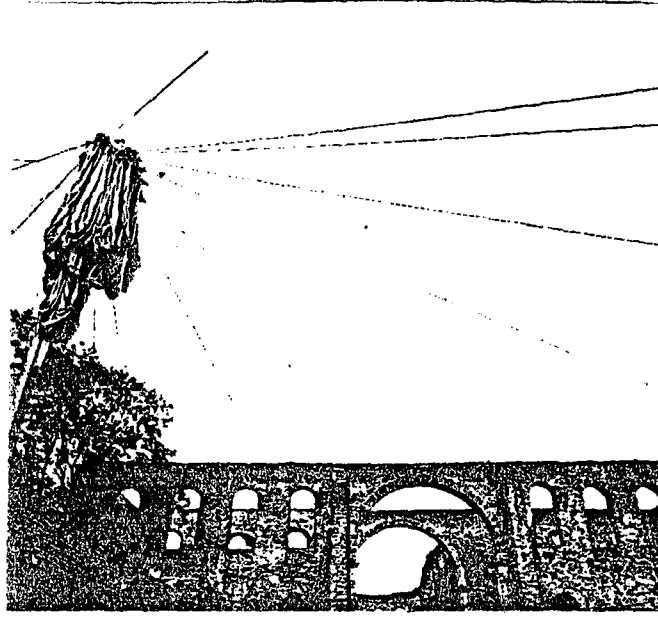
Resim 32' de görüldüğü üzere, membran ve asma sistemin bir-
arada kullanıldığı kombine sistem sergi vb. amaçlı kullanı-
mı ile geçici Turizm yapısı olarak ele alınabilir.

Resim 33' de görüldüğü üzere, tarihi yapı geçici bir süre asma-germe sistem ile konser salonu olarak kullanılmaktadır.

KAYNAK: Frei, O. "Form And Structure", Stuttgart, 1976
Şekil 67. Asma-germe sistemine ait kesit ve plan

KAYNAK: Frei, O. " Form And Structure, Stuttgart, 1976

Resim 34. Asma-germe sistemde çatı örtüsü

Resim 34' de görüldüğü üzere, membran örtü malzemesi toplanıp depolanabilir özelliktedir. Bu özellikleri ile geçici Turizm yapısı olarak ele alınabilir.

ÖZET 3 —

Turizm hareketlerinin yoğun yaşandığı doğal, tarihsel ve arkeolojik değerlere sahip çevrelerde Turizm isteminin ve çevre özelliklerinin saptanmasında geçici Turizm yapıları kullanılabilir.

Bir çok yapım sisteminin birlikte kullanılabilir olduğu geçici yapılar sergi, konaklama, kıyı servis birimleri, satış, tanıtım vb. işlevler ile Turizm amaçlı kullanıma olanak sağlayabilmektedir. Söz konusu geçici Turizm yapıları çevre ile uyumu sağlanabilen değişik topoğrafik koşullara uyartılabilen, taşınır depolanabilen vb. özellikleri ile doğal, tarihsel, arkeolojik çevrelerde kullanılabilir.

Kalıcı çözümler hayata geçirilmeden önce belirli bir süre geçici turizm yapıları ile yapılanma, planlama süresinin Turizm amaçlı değerlendirilmesine olanak sağlayabilecektir.

4. TURİZM HAREKETLERİ VE KONAKLAMANIN YERİ

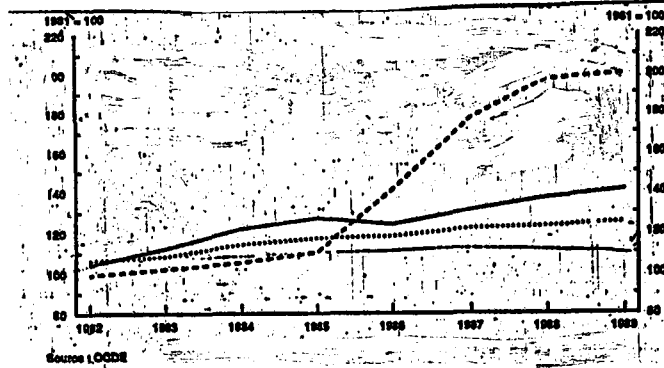
4.1. TÜRKİYE'DE VE OECD ÜLKELERİNDE TURİZM HAREKETLERİ VE KONAKLAMANIN YERİ

Türkiye bir kısmı bozulmamış doğal, tarihi çevre değerlerine sahiptir. Ülkemizde uygun bir Turizm planının bulunmaması, çevre verilerimizi iyi değerlendiremeyeşimize neden olmaktadır. Dolayısıyla ülkemiz bu değerleri kaybetme tehlikesi ile karşılaşmaktadır. Özellikle sahillerimizin büyük bir bölümünde turistik tesislerin aşırı yoğunlaştığı bilinmektedir.

Ülkemiz yatak kapasitesini arttırabilmek amacı ile çevre değerleri gözardı edilebilmektedir. Yatak kapasitesinin artmasının ülke ekonomisine sağladığı gelirler ile katkıları önemlidir. Ancak aşırı ve plansız yapılan turistik tesisler ekonomimizde elde ettiğimiz kazancın, zamanla çevre verilerinin yitirilmesi ile azalacağı bilinmektedir.

Türkiye'de ve OECD ülkelerinde söz konusu olan Turizm hareketleri ve konaklama tesislerindeki gelişim, çeşitli istatistikî bilgilerle ele alınmıştır.

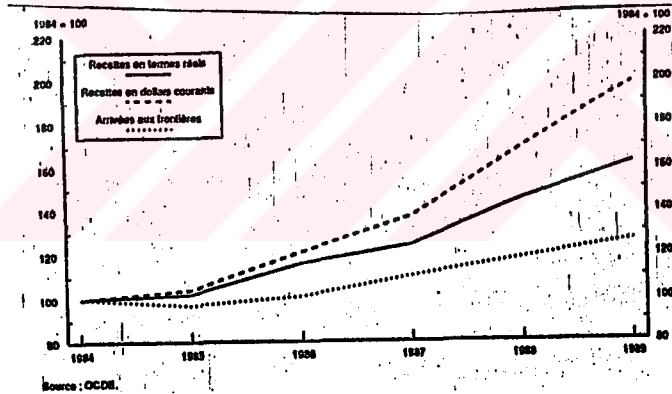
GRAFİK 1 a. 1981-1989 yılları arasında Avrupa' da uluslararası Turizm'in gelişmesi

Gelir _____
Dolar üzerinden gelir---
Geceme

KAYNAK: Politique du tourisme et tourisme international
Paris, 1990

GRAFİK 1 b. 1981-1989 yılları arasında Kuzey Amerika'da uluslararası Turizm'in gelişmesi

1981 yılı baz alınarak yapılan endeks sonuçlarına göre, 1985 yılına kadar dolar üzerinden Turizm gelirleri Avrupa'da geceleme sayısına göre daha yavaş bir gelişme gösterirken, 1985 yılından sonra bu gelişme hızlanmıştır. Grafik 1.b'de Amerika'da ise geceleme ile Turizm gelirlerindeki artış yıllara göre orantılı bir gelişim göstermiştir.

TABLO 1. OECD ülkelerinde asli ve tamamlayıcı konaklama tesisleri

LKELER	ASLİ KONAKLAMA TESİSLERİ				TAMAMLAYICI KONAKLAMA TESİSLERİ										
	HOTEL	MOTEL	PANSİYON	OBERJ	DİĞERLERİ	GENÇLİK	OBERJİ	KAMP	TATİL	KÖYÜ	DAĞ EVİ	KİRALIK ODA, EV	BAKIM ÜNİTE	TATİL KOLONİ	DİĞER
VUSTURALYA*	*		*		*		*	*				*	*	*	*
VUSTURYA						*		*	*	*	*	*	*	*	*
ELÇİKA	*				*			*				*	*	*	*
ANADA	*	*						*					*		*
ANİMARKA	*					*		*							*
İNLANDİYA	*		*		*			*							*
RANSA	*							*							*
LMANYA	*		*	*		*		*	*	*		*	*		*
UNANİSTAN	*	*	*	*	*			*							*
RLANDA	*		*		*	*		*				*			*
TALYA	*		*		*	*		*				*			*
OLLANDA	*		*		*	*		*							*
ORVEÇ	*		*		*	*		*							*
ORTEKİZ	*	*	*	*	*			*						*	*
SPANYA	*							*							*
SVEÇ	*	*	*		*	*		*	*	*					*
SVİÇRE	*	*		*		*		*				*	*		*
URKIYE	*	*	*	*	*			*	*	*					*
UGOSLAVYA	*	*	*	*	*	*		*	*	*	*	*	*		*

KAYNAK: Politique du tourisme et tourisme international
Paris, 1990

Tablo 1' de görüldüğü üzere, ülkelerin Turizm kaynaklarına ve sosyal yapılarına göre Turizm tesisleride farklılıklar göstermektedir.

TABLO 2. 1988-1989 yıllarında bazı Dünya Ülkeleri'nde, asli konaklama tesislerine ait yatak sayılarının dağılımı

	HOTEL			HOTEL			PANSİYON			1
	1988	1989	%89 / 88	1988	1989	%89 / 88	1988	1989	%89 / 88	
AVUSTURYA	-									
BELÇİKA	87.2	84.6	-3.0							
DANİMARKA										
FİNLANDİYA	68.5	77.3	12.6				9.2	14.8	61.9	6.
FRANSA										
ALMANYA	549.8	564.8	2.7				138.3	137.0	-0.9	3.
YUNANİSTAN	341.6	356.6	4.4	3.3	3.3	0.0	16.7	18.5	10.7	5.
HOLLANDA										
NORVEÇ										
PORTEKİZ	77.5	81.2	4.8	1.0	1.2	15.8	43.2	44.8	3.6	3.
İSPANYA	683.2	708.0	3.6	224.8	210.7	-6.3		30.2		
İSVEÇ	106.4	110.0	3.3				46.9	46.3	-1.4	
İSVİÇRE	235.9	235.7	-0.1	6.3	6.1	-3.2				0.
TÜRKİYE	84.9	105.8	24.7	3.7	3.2	-15.4	3.7	4.4	16.7	2.
AVUSTRALYA	125.3	125.7	0.3	278.0	286.0	2.9	94.1			
JAPONYA	108.7	112.5	3.5					94.3	0.2	4.
YENİ ZELANDA										
YUGOSLAVYA	333.1	336.7	1.1	11.3	11.4	1.5	5.7	5.9	3.6	2.

KAYNAK: Politique du tourisme et tourisme international, Paris, 1990

Tablo 2' de görüldüğü üzere, Yunanistan, İspanya, Yugoslavya gibi batılı Akdeniz ülkelerinde 1988-1989 yılları arasında yatak sayısının en çok %5.7 ile Yunanistan'da arttığı görülmektedir. Türkiye'de söz konusu artış %22.6 dır.

TABLO 3. 1988-1989 yıllarında bazı Dünya ülkelerindeki tamamlayıcı konaklama tesislerine ait yatak sayılarının dağılımı

	GENÇLİK	
	1988	19
AVUSTURYA	10.2	11
BELÇİKA	-	-
DANİMARKA	10.4	10
ALMANYA	94.1	93
YUNANİSTAN	-	-
İTALYA	6.2	-
NORVEÇ	5.6	-
PORTEKİZ	-	-
İSPANYA	-	-
İSVEÇ	15.4	15
İSVİÇRE	8.2	-
TÜRKİYE	-	-
AVUSTURALYA	-	-
japonya	30.3	29
YUGOSLAVYA	59.9	56

KAYNAK: Politique du tourisme et tourisme international,
Paris, 1990

Tablo 3' de görüldüğü üzere, Yunanistan, İspanya, Yugoslavya, gibi batılı Akdeniz ülkelerindeki 1988-1989 yılları arasında tamamlayıcı konaklama tesislerindeki yatak sayılarında en çok artış %2.1 ile İspanya'da olduğu saptanmaktadır. Türkiye' de söz konusu artış 7.9 dur.

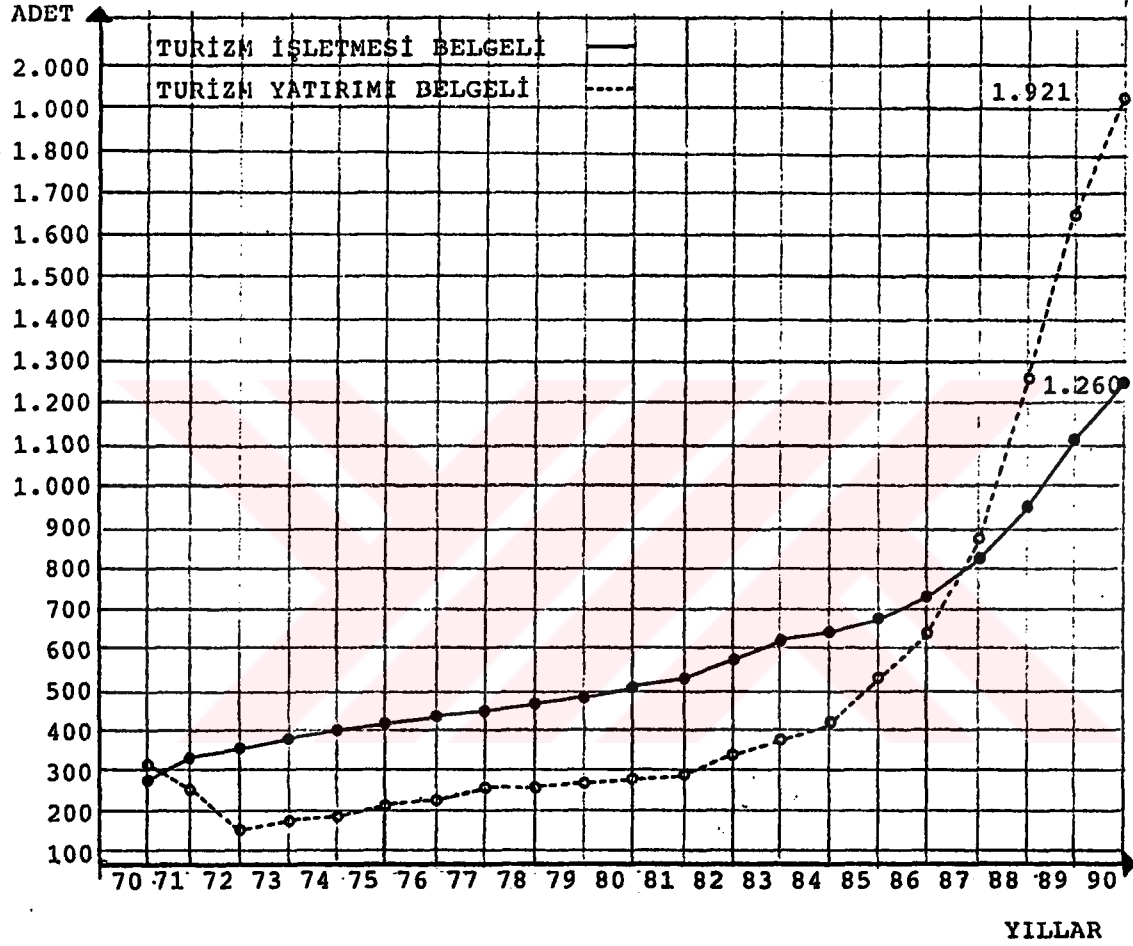
TABLO: 4. 1980-1990 yılları arasında Türkiye'de tesis, yatak, sayısı, konaklayan kişi, gecelme, ortalama kalış süresi ve doluluk oranlarının yıllara göre dağılımı

YILLAR	ANKERE KATILIM ORANI	TESİS SAYISI	YATAK SAYISI	KONAKLAYAN KİŞİ		GECELEME		ORTALAMA KALİŞ SÜRESİ		DOLULUK ORANI	
				Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli
1980	51.8	511	56.044	434.599	1.867.357	2.301.956	1.163.048	3.361.667	4.524.715	2.7	1.8
1981	52.6	529	58.242	653.088	1.993.487	2.646.302	1.630.473	3.520.207	5.150.680	2.5	1.8
1982	55.1	569	62.372	786.114	1.883.880	2.669.994	1.967.608	3.405.177	5.372.785	2.5	1.8
1983	70.0	611	65.934	1.128.034	2.243.483	3.371.523	2.911.013	4.156.391	7.176.404	2.5	1.8
1984	74.0	642	68.266	1.425.313	2.272.102	3.697.915	3.852.735	4.557.735	8.410.140	2.7	2.0
1985	76.5	689	85.995	1.793.955	2.306.053	4.100.008	5.014.933	4.648.191	9.563.124	2.7	2.0
1986	77.2	731	92.129	2.142.843	2.721.091	4.863.934	6.312.687	5.210.143	11.522.223	2.9	1.9
1987	74.0	834	106.214	2.661.890	2.899.495	5.561.385	8.325.001	5.388.695	13.713.696	3.1	1.8
1988	75.0	957	122.306	3.411.983	3.032.343	6.444.326	11.655.182	5.577.660	11.232.872	3.4	1.8
1989	94.8	1.102	146.086	3.783.941	3.087.269	6.871.210	11.864.746	5.565.564	15.430.310	3.1	1.8
1990	95.1	1.260	173.227	3.869.166	3.584.287	7.453.453	13.270.641	6.878.363	21.149.009	3.4	1.9

TABLO 5. 1970-1990 yılları arasında Türkiye' de, Turizm İşlet-
mesi Belgeli Konaklama Tesisleri ile tesislerdeki oda
ve yatak sayısının yıllara göre dağılımı

YILLAR	TESİS	ODA	YATAK					
TESİS SAYISI	DEĞİŞİM MİKTARI	DEĞİŞİM ORANI %	ODA SAYISI	DEĞİŞİM MİKTARI	DEĞİŞİM ORANI %	YATAK SAYISI	DEĞİŞİM MİKTARI	DEĞİŞİM ORANI %
1970	292	-	15.243	-	13.37	86.354	-	-
1971	337	45	17.282	2.039	7.49	32.114	3.760	13.26
1972	363	26	18.578	1.296	10.43	34.628	2.514	7.82
1973	388	25	20.517	1.939	5.76	38.528	3.900	11.26
1974	400	12	21.699	1.182	9.95	40.895	2.367	6.14
1975	421	21	23.860	2.161	4.70	44.957	4.062	9.93
1976	439	18	24.983	1.123	6.05	47.307	2.350	5.22
1977	446	7	26.496	1.513	2.78	50.379	3.072	6.49
1978	473	27	27.233	737	2.86	52.385	2.006	3.98
1979	494	21	28.013	760	3.49	53.956	1.571	2.99
1980	511	17	28.992	979	3.64	56.044	2.088	3.86
1981	529	18	30.050	1.058	6.52	58.242	2.198	3.92
1982	569	40	32.011	1.961	5.25	62.372	4.130	7.09
1983	611	42	33.694	1.683	2.88	65.934	3.562	5.71
1984	642	31	34.666	972	15.28	68.266	2.332	3.54
1985	689	47	41.351	6.685	7.23	85.995	17.729	225.97
1986	731	42	44.342	2.991	15.10	92.129	6.134	7.13
1987	834	103	51.040	6.698	15.43	106.214	14.085	15.28
1988	957	123	58.914	7.874	19884	122.306	16.092	15.15
1989	1.102	145	70.603	11.689	18.91	146.086	23.780	19.44
1990	1.260	158	83.953	13.350	-	173.227	27.141	18.58

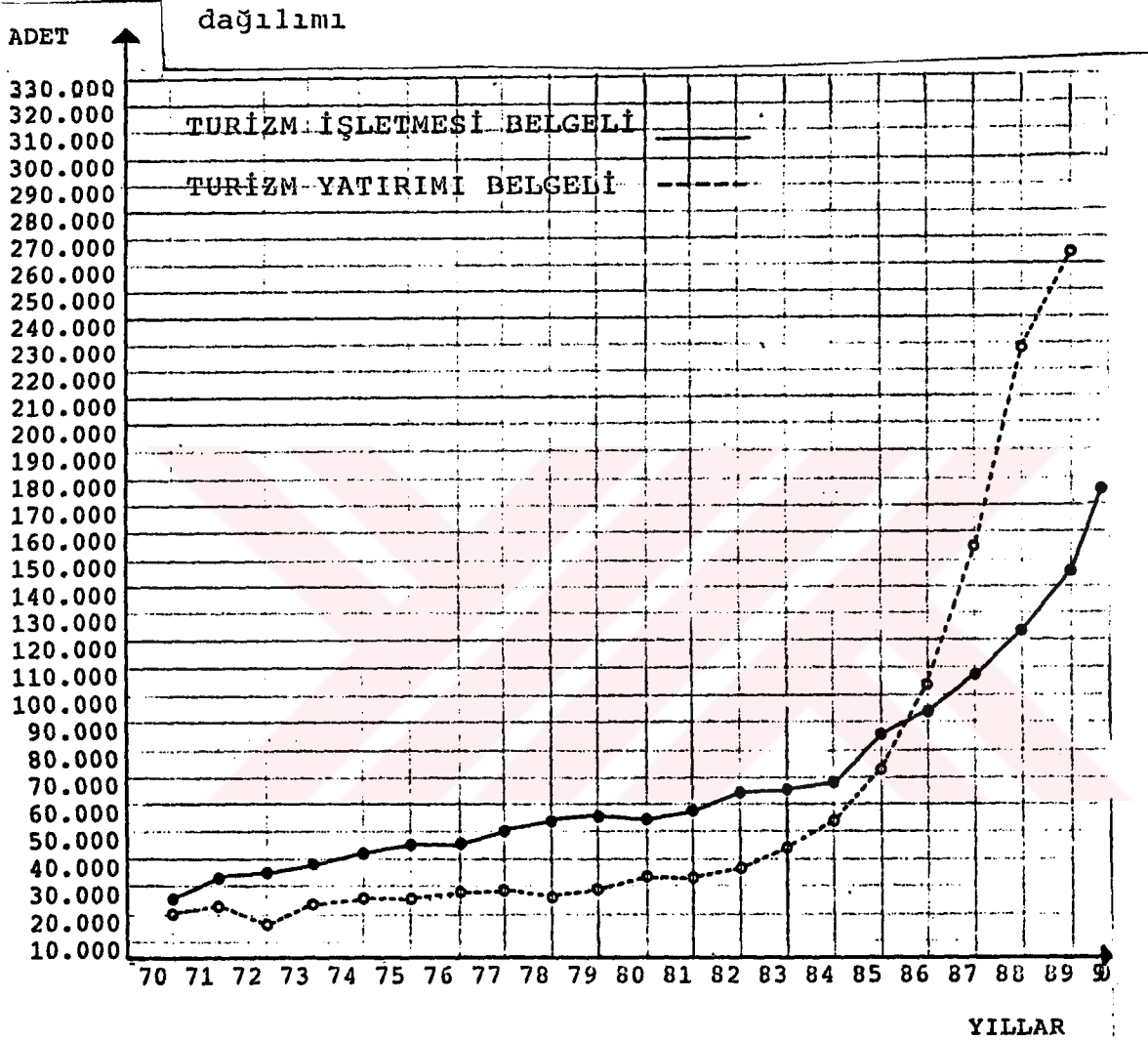
GRAFİK 2. 1970-1990 yılları arasında Türkiye'de Turizm İşletmesi Belgeli ve Turizm Yatırım Belgeli konaklama tesis sayısının yıllara göre dağılımı

KAYNAK: Belgeli Turizm Tesisleri Raporu 1990 Turizm Bakanlığı

Grafik 2' de Turizm İşletmesi ve Turizm Yatırımı Belgeli tesis sayılarının 1986 yılında aynı, 1986 yılından sonra Turizm Yatırım Belgeli tesis sayısının, Turizm İşletmesi Belgeli tesis sayısından daha fazla olduğu saptanmaktadır.

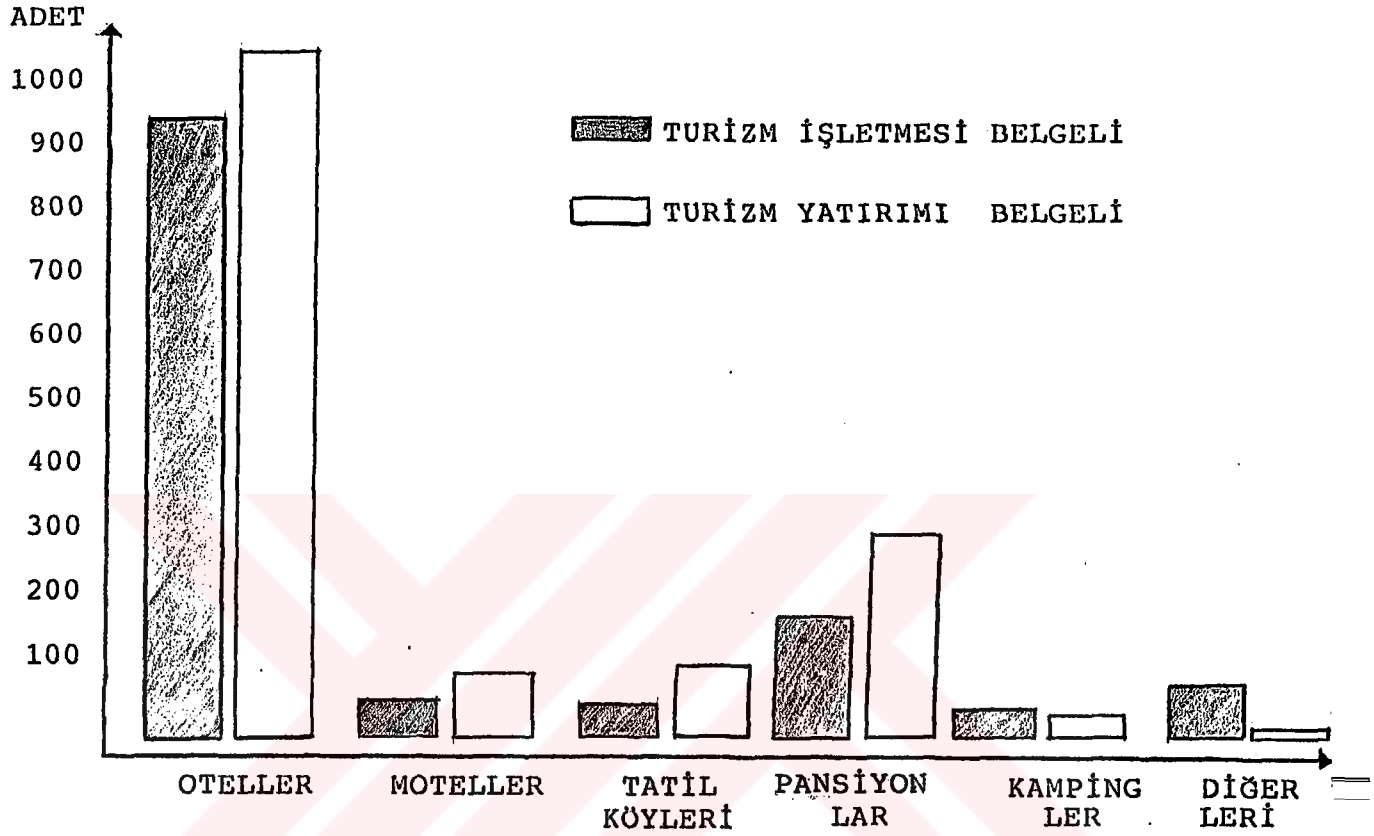
GRAFİK 3. 1970-1990 yılları arasında Türkiye' de Turizm İşletmesi Belgeli ve Turizm Yatırımı Belgeli konaklama tesislerindeki yatak sayısının yıllara göre dağılımı

KAYNAK: Belgeli Turizm Tesisleri Raporu 1990 Turizm Bakanlığı

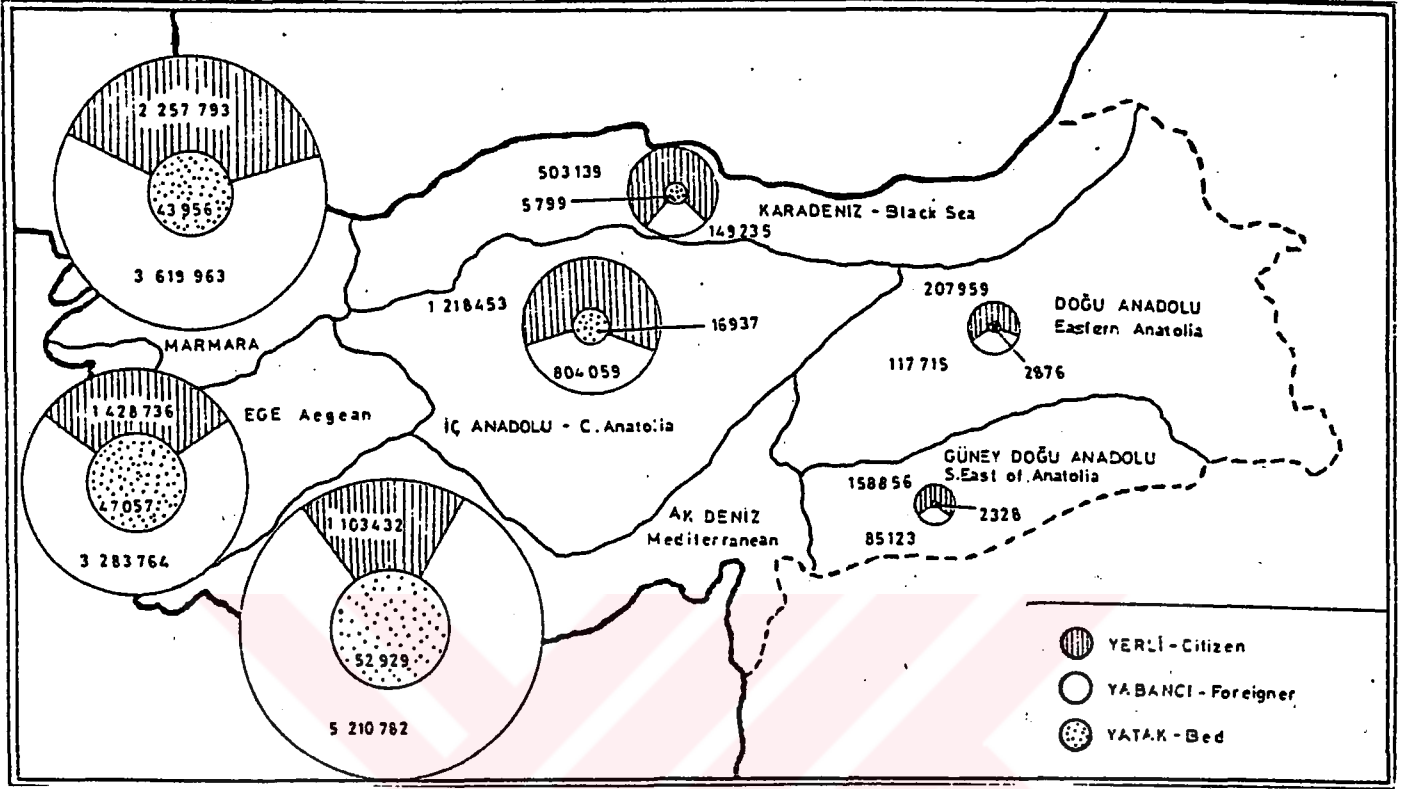
Grafik 3' de 1970 yılından 1985 yılına kadar Turizm İşletmesi ve Turizm Yatırımı Belgeli yatak sayılarında orantılı bir artış görülürken, 1985 yılından sonra Turizm Yatırımı Belgeli yatak sayısının, Turizm İşletmesi Belgeli yatak sayısına göre büyük bir artış olduğu saptanmaktadır.

GRAFİK 4. 1990 yılında Türkiye' de türlerine göre Belgeli konaklama tesislerinin dağılımı

KAYNAK: Belgeli Turizm Tesisleri Raporu 1990

Grafik 4' de Türkiye'de 1990 yılında en çok 1.443 adet Turizm İşletmesi Belgeli otel ile en az 25 adet kampingin bulunduğu saptanmaktadır.

Şekil 1. Türkiye'de 1990 yılında bölgelere göre yatak ve geceleme sayısının dağılımı

KAYNAK: 1990 Konaklama istatistikleri bülteni yayın no: 1991/5 s.11

Şekil 1'de görüldüğü üzere ülkemizde yerli turist (2.257.793) en çok Marmara Bölgesinde, yabancı turist (5.210.782) ve yatak sayısının (52.929) Akdeniz Bölgesinde olduğu saptanmaktadır.

TABLO 6. 1990 yılında Türkiye'de Akdeniz bölgesinde konakla-
yan kişi, geceleme, ortalama kalış süresi ve dolu -
luk oranlarının tesis türlerine ve sınıflarına göre
dağılımı

TESİS CİNS VE SINIFI	KONAKLAYAN KİŞİ			GECELEME			ORTALAMA KALİŞ SÜRESİ			DOLULUK ORANI		
	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
AKDENİZ												
OTEL												
HOTEL												
**** Yıldız	120.518	74.201	194.799	759.379	177.325	936.704	6.30	2.30	4.31	42.43	9.91	52.34
**** Yıldız	87.391	55.377	142.768	667.999	132.216	820.215	7.37	2.39	5.75	51.67	9.93	61.60
*** Yıldız	123.280	83.354	206.944	648.797	179.823	828.620	5.26	2.15	4.00	41.30	11.45	52.74
** Yıldız	155.177	113.521	268.698	811.137	255.133	1,266.270	6.52	2.25	4.71	50.23	12.67	62.90
* Yıldız	48.386	63.339	111.725	169.281	110.932	280.233	3.50	1.75	2.51	19.83	13.00	32.83
UZEL BEDELLİ	16.245	5.339	21.584	59.635	11.939	71.574	3.67	2.24	3.32	38.97	7.30	46.78
YUZER OTEL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KAPLICA OTEL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
APART OTEL	6.157	10	6.167	46.327	38	46.365	7.52	3.30	7.52	35.40	0.07	85.47
TOPLAM	557.164	395.521	952.685	3382.555	867.426	4,249.981	6.07	2.19	4.46	43.56	11.17	54.72
HOTEL	6.031	2.832	8.863	13.887	6.247	20.134	2.21	2.27	32.75	14.73		
PANSİYON	20.507	19.348	39.855	77.363	54.633	131.996	3.77	2.02	3.31	19.57	13.82	33.40
ODERJ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TATIL KÜYÜ	170.348	30.862	201.210	1668.412	144.210	1,812.622	9.79	4.67	9.01	78.19	6.07	76.25
KAMP	22.662	3.504	31.166	68.565	30.916	99.481	3.03	3.64	3.19	15.78	7.11	22.89
GENEL TOPLAM	776.712	457.067	1,233.779	5210.782	1103.432	6,314.214	6.71	2.41	5.12	47.30	10.02	57.32

Tablo 7. 1981-1989 yılları arasında seyahat nedenine bağlı olarak Türkiye'ye gelen turist sayısı

SEYAHAT NEDENİ	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
TOPLAM	1.156.125	1.146.363	1.506.557	1.355.337	2.190.217	2.357.352	2.506.065	4.265.197	4.516.077
Günubirlik	450.619	308.120	376.277	460.402	404.823	313.736	367.497	459.325	520.800
Eğlence, gezi, ziyaret	484.371	611.934	862.195	1.057.295	8.242.098	1.631.903	1.966.492	3.116.278	3.399.561
Sporif ilifkiler	2.587	8.155	2.473	10.801	19.132	13.672	16.609	15.176	9.924
İf ilifkileri	27.681	30.781	26.202	77.396	63.610	90.278	126.627	137.971	147.361
Kamu nizmeci	10.463	12.870	12.870	22.882	32.094	28.476	30.426	32.933	21.916
Konferans, seminer, toplantı					6.052	11.986	16.040	25.575	29.351
Eğitim seaj	5.548	8.065	11.575	21.342	5.561	11.339	11.653	14.330	14.108
Çalışma	2.470	1.682	1.292	2.741	4.153	4.454	14.152	16.056	11.436
Diğer	117.489	102.477	126.327	124.129	245.325	169.636	137.866	165.578	105.449
Baraberinde gelen	56.897	65.283	85.346	78.378	106.525	118.356	202.699	281.975	256.171

KAYNAK: Turizm İstatistikleri 1989, T.C Başbakanlık Devlet İstatistikleri Enstitüsü

Tablo 7'de verilen bilgilere göre, 1981-1989 yılları arasında Türkiye'ye en çok eğlence, gezi, ziyaret ve günubirli neden -

TABLO 8. 1981-1989 yılları arasında yaş grubu ve cinsiyete göre Türkiye'ye gelen yabancı turistlerin yıllara göre dağılımı

YAŞ GRUBU VE CİNSİYET		1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989
GENEL TOPLAM		1.158.125	1.148.363	1.506.557	1.355.337	2.190.217	2.397.282	2.906.065	4.265.197	4.516.077
BERABERİNDE GELEN		56.897	65.283	85.346	78.345	108.529	118.356	202.699	281.975	256.171
TOPLAM	ERKEK	420.360	504.912	679.003	373.084	1.083.030	1.261.247	1.442.357	2.207.685	2.224.778
	KADIN	229.749	270.048	365.931	443.506	593.835	703.943	873.312	1.316.212	1.514.328
15-19	ERKEK	14.105	20.483	31.025	36.521	29.625	32.959	46.404	80.025	66.449
	KADIN	11.239	15.813	23.342	27.647	25.534	32.296	42.961	69.272	67.988
20-24	ERKEK	44.245	60.089	72.005	89.598	99.151	146.214	168.285	254.188	215.853
	KADIN	30.408	40.303	46.099	55.806	69.935	109.709	133.791	192.071	213.957
25-29	ERKEK	61.061	81.604	108.797	143.860	151.143	221.623	241.960	363.896	316.770
	KADIN	33.739	41.612	53.708	67.193	90.792	126.792	146.891	206.523	226.352
30-39	ERKEK	116.326	142.159	180.032	234.789	261.849	360.824	393.125	595.212	633.952
	KADIN	58.646	67.945	82.747	102.748	129.431	173.280	203.926	297.217	326.005
40-49	ERKEK	78.777	100.163	139.235	175.314	224.513	280.608	313.331	493.492	493.207
	KADIN	37.401	47.152	68.788	82.830	110.611	137.263	171.815	276.872	316.009
50-59	ERKEK	52.898	59.900	88.798	104.568	121.532	143.490	179.390	271.184	313.952
	KADIN	27.302	32.373	53.413	54.334	66.264	79.927	103.600	161.988	207.477
60 +	ERKEK	22.102	23.363	37.710	45.357	49.431	74.885	99.562	149.688	184.595
	KADIN	14.882	16.295	27.117	31.392	33.308	44.345	70.828	112.269	156.040

KAYNAK: Turizm İstatistikleri 1989 T.C Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü

Tablo 8'e göre üçüncü yaş Turizm'ini oluşturan 50 yaş grubu ile 60 yaş grubu ve üzerindeki kişilerde 1981 yılından 1989 yılına kadar bir artış olduğu görülmektedir.

ÖZET 4

Ülke ekonomisine katkıları ile önemli bir endüstri olan Turizm, Türkiye'de ve diğer Dünya ülkelerinde gelişimini sürdürmektedir. Turizm' deki bu gelişim öncelikle Turizm tesislerindeki artışlara neden olmaktadır. Türkiye'de de Batılı Akdeniz ülkelerine göre yatak kapasitesinde büyük bir artışın, özellikle Akdeniz bölgesinde olduğu bilinmektedir. Ancak yapılan araştırmalarda tesis sayısının artmasına karşın bu tesislerdeki doluluk oranlarının düşük olduğu saptanmıştır.

Ülkemizde 1980-1990 yılları arasında 1249 tesisin yapıldığı bilinmektedir. Kimi zaman Turizm tesislerindeki böylesi bir artış çevre değerlerinin yitirilmesine neden olabilir - mektedir. Kalıcı çözümler hayata geçirilmeden önce tesislerin çevreye olacak etkilerinin, önceden belirlenmesi gerekliliği vardır. Söz konusu belirleme çalışması, batılı ülkelerde izlenen Turizm politikaları ve 'ÇED' Çevresel Etki Değerlendirmesi adı altında planlamalarla yapılmaktadır.

5. GENEL TURİZM POLİTİKASI İÇİNDE PLANLAMANIN ÖNEMİ

5.1. GENEL TURİZM POLİTİKASI

Günümüzde yaşam standartlarının yükselmesi, dinlenme ihtiyacının artması, ulaşım olanaklarının çeşitlenmesi, teknolojinin gelişmesi vb. etkenler ile Turizm'in yapısal dinamiği giderek artmaktadır. Turizm ve çevre birlikteliğinin etkileşimi, zaman zaman kültürel, doğal, tarihsel ve ekonomik çevreleri olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Turizm'in söz konusu çevre değerlerini koruması ve değerlendirmesi öncelikle ülkenin izleyeceği ' Turizm Politikaları' ile gerçekleştirilebilir.

" Bir ülkenin iç ve dış Turizm'ini geliştirmek; doğal, kültürel, ekonomik ve sosyal verilerin en iyi şekilde kullanımını sağlamak amacı ile Turizm'de en yüksek gelirin elde edilmesinde kamu ve özel sektörler tarafından yapılması gereken çalışmaların tümü ' Turizm Politikaları' nı oluşturmaktadır." ^[1] Turizm politikalarının tesbiti için envanter çalışmaları, uygulaması için de ' Turizm Planı' hazırlanır. Bu çalışmaların amacı yeni turistik tesislerin bulundukları doğal ortama ve yerel yapıya uyumlu bir şekilde konumlandırılabilmelerini sağlayacak çevre özelliklerinin bilinmesidir. ^[2]

Bir ülkede bulunan bütün olanak ve kaynakların, belirli önceliklere göre en iyi şekilde kullanımını sağlayan çalışmaların tümü ' Turizm Planı' nı oluşturmaktadır. Ülkemizde Turizm Planlaması üç şekilde ele alınmaktadır.

- a) Ekonomik Planlama
- b) Sosyal Planlama
- c) Fiziksel Planlama ^[3]

1. Bayer, Z. " Turizm'e Giriş", İstanbul, 1992, s.43
 2. Akı, A. " Konaklama Tesisleri Fiziksel Planlaması, orta Anadolu bölgesi için bir araştırma", 1969, s.56
 3. İbid 58

Bazı ülkelerde çevre değerlerinin yetersiz oluşu, ülkenin sosyal ve ekonomik gelişimini engelliyebilmektedir. Bu nedenle var olan çevre değerlerinin planlı olarak kullanılması gerekliliği vardır. Turizm endüstrisi için önemli olan çevre değerlerinin en uygun şekilde kullanımında ' Fiziksel Planlamalardan' yararlanılmaktadır. (2)

5.1.1. TURİZM'DE FİZİKSEL PLANLAMA

Turizm fiziksel planlamasını oluşturan temel ilkeler çeşitli başlıklar altında toplanmıştır.

- " 1. Doğal ve kültürel kaynakların Turizm amaçlı kullanımında koruma-kullanma dengesi kurulmalıdır.
2. Devletin sektördeki fonksiyonu girişimci değil, yönlendirici, teşvik edici ve denetleyici olmalıdır.
3. Mal ve hizmet girdileri açısından dışa bağımlılık mümkün olduğunca azaltılmalıdır.
4. Teknolojik yenilik optimum düzeyde teşvik edilmelidir.
5. Uluslararası ve ulusal ölçekteki değişen sosyal, ekonomik politik, teknolojik ve çevresel koşullara sürekli uyum sağlanmalıdır.
6. Turizm çeşitli ölçek ve kapsamlardaki planlara uygun olarak geliştirilmelidir.
7. Turizm'e ayrılan parasal kaynakların sektördeki örgütlenmenin ve mevzuatın amaçlara ulaşmaktaki etkinliği sistemli bir şekilde arttırılmalıdır.
8. Politika hedefleri doğrultusunda ilgili kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanmalıdır.
9. Turizm diğer sektörler ile uyum içersinde geliştirilme - lidir.
10. Türk Turizm'in uluslararası pazarda rekabet gücüne sahip olması ve ekonomik verimlilik çerçevesi içinde serbest fiyat politikaları uygulanmalıdır. " [4]

4. Devlet Planlama Teşkilatı Turizm Özel İhtisas Komisyonu Fiziksel planlama ve çevre sorunlar alt komisyonu

Öncelikle Turizm'de Fiziksel Planlama'nın aşağıdaki özellikleri taşıması gerekmektedir.

- a) Doğal ve kültürel kaynakların sürekliliğinin kılınması için fizik plan kararlarına bağlı kalınmalı ve fiziksel planlamalar koruma amaçlı olmalıdır.
- b) Taşıma kapasitesinin doyum noktasına ulaşmış doğal kaynakların, kontrol altına alınması ve gelecekteki Turizm hareketlerinin niteliği doğrultusunda planlamaların geliştirilmesi ile koruma-kullanma dengesini sağlayabilmelidir.
- c) Kırsal ve kentsel alanlarda her çevre özelliğine göre taşıma kapasiteleri belirleyici olmalıdır.
- d) Turizm Fiziksel Planlamaları özellikle yöre halkının yaşam biçimine ve çevreye karşı duyarlı olmalıdır.
- e) Yöre halkının Turizm Planlama kararlarına katılımlarının sağlanması gereği vardır.
- f) Yapılacak planlamalar mutlaka makro düzeyde olmalıdır." [5]

Turizm'in ülke ekonomisine uzun süreli gelir ile katkıda bulunabilmesi ve Turizm'in kaynaklarını oluşturan doğal, kültürel vb. verilerin en iyi şekilde değerlendirilebilmesi, korunabilmesi ancak yukarıda belirtilen özellikleri ile denetim altında uygulandıklarında 'Fiziksel Planlamalar' la mümkündür.

Ülkemizde uygulanan Turizm Fiziksel Planlamalarda planlamalara uyulmaması, gerekli kontrollerin yapılamaması ve bu konuda uzman kişilerin yetkilerinin sınırlı oluşu gibi nedenler ile çevre değerleri korunamamaktadır. Çevre değerlerinin ve Turizm isteminin saptanamaması da doğal, tarihsel ve kültürel çevrelerde yoğun ve plansız yapılaşmalara neden olabilmektedir.

5.1.1.1.ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRİLMESİ (ÇED)

1950 ve 1960 yıllarında uygulanmış çeşitli projelerin, olumsuz çevresel etkileri saptanmıştır. Belirlenen bu etkiler dünyanın çeşitli ülkelerinde bir çevre bilincinin doğmasına neden olmuştur.

Tüm dünyadaki çevre ile ilgili çalışmaları koordine eden ve elde edilen sonuçları değerlendiren bir organizasyon kurulmuştur. Söz konusu organizasyon, merkezi Nairobi'de bulunan Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP)dır. Bu program, çevreye duyarlı planlar tasarlanmasında ve uygulanmasında Çevresel Etki Değerlendirilmesi Sisteminin ele alınması şeklindeki çalışmaları kapsamaktadır.^[6]

Çevresel Etki Değerlendirme: " Yasal prosedürlerin, politikaların,projelerin ve işletme koşullarının biyolojik fiziksel çevre ile insan sağlığına ve mutluluğuna olan etkilerinin belirlenmesi ve bu etkilerinin boyutlarının önceden tespiti için yapılan çalışmalar, çalışma sonuçlarının yorumlanması ve yayınlanmasıdır. " şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak ÇED "kesin bir projelendirme ve planlama kararlarının oluşturulduğu son aşama değildir. " ^[7]

Bir ÇED çalışması, karar kurumlarına, kararların sağlıklı bir şekilde verebilmeleri için seçenek üreten ve bu seçeneklerin olumlu ve olumsuz yönlerini sergileyen bir yaklaşımdır. Kesin kararı ÇED çalışmasını yapanlar değil, yetkili ve sorumlu kurumlar verirler.^[8]

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ÇED uygulamaları için etkili yöntemlerin geliştirilmesi ile aşağıda belirlenen sorulara cevap verilmesi istenir.

6 . Uslu, O. "Çevresel Etki Değerlendirilmesi", T.Ç.S.V Yayını, Ankara, 1986, s.15-18

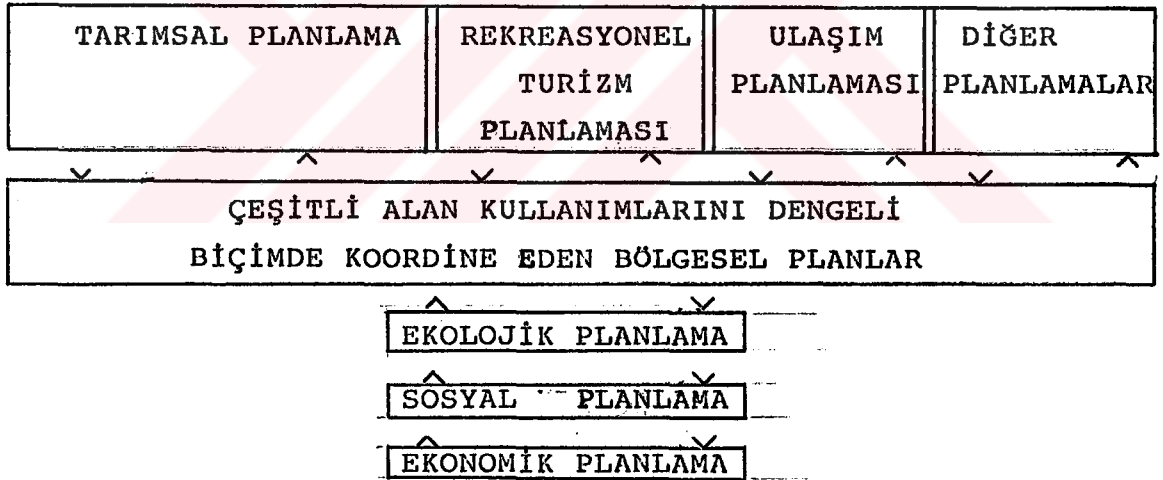
7 . Altan, T. " Ekolojik Riziko Analizi Ve Turizm Planlaması ", Turizm Ve Çevre Konferansı,3-5 Ekim 1990, s.78

8 . Uslu, O. Loc. cit.

- Bir projenin, önerilen şekli ile gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği,
- Aynı yararları sağlayacak, ancak çevresel açıdan daha olumlu proje alternatiflerinin bulunup bulunmadığı,
- Teknolojik gelişmelere karşı toplum sağlığı açısından ortaya çıkan risklerin neler olduğu
- Proje alternatiflerinin gerçekleştirilmesi aşamasında hangi çevre koruma önlemlerinin gerekli olacağı v.b.

Zaman faktörü açısından bakıldığında,ÇED'in oldukça geniş kapsamlı araştırmalara ihtiyaç gösterdiği açıktır. Tipik bir çalışma 8-18 ay arasında değişebilmektedir.^[9]

Çevresel Etki Değerlendirme çalışması için bir planlama geliştirilmiştir.

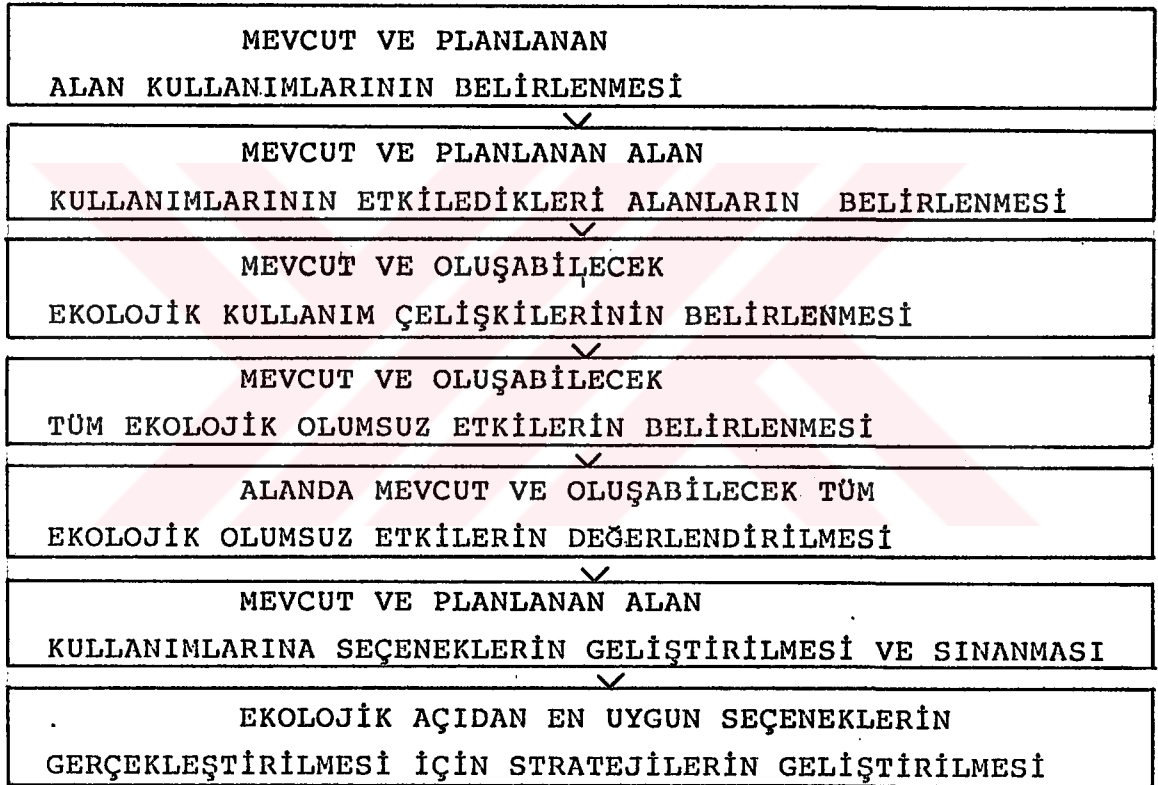

Şekil 1 . Sektörel ve Sektörlerarası Planlamalarda Ekolojik Planın Yeri

KAYNAK: Kiemstedt, H., Scharpf, H. "Zielvorstellungen...."
 Hannover,1976, s.106
 Altan, T. " Ekolojik Riziko Analizi Ve Turizm Planlaması", Turizm ve Çevre Konferansı, 3-5 Ekim 1990, s.78 den alınmıştır.

9. Uslu, O. Loc. cit.

" Sektör düzeyindeki plan, o sektörün nitelik ve özellikleri dikkate alınarak ileriye yönelik yararlanmayı yönlendirir ve kendine özgü plan verilerini sektörler arası düzenlemeyi sağlayacak bölgesel planlara verir. Bölgesel ölçekteki planların yörenin ekolojik, sosyal ve ekonomik özelliklerini dikkate alması gerekir. Bu nedenle her sektörün planlama verileri bu süzgeçten geçtikten sonra bölgesel planlara yansır ve bölgesel plan kararları sektörel planlara geri dönüşür." ^[10]

Şekil 2. Ekolojik Planlama Akış Seması

KAYNAK: Bierhals, E., Kiem Stedt, H. , Schapf, H."Aufgaben und.....", 1974, Hannover, s.2

Şekil 2'de Ekolojik planlamada karar vermede etkili olan aşamalar bir akış planı içerisinde gösterilmiştir.

Öncelikle ÇED raporunun hazırlanmasında ele alınması gereken konular aşağıdaki başlıklar altında toplanmıştır:^[11]

- Öncelikle doğal çevrenin özellikleri, duyarlılığı ve ilişkilerin belirtilmesi gerekmektedir.
- Çevre kullanımlarının analizlerinin yapılması,
- Mevcut çevre özellikleri hiç bir önlem alınmadığında nasıl ve ne boyutta etkileneceğinin belirlenmesi,
- Planlanmış yeni yatırımın doğal çevreye hangi yoğunlukta olumsuz etki yapacağının bilinmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada kullanımların çevreye olan etkilerinin değerlendirmesi çeşitli aşamalarda yapılabilmektedir.^[12]

- olumlu ve / veya olumsuz
- kısa süreli ve / veya uzun süreli
- onarımı olası ve / veya olanaksız
- doğrudan ve / veya dolaylı
- yerel ve / veya bölgesel

Ülkemiz açısından çok yeni olan ÇED çalışması programı 11 Ağustos 1983 tarih ve 18132 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren " çevre kanununun 10. maddesinde" ele alınmıştır.^[13]

" Gerçekleştirmeyi planladıkları etkinlikler sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler bir Çevresel Etki Değerlendirme raporu hazırlar. Bu raporda çevreye yapılabilecek tüm etkiler göz önünde bulundurularak, çevre kirlenmesine neden olabilecek atıkların ne şekilde zararsız hale getirilebileceği ve konuda alınacak önlemler belirtilir." ^[14]

11. Altan, T. Op. Cit. s.75

12. Gündüz, O. "Fiziksel Planlama ...", 5haziran 1981sempoz,İzmir

13. Uslu, O. Loc. Cit.

14. Uslu, O. Loc. Cit.

Günümüzde gerçekleşmesi istenen bir projenin gelecekte hangi çevresel etkileri yaratacağı, tutarlı olarak belirlenebilmektedir. Bu nedenle gelecekte ortaya çıkabilecek olumsuz çevre koşulları; konu üzerinde yeterli araştırma yapılmamasından ortaya çıkabilecektir.

ÖZET 5

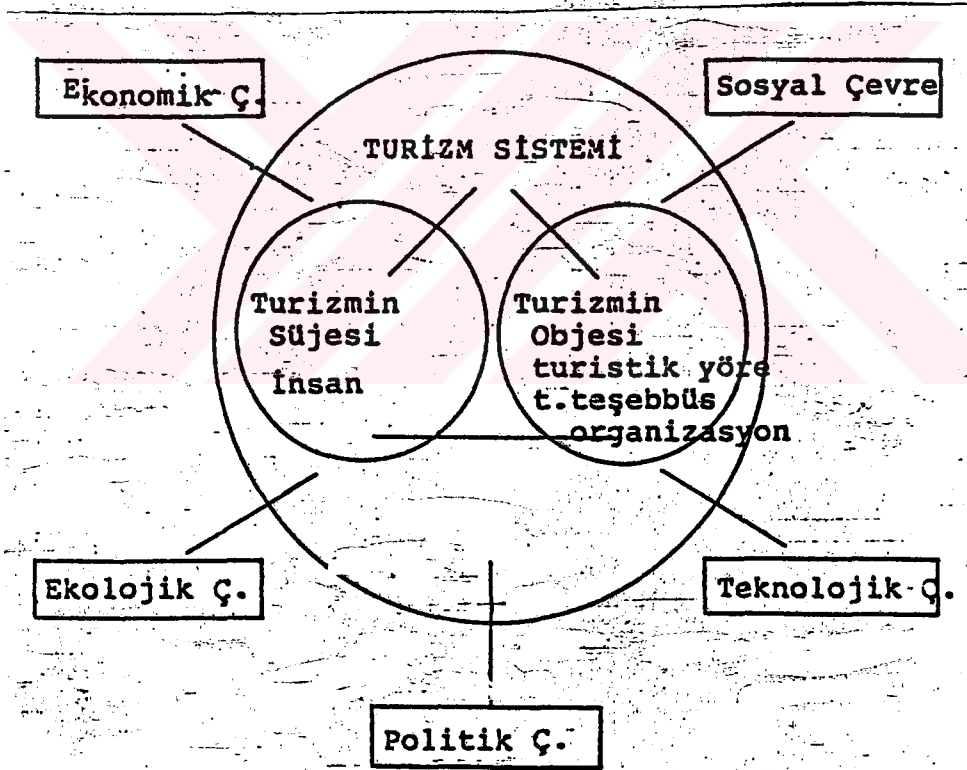
Turizm endüstrisinin, çevre verilerini en iyi şekilde değerlendirebilmesi ve ülke ekonomisine uzun süreli katkıda bulunabilmesi; ülkelerin izleyecekleri Genel Turizm Politikalarına bağlıdır. Genel Turizm Politikalarının oluşturulmasında envanter ve Turizm Plan çalışmaları yapılmaktadır. Bu çalışmalarla birlikte uygulanması gereken bir başka çalışma da ' kalıcı çözümler öncesi, uygulanması istenen projelerin çevreye olan etkilerinin önceden saptanması'dır. ÇED adı verilen Çevresel Etki değerlendirmesi çalışması Turizm Politikalarının tesbiti için gerekmektedir.

Ülkemizde ve benzer değerlere sahip olduğumuz Yunanistan, İtalya, Fransa vb. Akdeniz ülkelerinde görülen geri dönüşümlemyen veya çalışma için uzun süre ve maliyet gerektiren sonuçlardan sakınmanın ve gelecek için sağlıklı kararların verilebilmesi için Turizm'in çevreye olan etkilerinin önceden bilinmesi gerekliliği vardır.

6. TURİZM VE ÇEVRE ETKİLEŞİMİ

6.1 TURİZM SİSTEMİ

Turizm; ekonomik, sosyal, politik, ekolojik ve teknolojik çevreler ile sıkı bir ilişki içinde bulunmaktadır. Bu ilişki içersinde karşılıklı etkileşimler, Turizm Sistemi'ni oluşturmaktadır. Turizm Sistemi'nin süjesi olan insanın, sistem içinde mutluluğu amaçlanmıştır. Turizm Sistemi'nin objesi ise turistik yöreler, etkinlikler ve organizasyonlar olup, amacı da insanın ihtiyaçlarının karşılanması sağlamaktır.

Şekil 1. Turizm Sistemi- Alt Sistemler- Çevresel Sistemler

KAYNAK: Claude Kaspar, Tendances de la planification touristique pour les années 80, Edition AIEST, Berne, 1978, p.6
 Claude Kaspar, Le tourisme, objet d'une étude.....
 Berne, 1976 eserinden yararlanarak hazırlayan,
 Olalı, H. Op. cit., s.123

Kıtop seli.

Şekil 1'de görüldüğü üzere Turizmin süjesi ve objesi Turizm Sistemi'nin alt sistemini; ekolojik, ekonomik, politik, sosyal, tarihsel çevreler ise çevresel sistemleri oluşturmaktadır.

6.1.1. ÇEVRENİN TURİZM ÜZERİNE ETKİSİ

Turizm'in etkinliklerini içinde sürdürdüğü çevrenin çevresel değerleri Turizm'in gelişmesinde önemli etkenlerdir. Tüm çevre özelliklerinin Turizm üzerindeki etkileri çeşitli maddeler halinde ele alınabilir.^[1]

1. Turizm etkinliklerinin büyük bir bölümünü içinde sürdürdüğü doğal çevreler, Turizm'in en önemli verileridir. Söz konusu veriler Turizm'i dolaylı ve dolaysız olarak etkileyebilmektedir. Örneğin: Av Turizmi'nin yanı sıra golf, deniz sporları gibi etkinliklerin bir arada değerlendirilebileceği ortamlar oluşturulabilir. Yeni ortamlar Turizm isteminin artmasına neden olacaktır.

2. Turist tarihsel çevreleri görmek ve tanımak ister. Geçmiş kültürleri günümüze kadar getiren tarihsel değerler, Turizm'in en önemli verilerindendir.

3. Turist, doğal ve tarihsel çevreler ile birlikte değişik kültürleri ve toplumları yerinde görmek ve yaşamak ister. Bu nedenle sosyal çevreyi sınırlayan dil, din, ahlak, hukuk, gelenek ve görenekler Turizm'in önemli verilerini oluşturmaktadır.

Sosyal çevre, nüfus artışı ve kentleşme gibi nedenlerle zaman içersinde yapısal değişikliklere uğramaktadır. Örneğin: Erdek kasabasında yapılan bir araştırma sonucu el işçiliği gerektiren mesleklerde çalışanların, Turizm'in de etkisi ile mesleklerini giderek değiştirdikleri izlenmiştir. Turizm için önemli bir veri olan bu ürün ve mesleklerin sosyal yapıdaki değişimler sonucu ortadan kalk

1. Mc Intesh, R. W, Op. cit. s.233

ması Turizmi olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Sosyal yapının değişmesi kimi zaman toplumun dışı açılmalarını sağlamaktadır. Sosyal yapıdaki bu değişim gelen turist ile yöre halkının, daha kolay ilişki kurmalarını sağlamak - ta ve turizm isteminin artmasına neden olmaktadır.

Turist ile yöre halkı arasındaki ilişkiler, yöre halkının örf, adet ve eğitim düzeylerine bağlı olarak gelişmektedir. Turizm için öncelikle sosyal çevreyi oluşturan bir üst ya - pının oluşumu Turizmin gelişmesine katkıda bulunacaktır.^[2]

4. Ülkenin ekonomik yapısının Turizm üzerindeki etkileri, aşağıdaki başlıklar altında ele alınabilir.^[3]

a) Ekonomik yapıya bağlı olarak, kişi başına düşen gelir, kişilerin Turizm'e katılmalarına daha çok olanak sağlaya - bilecektir.

TABLO * 1976-1980 yılları arasında Ortak Pazar Ülkelerinin kişi başına düşen gelir

ORTAK PAZAR ÜLKELERİ	1976	1977	1978	1979	1980
Almanya \$	6 472	7 456	9 304	11 029	11 759
Belçika	6 406	7 380	8 994	10 272	10 956
Fransa	5 874	6 410	7 933	9 562	10 824
Hollanda	5 937	7 029	8 453	9 568	10 662
İtalya	2 723	3 076	4 153	5 133	6 244
Lüksemburg	6 837	8 625	10 014		

KAYNAK: Türkiye İstatistik Cep Yıllığı 1984, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, s.165

Tablo * 'de görüldüğü üzere 1976-1980 yılları arasında kişi başına düşen milli gelir artmıştır. Bu artış söz konusu ül - ke halkının, turizme katılmalarına olanak sağlayabilmekte - dir.

2. Olalı, H. Op.cit. s.203

3. İbid, s.165

- b) Ekonomik yapının yatırım ve finansman gücü, Turizm sektörünün gelişmesine olanak sağlayabilecektir.
- c) Ekonomide istikrarsızlık, Turizm'i olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Örneğin: Düzenlenecek turlar için belirlenen fiyatın sezonda farklılaşması Turistin kararsız kalmasına ve bu nedenle Turizm isteminin azalmasına neden olabilecektir.

5. Teknolojik çevre, ulaştırma araçlarından kredi kartlarına kadar turiste sağladığı kolaylıklar ile Turizm'in gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Örneğin: Teknolojinin gelişmesi ile ulaşım araçlarının çeşitlilik kazanması, daha kısa sürede ve daha uzak yerlere gitme olanağını sağlayacaktır.

6. Politik çevre ile Turizm arasındaki ilişki, politik sistemin yapısı, devlet otoritesi, kamu personel politikası ve dış seyahatlerin yönlendirilmesi konuları ile gerçekleşmektedir.^[4]

Ülkenin politik sisteminin yapısı, dış seyahatlerin yönlendirilmesinde önemli bir etkindir. Örneğin: Farklı rejimlerin uygulandığı ülkelerde ülke dışına gidecek kişiler ile ülkeye gelecek turistler için getirilebilecek bazı kısıtlamalar Turizm'i olumsuz yönde etkileyebilecektir.

Çevresel sistemleri oluşturan doğal, tarihsel, politik, ekonomik ve ekolojik çevreler Turizm'in etkinliklerini sürdürebileceği ortamlar yaratması ile Turizm'in gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

6.1.2. TURİZM'İN ÇEVRE ÜZERİNE ETKİSİ

Turizm, etkinliklerini içinde sürdürdüğü çevre üzerine etkileri olumlu ve olumsuz olarak ele alınmıştır.

4. İbid, s.195

6.1.2.1 TURİZM'İN DOĞAL ÇEVRE ÜZERİNE ETKİSİ

Turizm'in doğal çevre üzerindeki etkileri olumlu ve olumsuz olarak iki grupta ele alınabilir.

6.1.2.1.1. TURİZM'İN DOĞAL ÇEVRE ÜZERİNDEKİ OLUMLU ETKİLERİ

Turizm, doğal çevre değerlerinden daha çok kişinin; bilimsel, estetik, kültürel ve rekreasyonel yönden yararlanmaları olacağını sağlar. Elde edilen gelirler ile, doğal çevrelerin daha iyi korunmaları ve bu çevrelerin yaygınlaşması sağlanabilir.

Doğal çevre olanakları; çevre yaşayanına ve Turizm kullanımına açılabilir, ancak bu kullanım ve yararlanma, çevre özellikleri ve değerleri açısından değişik bölge kullanımı kararları ile ele alınmalıdır.

Doğal çevre için 4 değişik bölgeleme tipi geliştirilmiştir.^[5]

" I. Bölgeleme (Mutlak doğal bölge): Doğal çevrenin olduğu gibi korunduğu ve yalnızca bilimsel araştırmalar ile rehberli organize turların denetim içinde yapıldığı alanlardır.

II. Bölgeleme (Yönetilen doğal bölge): Genel olarak korunan alanın geniş bir bölümünü oluşturur. Bu alanlarda bazı tarımsal ve ormancılık etkinlikleri ile pasif rekreasyonel etkinliklere ve rehberli-rehbersiz park turlarına denetim altında izin verilebilir.

III. Bölgeleme (Tarihi koruma bölgesi): Korunan doğal alanlarda var olan tarihi ve arkeolojik değerler korunurlar. Bu alanlar, bazı pasif rekreasyonel etkinliklere ve rehberli rehbersiz bilgilendirme hizmetine açık tutulur.

5 . Gülez, S. "Doğa koruma ve Turizm Uzlaşması Gereken İki zıt Olgu", Turizm Yıllığı, 1985, s.88

IV. Bölgeleme(Rekreaşyon gelişim ve idari bölge): Korunan alanın özellikleri doğrultusunda belirli rekreasyonel ve Turizm etkinliklerine açık olan alanlardır. Bu alanlarda da üçlü bir bölgeleme sistemi geliştirilmiştir.

- a) Kullanım bölgesi (Günübirlik, kamp, dinlenme evleri, ortak tesisler)
- b) Tampon bölge
- c) Koruma bölgesi (Her türlü kullanıma kapalı bölgedir)

Söz konusu bölgeleme tipleri gelecekte Turizm'in etkinlik -lerini sürdürebileceği doğal ortamlar sunabilecektir.

6.1.2.1.2. TURİZM'İN DOĞAL ÇEVRE ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ

Turizm'in, doğal çevre ile yoğun etkileşimi zaman zaman bazı olumsuz sonuçları meydana getirmektedir. Söz konusu çevre üzerindeki olumsuz etkiler, aşağıdaki başlıklar altında ele alınabilir.^[6]

- a) Turizm, doğal çevredeki plansız yapılaşması ve bu çevrelerin taşıma kapasitelerinin aşılması ile eko-sistemin bozulmasına,
- b) Tarım ve orman alanlarının Turizm alanlarına dönüştürülmesi gibi yanlış arazi kullanımı sonucunda erozyonların meydana gelmesine,
- c) Bataklık ve sazlıkların kurutularak eko-sistemin bozulması ve canlıların kısmen ya da bütünüyle yitirilmesine,
- d) Bitki örtüsünün, deniz suyunun ve akarsuların yanlış alt yapı uygulamaları sonucu atık maddelerle kirletilmesine neden olabilmektedir.

6 .Atabay, S. "Turizm Planlamasında Doğal Kaynakların Kullanımı Üzerine ", Türkiye'de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, YÜ, 1989, s.32

6.1.2.2. TURİZM'İN TARİHİ ÇEVRE ÜZERİNE ETKİSİ

Turizm'in, tarihi çevre üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri görülmür.

6.1.2.2.1.TURİZM'İN TARİHİ ÇEVRE ÜZERİNE OLUMLU ETKİLERİ

Geçmişte yaşanan kültürleri günümüze kadar getiren tarihi değerler, Turizm'in önemli kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Söz konusu tarihi değerlerin özelliklerini yitirmemesi ve günümüzde oluşturulan yeni imkanlarla uyumunun sağlanabilmesi de tarihi çevrelerin korunması ile mümkündür.

Günümüzde tarihi çevrelerde koruma:^[7]

a) Pasif koruma

b) Aktif koruma yöntemleri olarak iki şekilde ele alınmaktadır.

a) PASİF KORUMA YÖNTEMİ: Tarihi değerler toprak altından çıkarıldıktan sonra koruma altına alınamadıklarında veya sınırlı olanaklarla korunmaya çalışılmasında, bu değerlerin özelliklerini yitirmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle maddi olanakların sınırlı olduğu durumlarda bu değerler toprak altında bırakılarak ' Pasif Koruma' altına alınırlar. Ülkemizde bir çok antik tarihi değerler olanakların sınırlı oluşu nedeniyle pasif korumaya bırakılmıştır.

b) AKTİF KORUMA YÖNTEMİ: Bu yöntem ile koruma, tarihi değerlerin durumlarına göre çeşitlilik göstermektedir.

1. Orijinal işlevi ile koruma: Tarihi değerlerin orijinal işlevleri ile kullanılmasıdır.

7. Çeçener, B. " Taşınmaz eski eser koruma olayı ...", Türkiye Birinci Şehircilik Kongresi, ODTÜ, Ankara, 1982, s.251

2. Orijinal işlevinin günümüz şartlarına uyarlanması biçimi ile kullanma ve koruma: Günümüzde eski yapıların kullanımlarında bazı yapısal değişikliklere gereksinim duyulmaktadır. Örneğin: Eski bir Han'ın otel haline dönüştürülmesinde önemli yapısal değişikliklere; sulu hacimlerin modernize edilmesi, elektiriğin getirilmesidir.

3. Yeni işlev verilerek koruma: Bu uygulamada; yapılması gereken değişikliklerin bütünü içinde uyumlu olması ve verilen yeni işlev çelişkinin yadırganmaması gerekmektedir.

4. Orijinal kullanımı sergilleyen, müzecilik anlayışı ile koruma koruma: Örneğin: Dolmabahçe sarayı

5. Müze işlevi verilerek koruma: Taşınır eserler ile yapının tanıtılmasıdır. Örneğin: Topkapı Sarayı

6. Dondurarak veya kısmen restore ederek koruma: İnsan ve doğa tarafından yıpratılan tarihi değerlerin son haliyle dondurulmasıdır. Örneğin: Efes, Bergama

7. Belgeleme veya yerdeğiştirerek koruma

Turizm ' Aktif Koruma' yöntemi ile tarihi çevrelerin yaşatılarak korunmasını sağlamaktadır. Aktif korumanın tarihi çevrelerde sağladığı olumlu etkiler çeşitli başlıklar altında toplanabilmektedir.

- Turistlere tarihi çevre atmosferi içinde tatillerini geçirme olanağı,
- Mevcut anıtsal sivil mimarimizi belirleyen yapıların restore edilerek Turizm'e açılması ile Turizm yapılarına geçici bir çözümü,
- Tarihi çevrede sosyal, kültürel ve ekonomik canlılığın doğmasını,
- Tarihi eserlerde, koruma bilincinin toplumda geliştirilmesini sağlar.

6.1.2.2.2. TURİZM'İN TARİHİ ÇEVRE ÜZERİNE OLUMSUZ ETKİLERİ

Turizm'in tarihi çevre üzerine olumsuz etkileri aşağıdaki başlıklar altında ele alınabilir.^[8]

- Sit bölgesi içersindeki boş parsellerde, tampon bölgelerde ve etkilenme alanlarında yapılan uygulamalar çoğu kez yatırımcının isteğinin ön planda olması sonucu, tarihi çevrede uyumsuz Turizm yapılarının yapımına neden olmaktadır.
- Yoğun turist ziyaretinden dolayı tarihi çevre özelliklerini yitirmektedir.
- Plansız Turizm yapılanma kararları, tarihi çevrelerin özelliklerinin yitirilmesine neden olabilmektedir.

8. Alper, M. " Geleneksel- Güncel ilişkisi Ve Turizm Mimarimiz", Turizm yapıları uygulamaları sempozyumu, Yıldız Üniv. 1989,s.10

6.1.2.3. TURİZM ' İN EKONOMİK ÇEVRE ÜZERİNE ETKİSİ

Turizm'in ekonomik çevre üzerine, olumlu ve olumsuz etkileri görülmür.

6.1.2.3.1. TURİZM' İN EKONOMİK ÇEVRE ÜZERİNE OLUNLU ETKİLERİ

Turizm' in ekonomik çevre üzerine olumlu etkileri çeşitli başlıklar altında toplanabilir.

- Turizm, dış ve iç turizm' den sağlanan döviz ve diğer gelirler ile ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır.

TABLO 1. 1950-1985 yılları arasında Dünya Dış Turizm 'de Türkiye'nin yeri, turist sayısı ve gelirleri dağılımı

YILLAR	ULUSLARARASI TURİZM'E KATILAN TURİST SAYISI	TÜRKİYE'YE GELEN DİŞ TURİST SAYISI	DÜNYA DİŞ TURİZM GELİRLERİ (MİLYON \$)	TÜRKİYE'NİN DİŞ TURİZM GELİRLERİ (MİLY)
1950	25.281.000	25.000	2.100	1.0
1958	55.250.000	115.000	5.490	1.5
1959	63.000.000	127.000	5.847	4.0
1960	71.000.000	94.000	6.224	6.0
1961	75.281.000	129.000	7.284	7.1
1962	81.406.000	173.000	8.027	8.3
1963	93.756.000	155.000	10.834	7.7
1964	105.745.000	168.054	10.595	8.3
1965	113.880.000	300.790	11.692	8.3
1966	129.300.000	382.000	13.121	12.1
1967	137.992.000	345.677	14.130	13.2
1968	141.648.000	383.155	14.014	24.1
1969	154.000.000	434.718	15.500	36.5
1970	168.000.000	486.390	17.400	51.6
1971	181.500.000	494.003	21.230	62.9
1972	193.000.000	573.428	23.069	103.7
1973	215.000.000	776.014	26.370	171.5
1974	209.200.000	660.293	27.667	193.7
1975	213.000.000	756.235	31.900	200.9
1976	219.000.000	980.000	40.000	180.5
1977	225.000.000	960.000	52.500	204.9
1978	266.000.000	960.000	65.000	230.4
1979	276.000.000	900.000	79.000	280.7
1980	285.000.000	900.000	92.000	327.0
1981	293.000.000	998.000	110.000	381.0
1982	308.000.000	950.000	132.000	370.0
1983	320.000.000	1.138.255	150.000	408.4
1984	335.000.000	1.400.000	170.000	548.0
1985	-	2.000.000	-	600.0

KAYNAK: UICOT-OMF-DPT-DİE Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları

Tablo 1'de görüldüğü üzere 35 yıllık bir sürede Dünya'da uluslararası Turizm'e katılan turist sayısında % , sağ -lanan gelirden ise % bir artış saptanabilmektedir. Türkiye için söz konusu yüzdeler ise % , % dır.

TABLO 2. 1963-1990 yılları arasındaki Turizm Gelirleri'nin Gayri Milli Hasıla içindeki payı

YILLAR	GAYRİSAFİ MİLLİ HASILA		GELİR	TURİZM GELİRLERİNİN G.S.M.H.İÇİNDEKİ PAYI %
	MİLYON TL.	MİLYON \$	MİLYON \$	
1963	66 801.4	7 422.4	7.7	0.1
1964	71 312.9	7 923.6	9.3	0.1
1965	76 726.3	9 525.1	13.8	0.2
1966	91 419.0	10 157.7	12.1	0.1
1967	101 480.6	11 275.6	13.2	0.1
1968	112 493.4	12 499.3	24.1	0.2
1969	124 892.9	13 877.0	36.6	0.3
1970	147 776.1	9 951.3	51.6	0.5
1971	192 602.3	12 869.9	62.9	0.5
1972	240 809.2	17 200.7	103.7	0.6
1973	309 929.4	22 130.7	171.5	0.8
1974	427 097.5	30 507.0	193.7	0.6
1975	535 771.0	37 598.0	200.9	0.5
1976	674 985.7	41 283.5	180.5	0.4
1977	872 893.9	49 177.1	204.9	0.4
1978	1 290 723.4	53 690.7	230.4	0.4
1979	2 199 520.0	52 962.2	280.7	0.5
1980	4 435 153.0	58 480.4	326.7	0.6
1981	6 553 596.2	59 502.4	381.3	0.6
1982	9 735 010.4	54 308.7	370.3	0.7
1983	11 551 860.1	51 570.8	411.1	0.8
1984	18 374 939.9	50 362.7	840.0	1.7
1985	27 789 414.3	53 612.3	1 482.0	2.8
1986	39 309 619.3	58 724.5	1 215.0	2.1
1987	58 389 958.7	64 428.9	1 721.1	2.7
1988	100 153 890.0	70 537.4	2 355.3	3.3
1989	170 412 370.2	79 709.8	2 556.5	3.2
1990	287 254 232.9	109 035.2	3 308.4	3.0

KAYNAK: Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri Bülteni, 1990
yayın no:1991/4

TABLO 3. 1963-1990 yılları arasında Turizm Gelir, Gider dengesi ve ortalama harcamalar

YILLAR	GELİR	GELEN YABANCI SAYISI	YABANCI BAŞINA ORTALAMA HARCAMA	GİDER	ÇIKAN VATANDAŞ SAYISI	VATANDAŞ BAŞINA ORTALAMA HARCAMA	DENGE
1963	7.659	198.841	38.5	20.511	41.833	490.3	-12.852
1964	8.318	229.347	36.3	21.307	113.083	192.8	-13.489
1965	13.758	361.758	38.0	24.310	186.520	130.3	-10.552
1966	12.134	440.534	27.5	26.329	155.293	169.5	-14.195
1967	13.219	574.055	23.0	26.813	130.140	206.0	-13.594
1968	24.082	602.996	39.9	33.409	186.449	179.2	- 9.327
1969	36.573	694.229	52.7	42.231	270.417	156.2	- 5.658
1970	51.597	724.784	71.2	47.738	515.992	92.5	3.959
1971	62.857	926.019	67.9	82.192	719.669	58.6	20.665
1972	103.731	1.034.955	100.2	59.320	904.605	65.6	44.411
1973	171.477	1.341.527	127.8	93.013	1.1004.821	92.6	78.464
1974	193.684	1.110.298	174.4	151.797	1.186.223	128.0	41.881
1975	200.861	1.540.904	130.4	207.893	1.397.425	110.9	45.907
1976	180.456	1.675.846	107.7	268.528	1.412.391	147.2	-27.437
1977	204.877	1.661.416	123.3	102.476	1.545.801	173.7	-63.651
1978	230.398	1.644.177	140.1	95.070	1.498.345	68.4	127.922
1979	280.727	1.523.658	184.2	114.738	1.534.872	61.9	185.657
1980	326.654	1.288.060	253.6	103.313	1.794.808	63.9	211.916
1981	381.268	1.405.311	271.3	108.919	1.783.891	57.9	277.955
1982	370.320	1.391.717	266.1	127.337	1.899.377	57.3	261.401
1983	411.088	1.625.099	253.0	276.806	1.998.162	63.7	283.751
1984	840.000	2.117.094	396.8	323.600	2.0711189	133.6	563.194
1985	1.482.000	2.614.924	566.7	313.570	1.906.163	179.2	1.159.400
1986	1.215.000	2.391.085	508.1	313.570	1.622.237	193.3	901.430
1987	1.721.117	2.855.546	562.7	447.739	1.921.681	233.0	1.273.378
1988	2.355.285	4.172.727	567.5	357.966	2.114.780	169.3	1.997.329
1989	2.856.529	4.459.151	573.3	563.060	2.464.318	229.3	1.991.329
1990	3.308.400	5.189.308	621.3	520.000	2.917.118	178.3	2.788.400

KAYNAK: Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri Bülteni, 1990

yayın no:1991/4, s.25

Tablo 3'de görüldüğü üzere 1963-1969 yılları arasında Dış Turizm Giderleri'nin gelirlerden fazla olduğu saptanmaktadır.

TABLO 4. Turizm Gelirleri'nin İhracat Gelirleri ve Turizm Giderleri'nin İthalat Giderleri içindeki payı

YILLAR	İHRACAT	TURİZM GELİRLERİ	TURİZM GELİRLERİNİN İHRACAT GELİRLERİ İÇİNDEKİ PAYI (%)	İTHALAT	TURİZM GİDERLERİ	TURİZM GİDERLERİNİN İTHALAT GİDERLERİ İÇİNDEKİ PAYI (%)
1963	368.0	7.7	2.1	688.0	20.5	3.0
1964	411.0	8.3	2.0	537.0	21.8	4.1
1965	464.0	13.9	3.0	572.0	24.3	4.2
1966	490.0	12.1	2.5	718.0	26.3	3.7
1967	523.0	13.2	2.5	685.0	26.8	3.9
1968	496.0	24.1	4.9	764.0	33.4	4.4
1969	537.0	36.6	6.8	801.0	42.2	5.3
1970	588.0	51.6	8.8	948.0	47.7	5.0
1971	677.0	62.9	9.3	1.171.0	42.2	3.6
1972	835.0	103.7	12.4	1.563.0	59.3	3.8
1973	1.317.1	171.5	13.0	2.099.0	93.0	4.4
1974	1.532.2	193.7	12.6	3.777.6	151.8	4.0
1975	1.400.1	200.9	14.4	4.738.7	155.0	3.3
1976	1.960.0	180.5	9.2	5.128.0	207.9	4.1
1977	1.753.9	204.9	11.7	5.796.3	268.5	4.6
1978	2.288.2	230.4	10.1	4.599.0	102.5	2.2
1979	2.261.2	290.7	12.4	5.069.4	95.1	1.9
1980	2.910.1	326.7	11.2	7.909.4	114.7	1.5
1981	4.702.9	381.3	8.1	8.933.4	103.3	1.2
1982	5.746.0	370.3	6.5	8.842.7	108.9	1.2
1983	5.727.8	411.1	7.7	9.235.0	127.3	1.4
1984	7.133.6	840.0	11.8	10.756.9	276.8	2.6
1985	7.958.0	1.482.0	18.6	11.343.4	323.6	2.9
1986	7.456.7	1.215.0	16.3	11.104.8	313.6	2.8
1987	10.190.0	1.721.1	16.9	14.163.1	447.7	3.2
1988	11.662.1	2.355.3	20.2	14.339.7	358.0	2.5
1989	11.625.0	2.556.5	22.0	15.792.0	565.0	3.6
1990	12.960.0	3.308.4	25.5	22.302.0	520.0	2.3

KAYNAK: Turizm Bakanlığı, Turizm İstatistikleri Bülteni, 1990
yayın no:1991/4, s.37

Ülkemize gelen turist ile ülke dışına çıkan halka hizmetler sunulmaktadır. Karşılıklı sunulan bu hizmetler, Turizm'e ithalat ve ihracat özelliğini kazandırmıştır. Tablo 4'de görüldüğü üzere 1963-1969 yılları arasında Turizm Gelirleri'nin Turizm Giderlerinden az oluşu ile Turizm Gelirlerinin İhracat Gelirleri içindeki payının düşük olduğu saptanmaktadır.

" Clement tarafından yapılan araştırmalar, turistlerin yabancı ÷lkelerde yaptıkları harcamaların % 25'inin otelcilik işlekmelerine, % 32'nin gıda maddelerine ve içkiye, % 10'nun eğlenceye, % 5'nin ulaştırma işletmelerine, %3'nün de küçük eşya alımlarına gittiğini göstermiştir."⁹Buna göre Turizm Gelirleri'nin; konaklama, gıda maddeleri anabaşlıklarında yoğunlaşmakta olduğu gözlenmektedir.

- Turizm endüstrisi doğrudan, dolaylı ve her ikisinin bir - likte kullanıldığı iş alanları yaratır. Konaklama, ulaştırma işletmeleri, seyahat acenteleri vb. gibi 'doğrudan'; balıkçılık, tarım vb. gibi dolaylı olarak geliştiren iş alanları yörenin işsizlik sorununa kısmen çözüm bulmaktadır.

TABLO 6. Bazı Avrupa ÷lkelerinde Turizm sektöründeki istihdamın, toplam istihdam içindeki (%) payı

÷LKELER	TOPLAM İSTİHDAM HACMİ İÇİNDEKİ TURİZM İSTİHDAMIN PAYI (%)
BELÇİKA/ LÜKSEMBURG	5.0
DANİMARKA	7.1
FRANSA	9.6
ALMANYA	9.3
İTALYA	9.4
HOLLANDA	6.0
İRLANDA	7.0
İNGİLTERE	7.1
TÜRKİYE	0.04

KAYNAK: Olalı, H. "Turizm", Devlet Kitapları, İzmir, 1986, s.100

9. Clement, H.G. "The Future of Touris...", Washington, 1961
Olalı, H. "Turizm", Devlet Kitapları, İzmir, 1986, s.98

Tablo 6.'de görüldüğü üzere bu ülkeler içinde 1980 yılında en yüksek payı % 9,6 ile Fransa'nın, 0.04 en düşük yüzde ile Türkiye'nin aldığı saptanmaktadır.

" Avrupa Ekonomik Topluluğunun dokuz ülkesinde yapılan bir araştırmada; 1972 yılında 8,5-10 milyon kişinin işinin doğrudan veya dolaylı olarak Turizm'e bağlı olduğu belirlenmiştir." ^[10]

- Turizm, ülkelerde ekonomik yapının çeşitlenmesine ve bölge gede diğer endüstrilerin gelişmesine neden olan uyarıcı bir sektördür. Bu uyarıcı özelliği ile Turizm alt ve üst yatırımlarına olanak sağlar. Devletin, Turizm'in katkısı ile yol, haberleşme, eğitim vb. gibi olanakları sağlaması yaşam standartlarını yükseltmektedir.

- Turizm, gelişme kaynakları sınırlı ülkeler ve bölgeler ile değişik sektörler arasındaki gelir dağılımının dengeli bir şekilde oluşmasını sağlayabilir. Böylelikle ülkelerin diğer ekonomik etkinliklerinin gelişmesine yardımcı olabilecek mali potansiyelin bir kısmı Turizm Gelirleri ile karşılanabilir.

" Turizm etkinliklerinin gelişmesi ile turistik harcamaların dağıldığı alanların ürettiği mal ve hizmetlere olan istem artar. Bu istem artışı üretimi ve dolayısıyla ekonomik gelişmeyi teşvik eder. Bir istatistiki araştırmaya göre turistik harcamaların % 30'nun tarıma, %20'sinin emek sahiplerine % 15'inin ticarete, %20'sinin vergi olarak devlete geçtiği gözlenmiştir." ^[11]

10. Barutçugil, İ. " Turizm Ekonomisi Ve Turizm'in Türk Ekonomisindeki Yeri", İstanbul, 1986, s.39 dan, 72 yılına ait bilgiler Burkart and Medlik, Tourism...", London, 1981, 80 ve 90 yılına ait bilgi Heyman, P., Flory, C. Turistlerin Avrupası, Avrupa, 1981, haziran, s.22 alınmıştır.

11. Olalı, H. OP. Cit., s.39

6.1.2.3.2. TURİZM'İN EKONOMİK ÇEVRE ÜZERİNE OLUMSUZ ETKİLERİ

Turizm'in ekonomik çevre üzerine olumsuz etkileri çeşitli başlıklar altında toplanabilir.^[12]

- Turizm; ulaştırma, konaklama, haberleşme, ticari vb.gibi sektörler arası iş bölümünü ve etkileşimini sağlamaktadır. Bir sektördeki gelişme, diğer sektörlerdeki gelişmelerle desteklenmiyor ve o etkinlikler için gerekli istem yaratılamıyor ise başarıya ulaşamaz. Örneğin: Haberleşme, ulaşım, konaklama sektörlerin birindeki aksama, Turizm sektörünü olumsuz yönde etkileyecektir.

- Turizm endüstrisinin işsizlik istatistiklerinde, part-time olarak çalıştığı için yer almayan öğrenci, emekli ve ev hanımlarının genel işsizlik istatistiklerinde kesin ve kalıcı çözüm sağlanamamaktadır. Sezon boyunca geçici eleman çalıştırılması sürekli eleman çalıştırılmasını engellemektedir. Burada Turizm sezonunun 6 ay oluşu da etkindir. İşe alınan kişi 12 ay boyunca istihdam edilmemektedir.

TABLO 7'. 1980 yılında bazı ülkelerin konaklama ve restoran işletmelerinde çalışan personel sayısı

ÜLKELER	İSTİHDAM EDİLEN PERSONEL SAYISI
ALMANYA	516.000
AVUSTURALYA	56.578
AVUSTURYA	124.910
KANADA	272.100
FİNLANDİYA	54.000
JAPONYA	60.897
NORVEÇ	40.000
PORTEKİZ	33.012
İNGİLTERE	476.700
İSVEÇ	60.000
İSVİÇRE	61.863

KAYNAK: Olalı, H. "Turizm", İzmir, 1986, s.101

- Turizm sezonu boyunca yöreye getirilen bazı kamu hizmetlerinin, sezon sonunda durdurulması da işsizlik sorununun bir başka nedenidir. Sezon boyunca yörede nüfusun gereksinimlerini karşılamak üzere sezonluk açılan iş yerleri (PTT, ulaşım, turistik tüketim malları satışı vb. gibi) sezon sonu tur turistlerin azalması ile kapatılmaktadır.

- Ülkede Turizm'in gelişmesi ile bu sektörde çalışanların aldıkları ücretlerin, diğer bölgelere oranla yüksek oluşu gelir düzeyi farklılıklarının doğmasına neden olur. Bu farklılıkta sosyal dengenin bozulması, yöre halkının gelenek ve göreneklerinin bozulması beraberinde bir çok sorunları getirebilecektir.

- Bazı girişimcilerin Turizm kaynaklarını bilinçsizce ve etkin bir şekilde kullanmaları kısa sürede kaynakların yitirilmesine neden olabilecektir. Yitirilen veya bozulan kaynaklara kısmen çözüm getirilmesinde de ülke ekonomisi etkilenecektir.

- Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin endüstri aşamasını yaşamadan bir Turizm ülkesi durumuna gelmesi, ekonomik büyümenin yavaşlamasına neden olabilmektedir.

Turizm'in ekonomik çevre üzerine; sağladığı gelirler ile ülke ekonomisine katkısı, iş alanları yaratması, alt ve üst yatırımları ile halkın yaşam standartlarını yükseltmesi, sektörler arası iş bölümünü sağlaması vb. gibi olumlu etkileri görülmektedir. Aynı zamanda Turizm'in ekonomik çevre üzerine; bir yıl süreli istihdam yaratamaması, sezon sonu kamu hizmetlerinin azaltılması, iş yerlerinin kapatılması ve yöredeki gelir düzeyi farklılaşmasının sosyal dengeyi bozması gibi değişimler olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bilinçli ve planlı kullanıldığında Turizm'in ekonomik çevreye olumlu etkisi olan bazı etkenlerin, dengenin kurulamaması halinde olumsuz yönde sonuçlanabileceği açıktır.

6.1.2.4. TURİZM'İN SOSYAL ÇEVRE ÜZERİNE ETKİSİ

Turizm'in sosyal çevre üzerine etkisi;" ziyaretçiler ile ziyaret edilenler arasındaki sayı, ırk, kültür ve toplumsal durum bakımından farklılıklara göre değişiklikler gösterebilir." [13]

6.1.2.4.1. TURİZM'İN SOSYAL ÇEVRE ÜZERİNE OLUMLU ETKİSİ

- Turizm, insanların toplumsal ilişkilerini arttırarak onların öğrenmelerine ve kişilerle uyum sağlamalarına neden olabilmektedir.

- Turizm, kişilere değişik kültürlü tanıma olanağı sağlamaktadır. Kültür alış-verişi toplumlardaki değişim başlatan veya hızlandıran önemli bir etkidir. Turist ile yöre halkı arasındaki ilişki; insanları tanımayı, dost edinmeyi yeni bir dil öğrenmeyi sağlamaktadır.

- Turizm; toplumların geleneksel hayat tarzı üzerine etkisi sonucu: sanat, müzik, folklor, gelenek, ve göreneklerin değişmesine neden olmaktadır.

- Turizm, toplumların kültür ve sanat değerlerinde koruma bilincinin gelişmesini sağlar. [14]

Turizm'in toplumsal çevre üzerine olumlu etkileri, örneklerle alınmıştır:

Turizm, öncelikle aile yapısına etki eder. İstatistikî bilgilere göre Turizm'e katılan ailelerin 1-2 çocuk sayısını aşmadıkları görülür. Kırsal alanlarda yaşayan aileler ilişkide bulundukları turist ailelerden etkilenirler. Bu etki, daha az çocuk sahibi olma fikrini aşılır.

13. Özgüç, N. "Turizm Coğrafyası", İstanbul, 1984, s.102

14. Usal, A. "Turizm'in Sosyo Kültürel Etkisi Ve Bir Araştırma", Anatolia dergi, 1990 ekim-kasım-aralık, s.13-22

Alplerin Bavyera Eyaletindeki yörelerde Turizm hareketi tüm Federal Almanya toplumunun içinde bulunduğu değişim sürecini hızlandırmış ve ailelerde çocuk sayısının azaldığı gözlenmiştir.

Turizm'in sosyal yapı içinde geleneksel yaşamı değiştirdiği bir başka örnek ise: İspanya'da ve Portekiz'de Turizm olayı çok sayıda kadının sekreter, satıcı, garson olarak çalışmalarına olanak sağlamıştır. Bu değişim söz konusu toplumların tutucu ve geleneksel yapıları üzerinde etkili olmuştur.

6.1.2.4.2. TURİZM'İN SOSYAL ÇEVRE ÜZERİNE OLUMSUZ ETKİLERİ

Turizm; toplumların geleneksel hayat tarzı üzerine etkisi sonucu sanat, müzik, folklor, gelenek ve göreneklerin değişmesine neden olabilmektedir.

Turizm'in özellikle aile yapısı üzerinde olumsuz etkileri görülür. Hawaii adasında yapılan bir araştırmada Turizm'den sonra, adada ülserin ve eşler arasında ayrılmaların arttığı gözlenmiştir.

Turizm; dinsel, ahlaki, siyasal değerlerin değişime uğramasına neden olabilmektedir.

Turizm; kadınlara çalışma alanlarının açılması, mevsimlik iş gücünün artması ile toplumdaki geleneksel el sanatları nın ve meslek türlerinin değişmesine neden olabilmektedir. ^[15]

15. İbid. s.16-22

ÖZET 6

Turizm, çevre ile sürekli bir ilişki içindedir. Söz konusu ilişki Turizm ile çevrenin birbirlerine olan etkilerini ortaya koymaktadır. Turizm'in; çevre ile birlikteliğinin doğal, tarihsel, ekonomik, sosyal vb. çevre üzerine etkileri olumlu ve olumsuz olarak ortaya çıkmaktadır. Çevre değerlerinin korunması Turizm'in çevre üzerine olan olumlu etkileridir. Ancak koruma salt bir koruma dışında, çevre verilerinin değerlendirilmesi şeklinde gelişir.

Çevre değerleri ile Turizm sistemi arasında bir dengenin kurulması ve dengenin kurulabilmesi için de Turizm ve çevre birlikteliğinin etkilerinin analizlerinin yapılması gerekliliği vardır.

Turizm'in çevre üzerine etkilerinin hangi nitelik ve nicelikte olduğunun saptanması, çevre verilerinin daha bilinçli olarak değerlendirilmesini ve korunmasını sağlayacaktır. Çevre değerlerinin ve Turizm isteminin doğru saptanabilmesinde söz konusu etkilenmenin sonuçlarının önceden bilinmesi yapılacak olan planlamalara veri oluşturması açısından da önemlidir.

Turizm'in gelişmesinde bir ülkenin politik sisteminin yapısı ile Turizm konusunda izlenecek olan kararların önemi yanı sıra, teknolojinin de Turizm'in gelişmesinde önemli bir rolü vardır.

7. TURİZM VE ÇEVRE BİRLİKTELİĞİNDEN OLUŞAN OLUMSUZ ETKİ- LEŞİM VE SORUNLAR

7.1. ÇEVREDE OLUŞAN ETKİ VE SORUNLAR

Doğal, tarihsel vb. değerlere sahip çevrelerin Turizm amaçlı değerlendirilmesi, kimi zaman çevrenin olumsuz etkilenmesine ve çeşitli sorunların meydana gelmesine neden olabilmektedir.

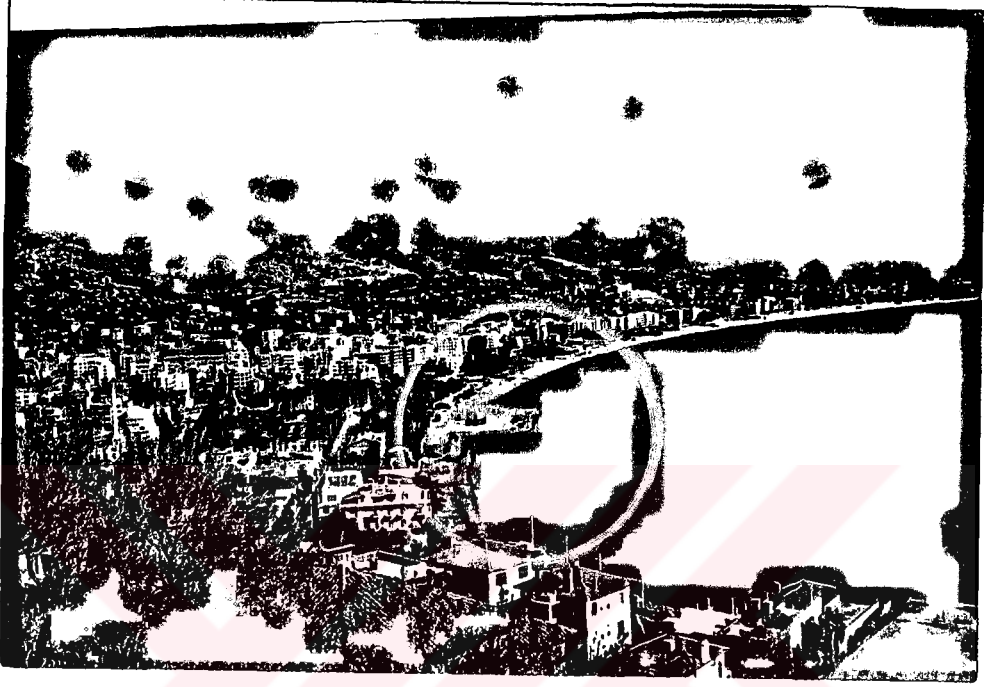
Turizm'in doğal, tarihsel, ekonomik, sosyal çevre üzerine olumsuz etkileri ve oluşan sorunlar çeşitli örnekler ile ele alınmıştır.

7.1.1. TURİZM'İN DOĞAL ÇEVRE ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ VE BU ÇEVRELERDE YAŞANAN SORUNLAR

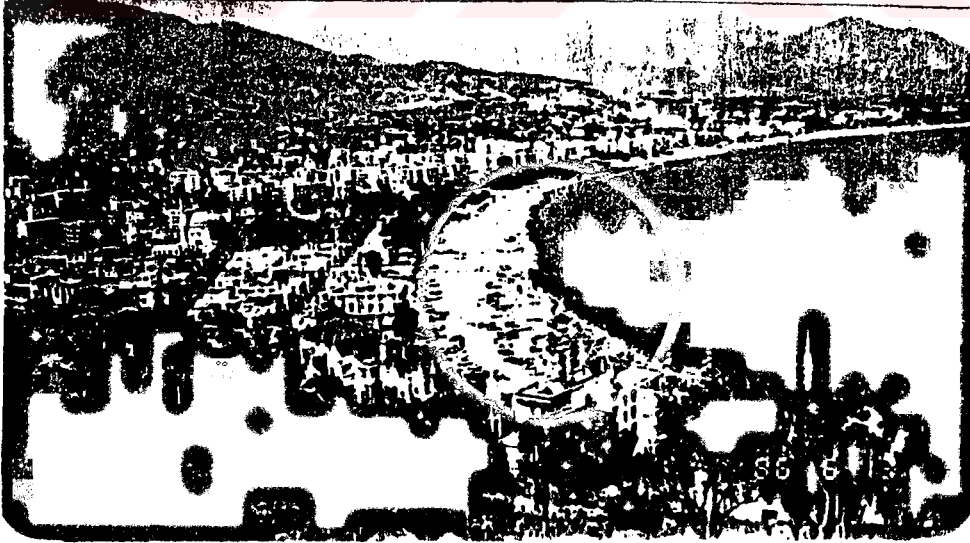
Turizm'in doğal çevre üzerine olumsuz etkileri öncelikle, plansız ve yoğun yapılanma kararları ile oluşmaktadır. Yoğun ve plansız yapılanma kararları; doğal çevrelerde taşıma kapasitelerinin aşılması ile kıyı, flora, fauna vb. alanlarda çeşitli sorunları meydana getirmektedir.

Plansız ve yoğun yapılaşma, kıyıların betonlaşmasına neden olmakta ve halkın kıyılardan yararlanması engellenmektedir. Halkın kıyılardan yararlanabilmesi sorununa sahiller doldurularak çözüm aranmaktadır. Ancak kıyıların doldurulması; kıyının yapısal, ekolojik ve görsel denge özelliklerinin bozulmasına neden olmaktadır.

Plansız Turizm yapılanmaları sonucu, kamuya sahil bandının yeniden kazandırılması amacıyla kıyıların doldurulduğu örneği Alanyada görülmektedir.

Resim 1a'de Alanya sahil bandının ilk doldurulmaya başlandığı bölüm görülmektedir.

Resim 1b'de Alanya sahil bandının 1986 yılında doldurulması sonucu doğa kıyı çizgisinin bozulduğu görülmektedir.

Sahillerin moloz, taş vb. yığınları ile doldurulması kumsa-
lın özelliklerini yitirmekte ve kamunun denizden yararlan-
ması engellenmektedir.

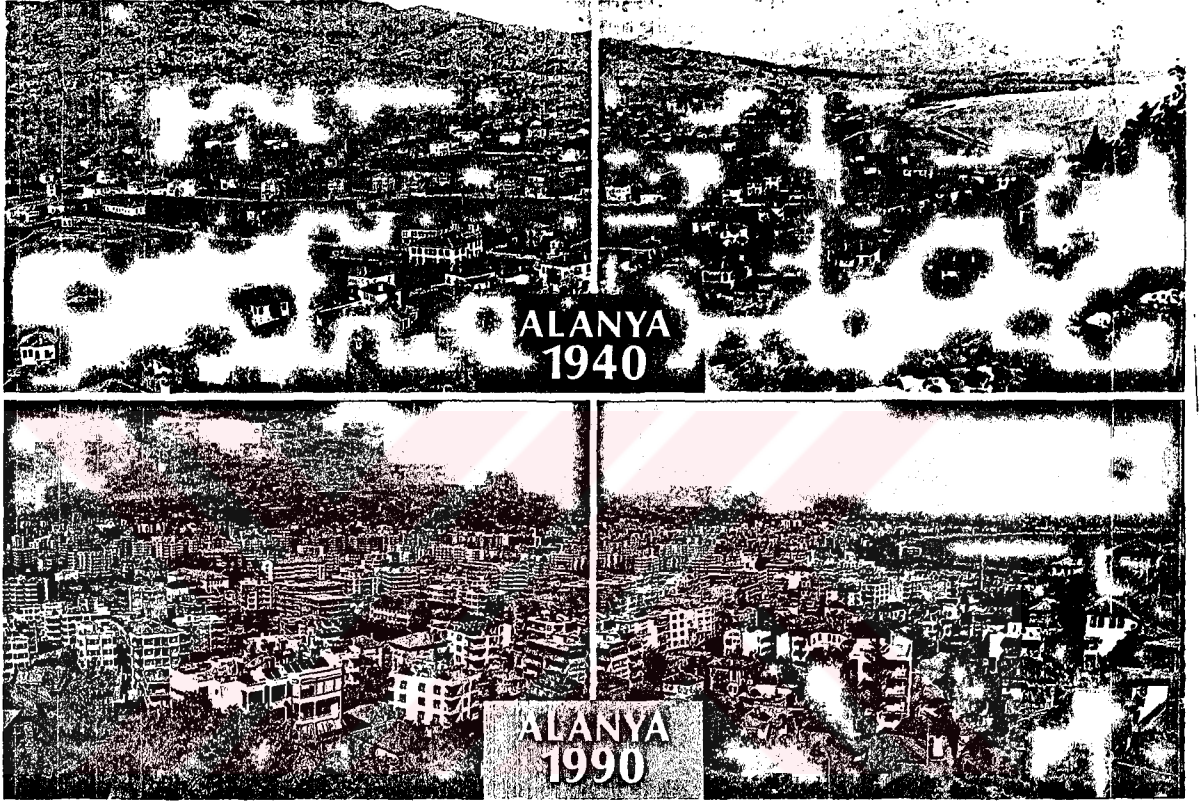

Resim 2a'de 1986 yılında kamu tarafından kullanılan Alanya
sahili görölmektedir.

Resim 2b'de yanlış uygulamalar sonucu özelliklerini yitiren
Alanya sahili görölmektedir.

Plansız ve yoğun yapılanma kararları, Akdeniz sahillerinin beton yığınlarına dönüşmesine neden olmuştur.

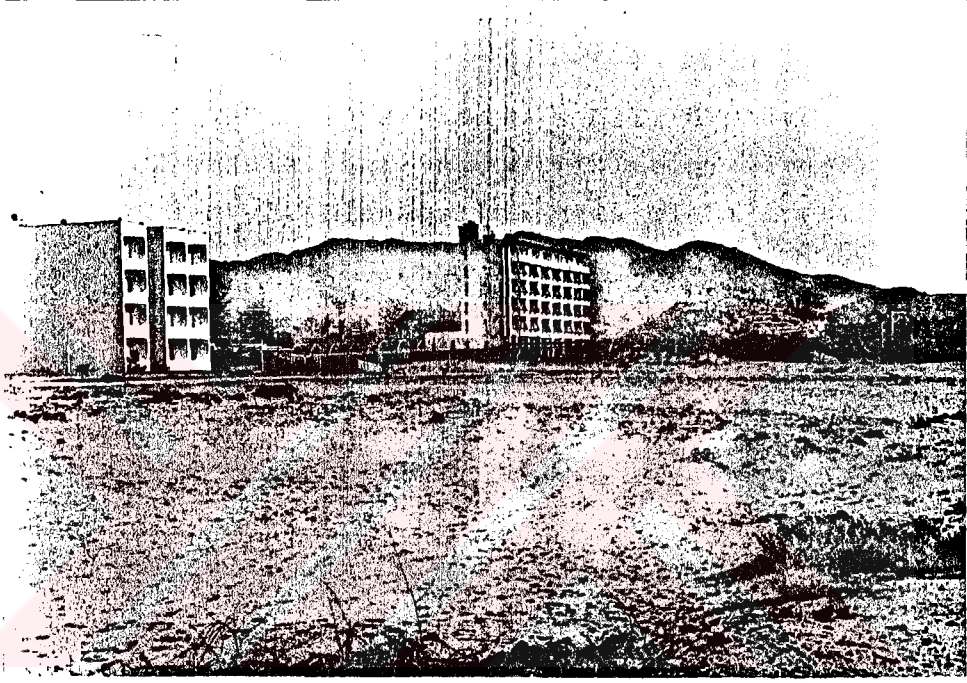

Resim 3'de 1940 yılında özgün mimarisi ve narenciye bahçeleri ile çevre bütünlüğünün sağlandığı Alanya ilçesi görülmektedir. 1990 yılında ise Alanya plansız ve yoğun yapılanma kararları ile özgün niteliğini yitirmiştir.

Resim 4 'de Alanya ilçesinde Turizm'in gelişmesi ve yatak kapasitesinin arttırılması son yıllarda yöremin beton yığınlarına dönüştüğü görülmektedir.

Kumsal alanlarda plansız yapılanma kararları kumun denize geri dönmesine neden olmaktadır. Bu olumsuz etkilenme sonucu özelliklerini yitirirler.

Resim 5 'de görüldüğü üzere Alanya sahili üzerinde Turizm yapılanmaları zamanla sahilin özelliklerini yitirerek söz konusu alanlardan yararlanmasına engel olabilecektir.

Plansız ve yoğun Turizm yapılanmaları, yörenin flora ve faunasını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuz etkilenme, hayvan türlerinin azalmasına ve zamanla kaybolmasına neden olmaktadır.

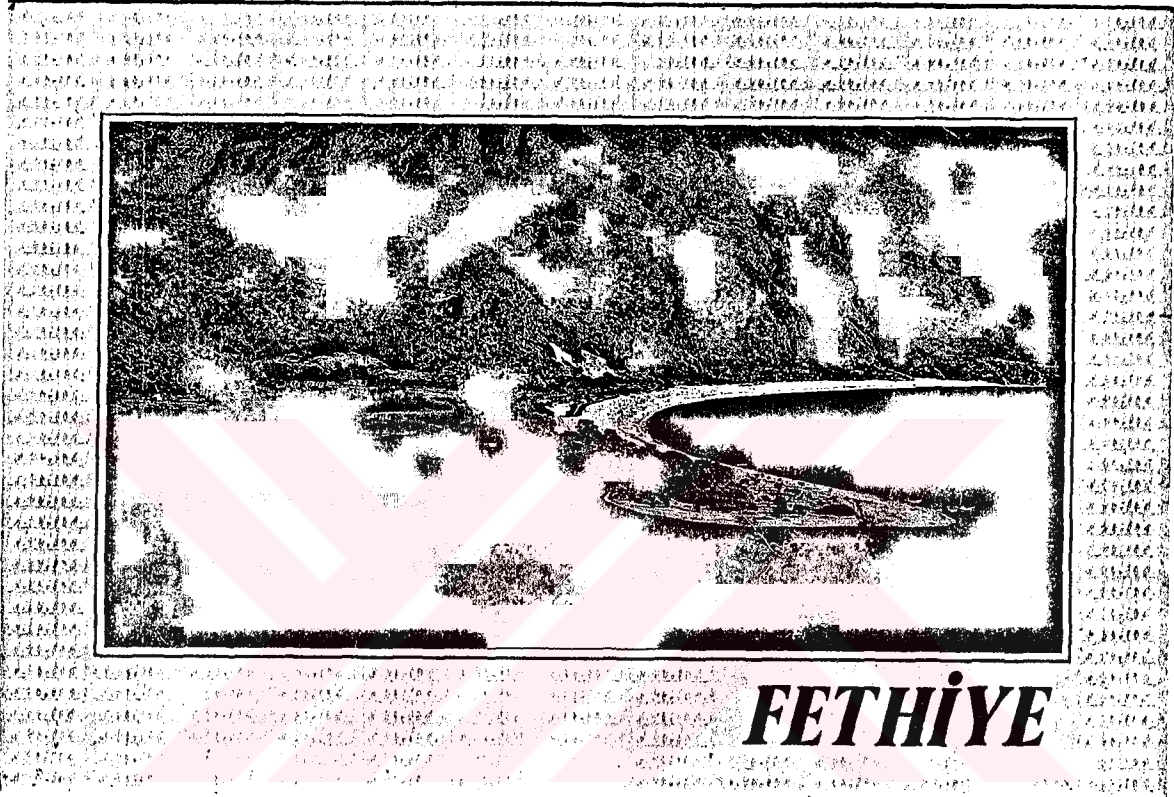
CARETTA CARETTA - CAUNOS

Resim 6'de görüldüğü üzere 1988 yılında yapılan bir araştırma sonucu Samandağ'dan Dalyan'a kadar uzanan alanın 17'sinde kaplumbağların olduğu saptanmıştır.^[1]

Belek'te Turizm yapılarının denize çok yakın inşaa edilmesi, burada yer alan orman ve kumluk alanları da olumsuz yönde etkilemektedir. Belek'teki yoğun yapılanma burada yer alan Caretta'ları olumsuz yönde etkileyerek, zamanla yaşamlarını yitirmelerine neden olabilecektir.

1. Türsab Dergisi Haziran 1990, sayı:92

Kıyılarda insanların, rekreasyonel etkinliklerini gerçekleştirebilmeleri amacıyla yapılan düzenlemeler, betonlaşmalar bitki örtüsünün bozulmasına neden olmaktadır.

Resim 7'de Fethiye Ölüdeniz görülmektedir.

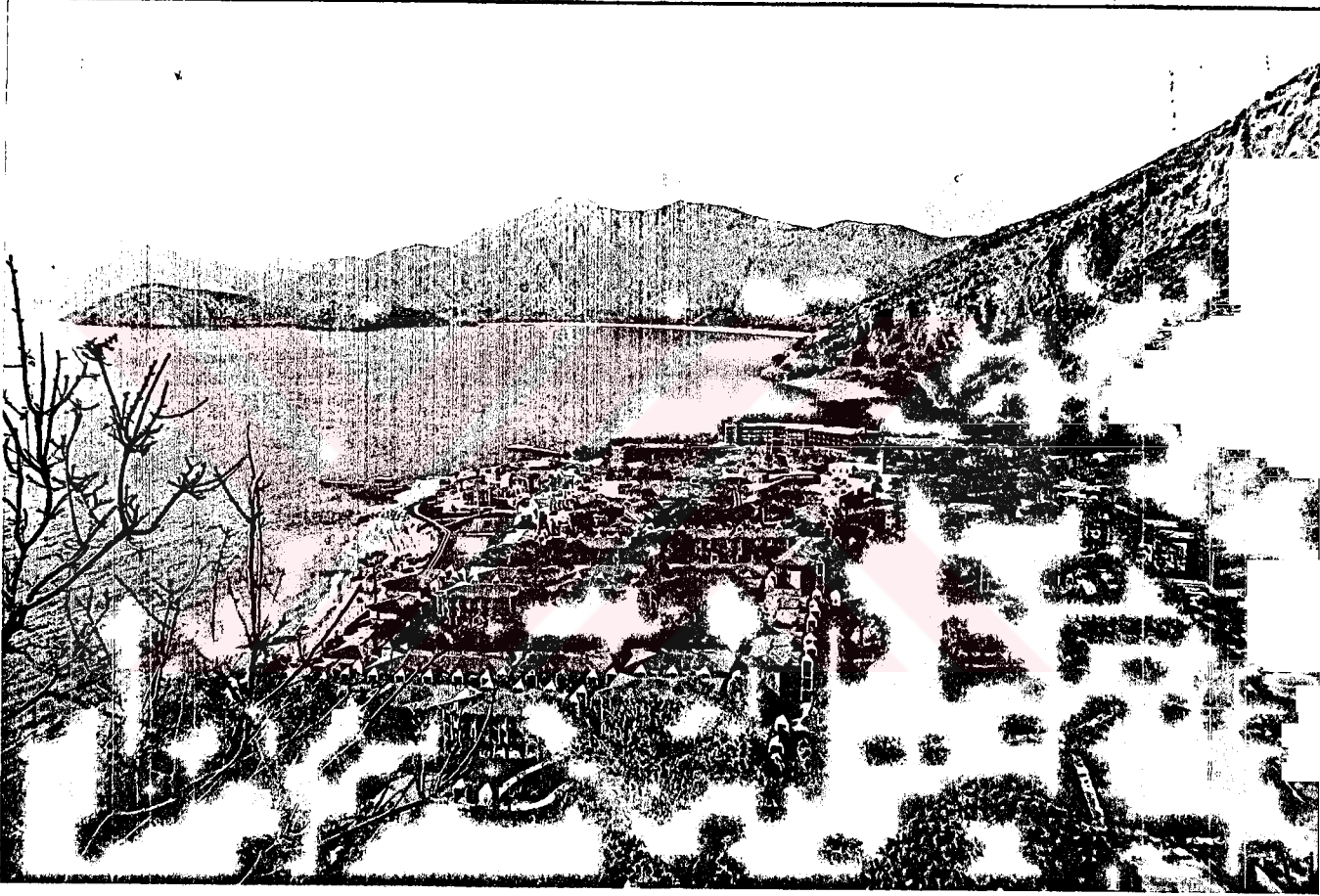
Fethiye Ölüdeniz bölgesindeki bitki örtüsü rüzgarın taşıdığı kumları engellemektedir. Ancak turistlerin, denize girebilmeleri amacıyla maki örtüsü kaldırılmıştır. Bu da kızılçam ağaç köklerinin kumla örtülerek yaşamlarını yitirmelerine neden olmuştur.

Plansız yapılanmal kararları çoğu kez bölgedeki tarım alanlarının Turizm alanlarına dönüştürülmesine neden olmaktadır. Ağaçların kesilmesi ile yeşil doku, ormanlar bozularak bölge özelliklerini yitirmektedir.

Resim 9'de görüldüğü üzere, Alanya'da da yanlış planlama kararları ile muz ve narenciye bahçelerinin Turizm alanlarına dönüştürüldüğü görülmektedir.

Tatil köyleri yerleşme ilkelerinde "az katlı, sık dokulu konaklama birimleri örüntülerinin doğal verileri yok etmeden kıyıları koruyan yaklaşımlar biçiminde ele alınması gerekli - liliği" vardır.^[2]

Resim 9'de görüldüğü üzere, Fethiye Ölüdeniz Robinson tatil köyünün kıyıya çok yakın konumlandırılması, bölge bütününde yörenin doğal özelliklerini yitirmesine neden olmaktadır. Robinson tatil köyünde çok katlı yapılanma görülmektedir.

2. Hacıhasanoğlu, O. "Tatil köylerinde yerleşme ilkeleri" Turizm yapıları uygulamaları sempozyumu, s.205

Her çevrenin belli bir taşıma kapasitesi bulunmaktadır. Taşıma kapasitelerinin aşılması, çevre değerlerinin yitirilmesine neden olacaktır. Yunanistan, Fransa, İtalya, İspanya vb. batılı Akdeniz ülkelerinde de yoğun ve plansız yapılaşmanın oluşturduğu sorunlar yaşanmaktadır.

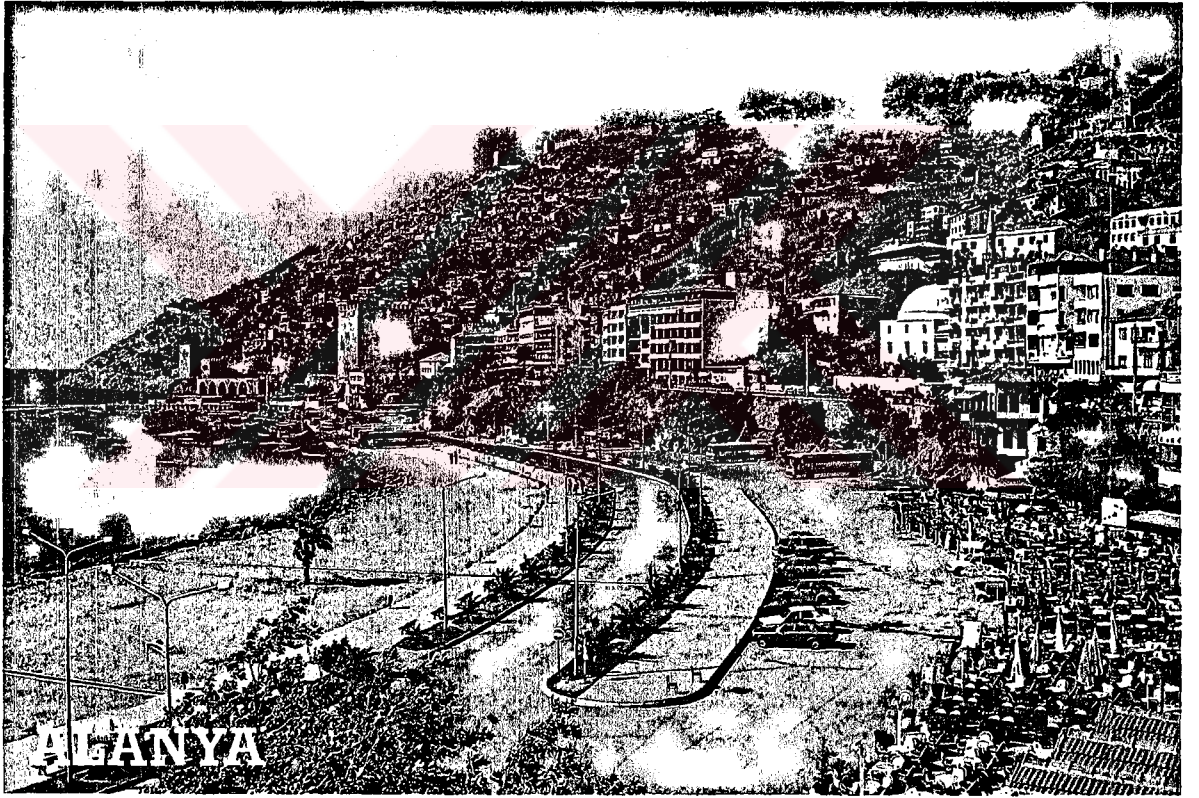
KAYNAK: Türsab Dergi, sayı 62, kasım 1987, s.27

Resim 10' da İspanya sahillerinde kurulmuş olan plaj kentleri görülmektedir. İspanya sahillerinde de plansız ve yoğun yapılaşma çevre değerlerinin yitirilmesine neden olmuştur.

7.1.2. TURİZM'İN TARİHİ ÇEVRE ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ VE BU ÇEVRELERDE YAŞANAN SORUNLAR

Turizm'in tarihi çevre üzerine olumsuz etkileri sonucu çeşitli sorunlar, söz konusu çevrede yaşanmaktadır.

Öncelikle sit bölgelerinde tampon ve etkilenme alanlarında inşa edilen Turizm yapıları tarihi çevrelerin özelliklerini yitirmesine neden olmaktadır.

Resim 11'de Sit alanı içinde Alanya kale içi yerleşmesinin çok yakın alanlarında Turizm yapılarının inşa edilmesi ile sözkonusu çevre, çevre ve görsel denge özelliklerinin yitirilmesine neden olmaktadır.

7.1.3.TURİZM'İN EKONOMİK ÇEVRE ÜZERİNE OLUMSUZ ETKİLERİ VE BU ÇEVREDE YAŞANAN SORUNLAR

Bir ülkenin kalkınmasında Turizm önemli bir endüstridir. Ancak Turizm'in ekonomik çevre üzerine olumsuz etkileri, Turizm endüstrisinden beklenen ekonomik yararı sağlayamamaktadır.

Öncelikle Ülke Planlarını, yalnızca Turizm endüstrisi üzerine kurmak ülkenin ekonomik büyümesinin yavaşlamasına neden olabilmektedir.Savaş vb. yaşanan çeşitli gündeme gelmesinde istem sağlanamadığında, doldurulamıyan konaklama tesisleri ülke ekonomisine katkıda bulunamamaktadır.Bu nedenle ekonomik temellerini yalnızca Turizm endüstrisi üzerine kurmak yanlış olacaktır. Diğer endüstri dallarının da ülkede geliştirilmesi gerekliliği vardır.

- Bir bölgede Turizm endüstrisinin gelişmesi, arazi fiyatlarının artmasına neden olmaktadır.Arazi fiyatlarının artışı yöre halkının kendi arazilerini satışa çıkarmalarına ve bölgeyi terk etmelerine neden olabilmektedir.
- Arazi fiyatlarının artması bu arazi üzerindeki yatırımlarda yüksek fiyatla hizmet verilmesine neden olabilmektedir.Örneğin: Turistik ürün satışı yapan bir dükkan turistik bölgede yer aldığı için daha fazla kira ödemek durumunda kalacak, ürünlerde yüksek fiyatla satışa sunulacaktır.

Turizm bölgelerinde Turizm'in sezonluk oluşu yıl boyunca istihdamın yaratılamaması ve iş yerlerinin kapatılması gibi yaşanan diğer sorunlardır.

7.1.4. TURİZM'İN SOSYAL ÇEVRE ÜZERİNDEKİ OLUMSUZ ETKİLERİ VE BU ÇEVREDE YAŞANAN SORUNLAR

Turizm'in yoğun yaşandığı yörelerde toplum üzerinde olumsuz sosyo-kültürel etkiler ile ortaya çıkan sorunlar çeşitli başlıklar altında ele alınmıştır.

- Turizm yöreye çeşitli istihdam olanakları sağlamaktadır. Bu nedenle yöre halkı ziraat ve el sanatlarını bırakıp Turizm hizmetlerinde çalışmaktadırlar.

Alanya ilçesinde M.Ö XII.yüzyıldan beri ipek böcekçiliği ile uğraşıldığı örneğini verebiliriz. Yörenin önemli gelir kaynaklarından biri de ipek dokumacılığıdır. Ancak günümüzde Alanya'da ipek dokumacılığının azaldığı, yalnızca bir kaç mahallede dokumacılığın sürdürüldüğü gözlenmiştir.

Narenciyeliğin geliştiği Alanya ilçesi, yoğun Turizm yapılanmaları sonucu bahçelerin yerini turistik tesisler almıştır. Bu değişim yöre halkının bu üretimden kısmende olsa vazgeçmesine neden olmuştur.

Günümüzde Alanya'da balıkçılık ta önemini yitirmiştir. Avlanma tekniklerinden dinamitin kullanılması, deniz ürünlerinin azalmasına neden olmuştur.^[3]

Turizm'in toplum üzerindeki olumsuz etkileri sonucu ortaya çıkan diğer sorunlar: ^[4]

- Kumar, alkol, uyuşturucu alışkanlıklarının artması,
- Yöre halkının ithal mallara talep göstermeleri,
- Irksal farklılıklardan olduğu yerlerde ırksal gerginlikler,
- Yöre halkının yaşam biçimindeki değişimler,
- Güzel sanatların ve el işlerinin ticaretleştirilmesidir.

3 . Yetkin, H. "Dünden bugüne Alanya", Alanya, 167

4 . Mc.Intesh-Robert W. "Turizm ilkeler, Uygulamalar..", Michigan, 1972, s.156

ÖZET 7

Turizm ve çevre etkileşiminde; çevrelerin taşıma kapasite -lerinin aşılması, çevre verilerinin iyi değerlendirilemeyeişi salt ekonomik çıkarlar, yoğun ve plansız yatırımlar, çevreyi olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Çevre, bu olumsuz etkilenmeler sonucu çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır.

Söz konusu sorunlar, çevre özelliklerinin kısmen ya da bütünüyle yitirilmesidir. Olumsuz etkilenmeler sonucunda doğal çevrede ekolojik dengenin, görsel özelliklerin bozulması tehlikesiyle karşılaşmaktadır. Tarihi çevrelerde de yaşanan yoğun Turizm potansiyeli, bu çevrelerin görsel özelliklerinin bozulması ve tarihi çevre değerlerinin yitirilmesi şeklindeki sorunlarla karşılaşmaktadır.

Turizm'in sosyal çevre üzerindeki olumsuz etkileri öncelikle aile yapısının, buna bağlı olarak yaşam biçimlerinin değişmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

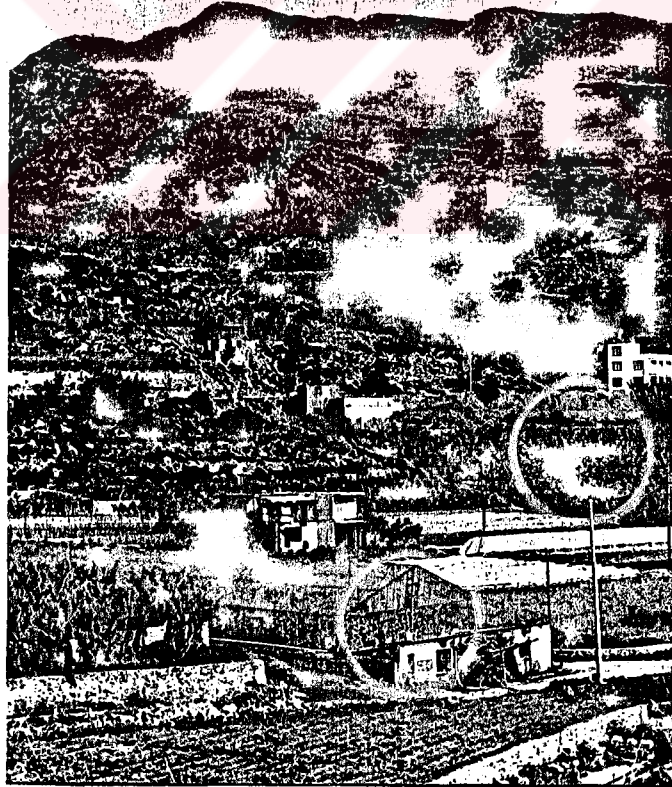
Bazı örneklerde Turizm endüstrisinden sağlanan gelirler, ülke ekonomilerine küçümsenmiyen katkı sağlamaktadır. Ancak Turizm de salt ekonomik çıkarların ön plana çıkması, çevre verilerinin iyi değerlendirilemeyeişine neden olabilmektedir.

Turizm ve çevre etkileşimi sonucunda, yukarıda belirtilen çevrelerde yaşanan sorunlarla karşılaşılması; izlenecek Turizm politikalarına, Fiziksel Turizm Planlarının yapım ve uygulama başarılarına bağlıdır.

8. AKDENİZ BÖLGESİNDE GEÇİCİ TURİZM YAPILARININ ÖNERİLDİĞİ ÖRNEK ÇEVRELER

Doğal, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerlere sahip çevre -
lerde Geçici Turizm Yapıları'nın uygulanabileceği çeşitli ör -
nekler verilebilir:

1. Akdeniz ikliminin hakim olduğu Alanya ilçesinde, verimli tarım alanları yer almaktadır. Özellikle yörede narenciye -
cilik ve seracılık gelişmiştir. Ancak, son yıllarda yoğun ve plansız Turizm yapılanmaları söz konusu verimli tarım alanlarının yitirilmesine neden olabilmektedir.

Resim 1. 1992 yılında Alanya ilçesinde muz bahçeleri görülmektedir.

Resim 1' de görüldüğü üzere, özelliklerini yitirme tehlikesi ile, karşı karşıya bulunan Alanya' daki muz bahçeleri örneği verilebilir.

Turizm merkezine çok yakın olan bu alanlarda mobil, çadır vb. yapım sistemleri kullanılarak Geçici Turizm Yapıları önerilebilir. Böylece planlama sürecinde çevre özellikleri ve Turizm istemi saptanabilecek ve bu süreç Turizm amaçlı değerlendirilebilecektir.

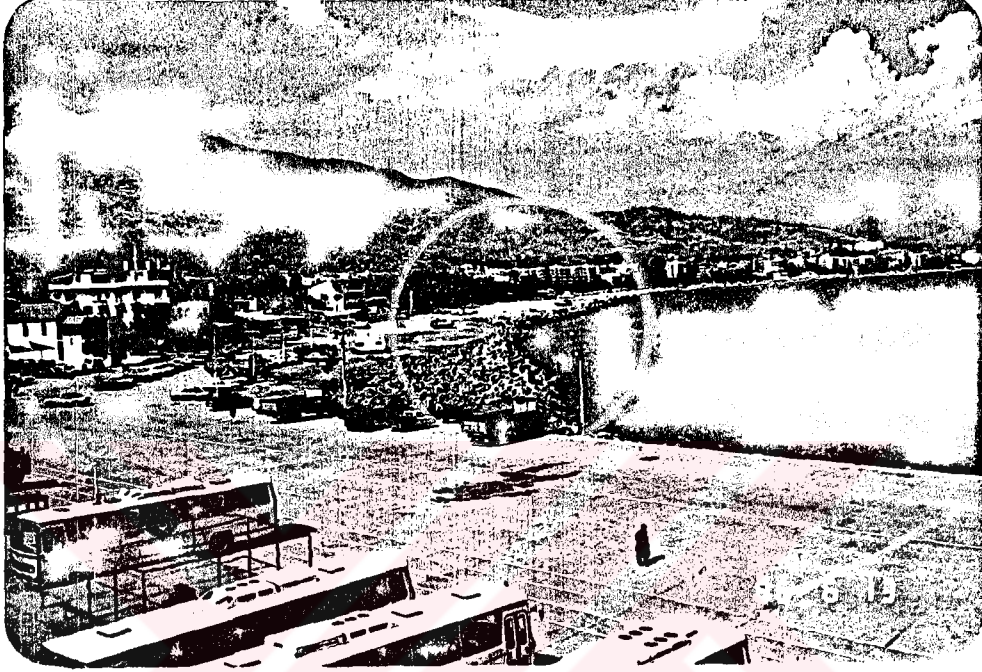
2. Doğal çevrelerde Turizm isteminin saptanmasında geçici bir süre Geçici Turizm yapılarından yararlanılabilir.

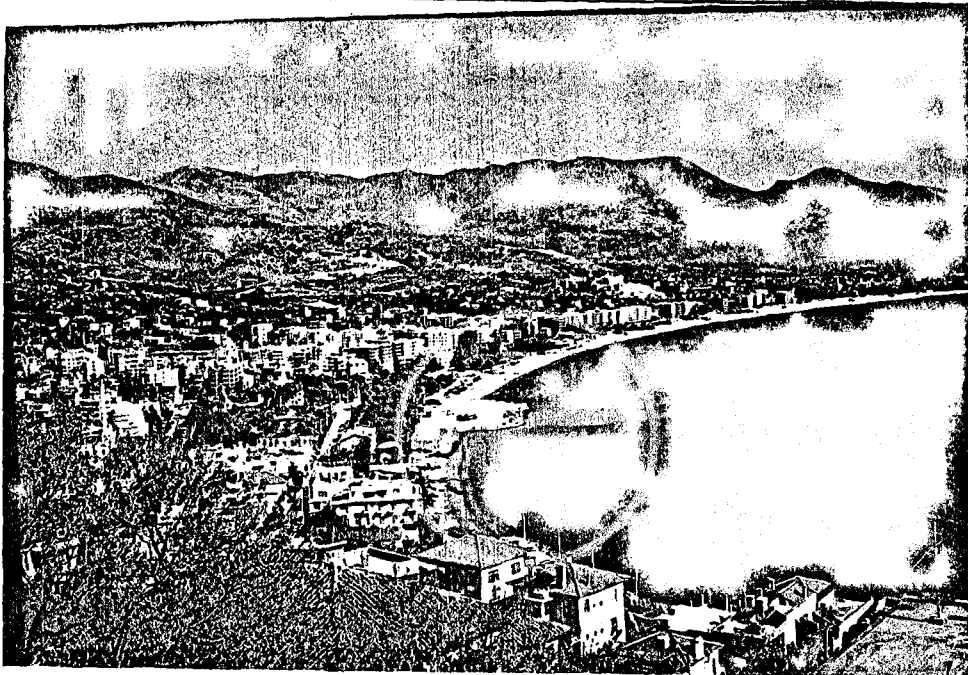
Resim 2. 1992 yılında Alanya ilçesi sahil bandı

Resim 2' de görüldüğü üzere doğal sahil bandı dinlenme, eğlenme vb. etkinlikler ile Turizm amaçlı değerlendirilebilir. Söz konusu alanda çadır, hücre vb. yapım sistemleri önerilebilir.

3. Yoğun ve plansız yapılanmalar sahillerin betonlaşmasına neden olabilmektedir. Sahiller doldurularak kıyı alanlar kamuya kazandırılmaktadır. Ancak bu tür bir çözüm ile sahil bandı doğal yapı özelliklerini yitirmektedir.

Resim 3.'de Alanya sahil bandının moloz vb. taşlarla doldurulduğu görülmektedir.

Resim 4 Alanya sahil bandı

Resim 4' de görüldüğü üzere sahil bandının genişletilip kamuya açılması geçici yüzer sistemlerden yararlanılabilir. Yüzer platformlar üzerinde eğlenme, dinlenme vb. etkinlikler gerçekleştirilebilir. Sahil bandının moloz vb. taşlarla doldurulması yerine geçici yüzer sistemlerin kullanılması, sahilin yapı özelliğini koruyacaktır. Gerekliğinde sistem depolanabilecektir.

4. Yat Turizm' ine hizmet verebilecek tesislerin yapımında geçici yapı sistemlerinden yararlanabilir. İskelenin yapımında şişirme ve yüzer sistemler uygulanabilir. Böylelikle sahilin doğal yapısı ve ekolojik dengesi korunabilir.

Resim 5. Alanya' da balıkçıları barınağı

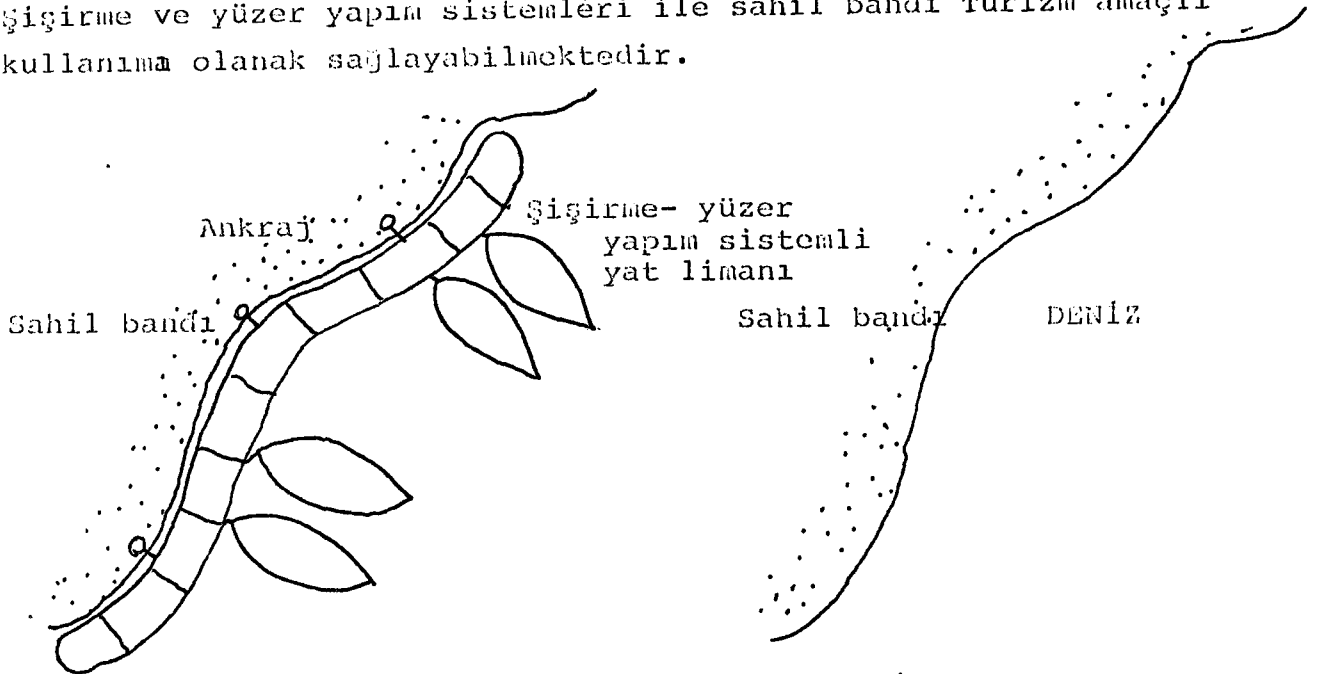
Beton balıkçı barınağı ile sahilin ekolojik denge ve yapısal özelliğinin yitirildiği resim 5' de görülmektedir.

5.

Resim 6. Fethiye sahil bandı

Şişirme ve yüzer yapı sistemleri ile sahil bandı Turizm amaçlı kullanıma olanak sağlayabilmektedir.

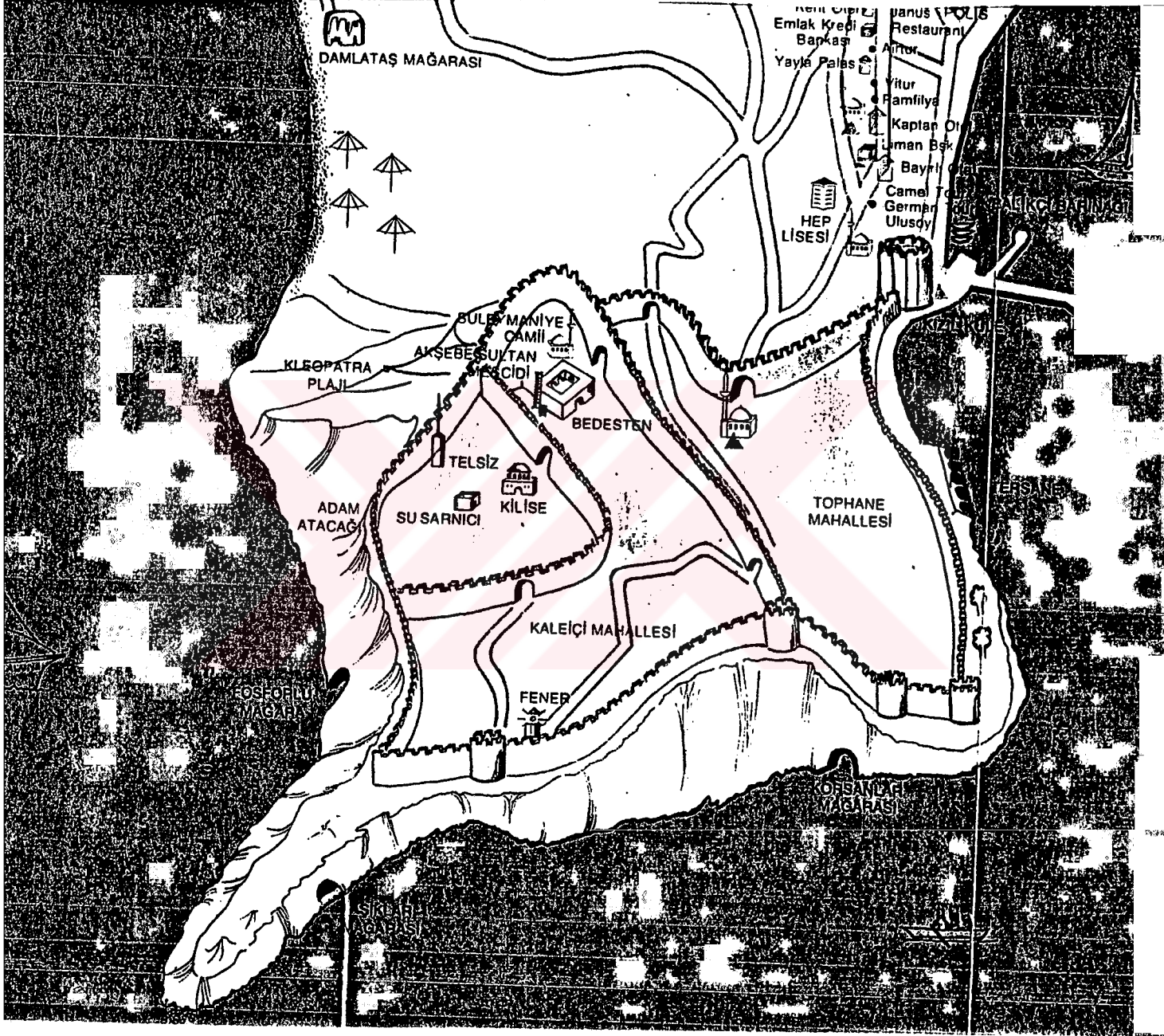

Şekil/a.

Şekil/b.

Şekil b' de görüldüğü üzere sistem kaldırıldığında, sahil bandı eski görünümünde kalır.

6. Tarihsel değ rlere sahip çevrelerde wc, satış birimleri, dinlenme, gösteri alanı, kafe vb. birimlerinde geçici yapı sistemleri kullanılabilir. Asma -germe, hücre, şişirme yapı sistemlerinden yararlanılabilir.

şekil 3. Alanya kalei i tarihsel yerleşim planı

Alanya kalei i tarihsel yerleşiminde geçici yapı sistemleri kullanılabilir.

SONUÇ

Geleceğin en önemli endüstrisi olacağı varsayılan Turizm; sosyal, kültürel, ekonomik bir olaydır. Ve kişilerin merak dinlenme, eğlenme, boş vakitlerini değerlendirme vb. gereksinimlerinden doğan yer değiştirme hareketi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde yaşam standartlarının yükselmesi, dinlenme ihtiyacının artması, ulaşım olanaklarının çeşitlenmesi, teknolojinin gelişmesi vb. etkenlerle Turizm'in yapısal dinamiği giderek artmaktadır. Artan turist sayısı ve artan isteme koşut olarak yatırımlar da çoğalmaktadır.

Aynı çevre değerlerine sahip olduğumuz batılı Akdeniz ülkelerinde yapılan istatistikî veriler; tesis sayısında büyük bir artışın varlığını göstermektedir. Türkiyede de tesislerdeki yoğun artış, öncelikle Akdeniz bölgesinde görülmektedir.

Ancak Turizm yapılanmalarındaki artış, çevre değerlerinin korunmasını güçleştirmektedir. ve kimi zaman böylesi bir artış çevre değerlerinin yitirilmesine neden olabilmektedir. Oysa ki Turizm'in temel amaçlarından biri de çevre verilerini korumak ve değerlendirmektir.

Böylesi bir gelişkiye düşmemek için öncelikle çevrenin tüm veri envanterleri dökümünü yapmak ve konuyu geniş çevre, bölge hatta ülke ölçeğinde ele almak gerekmektedir.

Ülkemizde de benzer değerlere sahip olduğumuz Yunanistan, İtalya, Fransa vb. Akdeniz ülkelerinde görülen geri dönüş-lemiyen veya çalışma için uzun süre ve maliyet gerektiren sonuçlardan sakınmanın ve gelecekte sağlıklı kararların verilebilmesi için Turizm' in çevreye olan etkilerinin önceden bilinmesi gerekliliği vardır.

Bu genel değerlendirmeler sonucu, her çevrenin özel planlama ayrıntılarına inmek ve konuyu bütünden kopmadan irdelenmek gerekmektedir. Böylece söz konusu çevrede Turizm' in niteliksel ve niceliksel açıdan nasıl ele alınacağıının koşulları saptanabilir.

Bu tür çalışmaların çoğu kez uzun ve ayrıntılı çalışmalar gerektirdiği de bilinmektedir. Oysa gelişmekte olan ülke olarak ve çevre çıkarları açısından Turizm gelirlerine duyulan ihtiyacın ivediliği vardır.

Bu nedenlerle ' Geçici Turizm Yapılanmaları'nın temel felsefesi 5 nedene dayanmaktadır:

1. Ayrıntılı planlama çalışmaları sürecini Turizm gelirleri

açısından yitirmemek,

2. Planlama sürecinde ele alınan çevre için öngörülen niteliksel ve niceliği doğru saptamak,
3. Ön görülen Turizm yapılandırmalarının kalıcı bir çözüm öncesi çevre değerleri ile birlikteliğinin ve uyumunun sınanması,
4. Öngörülen çevrede batılı işletmecilerinin saptadıkları sistemlere sürekli bağımlı kalmamak,
5. Yapım sistemleri olarak: Kolay montaj , hafif malzeme, her tür topoğrafik çevreye uyandırılabilme vb. nitelikleri ile gerektiğinde bir başka yere taşınabilmesi ve depolanabilmesi özellikleri ile Geçici Turizm yapıları doğal, tarihsel ve kültürel değerlere sahip çevrelerde önerilebilir.

Bu çalışmada da Akdeniz bölgesinde doğal, tarihsel ve kültürel değerlere sahip çevrelerde Turizm isteminin ve çevre değerlerinin saptanmasında 'Geçici Turizm Yapıları'nın önemi örneklerle ele alınmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

- AKI, ALTAN. " Konaklama Tesisleri Planlaması, Orta Anadolu Bölgesi İçin Bir Araştırma", İDMHA, 1969
- AYAYDIN, YÜKSEL. " Büyük Açıklıklı Prefabrike Betonarme Yapılar", MSÜ
- BARUTÇUGİL, İSMET. " Turizm Ekonomisi ve Turizm'in Türk Ekonomisindeki Yeri", İstanbul, 1986
- BAYER, ZEKAİ. " Turizm'e Giriş", İstanbul, 1982
- BAYER, ZEKAİ. " Turizm Ve Çevre Dengesi", Turizm ve çevre konferansı, Türkiye çevre sorunları vakfı yayınları, Ankara, 3-5 ekim 1990
- ÇANLIBEL, NAFİZ. " Mimarlıkta Çağdaş taşıyıcı Sistemler", İstanbul, 1982
- ÇUBUK, MEHMET. " Turizm Eğlenme, Dinlenme ve Boş zamanları değerlendirme ile bütünleşmesi, Yeniden Tanım Denemesi Ve Turizm Planlamasında Sistemli Yaklaşım", MSÜ doktora tezi, İstanbul, 1981
- DİNÇER, Z. KAYA. " Belgeli Konaklama Tesisinin Gereksiniminin karşılanmasında.....", Doktora tezi, 1988
- DOERNACH, R., BURKHART, B. " Bausysteme Mit Kunststoffene", Stuttgart, 1974
- ERALP, ZİYA. " Genel turizm Bilgileri", Ankara, 1983
- ERKMAN, UĞUR. " Mimari Tasarım İçin bir veri Üretim Olarak Çevre analizi", İTÜ, İstanbul, 1982
- EVLYAOĞLU, SAİT. " Genel turizm Bilgileri", Ankara, 1989
- EZRA, D. F. HRENKRANTZ. " Architectural Systems", Newyork
- GERÇEK, CEMİL. " Yapıda Taşıyıcı sistemler", İstanbul

- GÜNŞOY, O. KENDİK, ANIL, K. " Asma Sistemler", 1979
- HERZOG, T. " Pneumatische Konstruktionen", Stuttgart, 1976
- KARABEY, H. " 88298 Mekanının Tanımı ...", Doktora tezi MSÜ, 1968
- KIŞLALIOĞLU, M., BERKES, F. " Çevre ve Ekoloji", İstanbul, 1989
- KUNT, A. " Turizm Ders notları"
- KONCZ, T. " Prefabrikasyona Giriş, Endüstrileştirilmiş Yapı Yöntemi", Zürich, 1983
- MC-INTOSH, ROBERT. " Turizm İlkeleri, Uygulamalar, Felesefeler, Michigan Üniversitesi, 1972
- MILLS, D. EDWARD. " Desing For Holidays And Tourism"
- OLALI, HASAN. " turizm Dersleri", kitap özetleri, İzmir, 1984
- OLALI, HASAN. " Dış Tanıtım Ve Turizm", Ankara, 1983
- OLALI, HASAN. " Turizm", İzmir, 1986
- ÖZGÜÇ, NAZMIYE. " turizm Coğrafyası", İstanbul, 1984
- ÖZŞEN, G., YAMANTÜRK, E. " Taşıyıcı Sistem tasarımı", İstanbul, 1991
- TOSKAY, TUNCA. " Turizm, Turizm Olayına Genel yaklaşım", İstanbul, 1983
- USLU, ÜCAL. " Turizm, Turizm Olayına Ve Türk turizm Politikalarına Yapısal Yaklaşım", İstanbul, 1983
- USLU, ÜCAL. " Çevresel Etki Değerlendirmesi", TÇSV yayını, Ankara, 1986
- YETKİN, HAŞİM. " Dünden Bugüne Alanya", Alanya

I. ULUSAL TURİZM KONGRESİ, 16-18 kasım 1990, 9 Eylül Univ.
Bildiriileri, Kuşadası, 1990

SON ON YILDA TURİZM YAPILARI UYGULAMALARI SEMPOZYUMU, YÜ Mimarlık
Fakültesi, 1989

TURİZM VE ÇEVRE KONFERANSI, Türkiye çevre sorunları vakfı yayını
Ankara, 3-5 ekim 1990

1990 TURİZM İSTATİSTİKLERİ BÜLTENİ, Turizm bakanlığı Yatırımlar
Genel Müdürlüğü Araştırma Ve
Değerlendirme dairesi Başkan-
lığı, yayın no 1991/4

1990 KONAKLAMA İSTATİSTİKLERİ BÜLTENİ, Turizm Bakanlığı Yatırımlar
Genel Md.Araştırma Ve değer,
lendirme Dairesi Başkanlığı
yayın no 1991/5

TURİZM VE ÇEVRE KONFERANSI, 3-5 ekim 1990

TÜRKİYE İSTATİSTİK CEP YILLIĞI, 1984 Bakanlık Devlet İstatistik
Enstitüsü

UICOT-OMT-DPT-DİE KÜLTÜR ve Turizm Bakanlığı Yayınları

POLITIQUE DU TOURISME ET TOURISME, International Paris, 1990

BELGELİ TURİZM TESİSLERİ RAPORU, Turizm Bakanlığı, 1990

TURİZM İSTATİSTİKLERİ 1989, TC Bakanlık devlet İstatistikleri
Enstitüsü

KONAKLAMA ENDÜSTRİSİNE GİRİŞ Kültür Ve turizm Bakanlığı Eğitim
Dairesi başkanlığı yayınları, no:48
Ankara, 1983

TURİZM YATIRIM VE İŞLETMELERİNİN NİTELİKLERİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK
R.G. no: 21058

TURİZM YILLIĞI, 1985

AJ Dergisi sayı 164, 1970

B+W Dergisi 11/ 1978

B+W Dergisi 4/ 1972

B+W Dergisi 1968

IL 7 OTTO, F. Stuttgart, 1972

IL 12

IL 14 OTTO, F. Burkhart, B., HEHNICKE, C." Anpassungs fähig bauene"
Stuttgart, 1974

IL 16 OTTO, F. SCHMALL, I., BURKHART, B. ,Stuttgart, 1976

YAPI Dergisi, sayı 61,1985

Oregon Dome, INC. 3215 Meadow Lane Eugene, Or 97402 mart 1991

ÖZGEÇMİŞ

1968 de Stuttgart' da doğdu.

1978 de Etiler Özel İdeal Ana ve İlkokulu' nu,

1984 de Erenköy Kız Lisesini

1990 da Yıldız Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi,
Mimarlık Bölümü' nü bitirdi.

1990 dan itibaren Yıldız Üniversitesi Fen Bilimleri
Enstitüsü, Mimari Tasarım Bölümü' nde başladığı
Lisansüstü çalışmalarını halen sürdürmektedir.